

**UNIVERZITA KARLOVA**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

## **Rigorózní práce**

**2018**

**Alena Kvasničková**

**UNIVERZITA KARLOVA**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Alena Kvasničková**

**Tisk na Černokostelecku v období první  
republiky se zaměřením na týdeník  
Průboj**

*Rigorózní práce*

Praha 2018

Autor práce: **Alena Kvasničková**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Barbora Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: 2018

## Bibliografický záznam

KVASNIČKOVÁ, Alena. *Tisk na Černokostelecku v období první republiky se zaměřením na týdeník Průboj*. Praha, 2018, 129 s. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí rigorózní práce doc. PhDr. Barbora Köpplová, CSc.

## Abstrakt

Práce se snaží přispět k tématu prvorepublikového regionálního tisku; s důrazem na tisk v regionu Černokostelecka a především se zaměřením na týdeník *Průboj* (1929–1939). V první části je vymezeno Černokostelecko, a to po stránce teritoriální, demografické i historické. Druhá část se věnuje vývoji regionálního tisku a s tím spojené legislativy a otázek cenzury, třetí je přehledem tisku v oblasti, přičemž poukazuje na regionální tiskárny, nakladatele a osobnosti. Stěžejní pro závěrečnou část práce je samotný týdeník *Průboj* (komplet); charakterizován je po stránce obsahové, autorské, grafické či jazykové, podchyceny jsou i případy cenzury. Součástí této části je také první a ucelená biografie Františka Šimáčka, redaktora *Průboje*.

## Abstract

The work tries to contribute to the theme of the First Republic regional press; with greater emphasis on printing in the region Cernokostelecka and especially focusing on *Pruboj* weekly (1929-1939). In the first part is defined Cernokostelecko, both in terms of territorial, demographic and historical. The second part deals with the development of the regional press and related legislation and censorship issues, the third is an overview of the press in the area, pointing to regional printers, publishers and personalities. The main part of the thesis is the newspaper *Pruboj* (complete); the periodical is characterized by aspect content, authorship, graphic or language; also censorship cases are described. In this part is also the first and complete biography of Frantisek Simáček, editor of *Pruboj*.

## **Klíčová slova**

Kadeřábek, Kostelec nad Černými lesy, Průboj, regionální, noviny, Šimáček, tisk

## **Keywords**

Kaderabek, Kostelec nad Cernymi lesy, press, print, Pruboj, regional, Simacek

**Rozsah práce: 308 934 znaků**

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předloženou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 21. srpna 2018

Alena Kvasničková

## **Poděkování**

Chtěla bych poděkovat doc. PhDr. Barboře Köpplové, CSc. za vedení mé rigorózní práce, vstřícný přístup, ochotu, čas a odborný dohled.

Za mnohaleté přátelství spojené v tomto případě navíc s podporou, vstřícností, spoluprací a především s umožněním přístupu k mnoha zajímavým materiálům ze soukromého archivu děkuji Jiřímu Datlovi Bohatovi z Kostelce nad Černými lesy.

# TEZE RIGORÓZNÍ PRÁCE

(tvoří přílohu přihlášky ke státní rigorózní zkoušce)

## VYPLŇUJE UCHAZEČ:

### Předpokládaný název rigorózní práce v češtině:

TISK NA ČERNOKOSTELECKU V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY SE ZAMĚŘENÍM NA TÝDENÍK PRŮBOJ

### Předpokládaný název rigorózní práce v angličtině:

PRESS IN REGION OF CERNOKOSTELECKO IN THE PERIOD OF THE FIRST REPUBLIC WITH A FOCUS ON NEWSPAPER PRUBOJ

### Předpokládaný termín předložení práce:

8/2018

### Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování žadatelem (rozsah do 1000 znaků):

REGION ČERNOKOSTELECKA JE VELMI BOHATÝ NA HISTORICKÉ UDÁLOSTI A PROMĚNY, KTERÉ OD KONCE 19. STOLETÍ ZAZNAMENAL PŘÍP. TAKÉ OVLIVNIL ČI PODPOŘIL REGIONÁLNÍ TISK. HOSPODÁŘSKÝ ROZVOJ SAMOTNÉHO MĚSTAKOSTELCE NAD ČERNÝMI LESY BYL VE SVÉ DOBĚ VÝRAZNĚ LIMITOVÁN NAPŘ. NEDOSTATEČNOU DOPRAVNÍ INFRASTRUKTUROU (ZAMÍTNUTÍM ŽELEZNICE), COŽ SE PROJEVILO I NA JEHO DALŠÍM VÝVOJI A VÝZNAMNOSTI POSTAVENÍ V REGIONU. NELZE ZDE, A TO ANI V OBDOBÍ ZLATÉHO VĚKU PRVNÍ REPUBLIKY, SICE MLUVIT O BOHATÉ PESTROSTI TITULŮ PERIODICKÉHO ČI NEPERIODICKÉHO TISKU NEBO ROZMACHU NAKLADATELSKÉ ČINNOSTI, ALE TA PERIODIKA, KTERÁ ZDE PŘÍMO VYCHÁZELA, NEBO BYLA ZE STEJNÉ OBLASTI, TJ. URČENA TAKÉ PRO ČERNOKOSTELECKO, MĚLA O TO VĚTŠÍ VÝZNAM PRO TEHDEJŠÍ ČTENÁŘSKOU OBEC A SPOLEČNOST; ZÁJMU VEŘEJNOSTI SE TĚŠILI TAKÉ PŘEDSTAVITELÉ PERIODIK, KTEŘÍ SE AKTIVNĚ PODÍLELI I NA DALŠÍCH ČINNOSTECH V RÁMCI FUNGOVÁNÍ ČERNOKOSTELECKA.

TOTO ANI OBDOBNÉ TÉMA ŽADATELKA DOPOSUD NEZPRACOVÁVALA V ŽÁDNÉ SVÉ PRÁCI.

### Předpokládaný cíl rigorózní práce, původní přínos autora ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1200 znaků):

CÍLEM PRÁCE JE VYTVOŘENÍ STUDIE, KTERÁ NABÍDNE KOMPLEXNÍ POHLED NA PROBLEMATIKU REGIONÁLNÍHO TISKU NA ČERNOKOSTELECKU V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY; V KONTEXTU PROMĚN A UDÁLOSTÍ, KTERÉ TISK ZAZNAMENAL, NEBO JE DOKONCE INICIOVAL. ZÁROVEŇ PRÁCE PŘINESE NOVÝ ASPEKT V PODOBĚ ZEVRUBNÉ ANALÝZY REGIONÁLNÍHO TÝDENÍKU PRŮBOJ (1929–1938) A PRVNÍ UCLENOU BIOGRAFII FR. ŠIMÁČKA, HLAVNÍHO REDAKTORA PRŮBOJE, HISTORIKA, KRONIKÁŘE A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI ČERNOKOSTELECKA.

### Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

#### 1. ÚVOD

#### 2. ČERNOKOSTELECKO

(DEFINOVÁNÍ POJMU, VYMEZENÍ PO STRÁNCI GEOGRAFICKÉ, DEMOGRAFICKÉ, NÁSTIN DĚJIN A CELKOVÉHO VÝVOJE, PROMĚNY A USPOŘÁDÁNÍ REGIONU, SLOŽENÍ MOŽNOSTI SPOLEČNOSTI V DOBĚ VZNIKU PRVNÍ REPUBLIKY)

#### 3. REGIONÁLNÍ TISK NA ČERNOKOSTELECKU V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

(VÝCHOZÍ SITUACE V REGIONU – PRVNÍ PERIODICKÝ TISK NA KONCI 19. STOLETÍ, STRUKTURA TISKU, REGIONÁLNÍ PŘESAHY, TISKÁRNÍ, NAKLADATELÉ, VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI, OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY, U JEDNOTLIVÝCH PERIODICKÝCH TITULŮ AŽ K UKONČENÍ VYDÁVÁNÍ)

#### 4. TÝDENÍK PRŮBOJ (1929–1938)

(PROFIL, SPECIFIKACE, TÉMATA, ČETNOST, RUBRIKY, ŘAZENÍ, OBSAH, TERITORIÁLNÍ VYMEZENÍ, STYL, VIZUALIZACE, REKLAMA, AUTOŘI, PŘÍSPĚVOVATELÉ, OSOBNOST NAKLADATELE, HLAVNÍ REDAKTOR)

#### 5. ZÁVĚR

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ



## SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

## SEZNAM PŘÍLOH

### POZN.

VÍCEÚROVŇOVÉ ČLENĚNÍ KAPITOL V PRACOVNÍ VERZI STRUKTURY PRÁCE NENÍ UVÁDĚNO, CHARAKTERISTIKA OBSAHU VYJÁDŘENA V ZÁVORKÁCH

### Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

#### ARCHIVNÍ FONDY A MATERIÁLY:

SOKA KOLÍN, SOKA PRAHA-VÝCHOD, ND PRAHA

REGIONÁLNÍ MUZEUM KOLÍN, PODLIPANSKÉ MUZEUM ČESKÝ BROD, MUZEUM HRNČÍŘSTVÍ V KOSTELCI N. Č. LESY, ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ KOSTelec N. Č. LESY

A SOUKROMÝ SBÍRKOVÝ ARCHIV REGIONÁLNÍHO HISTORIKA J. D. BOHATY

PŘÍP. DALŠÍ INSTITUTE, DLE KONKRÉTNÍCH DOHLEDANÝCH MATERIÁLŮ A NÁVAZNOSTÍ

#### TITULY PERIODICKÉHO TISKU V DOBĚ PRVNÍ REPUBLIKY:

TÝDENÍK PRŮBOJ (STĚŽEJNÍ PERIODIKUM TÉTO PRÁCE)

NAŠE HLASY, ZPRÁVY Z KRAJE POD LIPANY, POD LIPANY, ČESKOBRODSKO A ČERNOKOSTELECKO, VĚSTNÍKY (NAPŘ. SPOLKŮ)

+ NEPERIODICKÉ PUBLIKACE S OBSAHOVÝM VZTAHEM K REGIONU

#### METODY:

HISTORICKÁ ANALÝZA DOKUMENTŮ, DOBOVÉHO TISKU, MUZEJNÍCH A ARCHIVNÍCH FONDŮ, KRONIK, OSOBNÍ POZŮSTALOSTI A SOUKROMÉ SBÍRKY. OBSAHOVÁ A VIZUÁLNÍ ANALÝZA (RESP. TEMATICKÝ ROZBOR) A PROFILOVÁ ANALÝZA TÝDENÍKU PRŮBOJ. NÁSLEDNÉ PROPOJENÍ ZÍSKANÝCH INFORMACÍ S NÁHLEDEM NA STAV TEHDEJŠÍ SPOLEČNOSTI A S TÍM SPOJENÝCH UDÁLOSTÍ.

**Základní literatura** (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

**BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *DĚJINY ČESKÝCH MÉDIÍ, OD POČÁTKU DO SOUČASNOSTI*. PRAHA:**

**GRADAPUBLISHING, A.S., 2011.**

— CHRONOLOGICKY ŘAZENÝ VÝVOJ ČESKÝCH MÉDIÍ V KONTEXTU DOBY, OSOBNOSTÍ A SVĚTOVÝCH UDÁLOSTÍ JE DOPLNĚN TAKÉ SOCIÁLNÍ POZADÍ VÝVOJE TISKU A HLAVNÍCH TECHNOLOGICKÝCH ZMĚN, KTERÉ ZASÁHLY DO PROMĚNY MÉDIÍ. ÚVODNÍ KAPITOLA JE VĚNOVÁNA MASOVÝM MÉDIÍM OBECNĚ, NÁSLEDNĚ PAK PŘIBLIŽUJÍ TISK OD 15. STOLETÍ DO SOUČASNOSTI, PŘIČEMŽ JIŽ ZAHRNÚJÍ I PROCES DIGITALIZACE.

**BEDNAŘÍK, K., HAVELKOVÁ, V. *OKRESNÍ A MĚSTSKÝ ARCHIV V ČESKÉM BRODĚ, MĚSTSKÝ ARCHIV V KOSTELCI NAD ČERNÝMI LESY – PRŮVODCE PO FONDECH A SBÍRKÁCH*. PRAHA: KRAJSKÝ DŮM OSVĚTY, 1959.**

— PŘÍRUČKA BYLA VYDÁNA PRO OKRESNÍ A MĚSTSKÝ ARCHIV V ČESKÉM BRODĚ, VE KTERÉM V DANÉM OBDOBÍ BYLY SOUSTŘEDĚNY ARCHIVNÍ MATERIÁLY. PODÁVÁ PŘEHLED O FONDECH TÝKAJÍCÍ SE CELÉHO OKRESU A PAK MATERIÁLU JEDNOTLIVÝCH OBCÍ, DOPLNĚNÉM O NÁSTIN DĚJIN A SOUPISY NAPŘ. LITERATURY, ČASOPISŮ ČI DEMOGRAFICKÁ DATA OBCÍ.

**BERÁNKOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F. *DĚJINY ČESKOSLOVENSKÉ ŽURNALISTIKY, III. DÍL: ČESKÝ A SLOVENSKÝ TISK V LETECH 1918–1944*. PRAHA: NOVINÁŘ, 1988.**

— ČTYŘDÍLNÁ PUBLIKACE PRIMÁRNĚ URČENÁ PRO POSLUCHAČE FAKULT ŽURNALISTIKY ZACHYCUJE OBDOBÍ VÝVOJE ŽURNALISTIKY A ČESKÉHO (SLOVENSKÉHO) PERIODICKÉHO TISKU AŽ DO ROKU 1987.

**ČECH, M. *ČERNOKOSTELECKO. KOSTelec N. Č. LESY*. MNV, 1989.**

— VYDÁNO U PŘÍLEŽITOSTI PĚTISTÉHO VÝROČÍ POVÝŠENÍ KOSTELCE NAD ČERNÝMI LESY NA MĚSTEČKO. PRŮŘEZ HISTORIÍ A SOUČASNOSTÍ MĚSTA A JEHO OKOLÍ, POPIS JEDNOTLIVÝCH OBCÍ, STATISTICKÁ DATA, TEXT DOPLNĚN FOTOGRAFICKÝM MATERIÁLEM.

**HENDL, J. *KVALITATIVNÍ VÝZKUM: ZÁKLADNÍ METODY A APLIKACE*, PRAHA: PORTÁL 2005.**

— PŘEHLED A ZÁKLADNÍ INFORMACE K PROBLEMATICE KVALITATIVNÍCH VÝZKUMŮ, PŘEDKLÁDÁ A POPISUJE METODY ZE KTERÉHO KVALITATIVNÍ VÝZKUMY VYCHÁZEJÍ, AŽ SE POUŽIJÍ JAKO DOPLNĚK KE KVANTITATIVNÍMU VÝZKUMU NEBO SAMOSTATNĚ.

**KÁRNÍK, Z. ČESKÉ ZEMĚ V ÉŘE PRVNÍ REPUBLIKY (1918–1938)** DÍL I. VZNIK, BUDOVÁNÍ A ZLATÁ LÉTA REPUBLIKY (1918–1929). DÍL II. ČESKOSLOVENSKO A ČESKÉ ZEMĚ V KRIZI A OHROŽENÍ (1930–1935). DÍL III. O PŘEŽITÍ A O ŽIVOT (1936–1938). PRAHA: NAKL. LIBRI, 2002.

— CELKEM VE TŘECH SVAZCÍCH JE PODROBNĚ ZACHYCENA NEJEN HISTORIE PRVNÍ REPUBLIKY, OD JEJÍHO FORMOVÁNÍ AŽ PO POSLEDNÍ LÉTA (VČETNĚ POLITICKÝCH ČI HOSPODÁŘSKÝCH PROMĚN), ALE TAKÉ JE ZDE PŘEHLED KULTURY, PODCHYCENA SOUDOBOÁ VĚDA, TECHNIKA NEBO SPOLEČNOST A JEJÍ TEHDEJŠÍ ŽIVOT.

**MRVÍK, V. J. DĚJINY ČERNOKOSTELECKÝCH DOMŮ – HISTORICKÁ TOPOGRAFIE MĚSTA KOSTELCE NAD ČERNÝMI LESY. KOSTLEC N. Č. LESY: LESNICKÁ PRÁCE, 2011.**

— JEDNÁ SE O PRVNÍ ZPRACOVANOU A ROZSÁHLOU TOPOGRAFII MĚSTA, ZABÝVAJÍCÍ SE I DĚJINAMI ČI OSUDY OBYVATEL. PUBLIKACE JE PODSTATNÝM ROZŠÍŘENÍM AUTOROVY PRÁCE STEJNÉHO NÁZVU Z ROKU 2009 (KOMBINACE TISK A CD), KTERÁ SE ZABÝVALA STRUČNOU HISTORIÍ MĚSTA PŘEHLEDEM ÚZEMNÍHO VÝVOJE.

**ŠIMÁČEK, F. PRŮVODCE PO ČERNOKOSTELECKU. KOSTLEC N. Č. LESY: FR. KADEŘÁBEK, 1937.**

— DROBNĚJŠÍ SPIS, Z NĚHOŽ JE ČERPÁNO DODNES, PATŘÍ K ZÁKLADNÍM DÍLŮM ZABÝVAJÍCÍCH SE VŠEOBECNÝM I HISTORICKÝM POZNÁNÍM ČERNOKOSTELECKA. URČEN BYL PŘEDEVŠÍM PRO ZÁJEMCE O TURISTIKU A POZNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH MÍST V OBLASTI. PRŮVODCE BYL VYDÁN MÍSTNÍM NAKLADATELEM A TISKAŘEM FR. KADEŘÁBKEM.

**ŠIMÁČEK, F. ZA POZNÁNÍM MĚSTA KOSTELCE NAD ČERNÝMI LESY A JEHO OKOLÍ. KOSTLEC N. Č. LESY: FR. KADEŘÁBEK, 1935.**

— PUBLIKACE JE OZNAČOVÁNA JAKO KRONIKA MĚSTA KOSTELCE NAD ČERNÝMI LESY, VOLNĚ NAVAZUJE NA DÍLO AUTORŮ HODINÁŘE A KLÍMY, KTEŘÍ HISTORII MĚSTA ZPRACOVALI DO ROKU 1912. DALŠÍ ZAMÝŠLENÉ POKRAČOVÁNÍ S TÉMATIKOU ČERNOKOSTELECKA ŠIMÁČEK NEDOKONČIL VZHLED K OKOLNOSTEM 2. SV. VÁLKY.

**VEČEŘA, P. ÚVOD DO DĚJIN TIŠTĚNÝCH MÉDIÍ. PRAHA: GRADAPUBLISHING, A.S., 2015**

— PROMĚNA TIŠTĚNÝCH MÉDIÍ V ČASE, JEJICH ROLE VE SPOLEČNOSTI A OVLIVNĚNÍ UDÁLOSTÍ A VÝVOJE ČESKÉ I SVĚTOVÉ SCÉNY; TOJSOU HLAVNÍMI TÉMATY PUBLIKACE. DŮRAZ JE KLADEN NA ZLOMOVÉ BODY V HISTORII TISKU A NÁSLEDNÝ VZNIK MÉDIÍ VČETNĚ JEJICH POKRAČOVATELŮ V NOVÉ DOBĚ, VYNECHÁNY NEJSOU ANI PROMĚNY INFORMAČNÍCH ZDROJŮ ČI VÝVOJ REKLAMY.

**WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P., JANÁČEK, P. A KOL. V OBEČNÉM ZÁJMU. CENZURA A SOCIÁLNÍ REGULACE LITERATURY V MODERNÍ ČESKÉ KULTUŘE 1749–2014. DÍL I., DÍL II. PRAHA: ACADEMIA, 2015.**

— KNIHA ZACHYCUJE PROMĚNY CENZURY TISKU A LITERATURY OD DOBY OSVÍCENSTVÍ AŽ PO PLOŠNÉ ŠÍŘENÍ INTERNETU. ZABÝVÁ SE OBEČNÝM PŘEHLEDEM, HISTORICKÝMI FAKTY, LEGISLATIVNÍMI ASPEKTY, CENZURNÍMI INSTITUCEMI, PODNĚTY I DOPADY CENZURY. KAPITOLY JSOU DOPLNĚNY PŘÍPADOVÝMI STUDIEMI.

+ STATISTICKÉ ROČENKY A SBORNÍKY

**VYPLŇUJE INSTITUT:**

<b>Vyjádření garanta:</b>	<b>Schváleno</b> <input type="checkbox"/>	<b>Neschváleno</b> <input type="checkbox"/>
<b>Důvody případného neschválení práce:</b>	<div><div>Téma je již zpracované</div><div>Špatně formulované téma a cíl</div><div>Špatně zvolená metoda práce</div><div>Nedostatečná rešerše literatury</div><div>Nevhodně zvolené prameny</div><div>Nedostačující úroveň tezí</div><div>Jiné:</div></div> <div><input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/></div>	
<b>Navržený konzultant:</b>		

V ..... dne.....

.....

podpis garanta

## OBSAH

<b>ÚVOD .....</b>	<b>14</b>
<b>1 ČERNOKOSTELECKO .....</b>	<b>16</b>
1.1 Vymezení a charakteristika Černokostelecka .....	16
1.1.1 Město Kostelec nad Černými lesy .....	18
1.1.2 Průmysl, školství, církve, spolky a volný čas .....	21
1.1.3 Demografie .....	27
1.2 Nástin dějin Černokostelecka a doba první republiky .....	30
<b>2 REGIONÁLNÍ TISK V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY.....</b>	<b>33</b>
2.1 Regionální tisk .....	33
2.2 Vývoj českého regionálního tisku vč. období první republiky .....	35
2.3 Legislativa, cenzura .....	38
<b>3 REGIONÁLNÍ TISK V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY NA ČERNOKOSTELECKU A V SOUSEDNÍCH OBLASTECH .....</b>	<b>43</b>
3.1 Periodický tisk .....	43
3.1.1 Periodický tisk na Černokostelecku a Československu.....	46
3.1.2 Periodický tisk na Kroupsku, Kolínsku a v Pečkách .....	49
3.1.3 <i>Naše Hlasy</i> .....	55
3.2 Neperiodický tisk .....	61
3.2.1 Neperiodický tisk – reklamní tisk, pohlednice a knižní publikace .....	62
3.3 Regionální tiskárny a nakladatelé .....	65
3.3.1 Knihtiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci nad Černými lesy .....	68
3.4 Osobnosti regionu s ohledem na tisk .....	72
3.4.1 Jozef Miškovský .....	74
<b>4 TÝDENÍK <i>PRŮBOJ</i> (1929–1939) .....</b>	<b>78</b>
4.1 Formální analýza – charakteristika periodika .....	81
4.2 Věcná (obsahová) analýza .....	87
4.2.1 Struktura a rubriky .....	88
4.2.2 Jazyková stránka .....	90
4.2.3 Inzerce .....	91
4.2.4 Fotografie .....	96
4.3 Grafika .....	98
4.4 Cenzura v <i>Průboji</i> .....	100

4.5 František Šimáček – redaktor týdeníku <i>Průboj</i> .....	102
4.5.1 Mládí, studia a první světová válka .....	102
4.5.2 Redaktor <i>Průboje</i> a činnost v Kostelci nad Černými lesy .....	104
4.5.3 Odbojová činnost .....	106
4.5.4 Poválečné období .....	109
4.6 Spolupracovníci a přispěvatelé .....	110
<b>ZÁVĚR</b> .....	115
<b>SHRNUTÍ</b> .....	119
<b>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ</b> .....	120
<b>SEZNAM TABULEK</b> .....	127
<b>SEZNAM PŘÍLOH</b> .....	128

## ÚVOD

Obě mé předchozí závěrečné práce – bakalářská i magisterská – měly shodné základní téma; v první jsem se věnovala otázkám korektury v českém tisku<sup>1</sup>, ve druhé pak problematice cenzury v českém tisku s návazností na využití různých druhů cenzury a cenzurních mechanismů v kronikách na Českokobrodsku.<sup>2</sup> Shodným jmenovatelem a námětem byl a zůstává pro mne i nadále tedy český tisk.

Tento směr neopouštím ani v předkládané rigorózní práci, ve které na tisk navazuji se specifikací regionálního tisku a zaměřuji se na oblast Černokostelecka<sup>3</sup> v období první republiky; jak z hlediska společenských, hospodářských a politických proměn, tak se zřetelem na místní okolnosti a vývoj tisku, regionální periodika a s tiskem spojené významné osobnosti.

Především s tiskem mám provázán profesní život, pracuji v oblasti tištěných a elektronických médií, aktivně v rámci své profese využívám český jazyk, zajímám se o tuto sféru i z dalších hledisek. Zároveň se také počítám mezi celoživotní činnorodé čtenáře, zabývám se historií (převážně regionální), spolupracuji s několika muzei ve Středočeském kraji; to vše mne motivovalo k volbě současného tématu.

Region Černokostelecka, ve kterém žiji, je velmi bohatý na historické události, proměny a výrazné osobnosti, současně však se zde stále nacházejí místa resp. témata, která nebyla dosud důsledněji či ve větším rozsahu a v souvislostech popsána a zpracována. Regionální tisk na Černokostelecku a v okolí je jedním z nich, přitom význam tohoto tisku (i když lidé, periodika a obsah se mění) s dobou neklesá a zájem čtenářů zůstává.

Ve své rigorózní práci se proto zaměřuji na Černokostelecko, definuji tuto oblast; stěžejní část práce a specifičnost tématu však spočívá v analýze prvorepublikového místního tisku a s tím spojených aspektů.

První část práce představuje a vymezuje oblast Černokostelecka, druhá část věnující pozornost prvorepublikovému regionálnímu tisku, legislativě doby a otázce cenzury uvozuje již téma tisku na Černokostelecku a v sousedních oblastech. Tomu je věnována část třetí, v jejímž rámci je podchycen periodický i neperiodický tisk, tiskárny a místní významné osobnosti se vztahem k tisku. Součástí čtvrté, klíčové části práce,

---

<sup>1</sup> KVASNIČKOVÁ, A. *Problematika jazykových korektur v českém tisku*. Bakalářská práce. UJAK, Praha, 2015. Vedoucí práce: PhDr. H. Schreiber.

<sup>2</sup> KVASNIČKOVÁ, A. *Cenzura v českém tisku v průběhu staletí se zaměřením na cenzuru v kronikách, zvláště pak v kronikách Českokobrodsko*. Diplomová práce. UJAK, Praha, 2017. Vedoucí práce: Prof. PhDr. M. Soleiman pour Hashemi, CSc.

<sup>3</sup> Černokostelecko – pojem definován podkapitole 1.1. Vymezení a charakteristika Černokostelecka s. 16.

zaměřené na regionální týdeník *Průboj* (Kostelec nad Černými lesy, 1929–1939), se stala jeho doposud neprovedená analýza a také, s využitím biografické metody ve formě případové studie, první biografie Františka Šimáčka<sup>4</sup>, významné osobnosti Černokostelecka, učitele, kronikáře, historika a redaktora týdeníku *Průboj*<sup>5</sup>.

V návaznosti na systematickou práci s dostupnými literárními a internetovými zdroji<sup>6</sup> jsem zároveň využila především materiálů v archivních fondech a regionálních muzeí, a to vč. studia titulů dobového tisku či kronik. Neocenitelným zdrojem informací se stal pro mou práci také soukromý archiv regionálního historika Jiřího D. Bohaty v Kostelci nad Černými lesy. Základem se tady stala metoda historického výzkumu, přičemž byla volena tzv. metoda přímá, studium pramenů pro zjištění historických událostí a skutečností.<sup>7</sup>

Analýza historických dokumentů, tisku a dalších materiálů vč. soukromých sbírek a osobní pozůstalosti, byla následně doplněna o informační analýzu týdeníku *Průboj*; přičemž pomocí této metody, prolínající se v kvantitativní i kvalitativní rovině, vedené směry formální analýzy a věcné analýzy (zahrnující vizuální analýzu, strukturování, jazykovou i tematickou stránku) je obsažena podstata všech ročníků *Průboje* a vytvořen obraz periodika, usnadňující porozumění jeho formy, záměru a sdělovaného obsahu. Tento výsledný materiál se může stát součástí dalšího výzkumu regionálního tisku, nebo výchozím bodem např. sémioticko-strukturální analýzy periodika.

Shrnutí: Práce, pojata v teoretické rovině, kromě kompaktnosti daného tématu přináší zároveň i nový detailní pohled na týdeník *Průboj*, se kterým je pracováno v dané rovině jako celkem, biografii Františka Šimáčka a současně by měla zodpovědět otázky týkající se významu, opodstatnění a vlivu černokosteleckého regionálního tisku v období první republiky.

---

<sup>4</sup> Častá chyba v záměně – vzhledem ke shodě jména a profesní působnosti – s Františkem Šimáčkem (1834–1885), pražským nakladatelem, novinářem a vlastencem.

<sup>5</sup> „*Tato strategie se považuje za zvláštní verzi případové studie, protože se týká jedné osoby nebo malého počtu osob (případů).*“

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 130. ISBN 80-7367-040-2

<sup>6</sup> Část archivních fondů a dalších materiálů prošla již digitalizací a je veřejnosti zpřístupněna v elektronické podobě; tj. není nutná osobní návštěva příslušného archivu či instituce.

<sup>7</sup> V případě citování z pramenů jsem ponechala původní formu textu, tj. pravopis, diakritiku.

# 1 ČERNOKOSTELECKO

## 1.1 Vymezení a charakteristika Černokostelecka

Oblast označovaná jako Černokostelecko<sup>8</sup> se nachází východním směrem od Prahy; jejím centrem je historické město Kostelec nad Černými lesy<sup>9</sup>. Územně v dnešní době Černokostelecko přináleží ke Středočeskému kraji, resp. svou plochou zasahuje do okresů<sup>10</sup> Kolín, Praha-východ, Kutná hora a Benešov. Teritoriálně je vymezeno na východě terénním zlomem u Ždánic, na jihu řekou Sázavou, na západě Říčanskem a na severu Českým Brodem. Černokostelecko je také spojováno s označením Podlipansko, což je historicky dané území v okolí obce Lipany<sup>11</sup>, ležící zhruba 8 km od Kostelce nad Černými lesy; dnes je pod tímto názvem registrována mnohem širší oblast vzájemně spolupracujících obcí.

Historicky se oblast ustanovila, resp. o ní pocházejí písemné prameny, až ve 40. letech 14. století. V dobách předcházejících ležela na pomezí držav dvou významných rodů – Přemyslovců a Slavníkovců; rozmezí pak bylo tvořeno hustým pásmem lesa tzv. pomezním hvozdem, který protínalo několik důležitých stezek.<sup>12</sup>

Do dnešních dnů se jedná o region převážně tzv. lesozemědělského typu<sup>13</sup>, se zajímavými přírodními poměry. Ostatně zemědělství (a s ním spojené zemědělské osídlení) a lesní prvovýroba zde převažovaly již od středověku, což dokladují četné nálezy.<sup>14</sup> Černokostelecké lesy začínají u řeky Sázavy a táhnou se severně až k Českému Brodu a na východ pak sahají ke Kouřimi. Původně byla rozloha lesů, jejich struktura a také druhové složení výrazně odlišné od současného stavu, který je následkem proměn postupu kolonizace, výsadby nových druhů a především hospodářského využívání.

---

<sup>8</sup> Černokostelecko – mapová lokalizace v rámci ČR viz Příloha A s. I.

<sup>9</sup>Kostelec n. Č. lesy leží zhruba 37 km od Prahy.

Nadále v textu práce používána varianta názvu Kostelec n. Č. lesy, vyjma názvů kapitol. Zachována v citacích a zdrojích je také odlišná varianta psaní velkých písmen, poplatná prvorepublikovému pravopisu.

<sup>10</sup> Okres je definován jako územně správní jednotka středního stupně, na které se dělí území státu.

Okresní úřady jsou u nás od r. 2002 zrušeny, okresy dnes představují tudíž pouze územní obvody některých institucí.

<sup>11</sup> V bitvě u Lipan roku 1434 proti sobě stanuly síly radikálních husitů (vedení Ondřejem Keřským, Prokopem Holým a Janem Čapkem) proti koalici umírněných kališníků a katolíků (pod vedením Diviše Bořka z Miletínka). Na místě bitvy je jižně od vsi Lipany památník.

<sup>12</sup> MRVÍK, V. J. *Dějiny černokosteleckých domů. Historická topografie města Kostelce nad Černými lesy*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce s.r.o., 2011, s. 13. ISBN 978-80-7458-006-2.

<sup>13</sup> Pro lesozemědělský typ (leso-zemědělský) krajiny je charakteristické mírně zvlněný povrch, který je využíván převážně zemědělskou činností; celkově je reliéf pestřejší a s častým výskytem přírodě blízkých společenstev např. břehových porostů, hájů, volných luk.

<sup>14</sup> KLÁPŠTĚ, J. Středověké osídlení Černokostelecka. *Památky archeologické*. 1978, 69(2), ročník, s. 423-475. ISSN 0031-0506.



Mírně zvlněná krajina Černokostelecka se nachází v části Středočeské pahorkatiny, na jedné straně na ni působí drsnější klima Českomoravské vrchoviny, na straně druhé přijatelnější vliv Polabské nížiny. Souhrnně se vyznačuje relativně vyšší nadmořskou výškou (průměrná je 396 m n. m., přičemž nejvyšším bodem je vrch Pecný u Ondřejova s 546 m n. m.).<sup>15</sup>

Své nezastupitelné místo v krajině, vč. funkce ekologické a v současnosti také rekreační, zde mají potoky, rybníky a soustavy rybníků, které zde byly budovány již od konce 15. století (část se jich zachovala např. rybníční soustava na Jevanském potoce), a které hrály v hospodářském rozvoji regionu důležitou roli. Potoky a říčky pak tvoří pramennou základnu v rozvodí mezi Sázavou, Vltavou a Labem.<sup>16</sup>

Z hlediska geologického jsou zde dvě převládající horniny: rudošedý permský pískovec, označovaný také jako nučický pískovec a žula<sup>17</sup>. Pískovcové a žulové lomy<sup>18</sup> zažily největší rozmach v 19. a počátkem 20. století. Pro Černokostelecko je však dodnes podstatná jiná, zde hojně rozšířená hornina; nezpevněný pelitický sediment, tj. jemnozrnná usazenina – jíla. Ten je zde zastoupen ve vynikající kvalitě buď v podobě jílu cihlářského, nebo jílu hrnčířského; tato skutečnost byla podstatná pro vznik a rozvoj proslulého černokosteleckého keramického<sup>19</sup> průmyslu.<sup>20</sup>

Jako každá oblast i Černokostelecko prošlo výraznými proměnami po všech stránkách vč. výrazného nárůstu obyvatelstva, především v posledních třech desetiletích. Přesto si uchovává ráz lesní a zemědělské krajiny, rekreační oblasti a důraz je zde stále kladen i na rozvoj lesního<sup>21</sup> a vodního hospodářství.

---

<sup>15</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 10.

<sup>16</sup> ŠRÁMEK, O. *Padesát let Školního lesního podniku Kostelec nad Černými lesy Vysoké školy zemědělské v Praze*. Kostelec n. Č. lesy. 1985, s. 29.

<sup>17</sup> Pískovec je vynikajícím materiálem pro kamenické a sochařské práce, kvalita žuly však zde kolísá od materiálu vhodného jako štěrka až po kvalitní kamenickou žulu.

<sup>18</sup> Větší část lomů, především s nízkou výtěžností, nebo v intravilánech obcí, byla v průběhu 20. století uzavřena.

<sup>19</sup> Keramická činnost a průmysl viz podkapitola 1.1.2 Průmysl, školství, církev, spolky a volný čas, s. 21.

<sup>20</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 6–7.

Pozn. Psaní velkých a malých písmen je v odkazu zdroje zachováno dle originálu.

<sup>21</sup> V Kostelci n. Č. lesy je také sídlo Školního lesního podniku, který je v současnosti veden jako vysokoškolský lesní statek České zemědělské univerzity v Praze, a který spravuje část černokosteleckých lesů a místních vodních ploch (velikost území činí 6 900 ha). Původně byl podnik založen v roce 1935.

### 1.1.1 Město Kostelec nad Černými lesy

Počátky města Kostelce n. Č. lesy sahají až do rané doby panovníků z rodu Přemyslovců, za jejichž vlády stával v místech dnešního města lovecký a vojenský hrádek, později k němu přibyla malá osada. Oblast náležela do panství rodu Slavníkovců, jimž patřilo také Českobrodsko a Kouřimsko. Podle pověsti zde sv. Vojtěch vybudoval kostelík resp. ohrazenou pevnůstku římského typu tzv. castellum.<sup>22</sup> Toto slovo latinského původu, zdvojnásobení slova kostel, stojí za původem názvu Kostelec nad Černými lesy. Černé lesy pak byly tmavé, jehličnaté hvozdy, které v minulosti pokrývaly většinu zdejšího území.

Názvu Kostelec n. Č. lesy předcházela Kostelec v černém lese, později Černý Kostelec. Specifikace místa dalším označením byla i nutná, neboť již F. Palacký uvádí 18 míst stejného jména.<sup>23</sup>

První písemná zmínka o Kostelci n. Č. lesy se datuje do poloviny 14. století a koncem 15. století byl již povýšen na městečko a začal získávat svá první práva, vč. práva várečného. Dominantou města je knížecí renesanční zámek ze 16. století, postavený za vlády Smiřických; za jejich časů zažilo město i celý kraj jedno ze svých nejvýznamnějších období rozvoje a prosperity. Z této doby také pochází znak města<sup>24</sup>, na kterém je zobrazen v modrém poli do půli těla nahý stojící divý muž se zeleným věncem na hlavě a držící červenou růži. Druhý divý muž obdobného vzezření je pak umístěn nad přílbicí v horní části erbu.

Přes celkový rozvoj se však Kostelec n. Č. lesy, na rozdíl od nedalekého Českého Brodu či Kouřimi, nikdy nestal městem královským, naopak vždy byl veden jako město poddanské.

Na počátku 17. století se město a další majetek dostal do rukou rodu Liechtensteinů, v jejichž držení byl Kostelec n. Č. lesy až do doby první republiky, kdy byly vyhlášeny pozemkové reformy<sup>25</sup> vedoucí ke konfiskaci majetku šlechty.

---

<sup>22</sup> ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L., 1935, s. 10.

<sup>23</sup> *Ottova encyklopedie obecných vědomostí* na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM. Praha: AION CS, 1997. Díl XIV., heslo Kostelec, s. 939–944.

<sup>24</sup> Zvolený symbol divého muže (někdy též označovaného jako lesní muž) v městském znaku není doposud adekvátně objasněn. Privilegium k udělení znaku se nedochovalo. Městský znak Kostelce n. Č. lesy viz Příloha B s. II.

<sup>25</sup> Po vzniku republiky v roce 1918 Československo neuznalo nezávislost Liechtenšteinska, neboť by to komplikovalo provádění pozemkových reforem. O většinu pozemků a také zámky v Kostelci n. Č. lesy a v Kolodějích přišli Liechtensteinové do roku 1933. Komplikovaná situace 2. sv. války vztahům nijak neprospěla a po roce 1945 byl veškerý zbývající majetek rodu na našem území zkonfiskován údajně jako německý.

Výrazný hospodářský rozkvět město zažívalo od konce 18. století; nezastavily ho ani požáry<sup>26</sup>. Stavební rozvoj pokračoval, ale především se rozvíjelo prudkým tempem kostelecké hrnčířství a rozhodnuto bylo také vybudovat moderní a kapacitně jeden z největších pivovarů v celém kraji.

Následný rozvoj Kostelce n. Č. lesy výrazně zbrzdilo nezrealizování<sup>27</sup> (již projektované 42 km dlouhé) železniční trati směrem od pražské Uhřetěvesi přes Kostelec n. Č. lesy a dále do Kouřimi s několika zastávkami v okolí města; projekt byl připravován na přelomu 19. a 20. století a měl být reakcí na tzv. olomoucko-pražskou dráhu, která vedla již téměř půlstoletí přes Český Brod. Předpokládalo se, že denně budou každým směrem projíždět dva vlaky, přičemž se mělo jednat o vlaky s vagony osobními, poštovními i nákladními (otevřenými, uzavřenými a speciálními pro dopravu dřeva).<sup>28</sup> Železnice totiž Český Brod značně zvýhodnila, a to se odrazilo na jeho ekonomickém i společenském životě. Nejbližší vlakové nádraží je však i dnes pro obyvatele Černokostelecka buď v Českém Brodě, nebo v Říčanech, osobní dopravu do Kostelce zajišťuje stejně jako dříve<sup>29</sup> autobusové spojení.

Zatímco města poblíž dráhy či se železničními zastávkami a nádražími získala na prestiži a vzkvétala, Kostelec n. Č. lesy pocítil odliv zájmu, přestože se město snažilo hospodářský, politický i společenský život podporovat. Postupně však rostl počet obyvatel, konjunkturu pocítilo i hrnčířství, zakládaly se spolky, instituce, přibývaly živnosti a podniky, formovaly se politické strany.

Již v roce 1863 byla zřízena Občanská záložna, o dva roky později zahájilo svou činnost *I. živnostenské společenstvo* a také *Spolek divadelních ochotníků*. Vzápětí je následovala *Měšťanská beseda* (1867), spolek *Svornost* (1872), spolek *Přítel mládeže* (1875) a *Spolek vojenských vysloužilců* (1879), *Sokol* (1887). Z důvodů mnoha požárů a proměnlivosti počasí bylo obecním zastupitelstvem nařízeno založení *Sboru dobrovolných hasičů* (1873). Rozšířena byla místní obecná škola a rozdělena na chlapeckou a dívčí (1871), protože se to však počtu žáků nestačilo, bylo rozhodnuto o výstavbě nové školní budovy (1880) a také o vzniku *Učitelské jednoty Komenského*. Pěvecký spolek *Lumír*, jehož tradice, jako jednoho z mála spolků, přetrvala (byť

<sup>26</sup> Nejničivější požár město zažilo roku 1814, kdy se zkáza nevyhnula ani domům na náměstí a místní radnici.

<sup>27</sup> Jako oficiální důvod bývá uváděno odmítnutí trati zástupci města pro vysoké náklady, skutečná příčina neuskutečnění projektu je však stále nejasná. Otázka zřízení železniční trati byla přitom na zastupitelstvu města projednávána několikrát, vždy však bez úspěchu, návrhy byly zamítnuty, resp. nedošlo k dohodě mezi zřizovateli. První žádosti o zřízení železnice z Říčan přes Kostelec n. Č. lesy přitom zazněly již v roce 1879.

<sup>28</sup> BEDNAŘÍK, K. O projektovaných a neprovedených drahách na území bývalého okresu Český Brod. In: *Sborník Práce muzea v Kolíně*. Kolín: Regionální muzeum, 1984, s. 248–250. ČJK 735 312 361 511.

<sup>29</sup> Pravidelné autobusové spojení s Prahou má Kostelec n. Č. lesy již od roku 1929, zhruba o deset let dříve již jezdila linka do Českého Brodu.

s přestávkami) až do konce 80. let minulého století, byl ustanoven roku 1884 se 22 zakládajícími členy<sup>30</sup>. Městská veřejná nemocnice zahájila svou činnost v nově postavené budově hned na počátku roku 1900, o deset let později byla její správa převedena na okres; po první světové válce došlo k její reorganizaci a přeměně na sanatorium zaměřené na léčbu TBC<sup>31</sup>. Ve stejné době je ve městě schváleno zřízení telefonické centrály a prvních šest účastníků telefon používalo od roku 1910. O tři roky později firma Frant. Křížík, elektrotechnický závod Praha-Karlín, zavedla do města elektrické osvětlení.<sup>32</sup>

Po letech nucené stagnace, kdy rozvoj Černokostelecka přerušila první světová válka, bylo po vzniku samostatné Československé republiky navázáno na mnohé z předchozích městských aktivit, podnikatelských činností (otevřen byl mj. ve městě také Baťův obchod s obuví), fungovat začala opět společenstva živnostníků, z nichž nejvýraznější byla společenstva hospodských a výčepních, pekařů, kolařů a řezníků a uzenářů; obnoven byl společenský život a také některé předválečné spolky nebo zřízeny nové<sup>33</sup>.

Během 2. sv. války došlo k deportaci černokosteleckých židů, nejprve do Terezína, později do dalších táborů; téměř nikdo se již zpět nevrátil. Místní německá posádka, působící zde již od prvních měsíců okupace, město opustila 8. května 1945; ještě následující den však tudy projížděla obrněná tanková divize směrem na Prahu.<sup>34</sup>

Již v roce 1865 bylo v Kostelci n. Č. lesy zrušeno okresní hejtmanství<sup>35</sup> a založeno nové v Českém Brodě, které sdružovalo Český Brod, Kostelec n. Č. lesy a Říčany. V době první republiky zde již fungoval tzv. politický okres Český Brod<sup>36</sup>, který již Říčansko nezahrnoval. Černokostelecko až do roku 1960 přináleželo k městu Český Brod resp. k okresu Český Brod, pak bylo připojeno k okresu Kolín.

---

<sup>30</sup> V době největšího rozmachu (po 2. sv. válce) měl spolek až 80 aktivních členů; jeho oficiální název zněl *Lumír – pěvecký soubor TJ Tatran Kostelec n. Č. lesy*. Pod jeho záštitou dlouhá léta působili také kostelečtí amatérští divadelníci (ochotníci).

<sup>31</sup> V léčebně působil dlouhá léta vynikající lékař Ferdinand Trippé, pod jehož vedením byla roku 1937 rozšířena o budovu s dvěma sty lůžky. Do roku 1968 platila za vyhlášenou plicní léčebnu, poté poskytovala lékařské zaopatření příslušníkům sovětské armády. K léčebně a pavilonům náleží 42 hektarů rozlehlý areál tvořený z větší části lesoparkem; od 90. let 20. století areál chátrá, město stále hledá jeho využití či zájemce o soukromé provozování areálu s objekty.

<sup>32</sup> HODINÁŘ, K., KLÍMA, V. *Kronika města Kostelec nad Černými lesy z roku 1912*. Kostelec n. Č. Lesy: knihtiskárna Kadeřábek, 1912, s. 18.

<sup>33</sup> Např. odbor *Klubu čs. turistů* nebo *Musejní spolek* viz podkapitola 1.1.2 Průmysl, školství, církev, spolky a volný čas, s. 21.

<sup>34</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 24–25.

<sup>35</sup> Okresní hejtmanství byla zřízena po zrušení poddanství po roce 1848. V 60. letech 19. století se pak ustálil nový systém státní správy, kdy okresní hejtman stál v čele politického okresu, v jehož rámci fungovalo několik okresů soudních.

<sup>36</sup> Mapa politického okresu Českobrodského vydaná Okresním školním výborem v roce 1938 a schválená jako učební pomůcka na národních školách viz Příloha C s. III.

Současný Kostelec n. Č. lesy se stále ještě – v některých ohledech – dostává z letargie druhé poloviny 20. století. V dnešní době se počet jeho obyvatel pohybuje na hranici 4 000, na jedné straně se modernizuje (nové nákupní prostory, komunikace, veřejné osvětlení, dopravní spojení), na straně druhé stále ještě se zde řeší konfliktní záležitosti z minulosti (nedostatečná kapacita školských zařízení, kauza chátrajícího areálu plicní léčebny tzv. Sanatorky). Funguje zde několik sportovních klubů, obnovena byla činnost spolku *Junák*, vzniklo terapeutické centrum, dětské kluby, existuje vzájemná spolupráce mezi svazky obcí a místními skupinami<sup>37</sup> atd. Nenachází se zde žádné výraznější nově se rozvíjející průmyslové odvětví, v soukromých rukách je zrekonstruovaný místní pivovar, u kterého bylo zbudováno muzeum, navázáno bylo také na tradici hrnčířských trhů či místního tisku<sup>38</sup> – ten nyní vychází pod názvem *Černokostelecký zpravodaj*.

### 1.1.2 Průmysl, školství, církve, spolky a volný čas

Černokostelecko nebyla a není primárně průmyslová oblast, přesto nelze opominout skutečnost, že dvě činnosti jsou zde zastoupeny již od středověku a výrazně ovlivňovaly – byť různými způsoby – život společnosti: pivovarnictví a hrnčířství. Významný je však také průmysl dřevařský (kromě stavebního či palivového dřeva zde byla v minulosti zastoupena i výroba lyží a sání) a zaměstnání mnoha lidem na Černokostelecku poskytovaly dříve početné žulové lomy.

Pivovarnictví lze považovat za nejstarší typ místního průmyslu.<sup>39</sup> První panský<sup>40</sup> pivovar byl v Kostelci n. Č. lesy zřízen v první polovině 16. století, v domě

<sup>37</sup> Po roce 2000 vzniklo v regionu několik různých sdružení, založených na principu spolupráce několika obcí, nejvýraznějšími hybateli událostí a činností však jsou neziskové *Místní akční skupiny* (MAS). Na území Černokostelecka jsou aktivní MAS Pošembeří, MAS Podlipansko, MAS Říčansko. Skupiny propagují akce a projekty region, obce, firmy i živnostníky, podporují zlepšování života; využívají k tomu evropské dotační programy i vlastní doplňkové činnosti.

<sup>38</sup> Prvorepublikový místní regionální týdeník *Průboj* neměl již svého odpovídajícího následovatele. První *Černokostelecký zpravodaj* vycházel formou oběžníku v roce 1946, na něj navázal v letech 1959–1991 měsíčník. V několika dalších letech vycházel jako čtrnáctideník, než se ustálila opět měsíční forma, nejprve pod názvem *Zpravodaj Černokostelecka*, od roku 2000 pak nese opět název *Černokostelecký zpravodaj*.

<sup>39</sup> První dochovaná písemná zmínka o vaření piva, resp. přímo o právu várečném, se datuje k roku 1489, kdy byl Kostelec n. Č. lesy povýšen ze vsi na městečko, a to českým králem Vladislavem II. Jagelonským. *My Vladislav z Boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburské kníže a lužický markrabě (...) s dobrým rozmyslem a radou věrných našich mocí královskou již psanou ves Kostelec vyzdvihli jsme a tímto listem vyzdvihujeme za městečko; tak aby rychtáři, konšelé a všecka obec téhož městečka Kostelce práv, milosti a chvalitebných obyčejův požívali, (...) A k tomu aby slady dělali, piva vařili a také ven prodávati mohli a také řemesla všelijaká aby dělali též, jakož se v jiných městečkách v království našem Českém děje. A to bez naší, budoucích králů Českých a všech jiných lidí všelijaké překážky.*

poblíž zámku, později zde byla postavena také sladovna a zřízena menší chmelnice.<sup>41</sup> Kvalitu zdejšího piva dokládá skutečnost, že ještě do první světové války lékařské kapacity nařizovaly nemocným osobám<sup>42</sup> pít kosteleckého černého piva pro zlepšení jejich zdravotního stavu.<sup>43</sup>

Areál dnešního černokosteleckého pivovaru v severovýchodní části města byl navržen v roce 1836 a z hlediska výrobní kapacity se stal největším v celém kraji. V průběhu let se pak měnilo technické i technologické vybavení, uskutečnilo se několik přestaveb budov, podstatné změny pivovar prodělal i po stránce majetkové a správní. Porevoluční historie pivovaru je spojena s pivovarem v nedalekých Velkých Popovicích, jehož provozovnou se kostelecký pivovar stal již koncem 50. let 20. století. V polovině 90. let došlo k postupnému uzavření jednotlivých výrobních sekcí pivovaru a ten do roku 2001 nefungoval, areál chátral. V té době ho zakoupila společnost *Dej Bůh štěstí s.r.o.*, která obnovila pivovar a uvedla ho do provozu, založila zde pivovarnické muzeum a provozuje v areálu také restaurační zařízení – Zájezdní hostinec.

Keramika ve středověku nebyla příliš rozmanitá a tak se hrnčíři řídili především funkčností; jisté oživení zaznamenalo kamnářství (kachle s heraldickou symbolikou). Změna nastala až v 16. století s nástupem nového typu keramické produkce – majoliky, fajánse, tvrdé kameniny, porcelánu.<sup>44</sup>

Ložiska jílu<sup>45</sup> na Černokostelecku jsou tvořena převážně hrnčířskými jíly vhodnými pro různé druhy hrnčířské výroby<sup>46</sup> (zastoupeny jsou však i kvalitní jíly

---

HODINÁŘ, K., KLÍMA, V. *Kronika města Kostelec nad Černými lesy z roku 1912*. Kostelec n. Č. Lesy: knihtiskárna Kadeřábek, 1912, s. 18.

<sup>40</sup> Varné právo bylo výsadou města, ovšem výroba a prodej piva se ve středověku ukázaly jako lukrativní zdroj příjmu. Vznikaly proto panské a klášterní pivovary bez ohledu na právozáporné výsady; což vedlo ke sporům a novým nařízením. Jako řemeslo se sladovnictví a pivovarnictví začalo rozšiřovat postupně, v průběhu 16. století. Měšťané si dlouho vařili pivo z vlastního sladu sami, ovšem ve velmi malém objemu. Se vzrůstem a zlepšením produkce vzniklo odborné řemeslo. S pivovarnictvím se vyvinulo také řemeslo bečvářské (pozn. výrobci velkých sudů, později toto řemeslo splýnulo s řemeslem bednářským) a vznikly nové živnosti šenkéřů a krčmářů.

WINTER, Z. *Zlatá doba měst českých*. Praha: Odeon, 1991, s. 201-202. ISBN 80-207-0244-X.

<sup>41</sup> PEJŠA, J., STAREC, M. *Historické pivovary Kolínska*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2011, s. 45.

<sup>42</sup> Dodávka a pití piva nemocnými je spojováno již s nařízením majitelky panství, M. T. Savojské (1694-1772), která zřídila r. 1728 špitál u zámku v Kostelci n. Č. lesy.

<sup>43</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 4.

<sup>44</sup> SVATOŠ, J. TRŠTÍK, M. *Kostelecká keramika*. Kutná Hora: Label, 2008, s. 9. ISBN 80-903018-1-9.

<sup>45</sup> Jílové usazeniny se na Černokostelecku dobývaly buď povrchovým, nebo hlubinným ručním kopáním. Po znárodnění v roce 1948 byly všechny lokality až na oblast u obce Brník uzavřeny a do nově ustanovených provozoven se začal dovážet jíl z různých částí republiky.

<sup>46</sup> Celý prostor mezi Kostelcem n. Č. lesy a a Českým Brodem poskytuje na permském podloží náplavy s jíly. Nejbohatší ložiska surovin jsou přímo u města Kostelec n. Č. lesy a také v jeho bezprostřední blízkosti, např. v lokalitách Bílá hlína, Trativody, u obcí Oleška, Brník, Svatbín, Jevany. Ložiska na Černokostelecku jsou tak vydatná, že se surovina vyvážela v minulosti i do okolních oblastí.

cihlářské). I zde však až do poloviny 19. století převládaly lidové a funkční výrobky<sup>47</sup>. Vyráběly se nejčastěji různé typy mís a nádoby, především hrncovitého typu. Hrnčířské zboží se neznačilo, značení se objevilo až v závěru 19. století. Změna v produkci a především kvalitě; impulsem bylo rozšíření tzv. kasselských pecí<sup>48</sup> a zrušení cechovního zřízení<sup>49</sup>. Rychlý rozmach hrnčířské profese na Černokostelecku dokladuje i založení *Spolku vzájemně se podporujících hrnčířských dělníků KRUH* roku 1876.<sup>50</sup> Tento spolek předznamenával nástup dělnického hnutí a byl typem dělnického spolku<sup>51</sup>, přestože nesloužil primárně jen dělníkům a tovaryšům, ale také majitelům dílen, kteří si zde vedli spolkovou pokladnu.

Hrnčířské výrobky si získaly skvělou pověst nejen na domácím, ale i zahraničním trhu, před první světovou válkou se vyvážely do Asie, Afriky, za první republiky nacházely velký odbyt ještě v Rakousku či v Bavorsku. Výrazně odlišná a také v zahraničí vysoce ceněna byla (od nejčastější místní produkce keramiky užitkové) umělecká keramika<sup>52</sup> z továrny Alois Vondráček a spol.<sup>53</sup> Výstavní činnosti a export do zámoří zastavila nastupující hospodářská krize, kterou právě tato firma neustála.<sup>54</sup>

Politický vývoj a rok 1948 narušil a přerušil přirozený rozvoj hrnčířských dílen na Černokostelecku; došlo k jejich znárodnění. Za oficiálního tzv. přímého pokračovatele hrnčířské tradice pak bylo, v období socialismu, označeno *Družstvo umělecké výroby Keramo*<sup>55</sup>, které se zaměřilo především na rukodílnou řemeslnou práci užitkové a ozdobné keramiky. Až změny po roce 1989 umožnily rozšíření a změny produkce, návrat malých hrnčířských dílen, navázáno bylo i na tradice trhů, výstav.

---

HOBL, D. *Černokostelecké hrnčířství ve druhé polovině 19. století*. In *Práce muzea v Kolíně III. Regionální muzeum Kolín*, 1984, s. 181. ČJK 735 312 361 511.

<sup>47</sup> Tzv. hrncina měkká či měkkotina s bezolovnatou glazurou.

<sup>48</sup> Kasselská pec ležatého typu s komínem umožnila dosažení mnohem vyšší vypalovací teploty než do té doby známé pece (přes 1300 °C), použití kvalitnějších jílu a tím i výrobu polotvrdé kameniny s bezolovnatou glazurou; je trvanlivější a odolnější než klasické měkké hrnčířské výrobky.

<sup>49</sup> Zrušení cechovního zřízení – rok 1859.

<sup>50</sup> SVATOŠ, J. TŘEŠTÍK, M. *Kostelecká keramika*. Kutná Hora: Label, 2008, s. 10-15. ISBN 80-903018-1-9

<sup>51</sup> Dělnické spolky byly první fází pro vznik dělnické politické strany, která měla silné zastoupení později i na Černokostelecku – sociální demokracie.

<sup>52</sup> Produkce firmy byla ovlivněna kontakty s pražskými profesionálními kruhy, především s Helenou Johnovou, která byla po vzniku Čs. republiky jmenována profesorkou oboru keramika na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Přímo v továrně působil např. profesor Josef Drahoňovský.

<sup>53</sup> Rod Vondráčků se odvozoval od mistra hrnčířského Jakuba Vondráčka (1720). Keramická továrna Alois Vondráček a spol. byla založena r. 1908.

<sup>54</sup> *Umělecká keramika v Kostelci n. Č. Lesy*. Okresní Osvětová rada v Českém Brodě. Věc: Černokostelecká keramika, č.j. 289, 1949.

SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

<sup>55</sup> Výroba v *Keramu* však postupně stagnovala, na konci 70. let byla zastavena a z objektů se staly sklady. V počátečním období zde však ještě vzniklo mnoho realizací našich předních výtvarníků.

První škola byla v Kostelci n. Č. lesy zřízena v polovině 16. století; na počátku 17. století<sup>56</sup>, z rozhodnutí majitele panství Jana Smiřického ze Smiřic<sup>57</sup> byla pak postavena nová budova na náměstí.<sup>58</sup> Po vzniku Československé republiky došlo ke zřízení tzv. újezdních obvodů školských; tím v oblasti vzniklo celkem devět obvodů újezdních měšťanských škol, přičemž dvě byly v Českém Brodě a dvě v Kostelci n. Č. lesy. Od roku 1919 bylo také v Českém Brodě již gymnasium, tedy vyšší stupeň vzdělávání, v Kostelci n. Č. lesy došlo k rozšíření obecné a měšťanské školy chlapecké a dívčí a vzniku učňovské školy pokračovací s několika odděleními.<sup>59</sup> Vyšší než základního stupeň vzdělání v Kostelci n. Č. lesy není ani v dnešní době; černokostelecké areály *Školního lesního podniku* jsou vysokoškolským lesním statkem *České zemědělské univerzity* v Praze, na zámku sídlí správa podniku, vydavatelství a zámecké objekty jsou přizpůsobeny také pro ubytování studentů a potřeby univerzity.

Desetiletí bývalého režimu výrazně proměnila vztah obyvatelstva k institutu církve a zároveň se také projevila na počtu věřících, resp. praktikujících a matrikových či osob hlásících se k náboženskému vyznání. Mezi obyvatelstvem na Černokostelecku bylo vždy dominující římskokatolické vyznání, což dokladují i výsledky sčítání lidu<sup>60</sup> v období první republiky. Římskokatolický vikariát byl umístěn v Kostelci n. Č. lesy a spravoval v té době 14 far a jejich filiálky. Další zastoupení zde měla církev českobratrská evangelická, církev československá a náboženská obec izraelská s modlitebnou a hřbitovem v obci Přistoupim.<sup>61</sup>

Všeobecný rozvoj, zvyšující se vzdělanost, vzrůstající české uvědomění, provázanost s okolím a nedalekou Prahou, to vše se odráželo také v proměnách společenského života a dalších aktivit; tyto změny přicházely v průběhu 19. století. Ještě kolem roku 1880 však Kostelec n. Č. lesy byl, především z hlediska hlavní místní honorace, tj. knížecích liechtensteinských úředníků, především německý. Měšťanstvo však bylo české – hospodáři, obchodníci, živnostníci, učitelé.<sup>62</sup> K nejaktivnějším

<sup>56</sup> V té době již byla partikulární škola v Českém Brodě (škola druhého stupně).

<sup>57</sup> Nutnost postavit novou školu v Kostelci n. Č. lesy (předchozí byla zničena za třicetileté války) uvedl ve své poslední vůli v roce 1697.

ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 60.

<sup>58</sup> BEDNAŘÍK, K., HAVELKOVÁ, V. *Okresní a městský archiv v Českém Brodě. Archiv v Kostelci nad Černými lesy. Průvodce po fondech a sbírkách*. Praha: Krajský dům osvěty, 1959, s. 87.

<sup>59</sup> Tamtéž, s. 24, s. 87.

<sup>60</sup> Sčítání roku 1921 – římskokatolického vyznání 13 321 obyvatel z celkového počtu 16 172; v roce 1930 pak 11 657 obyvatel z celkového počtu 15 909.

ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L., 1935, s. 5.

<sup>61</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 5.

<sup>62</sup> STRETTIOVÁ, M. *O starých časech a dobrých lidech*. Praha: Topičova edice, 1947, s. 228-231.



spolkům náležely *Měšťanská beseda*<sup>63</sup> a *Občanská beseda*, které se však udržely pouhé desetiletí, další spolky však existovaly mnohem déle, některé i přes obě světové války: *Okrašlovací spolek*, *Spolek divadelních ochotníků*, *Spolek dobrovolných hasičů*, pěvecký spolek *Lumír*, *Spolek čtenářský* (zřízena byla také obecní knihovna) či *Tělocvičná jednota Sokol*.

Jedním z nově založených spolků v době první republiky byl černokostelecký odbor *Klubu československých turistů*<sup>64</sup> (KČST) došlo na ustavující schůzi v prosinci 1936, počet zakládajících členů byl 53 a předsedou klubu byl zvolen Bedřich Vozáb.<sup>65</sup> V pozvánce první schůze je mj. uvedeno: "*Kostelec nad Černými lesy i jeho okolí hospodářsky chudé potřebuje přivábiti zástupy turistů a turistek, aby náš kraj byl nejen poznán a oceněn, ale také finančně podpořen.*"<sup>66</sup> O turistiku byl zájem všeobecně a meziválečné Černokostelecko navíc patřilo k dostupné lokalitě výletníky, trampy i rekreanty z vyšších společenských vrstev, především z Prahy; zvýšit atraktivitu kraje měla propagace a organizovaná péče turistických stezek, pod hlavičkou místního odboru.

Zatímco po skončení první světové války a vyhlášení republiky společnost žila v opojení svobody, míru a samostatnosti, 30. léta byla poznamenána hospodářskou krizí, politickými změnami<sup>67</sup> a možností hrozby dalšího válečného konfliktu v Evropě. K posílení národního uvědomění, pozdvižení celospolečenské morálky, a v regionální rovině i pro zachování odkazu budoucím generacím a pro pocit sounáležitost s krajem, jeho historií a tradicemi i pro jeho propagaci; také z těchto důvodů vznikala muzea. Jedním z nich bylo i muzeum v Kostelci n. Č. lesy.

Myšlenkám na vlastní muzeum předcházelo zřízení *Musejního spolku okresu černokosteleckého* (1930) a také iniciativy, za kterými stál okruh černokosteleckých občanů v čele s Františkem Šimáčkem<sup>68</sup>, kronikářem, učitelem a redaktorem týdeníku *Průboj*. Na stránkách tohoto periodika byly zveřejňovány informace a výzvy; nejprve týkající se založení spolku a jeho cílů, pak průběhy jednání s městskou radou<sup>69</sup>,

<sup>63</sup> Spoluzakladatelem a prvním předsedou Měšťanské besedy byl otec Marie Strettiové, advokát v Kostelci n. Č. lesy, JUDr. Jaroslav Musil (1846–1905). J. Musil byl mj. zdejší radní a později dokonce první radní, tedy přímý zástupce starosty.

<sup>64</sup> Klub českých turistů (KČT), založený v Praze roku 1888, zaznamenal v prvním poválečném desetiletí obrovský rozmach; na začátku 30. let měl již na 60 000 evidovaných členů a celostátní působnost.

<sup>65</sup> *Průboj*, vydání ze dne 19. 12. 1936, ročník VIII., č. 51, rubrika *Různé zprávy*, s. 2, *Odbor Klubu čsl. turistů*.

<sup>66</sup> *Průboj*, vydání ze dne 17. 10. 1936, ročník VIII., č. 42, rubrika *Různé zprávy*, s. 2, *Založení odboru*.

<sup>67</sup> Na domácí scéně (např. abdikace prezidenta T. G. Masaryka), ale i evropské a světové (např. v Německu – éra nacistického režimu, Hitler u moci; válka Itálie v Habeši).

<sup>68</sup> František Šimáček, viz kapitola 4.5 František Šimáček – redaktor týdeníku *Průboj*, s. 102.

<sup>69</sup> „*Museum Černokostelecka skutkem. (...) Museum bude zřízeno pro celý okres černokostelecký. Protože město město má na ně přispívati ročně 2 000 Kč, byly spolkové stanovy předloženy městské radě k vyjádření. (...)*“

seznamy prvních sbírkových předmětů a jejich dárců<sup>70</sup>. Apelováno bylo také na černokosteleckou příslušnost, na propagaci kraje a prospěšnost muzea<sup>71</sup>. *Průboj* se tak stal prostředníkem, ovlivňoval vývoj situace a také díky zveřejňovaným informacím lidé o nově vznikající muzeum jevíli zájem.

Muzeum se stálou expozicí vývoje hrnčířství<sup>72</sup> bylo slavnostně otevřeno dne 14. května 1935, za účasti starosty města Kostelce n. Č. lesy Karla Hoffmanna. Muzejní předměty byly shromážděny především díky podpoře veřejnosti a *Musejního spolku*, v jehož čele stál Josef Hůla.<sup>73</sup>

Zrod dělnického hnutí na Černokostelecku a první aktivní členy sociálně demokratické strany je třeba hledat mezi hrnčířskými a obuvnickými dělníky, kteří se koncem 80. let 19. století navraceli z tzv. zkušené, nebo byli za prací ve velkých městech; v Praze, Plzni, ale i ve Vídni. Několika mladým dělníkům se podařilo založit nejprve v Kostelci n. Č. lesy dělnické kroužky, o několik let později vznikly místní organizace sociální demokracie i v okolních obcích; na přelomu 19. a 20. století je již zde činná i *Česká strana agrární a Národně sociální strana*.<sup>74</sup>

Černokostelecko bylo vyhledávanou lokalitou na letní byty či výlety již od konce 19. století. Nový fenomén v podobě cestovního ruchu však přišel již na přelomu 19. a 20. století; po skončení války a vzniku republiky pak narostl počet penzionů, hostinců a výletních restaurací. Středobodem se stala obec Jevany<sup>75</sup> a její okolí, kde po parcelaci knížecích lesů vznikly přepychové vily, jejichž majiteli často byli známé či vlivné osobnosti politického, finančního i uměleckého světa. První velký hotel (*Hotel Novotný*) zde vznikl u rybníka Ján v roce 1923.<sup>76</sup> Ve stejné době došlo k celkovému zlepšení kvality silnic, elektrifikaci a navýšení autobusového spojení s Prahou a okolními městy. Pro podporu (nejen) pěší turistiky, ale také z důvodu propagace

---

*Průboj*, vydání ze dne 19. 6. 1930, ročník II., č. 12, rubrika *Různé zprávy*, s. 2.

<sup>70</sup> „*Museu Černokostelecka darovali: Žák V. tř. v Kostelci n. Č. L. Jindřich Winkler: starou bibli, různé tiskoviny a válečný prsten. (...) V. Krákora ze Štíhlíc, žák IV. roč. měšť. školy: pistoly. Pan V. Pivoňka, starosta v Č. Voděradech: pošt. známky.*“

*Průboj*, vydání ze dne 4. 2. 1933, ročník IV., č. 6, rubrika *Různé zprávy*, s. 2.

<sup>71</sup> „*Užší výbor na schůzi dne 23. října 1931 po zprávách funkcionářů pojednal vypsání Mayerovy soutěže památkových předmětů a o svolání ke všem obecním starostům a učitelstvu, aby podporovali činnost černokosteleckého muzea. (...).*“

*Průboj*, vydání ze dne 31. 10. 1931, ročník III., č. 26, rubrika *Různé správy*, s. 2.

<sup>72</sup> *Okresní museum Černokostelecka, dnes Muzeum hrnčířství.*

<sup>73</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 18.

<sup>74</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 18–20.

<sup>75</sup> Např. v Jevanech si nechala roku 1906 postavit vilu spisovatelka Gabriela Preissová, secesní vilku zde měl od roku 1908 také přední český lékař a gynekolog Jaroslav Hausmann.

<sup>76</sup> SVATOŠ, J., BOHATA, JÍŠA J. *Černokostelecko na historických pohlednicích*. Louňovice: nakl. Jan Svatoš, 2001, s. 78. ISBN 80-903018-0-0.

a jako možný zdroj finančních příjmů v mnoha oblastech, byl roku 1936 založen, již zmíněný, místní odbor Klubu čs. turistů (KČST).<sup>77</sup>

### 1.1.3 Demografie

Hranice černokostelecké oblasti se – s ohledem na střídání majitelů panství, prodeje, nákupy, směny či konfiskace majetku a později i pozemkové reformy – různě měnily, stejně jako počet obcí a míst přínáležejících pod tuto oblast. Z tohoto důvodu také počet obyvatelstva, jeho struktura či sociální složení nejsou v každém ze sledovaných období vzájemně plně srovnatelné.

V roce 1848, kdy bylo Černokostelecko v majetku rodu Liechtensteinů<sup>78</sup>, patřilo podle Palackého *Soupisu*<sup>79</sup> k panství celkem 66 obcí<sup>80</sup> vč. města Kostelce n. Č. lesy.<sup>81</sup> Roku 1920 bylo Černokostelecko již součástí politického okresu českobrodského, s udávanou rozlohou 20 001 ha, a přináleželo k němu 33 obcí s osadami<sup>82</sup> a připomínalo se 28 obcí zaniklých (většinou již v období třicetileté války).<sup>83</sup>

O jednu obec více, tj. 34 obcí s celkovým počtem 15 909 obyvatel a rozlohou 20 000 ha je pak uváděno pro rok 1937.<sup>84</sup> V roce 1961 bylo na Černokostelecku

---

<sup>77</sup> *Průboj*, vydání ze dne 19. 12. 1936, ročník VIII., č. 51, rubrika *Různé zprávy*, s. 2, *Odbor Klubu čsl. turistů*.

<sup>78</sup> Také u nás se běžně užívá jméno šlechtického rodu německy (von) Liechtenstein nebo verze česká Lichtenštejn. V této práci je jméno rodu i jeho příslušníků uváděno ve verzi Liechtenstein.

<sup>79</sup> *Popis království Českého*, autor František Palacký. Jedná se o soupis všech obcí v Čechách, soupis obsahuje i základní údaje (vydáno 1848, data z let 1843–1846).

<sup>80</sup> Bohouňovice, Brník, Bylany, Cerhýnky, Černé Voděrady, Dobré Pole, Dobřichov, Doubravčice, Hořany, Hryzely, Hřiby, Chotýš s osadou Močedník, Chrástřany, Jevany, Klokočná, Klučov, Konojedy, Kostelec n. Č. lesy, Kostelní Střimelice, Kozojedy, Krupá s osadou Syneč, Kruty, Liblice, Lipany, Louňovice, Lstiboř, Masojedy, Mělník, Menšice, Mrzky, Nová Ves, Nučice, Oleška, Oplany, Plaňany, Poříčany, Prusice, Přehovzdí, Přestavky, Přistoupim, Radlice, Skramníky, Srbín, Stříbrná Skalice, Svatbín (dříve Svrabov), Světlá, Svojetice, Štíhlá, Štolmíř, Tehov, Tehovec, Tismice, Třemošnice, Tucharaz, Újezdec, Vítice, Vrátkov, Vrbčany, Všeň, Výžerky, Vyžlovka, Ždánice, Žemovka a Žhery.

<sup>81</sup> BEDNAŘÍK, K., HAVELKOVÁ, V. *Okresní a městský archiv v Českém Brodě. Archiv v Kostelci nad Černými lesy. Průvodce po fondech a sbírkách*. Praha: Krajský dům osvěty, 1959, s. 160.

<sup>82</sup> Kostelec n. Č. lesy (Hošť, Obora, Dolní Peklov, sádka, Truba, v Koupadlech), Chocerady (Komorní Hrádek, Loreta, Obora), Chotýš (Močedník, sedliště), Jevany (Bohumil, Hájovna Konojedská, Penčice), Konojedy, Kozojedy, Krupá (Syneč), Krymlav, Louňovice, Nučice, Oleška (Brník, Bulánka), Ondřejov (Hlaváčov), Oplany (Klíče), Dobré Pole, Prusice, Stříbrná Skalice (Cihelna, Flarinka, Hradce, Mlýn Hrušovský, Myslivna Skalická, Na Babě, Podluží, Pyskočely nebo U Přívozu, Rovná, Pyskočely), Srbín, Hradové Střimelice, Kostelní Střimelice (Hradec), Struhařov (Myšlín, Habr), Svojetice, Svatbín (dříve Svrabov), Štíhlá, Tehovec, Třemlaty (Brožkovna), Vlkančice (Drletín, Mělník, Pyskočely, Stará Hůra, Kachní Louže, Mošnice), Černé Voděrady (Háčka), Výžerky, Vyžlovka, Zvánovice, Žemovka, Buda, Mukařov.

<sup>83</sup> ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L., 1935, s. 4–5.

<sup>84</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 3.

ustanoveno 13 obcí<sup>85</sup>, které v sobě zahrnovaly celkem 41 základních<sup>86</sup> sídelních jednotek. Oblast Černokostelecka byla definována celkovou rozlohou 18 454 ha.

V následujících třech dekádách sice nedošlo ke změně počtu obcí, ale docházelo průběžně (tj. bez ohledu na přirozený přírůstek/úbytek) k postupnému úbytku obyvatelstva z důvodu migračních procesů; ty se v rozhodující míře projevovaly na počtu obyvatelstva v této oblasti a její zalidněnosti již od poválečných let, kdy začala sílit tendence zejména mladší generace o přesídlení<sup>87</sup> z venkova do větších městských aglomerací, resp. v tomto případě do Prahy.<sup>88</sup>

Jak ve 20. letech, tak ve 30. a později v 80. letech<sup>89</sup> 20. století z přehledů vyplývá, že národnostní složení zde bylo v podstatě homogenní, s naprostou převahou obyvatel české národnosti (v roce 1921 bylo na Černokostelecku registrováno pouze 67 cizinců<sup>90</sup>, v roce 1930 pak 73 tzv. cizozemců<sup>91</sup>).

Zjednodušený přehled výsledků sčítání lidu zobrazen v tabulkách 1 a 2, vývoj v počtu trvale hlášených občanů v posledních třech letech dokládají údaje z matriky v Kostelci n. Č. lesy (viz Tabulka 3).

Tabulka 1: Výsledky sčítání lidu – Černokostelecko (1921<sup>92</sup> a 1980)

Rok sčítání	katastr ha	počet domů	žen	mužů	celkem
1921	20 001	3 069	8 431	7 741	16 172
1980	18 545	-	5 409	5 676	11 085

Zdroj<sup>93</sup>

<sup>85</sup> Kostelec n. Č. lesy, Oleška, Nučice, Vlkančice, Stříbrná Skalice, Černé Voděradky, Jevany, Vyžlovka, Konojedy, Doubravčice, Tuchoraz, Krupá, Vitice.

<sup>86</sup> Základní sídelní jednotku nejnověji definuje zákon č. 230/12006 Sb., o státní statistické službě.

<sup>87</sup> Tento trend se změnil až od konce 90. let 20. století, kdy naopak lidé z Prahy odcházejí na venkov, resp. do přilehlých oblastí Prahy.

<sup>88</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 46–48.

<sup>89</sup> Tamtéž, s. 46.

<sup>90</sup> ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L., 1935, s. 5–6.

<sup>91</sup> ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937, s. 5.

<sup>92</sup> Šlo o první sčítání lidu nově vzniklé Československé republiky, které se mělo původně konat již v roce 1920, rok po založení Státního statistického úřadu, pověřeného celostátní statistickým šetřením. Sčítání zjišťovalo různé charakteristiky obyvatelstva (včetně národnosti, náboženského vyznání, znalosti čtení a psaní nebo povolání před 1. sv. válkou). V rámci sčítání jsou výsledky ovlivněny stanovením specifikace obyvatelstva, tj. zda je sčítáno obyvatelstvo přítomné či bydlící, příp. s dlouhodobým pobytem. V roce 1921 se jednalo o obyvatelstvo přítomné ke dni sčítání.

<sup>93</sup> Autorka práce, 2018

ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 49.

ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L., 1935, s. 5.

Tabulka 2: Výsledky sčítání lidu – město Kostelec n. Č. lesy (1869–2011)

Rok sčítání	počet obyvatel	počet domů
1869	3 451	474
1880	3 694	488
1890	3 696	505
1900	3 475	511
1910	3 377	516
1921	3 252	541
1930	3 379	707
1950	3 500	843
1961	3 386	820
1970	3 294	846
1980	3 230	875
1991	3 187	1061
2001	3 245	1 106
2011	3 604	1 145

Zdroj<sup>94</sup>

Tabulka 3: Trvale hlášení občané – město Kostelec n. Č. lesy (2015–2017)

Rok	počet obyvatel	žen	mužů	narození	úmrť	přistěhováno	odstěhováno
2015	3 446	1 780	1 666	32	39	109	84
2016	3 467	1 798	1 669	33	31	68	33
2017	3 488	1791	1697	30	29	-	-

Zdroj<sup>95</sup>

<sup>94</sup>Autorka práce, 2018

ČSÚ, Veřejná databáze. *Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1896*. [online]. [cit. 27. 4. 2018]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>

<sup>95</sup>Autorka práce, 2018

MěÚ, Kostelec n. Č. lesy, odbor Evidence obyvatel a matrika. *Evidence obyvatelstva*. [online] [cit. 28. 4. 2018] Dostupné z <http://www.kostelecnci.cz/matrika%2Devidence%2Dobyvatel/ds-1026/archiv=0>

## 1.2 Nástin dějin Černokostelecka a doba první republiky

Dnešní černokostelecká oblast, spolu s českobrodskou, byly v dobách hradišť a nehrazených osad, tj. před vznikem českého státu<sup>96</sup>, součástí kmene Zličanů s ústředním hradištěm Kouřimí. Později přináležely k majetku libického rodu Slavníkovců, po jejich vyvraždění roku 995 však připadly pražskému knížeti.<sup>97</sup>

Na počátku 15. století přechází panství do majetku rodu Smržovských, za jejich vlády se ze vsi stává městečko Kostelec n. Č. lesy, a to obdrhuje první privilegia.<sup>98</sup>

Zhruba o stol let později získal panství Jaroslav Smiřický ze Smiřic, který majetek rozšířil přikoupením pozemků a vsi a zahájil stavbu černokosteleckého zámku. Po bitvě na Bílé hoře však byly statky Smiřických zkonfiskovány a na Černokostelecku nastal čas nepokojů; rekatolizaci a zhoršující se hospodářské a životní podmínky završila morová rána, průchody vojsk a rabování za třicetileté války. Po jejím skončení byla více než desítka vesnic zpustlá<sup>99</sup>, mnohá stavení opuštěná, pole neobdělána a počet obyvatel výrazně klesl i v samotném Kostelci n. Č. lesy.

Za této situace na Černokostelecko přišel rod Liechtensteinů, který celé panství odkoupil od Albrechta z Valdštejna. Výraznou osobností rodu byla Marie Terezie Savojská, kněžna z Liechtensteinu<sup>100</sup>, která zde vládla šedesát let a poddanými byla velmi oblíbena. Věnovala se péči o nemocné, chudé, podporovala vzdělání, zajímala se také o život svých poddaných, stejně jako o zvelebování svého panství a rozvoj řemesel.<sup>101</sup>

Fáze lidových povstání v důsledku tíživých robotních povinností a lokálních konfliktů, se v roce 1775 dotkla i Černokostelecka, kdy tudy procházely houfy povstalců<sup>102</sup> směrem na Prahu. Odpovědí vídeňské vlády na nepokoje byl nový robotní patent a o několik let později toleranční patent<sup>103</sup> a patent o zrušení nevolnictví<sup>104</sup>. Následně černokostelecké panství zažívalo po stránce hospodářské nebyvalý rozkvět; prudce se začalo rozvíjet také místní hrnčířství a stavební činnosti. Rostl také počet

---

<sup>96</sup> 9. století.

<sup>97</sup> KUDRNÁČ, J. Klučov. *Staroslovanské hradiště ve Středních Čechách*. Praha: Academia, 1970, s. 184–185. 509-21-885.

<sup>98</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 13–15.

<sup>99</sup> Část vesnic byla obnovena, některé však zanikly např. Aldašín, Cukmantl, Hošť.

<sup>100</sup> Marie Terezie Savojská (1694–1772), lidově nazývaná Cafojka (Savojka).

<sup>101</sup> KVASNIČKOVÁ, A. *Doubravčice 1331–2011*. Obec Doubravčice, 2011, s. 2–3.

<sup>102</sup> Povstání skončilo porážkou sedláků u Chlumce nad Cidlinou v březnu 1775 a v Kostelci n. Č. lesy kompromisem s panskými úředníky.

<sup>103</sup> Toleranční patent (1781) vydaný císařem Josefem II. povoloval náboženskou svobodu s určitými výhradami vůči nekatolickým vyznáním.

<sup>104</sup> Patent o zrušení nevolnictví (1781) vydaný císařem Josefem II.; zrušil jím nevolnictví a nahradil mírnějším poddanstvím, ze kterého bylo možné se vykoupit. Důsledkem bylo zvýšení vzdělanosti, rozvoj činností, migrace obyvatelstva.

obyvatel a postupně se začal vytvářet společenský život a další aktivity<sup>105</sup>, a to včetně vzniku místních poboček politických stran.<sup>106</sup>

Nezrealizováním plánů železnice<sup>107</sup> přirozený vývoj oblasti ustrnul. I nadále zde převažovalo zemědělství, dřevařství, sadařství, zachováno zůstalo silně zakořeněné hrnčířství. Všechny činnosti však postihl citelný nedostatek mužských pracovních sil v období první světové války; nepomohlo ani nasazení válečných zajatců, vážlo zásobování.<sup>108</sup>

Po vzniku republiky neprůmyslové Černokostelecko řešilo nepřímé důsledky války – hospodářský chaos, nedostatek soukromé půdy, nezaměstnanost, nepokoje, ale také první svobodné volby (v červnu 1919), ve kterých zde uspěla, na základě své silné pozice, sociálně demokratická strana v čele s obuvníkem Aloisem Bohatou. Ten také stál za zformováním levicového proudu, který se vytvořil z důvodu přetrvávající nespokojenosti mezi řadovými členy. V této době se také ukázalo, že ve městě, ale i v rámci Černokostelecka má mnoho sympatizantů *Komunistická strana*.<sup>109</sup>

Celková poválečná situace vyústila v konfiskaci<sup>110</sup> liechtensteinského majetku: „*Kostecké liechtensteinské panství se rozprostíralo na Černokostelecku, Českobrodsku, Kouřimsku, Poděbradsku a Říčansku v katastru 47 obcí.(...) Podle návrhu státn. pozemk. úřadu ze dne 20. května 1921 S 387 bylo v zem. deskách poznamenáno, že se toto panství zabírá státem podle zák. ze dne 16. dubna 1919 č. 215.*“<sup>111</sup>

Během dvacetiletého období první republiky se zvýšila a zmodernizovala na Černokostelecku hrnčířská, keramická i cihelná výroba (zaváděním strojové výroby), vzniklo mlékařské družstvo, fungovali zde obchodníci, řemeslníci, hostince a restaurace (včetně výletních, poskytujících nejen občerstvení, ale také zábavu v podobě tance, kulečnicků atd.) i ubytování v penzionech a hotelech.

Kostecký pivovar se dostal pod správu akcionářů, zahájena byla ve městě stavba plicní léčebny (pozdější léčebna tuberkulózy), nových vilových čtvrtí i staveb sloužících veřejnosti, reformovala se Kadeřábkova knihtiskárna a začala vydávat první místní plnohodnotné regionální periodikum – týdeník *Průboj*, v celé oblasti se rozšířila

<sup>105</sup> Společenský život a vznik spolků viz také podkapitola 1.1.2 Průmysl, školství, církev, spolky a volný čas, s.21.

<sup>106</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 17.

<sup>107</sup> Projekt železniční trati viz podkapitola 1.1.1 Město Kostelec nad Černými lesy, s. 18.

<sup>108</sup> Tamtéž, s. 20.

<sup>109</sup> Tamtéž, s. 20–21.

<sup>110</sup> Pozemková a lesní reforma na Černokostelecku byla prováděna v letech 1919–1936. V roce 1933 stát převzal definitivně také kostelecký zámek a zbytek, lesní reformou nerozdělené, liechtensteinské půdy.

<sup>111</sup> ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky dí I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku *Průboj*. Kostelec n. Č. L, 1935, s. 146.

elektrifikace, posílila autobusová doprava s okolím a zavedena byla pravidelná autobusová linka s Prahou, z důvodu rozvoje automobilové dopravy se začalo i se zlepšováním kvality stavu místních silnic; společenský život byl podporován také vznikem nových spolků, založením muzea, nebo výstavbou moderní sokolovny a pořádáním kulturních a sportovních<sup>112</sup> akcí.

V měšťanské škole, resp. chlapecké a dívčí, nyní nazývané Masarykova, přibýval počet žáků z města i okolí, rozhodnuto bylo o přístavbě zadního traktu.<sup>113</sup>

Léta hospodářské krize po krachu newyorské burzy v říjnu 1929, zasáhla evropské hospodářství jen s malým odstupem a v jednotlivých státech se vývoj odlišoval. Na Černokostelecku dopad krize pocítila jako první umělecká keramika a její výrobci, mezi nezaměstnanými se ocitli také cihlářští dělníci a dělníci z lomů na kámen a štěrk<sup>114</sup>.

---

<sup>112</sup> Např. v roce 1932 se zde uskutečnily řecko-římské zápasy za účasti mezinárodního šampiona Gustava Frištenského (1879–1957).

<sup>113</sup> SVATOŠ, J., BOHATA, JÍŠA J. *Černokostelecko na historických pohlednicích*. Louňovice: nakl. Jan Svatoš, 2001, s. 34. ISBN 80-903018-0-0.

<sup>114</sup> Práce v lomech představovala pro mnoho lidí také příležitostnou práci, v některých lomech však v důsledku hospodářské krize téměř úplně přestal odběr, a to znamenalo prudké zvýšení nezaměstnanosti.



## 2 REGIONÁLNÍ TISK V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

### 2. 1 Regionální tisk

Regionální tisk má své opodstatnění a ve společnosti, byť v rámci užšího vymezení, vždy sehrával klíčovou úlohu. Definování a interpretace regionálního tisku nejsou dodnes jednotné, odborná veřejnost i akademici ho posuzují z mnoha různých hledisek, faktem však zůstává, že regionální, krajinský, lokální či tzv. místní tisk (ať už je nazván jakkoliv), je přes svůj nesporný význam, souhrnně vzato, co do prestiže, i v současnosti oproti celostátnímu značně upozaděn a vnímán odlišně. A to nejen samotný výsledný tiskový produkt, tj. periodický tisk v podobě novin či časopisu, ale také jeho tvůrci – novináři.

V chápání regionálního tisku v meziválečném Československu a v dnešní době lze při porovnání nalézt mnohé shodné aspekty, stejně tak jako shodu v jeho významu; zároveň však nahlížení na kvalitu (ať již z hlediska profesionální práce nebo ovlivnitelnosti periodika) regionálního tisku bylo a je kritické.

*„Bývá příležitostně řečeno, že krajinský tisk je rytířstvem regionalismu. Že bojuje pro barvy svého kraje a dovede vycedit tiskařskou čerň za okresní přírážky... (...) Události v Číně dovede glosovat se stejnou přesností, jako volby do obecního zastupitelstva. Přes tyto zřejmé znamenitosti je třeba hned v úvodu říci, že český krajinský tisk neposkytuje žádné úrody ducha a rozumu, která by byla aspoň v nějakém poměru s jeho množstvím. Není to vinou malých poměrů, že máme špatný krajinský tisk, spíše je to vinou malých lidí, kteří jej dělají. (...) Má se všeobecně za to, že krajinský tisk může sloužit za odpadovou nádrž politického, osobního i jiného smetí. (...) Abychom však nepředbíhali, rozdělíme si krajinský tisk tak, jak se sám oficiálně rozděljuje. Je tedy tisk odvislý a neodvislý. (...)... odvislý list v běžném slova smyslu je každý list kterékoliv politické strany. (...) Všechny odvislé krajinské listy nejsou ovšem žádné individuality (...). Mělo by se opravdu učinit něco pro jejich zlepšení, hlavně osamostatnit je. Jinak zůstává většina časopisů ne snad bez abonentů, ale bez účelu jistě. (...)“<sup>115</sup>*

*„Krajinský list v místě a celém okrese znamená mnoho dobrého a jest proto velkým hříchem, kdož nenávidí a nepřeje listu. Práce a obět redaktora a vydavatele*

---

<sup>115</sup> HUMBERGER, J. Krajinský tisk. In *Přítomnost. Nezávislý týdeník*. Vydání ze dne 23. 12. 1926, ročník III., č. 50, s. 795.

*jest velkým sebezapřením a jest div, že v tak kritické době založen byl list náš a dosud vychází. Těší nás, že co chvíli dochází redakci našeho listu pochvalné uznání za vzorné jeho redigování nejen z okruhu čtenářstva, ale i od předních veřej. osobností.*<sup>116</sup>

*„Veřejnost si myslí, že krajský tisk je snad něco jako konkurenční podnik soukromé firmy, která takový podnik vede jen na výdělek. To je mínění naprosto liché, neboť krajský tisk, není-li udržován bohatými politickými skupinami, jest živ jen z nadšení a ohromných obětí vydavatelových a redaktorových, které zůstanou většině čtenářů neznámy. (...) Noviny nebyly a nejsou majetkem jen těch, kteří je vedou, ale celého kraje pro který vycházejí. A jejich existence má pro kraj velký a většinou nedoceněný význam. (...) Krajský tisk musí s ohledem na rázovitost kraje a jeho poměrů probouzet, ukazovat cíle a vést.*<sup>117</sup>

*„Regionální tisk informuje o událostech, které se v oblasti dějí nebo pro tamní obyvatele mohou mít význam. (...)...vydáváním regionálních příloh. Tyto přílohy obsahují podle místa prodeje lokální informace z politiky, kultury, ekonomiky, sportu a také jsou doplňovány reklamami místních firem.*<sup>118</sup>

*„Došlo mi, jak nesmírně důležité jsou lokální noviny, a začala jsem si jich velice vážit. (...) V lokálních novinách je prostě dřina. Tam není redakce se všemi vymoženostmi, se všemi zdroji, takže jsou lidé většinou odkázáni na sebe. (...) Aby to ale fungovalo, myslím tím, aby byly lokální noviny skutečně nezávislé, musí mít za sebou velkého vydavatele. Pak se nemusejí ohlížet na to, jaké v lokalitě panují politické poměry. (...) Lokální periodikum se nemůže postavit na stranu toho nebo onoho politického proudu. (...) V regionálních novinách jsou novináři v prostředí, které dobře znají, ale musejí se snažit získávat odstup.*<sup>119</sup>

*„Regionální žurnalistika je velmi významná, protože většina lidí chce být informována o událostech ze svého nejbližšího okolí. V této oblasti publikum projevuje zájem o témata, která by pravděpodobně jinak nezískala žádnou pozornost.*<sup>120</sup>

*„(...) regionální média jsou považována za typ médií s předpokládaným nejsilnějším vztahem se čtenáři. (...) Devizou pro regionální média je omezená oblast působnosti, ve které mají novináři blíže ke zdrojům a čtenáři blíže k tématům, se*

<sup>116</sup> *Průboj*, vydání ze dne 28. 10. 1933, ročník V., č. 43, rubrika *Různé zprávy*, s. 2.

<sup>117</sup> *Průboj*, vydání ze dne 23. 4. 1932, ročník IV., č. 17, s. 1.

<sup>118</sup> OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, s. 192. ISBN 80-85983-76-1.

<sup>119</sup> RAKUŠANOVÁ, L. V jednom rybníku ano, ale ne na jedné lodi. In: 21. *Konference Člověk a média. Média v kraji nebo na okraji? Aneb jak mohou regionální média ovlivnit volby*. Praha: Hnutí fókoláře, 2012, s. 15.

<sup>120</sup> RUŠ-MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005, s. 179. ISBN 80-247-0158-8.

*kterými se silněji identifikují. (...) tedy definujeme regionální tisk jako periodikum vycházející na území obce, města, okresu, oblasti či kraje. Musí také splňovat vybrané interní charakteristiky zpravodajského média (...).*<sup>121</sup>

## 2.2 Vývoj českého regionálního tisku

Zájem čtenářů o regionální zprávy a jejich význam i pro samotné periodikum si již v počátcích českého periodického tisku uvědomil Václav Matěj Kramerius.<sup>122</sup> Regionální a lokální zpravodajství, a s tím spojená profese specializovaného reportéra či zahraničního korespondenta (příležitostné a stálé korespondenty a reportéry si však mohly dovolit jen velké listy), se zformovalo v průběhu 19. století, ve kterém se v evropském kontextu objevily také první mediální hvězdy – váleční reportéři.<sup>123</sup>

Události revolučního roku 1848, kdy došlo mj. k zrušení cenzury císařským patentem, vedly k tomu, že se zrodilo velké množství různých (také kvalitně odlišných) periodických i neperiodických titulů; většina z nich však měla pouze krátkou existenci<sup>124</sup>.

Regionální tisk, zde míněn tisk na venkově, byl většinou spojen s místními tiskárnami, jejichž majitelé se zároveň stávali i vydavateli daných periodik. Z důvodů vyššího počtu titulů, proměny žurnalistiky<sup>125</sup> bylo zapotřebí více lidí v oboru; zvýšil se i počet novinářů, ale záhy se u mnohých projevil nedostatek schopností, zkušeností, vzdělání. To se projevovalo na kvalitě periodik a následně na odlivu čtenářského zájmu; takové tituly se většinou na trhu neudržely.<sup>126</sup>

Následné dekády ve druhé polovině 19. století byly zlomové pro další celkový vývoj tisku v českých zemích; nejen tedy tisku regionálního. Období Bachova absolutismu<sup>127</sup> v 50. letech se projevilo maximem regulačních opatření (v kontrole

<sup>121</sup> WASCHOVÁ CÍSAŘOVÁ, L. Média v kraji jsou i nejsou na okraji. In: 21. *Konference Člověk a média. Média v kraji nebo na okraji? Aneb jak mohou regionální média ovlivnit volby*. Praha: Hnutí fókoláře, 2012, s. 4–5.

<sup>122</sup> V. M. Kramerius (1753–1808) redigoval *Schönfeldsko c.k. poštovské noviny*, po osamostatnění se založil vlastní noviny *Krameriovy c.k. vlastenecké noviny* (1789). Mezi čtenáři si tvořil síť dobrovolných dopisovatelů a přispěvatelů, kteří – kromě svých literárních pokusů – zasílali do novin také zajímavosti a aktuální zprávy ze svých oblastí, a tím se podíleli na vytváření jejich obsahu.

<sup>123</sup> VEČEŘA, P. *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada, 2015, s. 106. ISBN 978-80-247-4178-9.

<sup>124</sup> Např. *Sedlské noviny* J. K. Tyla měly v roce 1849 jen tři čísla a zanikly. Časopis *Hlásník*, vydavatele F. Cyrila Kampelíka, určený dělníkům, vyšel v březnu 1848 pouze jednou.

<sup>125</sup> Zahájena byla profesionalizace a specializace, ke slovu se dostalo agenturní zpravodajství, v rámci tiskáren a vydavatelství se prohloubila dělba práce a zodpovědnosti.

<sup>126</sup> BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 99–100. ISBN 978-80-247-3028-8.

<sup>127</sup> Jinak také označované jako období neoabsolutismu.

výroby, obsahu tisku i osobnostech novinářů a vydavatelů), od 60. let, kdy vstoupil v platnost nový, v jistých ohledech mírnější, tiskový zákon, se formovalo směřování titulů, názorové diferenciaci<sup>128</sup>, čtenářské okruhy, novinářská profesionalizace, redakční a lokální žurnalistika, specializace a nové profese (např. editor, samostatný korektor, fotograf) a také se pevně propojila žurnalistika s politikou (např. vydávání politických listů, stranická periodika); což se mj. později odrazilo i na obsahové stránce mnoha regionálních novin.<sup>129</sup> Periodika se postupně komercializovala a to s sebou přineslo i další jev v podobě koncentrace vlastnictví.

Od 60. let 19. století byl v Evropě patrný intenzivní civilizační rozmach; česká společnost však náležela k těm, které s tímto rozvojem dokázaly udržet krok a téměř po všech stránkách byly srovnatelné s ostatními evropskými úspěšnými zeměmi.<sup>130</sup> Na konci 19. století bylo dosaženo praktického uznání českého jazyka, což byl pro český národ jeden ze zlomových bodů této doby, jazyk byl zrovnoprávněn s němčinou, česká kultura byla vyrovnaná s německou, zformulována byla česká historie, prudký rozvoj prožívala spolková činnost, školství, tisk.<sup>131</sup>

V období od posledního desetiletí 19. století do první světové války byl tisk v tak silné pozici, kdy zcela zásadně ovlivňoval, směřoval a segmentoval českou společnost; nejen že svou rozšířenou nabídkou vytvořil specializovanou čtenářskou publika s odlišnými zájmy, sociálním zázemím či smýšlením, ale vyvolal i nové požadavky a očekávání (čtenářské, technologické, podnikatelské, profesní, redakční). Média byla tedy v této době zcela výlučně omezena na tisk, přičemž nevlivnější a nejvýznamnějšími periodiky byly velké deníky, které si však obecně uvědomovaly důležitost regionálního zpravodajství a v rámci svých rubrik mu věnovaly prostor.

Základní politická seskupení, která měla vliv na český tisk včetně regionálního, představovaly celky národně liberálního, agrárního<sup>132</sup>, sociálně demokratického, katolického a národně sociálního uskupení.

Do specifického postavení se veškerý tisk dostal během první světové války, kdy hned na počátku došlo k zavedení nekompromisní předběžné cenzury, zákazu

---

<sup>128</sup> Mj. liberálnější žurnalistika mladočechů a v postojích konzervativnější staročechů.

<sup>129</sup> BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 109–110. ISBN 978-80-247-3028-8.

<sup>130</sup> KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918–1938)*. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929). Praha: Libri, 2000, s. 17–18. ISBN 80-7277-027-6.

<sup>131</sup> VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. Praha: UJAK, 2013, s. 97–100. ISBN 978-80-7452-027-3.

<sup>132</sup> Agrárníci, tj. *Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu*.

vydávání několika desítek periodik či zákazu kolportáže. „Z počtu 1946 všech titulů v českých zemích v roce 1913 ubylo do konce války 293.“<sup>133</sup>

Naopak ukončení války a vznik Československé republiky, přestože se jednalo o dobu plnou společenských i politických zlomových událostí<sup>134</sup>, zároveň však svým způsobem také o období problematické a ekonomicky nevyvážené, nasměrovaly tisk k rychlému rozvoji a s tím i spojených podnikatelských činností. Tisk, zformovaný ještě v předchozích dobách Rakouska-Uherska, se v podstatě přenesl i do let poválečných; byl tedy v propojení či silně spjat s politickými stranami<sup>135</sup>, ale vznikat začala i nová, nezávislá periodika ve městech i na venkově. V letech, bezprostředně následujících po vzniku republiky, navíc byla poptávka po novinách velmi vysoká; zájem byl však především o takové noviny<sup>136</sup>, které čtenářům nabízely informace, které je zajímaly.

*„Denní tisk v meziválečném období byl poměrně bohatý (...). Strany často ovlivňovaly dokonce několik listů a snažily se podchytit nejen čtenáře v hlavním městě, ale také v regionech. Vydávaly proto buď samostatné tituly, nebo takzvané hlavičkové listy (list, který má pozměněný název, ale uvnitř některé shodné obsahy).“*<sup>137</sup>

Na politické strany byly napojeny tiskové koncerny, které ve struktuře periodického tisku měly významnou úlohu. Největším koncernem byl *Melantrich*, vydávající především tisk *Československé strany národně socialistické*; některé z deníků v jeho vydavatelském portfoliu měly pouze regionální dosah<sup>138</sup>, což bylo záměrné a koncernu se osvědčilo i zřízení regionálních redakcí a tiskáren.

V období první republiky počet titulů periodik narůstal a také tematické zaměření se rozvrstvovalo. Zatímco k roku 1920 je uváděno 2259 titulů, o deset let později, v roce 1930 je to již 3933 titulů.<sup>139</sup>

---

<sup>133</sup> BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 150. ISBN 978-80-247-3028-8.

<sup>134</sup> Události spojené s koncem války a vznikem Československa ovlivnily život celé společnosti – mj. vznikla nová ústava, vyhlášena byla svoboda tisku, slova, shromažďování, prosazovaly se demokratické hodnoty, nastal čas volného cestování, šlechta pozbývala svých výsad a majetku, konflikty však přetrvávaly např. v otázkách národnostních práv.

<sup>135</sup> Politické strany nemohly noviny či časopisy vlastnit, neboť podle prvorepublikových zákonů nebyly právnickými osobami (zakládaly se proto komanditní či akciové společnosti, často v čele s představitelem dané politické strany), ale bylo např. z hlavičky periodika zřejmé, které strany je list orgánem.

<sup>136</sup> Vedle českých titulů vycházela i řada německy psaných.

<sup>137</sup> OSVALDOVÁ, B., ČENKOVÁ, J. *Česká republika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017, s. 13. ISBN 978-80-200-2754-2.

<sup>138</sup> Např. *A-Zet*, *Telegraf*, *České slovo Ostrava*.

<sup>139</sup> BERÁNKOVÁ, M., KRIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny československé žurnalistiky*. 3. díl. Praha: Novinář, 1988, s. 58.

## 2.3 Legislativa, cenzura

V řadě ohledů byla doba první republiky pokračováním předválečné epochy; dokladuje to např. také tehdejší právní systém. V roce 1920 začala platit nová ústava, která přinesla mnohé změny i do oblasti tisku a vydavatelských činností. Potvrzovala sice mj. svobodu tisku, právo na projev tisku či zákaz cenzury, ale byla postavena v mezích platných zákonů, jejichž právní základ pocházel z dob Rakouska-Uherska; s doplněním o výjimky z těchto ustanovení.

K nejdůležitějším recipovaným zákonům patřil zákon o tisku (rakouský tiskový zákon) č. 3/1863 z roku 1862<sup>140</sup>, který, i když byl několikrát novelizován a byly snahy o jeho modernizaci či jednotnost pro celé území republiky vč. Slovenska a Podkarpatské Rusi<sup>141</sup>, zůstal v platnosti po celou dobu existence první republiky.<sup>142</sup> Tiskovou produkci, tj. technickou stránku výroby a distribuci (nezaobíral se primárně obsahem) tedy tento zákon ovlivňoval nejen v 19. století, ale v podstatě až do začátku období protektorátu a pak formálně ještě krátce v poválečném období.<sup>143</sup> Tiskový zákon obsahoval mj. ustanovení, co povinně musí každý titul obsahovat (místo, jméno, firmu tiskaře atd.), u periodických titulů požadoval institut tzv. odpovědného redaktora<sup>144</sup>, nesoucího trestně-právní odpovědnost za periodikum i za obsah každého čísla daného titulu, nařizoval předkládání výtisků ke kontrole.

Na jednu z avizovaných novel tiskového zákona reagoval českobrodský týdeník *Naše Hlasy* takto: „*Titul redaktora bude prý v novém tiskovém zákoně chráněn, aby bylo znemožněno jeho zneužívání. To činí především všelijací podvodníci, kteří se za redaktory vydávají, a jiní, kteří sem tam něco do novin napsali a titulem redaktora se chlubí. (...) Ale je třeba pořádného tiskového zákona, který by řádným redaktorům*

---

<sup>140</sup> Tiskový zákon č. 3/1863 vstoupil v platnost v březnu 1863 a změnil do té doby platné podmínky pro vydávání tisku. Tisk mj. přestal být v pravomoci policejních úřadů – ty mohly však navrhovat konfiskaci tisku, podléhal pod řádné soudy; zachována zůstala inzertní daň (do roku 1874), kolkovné či složení kauce. Byly zrušeny výstrahy a později i odnětí vydavatelského oprávnění po trojí konfiskaci periodika. Zákon o tisku 3/1863 ze dne 17. 12. 1862. In *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. [online]. [cit. 21. 5. 2018] Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

<sup>141</sup> Zde platil tzv. uherský zákoník, zákon č. 14/1914.

<sup>142</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003, s. 61.

<sup>143</sup> WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P. JANÁČEK, P. A KOL. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749–2014*. Praha: Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015, svazek I., s. 485. ISBN 978-80-200-2491-6 (komplet) (Academia).

<sup>144</sup> Mohl jím být občan Československé republiky, nezbavený pasivního volební práva a bydlící v místě vydávání daného periodického tisku.

*vrátil jejich důstojnost. (...) Proto by nám byl milejší pořádný tiskový zákon, zabývající se novinářskými fundamenty a nikoli jen novinářskými tituly.*<sup>145</sup>

Mezeru v právním systému doplnil roku 1923, po atentátu na ministra financí Aloise Rašína, zákon č. 50/1923 na ochranu republiky<sup>146</sup>, který se tisku podstatně také dotýkal (šíření nepravdivých zpráv, vyjádření státního tajemství, nedovolené zpravodajství, hanobení republiky apod.).

Doplněním stávajících tiskových zákonů se stal zákon č. 126/1933<sup>147</sup>, který se vžil pod označením malý tiskový zákon. Zabýval se regulací kolportáže, zákazem kolportáže určitých tiskovin, tiskem ohrožujícím mládež či cizozemským tiskem. Existovala i další legislativní opatření, která omezovala nebo regulovala určitým způsobem činnost tisku a novinářů – např. zákon č. 124/1924 o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisů ve věcech křivého obvinění, utržení a urážek na cti, nebo v reakci na situaci 30. let, pak novely zákona č. 125/1933 o mimořádných opatřeních či č. 124/1933 na ochranu republiky. V roce 1934 byly zákonem č. 140/1934 změněny a doplněny zákon na ochranu republiky a zákony tiskové a v roce 1936 vstoupil v platnost zákon 189/1936 o pracovním poměru redaktorů (smlouva, plat, cvičení ve zbraní, smrt apod.) a zákon č. 131/1936 o obraně státu, přičemž obranou státu zákon rozuměl veškerá opatření, nejen vojenská (pošta a telegrafy, nedovolené zpravodajství, preventivní cenzura, zákaz vydávání a rozšiřování tiskovin apod.).<sup>148</sup>

Nejen zákony (ať již podporující či určitým způsobem regulující novináře a tisk) byly pro novinářskou obec podstatné. Další eventualitou bylo sdružování a členství v profesních organizacích; nejúspěšnější se v tomto směru u nás stal v meziválečném období *Syndikát československých novinářů*, který koncem roku 1938 měl na 900 členů sdružených do různých sekcí dle svého profesního zaměření.<sup>149</sup>

Stará rakouská cenzura<sup>150</sup> byla v období první světové války utužena a proměněna ve zdvojený cenzurní systém; vojenský a civilní, zabývající se především

<sup>145</sup> *Naše Hlasy*, vydání ze dne 7. 9. 1929, ročník XXXIX., č. 34, s. 2.

<sup>146</sup> Zákon č. 50/1923 ze dne 19. 3. 1923. Zákon na ochranu republiky. In *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008.[online]. [cit. 21. 5. 2018]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/zakon-50-1923-ochrana-rep/>

<sup>147</sup> Zákon č. 126/1933 ze dne 10. 7. 1933. Zákon, kterým se mění a doplňují tiskové zákon (tzv. malý tiskový zákon). In *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. [cit. 21. 5. 2018]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/zakon-126-1933/>

<sup>148</sup> *DĚJINY MÉDIÍ*. Končelík, J. *Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. [online]. [cit. 21. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/>

<sup>149</sup> CEBE, J. Činnost Syndikátu československých novinářů v období druhé republiky. In: JIRÁK, J., BEDNÁŘÍK, P., KÓPPLOVÁ, B. A KOL. *Druhá republika: 167 obyčejných dnů. Politické a mediální klima a jeho reflexe*. Praha: Karolinum, 2016, s. 124. ISBN 970-80-246-3586-6.

<sup>150</sup> Obecné dělení cenzury v tisku: předběžná cenzura, následná cenzura, autocenzura.

předběžnou cenzurou a dotýkající se nejen periodického tisku, ale také např. grafiky nebo školních textů. Jako příklad cenzury, doprovázené různými postihy, lze z tohoto období uvést případ kolínského periodika *Labské proudy*, jehož distribuční oblast zasahovalo až na Českobrodsko.

Regionální *Labské proudy* (1896–1915) byly od počátku války pod cenzurním dohledem; pokud cenzor měl námítky k obsahu, periodikum bylo zabaveno a vydáno bylo urychleně opravené vydání, příp. noviny byly dány do tisku, ale s prázdnými místy (někdy se jednalo o vyjmutí několika slov, jindy o celé věty či odstavce), nebo bylo místo textu označení: Zabaveno. Cenzori se zaměřovali se zvýšenou pozorností zvláště na zprávy s válečnou tematikou, jejichž autorem byl redaktor František Moravec (1859–1920). *Labské proudy* byly v roce 1915 na základě úředního rozhodnutí zastaveny, a František Moravec byl, po verdiktu válečného soudu v Terezíně (zločin velezrady a urážka Veličenstva), internován v Rakousku s označením – státu nebezpečný. *Labské proudy* tiskla během války až do posledního vydání kolínská knihtiskárna Aloise Hanuše. Zde se dochovaly kartáčové otisky s originálním obsahem, tedy forma, která byla podstupována k cenzorské kontrole.<sup>151</sup>

Po vyhlášení samostatné republiky došlo k okamžitému uvolnění cenzurní praxe, která však velmi záhy našla své hranice v rámci nově nastolené soustavy legislativních norem; postupem času byla svoboda tisku však stále více svazována doplňujícími nařízeními. Všeobecně však lze prvorepublikovou cenzuru označit za cenzuru liberální, nelze však pominout její existenci a fungování.

„Mám za to, že úřad cenzora je povolání celkem neutěšené. (...). Je to povolání, které v nejlepším případě je rádo, když se o něm co nejméně mluví.“<sup>152</sup>

„(...) tiskař musel současně s uvedením daného čísla do distribuce odevzdat jeden z cenzurních výtisků „úřadu bezpečnosti místa, kde se spis vydává, a v místech, kde je státní zastupitelství, také tomuto úřadu“. Stejně tak se nařízení vztahovalo na kontrolu tisků neperiodických (...).“<sup>153</sup>

Pod rámec legislativních nařízení je nutné také zahrnout zasílání povinných výtisků periodického a neperiodického tisku tzv. institut povinného výtisku. Institut povinného výtisku byl po vzniku Československé republiky značně chaotický, vyplýval

<sup>151</sup> MORAVEC, F. *Kolín za války*. Kolín: Nákladem Řemeslnické Besedy v Kolíně vytiskla knihtiskárna A. Hanuše, 1932, s. 5 a 62.

<sup>152</sup> ČAPEK, K. Případ s cenzurou (1931). In: *Sloupkový ambit*. Praha: Československý spisovatel, 1957, s. 244.

<sup>153</sup> WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P. JANÁČEK, P. A KOL. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749–2014*. Praha: Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015, svazek I., s. 709. ISBN 978-80-200-2491-6 (komplet) (Academia).



ještě ze starého rakouského tiskového zákona z roku 1863<sup>154</sup>. Roku 1935 bylo proto přijato samostatné vládní nařízení o povinných výtiscích, které specifikovalo povinnost odevzdání povinný výtisků i vynětí z povinnosti, vztahovalo se na veškerou tištěnou produkci a mj. stanovovalo povinné výtisky k účelům úředním i studijním<sup>155</sup>, přičemž tímto nařízením nijak nebyla dotčena povinnost předkládání povinných výtisků státním zastupitelstvům a státním bezpečnostním úřadům (tj. výtisky ke kontrole – cenzuře)<sup>156</sup>.

Zákon z roku 1936 o obraně státu (č. 131/1936 Sb.) se v posledních měsících samostatné republiky stával stále diskutovanějším a nového významu nabyl v září 1938, kdy se politická situace v rámci Evropy značně vyhroutil a toto období vyvrcholilo Mnichovskou dohodou<sup>157</sup> a vznikem tzv. druhé republiky<sup>158</sup> na našem území. Po vyhlášení mobilizace (v září 1938) byla na základě tohoto zákona zavedena na našem

---

<sup>154</sup> „Každého spisu tištěného, který jest k prodeji ustanoven a v zemích zdejších se vydá neb tiskne, odevzdán bud, ač není-li dle § 9 od toho osvobozen, exemplář povinný státnímu ministerium, ministerium policejnímu. c. kr. bibliotece dvorské a té bibliotece universitní neb zemské, která se zvláštním vyhlášením v každém okršlku správním pojmenuje, že k tomu má právo. Mimo to budiž exemplář povinný každého spisu periodického poslán správci okršlku správního, v kterém ten spis se vydává.

Povinné exempláře spisů periodických odesílány budte na tato místa v době pravidelné, v kteréž se vydávají, exempláře jiných spisů však nejdéle v osmi dnech od vydání jich, ty i ony bez porta; jestli spis zvláště nákladně upraven, nahradí se za povinné exempláře skutečně odvedené cena levnější, která se dle zvláštního nařízení vyměří.

Povinné exempláře odváděti zavázán jest nakladatel spisu, není-li ale na spise ten, kdo způsobem živnostenským náklad naň vede, jmenován nebo jestli jmenován nepravým jménem, aneb jestli na spis náklad veden v zemi cizí, tedy povinen jest odváděti exempláře dotčené tiskař. Pak-li by nakladatel nebo tiskař nařízení tohoto nešetřil, pokutován bud za to co za přestupek 5 až i 50 zl., kterážto pokuta jej však nezprošťuje povinnosti, exemplář odvésti.“

Zákon č. 3/1863 ze dne 17. 12. 1862. Zákon o tisku. In: *Dějiny médií. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. Zákon č. 3/1863 § 18. [online]. [cit. 20.6. 2018].

Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

<sup>155</sup> „§ 1 Povinnost odevzdání povinné výtisky vztahuje se na a) tiskoviny vytištěné nebo vydané v Československé republice, b) tiskoviny (s výjimkou časopisů) vytištěné i vydané v cizině, jestliže nakladatel (vydavatel) nebo původce má bydliště (sídlo) v Československé republice.“ Pozn. Jeden povinný výtisk měl být také odevzdán k účelům trvalé úschovy *Veřejné a univerzitní knihovně* v Praze (resp. *Národní a univerzitní knihovně*).

Vládní nařízení č. 118/1935 ze dne 28. 5. 1935. In: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*. Ročník 1935. Číska 36. Vládní nařízení o povinných výtiscích. [online]. [cit. 20.6. 2018].

Dostupné z <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1935.html>

<sup>156</sup> Stanoveno bylo, s uvedením daného čísla do distribuce, předložení výtisku příslušnému okresnímu úřadu pro cenzurní praxi; i v době první republiky tedy byla zavedena tisková přehlídka periodik (vycházela z novelizovaného tiskového zákona 3/1863).

Zákon č. 3/1863 ze dne 17. 12. 1862. Zákon o tisku. In: *Dějiny médií. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. Zákon č. 3/1863 § 18. [online]. [cit. 20.6. 2018].

Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

Srovnej: Zákon 121/1920 Sb. ze dne 29. 2. 1920 (Ústavní listina ČSR).

Ústava z roku 1920 uvádí v § 113 *Svoboda tisku, právo shromažďovací a spolkové (1) Svoboda tisku, jakož i právo klidně a beze zbraně se shromažďovati a tvořiti spolky jsou zabezpečeny. Jest proto v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře. Výkon práva spolkovacího a shromažďovacího upravují zákony.*

Zákon č. 121/1920 Sb. ze dne 29. 2. 1920. Ústavní listina ČSR. In: *Dějiny médií. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. [online]. [cit. 20.6. 2018].

Dostupné z <https://www.koncelik.eu/ustava-121-1920/>

<sup>157</sup> Postoupení pohraničních území Československa Německu na základě dohody podepsané zástupci Francie, Velké Británie, Itálie a Německa dne 29. 9. 1938.

<sup>158</sup> Druhá republika je označení pro období, resp. politický systém, trvající od října 1938 do poloviny března 1939.

území předběžná cenzura, která byla v platnosti po celou dobu druhé republiky a zesilující cenzurní praxe, spolu s vývojem celkové předválečné situace, značně komplikovala systém redakční práce a následného tisku.<sup>159</sup>

---

<sup>159</sup> CEBE, J. Činnost Syndikátu československých novinářů v období druhé republiky. In: JIRÁK, J., BEDNAŘÍK, P., KÖPPLOVÁ, B. A KOL. *Druhá republika: 167 obyčejných dnů. Politické a mediální klima a jeho reflexe*. Praha: Karolinum, 2016, s. 139–140. ISBN 970-80-246-3586-6.

### 3 REGIONÁLNÍ TISK V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY NA ČERNOKOSTELECKU A V SOUSEDNÍCH OBLASTECH

#### 3.1 Periodický tisk

Tisk, jako podstatný činitel tvorby veřejného mínění či prostředek informovanosti, měl vedle sebe již od prvních let vzniku samostatné Československé republiky konkurenty, kteří postupně nabývali na síle a významu: film, resp. filmové žurnály a dokumenty a rozhlas. Úlohu a význam tisku to neoslabovalo, došlo tím však k rozvrstvení a specifikacím v rámci mediálního prostředí.

První republika přála rozvoji všech médií, tisk se rozrůžňoval a situace byla nakloněna i rozvoji tisku regionálního či místního. Na našem území již tradičně převažoval tisk politických stran, ale realizován byl i tisk nezávislý, resp. bez přímého politického vlivu. Z hlediska regionálního tisku se již nejednalo pouze o mutace velkých listů nebo celostránkové rubriky s lokálním zpravodajstvím<sup>160</sup>, ale stále častěji vznikaly noviny primárně určené pro dané menší oblasti nebo města s okolím.

Přes rozvoj a význam regionálního tisku v období první republiky se však jeho novináři a vydavatelé cítili stále na okraji zájmu, ne čtenářského, ale profesionálního, a to především právě ve svém oboru. To byl jeden z důvodů, proč byla v březnu 1938 vyhlášena ustanovující schůze pro vznik sdružení pod názvem *Unie nezávislého krajského*<sup>161</sup> tisku v Československé republice.

Na této schůzi také zaznělo: „*Nás nezávislé novináře velmi bolí dosavadní kosý pohled novinářů deníkářů na naši práci. (...) to, že se na nás dívají spatra (...) mluví o nezdravém a novinářskému stavu neprospěšném kastovníctví. (...) denní tisk a Čsl. tisk. kancelář přinášejí pravidelné přehledy obsahu denních listů a glosují je. Proč by (...) nemohly přinášeti také přehledy tisku krajského, jenž často má zprávy důležitého*

<sup>160</sup> Typický je příklad z koncernu *Melantrich*. Jedním ze stěžejních novin, vydávanými pod hlavičkou *Melantrichu* bylo *České slovo*; od roku 1919 byla zavedena také jeho varianta jako večerníku. Večerní vydávání bylo propagováno jako nestranné, nezávislé, což se projevilo i na jeho obsahu a oblíbě u čtenářů. Koncern průběžně zřizoval filiální redakce a tiskárny a generální ředitel *Melantrichu* Jaroslav Šalda rozhodl regionální zpravodajství, o které byl rostoucí zájem, zařadit také do *Večerního Českého slova*. Zprávám z regionů byla vyhrazena celá strana. Také mutace novin jsou typické pro *Melantrich* a to nejen v Čechách a na Moravě, ale také na Slovensku. Např. list *Azeť*, který se tiskl v Brně, měl svou redakci v Bratislavě, pro slovenský trh byl vydáván ve slovenštině a zcela speciální mutaci nechal J. Šalda tisknout pro čtenáře v Podkarpatské Rusi (sázena byla v azbuce a psána místním jazykem). ŠALDA, J. *Budování tisku za Rakouska, československé republiky a jeho obrana za německé okupace*. Obálkový podnázev: Paměti legendárního ředitele *Melantrichu*. Praha: nakl. EVA, 2001, str. 134–135, 187–194, 198–199. ISBN: 80-238-8732-7.

<sup>161</sup> Krajský ve smyslu regionální, místní, lokální.

a všeobecně zajímavého obsahu – jenž je rozhodně významnější než tisk bulvární a večerníkový? (...) nejpůsobivějším šířitelem i nositelem kultury, dobových snah a ideálů je dobrý tisk krajský. (...) mohli bychom docílit snad toho, by deníky aspoň jednou týdně v pravidelné rubrice glosovaly obsah různých krajských listů – a že by 15minutovou relací v týdnu mohl krajskému tisku věnovat i náš rozhlas. (...) práce redaktorů krajských listů je leckdy nejen odpovědnější než práce kolegů deníkářů, ale že ona je svízelnější a těžší. Psát o poměrech a lidech, mezi nimiž žijeme a s nimiž se denně občanský i úředně stýkáme, není maličkost. (...) z krajských novinářů se doplňují novináři deníkoví a že se tak vychovává dostatek redaktorů pořádných. Těch nepořádných, kteří novinářskému stavu nedělají čest, máme dnes už tolik, že mnohý z nás se leckdy stydí o sobě říkat, že je novinář. (...) Podporováním krajských novinářů, z kterých časem vycházejí jedineční a vynikající redaktori, se prospěje novinářské výchově více než dosavadní novinářskou školou při Škole politických nauk<sup>162</sup>. Novinářství je umělecká práce tvůrčí a nelze se ji v žádné škole naučiti.<sup>163</sup>

Vydávat periodický tisk (prodávat a distribuovat) mohl každý, kdo splnil podmínky dané tiskovým zákonem<sup>164</sup>, mj. učinil řádné oznámení o vydávání tiskoviny

<sup>162</sup> Svobodná škola politických nauk (1928–1939) pořádala v Praze také kurzy pro již činné novináře, které měly za cíl soustavné doplňování odborného vzdělání.

V létě roku 1933 byl s podporou Syndikátu čs. novinářů např. pořádán kurz s programem: „Vznik, vývoj a dnešní stav novin vůbec a u nás zvláště, organizace zpravodajství, organizace redakční, organizace technická, tiskové a redaktorské právo u nás a v cizině v teorii a v praxi, sociální postavení novinářovo.“ Novinářské prázdninové kurzy. In: Věstník československých novinářů, vydání z června 1933, ročník VII, č. 7., s. 166. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 29. 7. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164)

<sup>163</sup> Referát přednesený redaktorem Fr. Šimáčkem na ustavující schůzi dne 20. 3. 1938.

SOkA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Celé znění referátu viz Příloha D s. IV.

K plnohodnotnému fungování Unie nezávislého krajského tisku již nedošlo, s ohledem na následný politický vývoj a celosvětový vojenský konflikt.

Pozn. Otázky nezávislosti, poctivosti novinářů, jejich význam, docenění a role pro regionální i celostátní periodika i pro celou společnost, srovnávání s minulostí a vyzdvihování či pomyslné následnictví spojené s odkazem osobnosti českého novinářství, K. H. Borovského; především tyto otázky byly častým a diskutovaným tématem, stejně tak jako sdružování a zastupování v organizacích a legislativa spojená s novinářskou a vydavatelskou (nakladatelskou) činností.

Nejen na stránkách novin se objevovaly články na tato témata, zabývaly se jimi i odborná periodika např. *Duch novin* (1928–1931) nebo *Věstník čs. novinářů* (1927–1935).

„Velká většina novinářovy práce je odsouzena k zapomenutí hned následujícího dne. A docela týž je i novinářův osud. On, který všem stavům dopomáhá k lepší, kulturnější životní úrovni, mnohdy pracuje za okolností, které by se veřejnosti zdály neuvěřitelnými.... (...) Ale uplatnění novináře brání mimo to také někdy ještě zájmy skupin politických nebo hospodářských, které denní tisk ovládají, svoji vůli mu diktují a jakékoli vzepření trestají odnětím existence. (...)“

GRIMMICOVÁ, M., Stavovské otázky novinářské – Novináři pro sebe a pro jiné. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Vydání dne 25. 3. 1928, ročník I., č. 3, s. 63–64. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 29. 7. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e2811d39-f991-4f4c-b10d-7978da152487](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e2811d39-f991-4f4c-b10d-7978da152487)

<sup>164</sup> „§ 3 Právo, spisy tisknouti, je vydávati a obchod v nich vésti, spravuje se zákony o živnostech průmyslových. (...) Právo, vydávati tiskem spis periodický (§ 10), zavírá v sobě také právo jej prodávati. § 10 Kdo chce tiskem vydávati spis periodický, oznam to prvé státnímu zástupci císařskému úřadu bezpečnosti toho okresu, v kterém jest to místo, kde se má spis vydávati. Toto oznámení obsahuj v sobě:

pověřeným úřadům<sup>165</sup>, čímž splnil tzv. ohlašovací povinnost. Podstatná pro vydávání tisku, ať již periodického či neperiodického, však byla existence tiskárny s odpovídajícím technickým a technologickým zázemím, která v době československé republiky spadala dle živnostenského zákona<sup>166</sup> pod živnost vázanou, koncesionářskou. Na Černokostelecku byla tiskárna přímo v Kostelci n. Č.lesy, další pak v nedalekém Českém Brodě, Pečkách a Kouřimi. Nejvíce periodického tisku a tiskáren však bylo soustředěno v Kolíně, tituly zde vydávané však směřovaly (také obsahově) za čtenáři i na Černokostelecko a Českobrodsko.

Ne vždy však vydavatelé regionálních listů byli shodní s majiteli tiskáren nebo s nimi stabilně spolupracovali; někdy využívali i služeb tiskáren vzdálenějších<sup>167</sup>.

---

1. Nápis (titul) spisu periodického, doby, v kterých se bude vydávati, a přehled věci (program), které bude obsahovati.

2. Položeno buď v tom oznámení jméno redaktora odpovědného a místo, kde bydlí, a mělo-li by se jmenovati na listu redaktorů několik, tedy udáno buď jméno všech i místo, kde bydlí, mimo to pak buď prokázáno, že mají vlastnosti a vůbec vše to, čeho se dle první postávký § 12 tohoto zákona na redaktoru vyhledává.

3. Pojmenováno buď v tom oznámení jméno tiskařovo i místo, kde bydlí, a taktéž jméno a bydlení nakladatelovo, neníli nakladatel zároveň vydavatel. (...)“

Zákon č. 3/1863 ze dne 17. 12. 191862. Zákon o tisku. In: *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. [cit. 20.6. 2018] Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

Srovnej: § 1. (2) Vydávání tisku, t. j. novin, časopisů a jiných periodických publikací (dále jen „časopisy“) nemůže být předmětem soukromého podnikání.

§ 3. (1) Oprávnění k vydávání časopisů lze udělit: 1. politickým stranám Národní Fronty, 2. státním orgánům, 3. jednotné odborové organizaci, 4. vrcholným organizacím kulturním, hospodářským, zájmovým, sociálním a tělovýchovným.

(2) Dále lze udělit oprávnění k vydávání časopisů národním a komunálním podnikům, podnikům oprávněným k provozování zahraničního obchodu, lidovým družstvům a jiným právnickým osobám a to jen tehdy, prokáží-li, že vydávání časopisů je nutné k plnění jejich úkolů důležitého obecného zájmu.

Zákon č. 184/1950 ze dne 20. 12. 1950. Zákon o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů z 20. 12. 1950. In: *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. [cit. 20.6. 2018] Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-184-1950/>

Zákony a legislativa viz také kapitola 2.3Legislativa, cenzura s. 38.

<sup>165</sup> Pověřeným úřadem byla okresní správa politická a její nástupce okresní úřad (za Rakouska-Uherska císařský úřad; v případě Kostelce n. Č. lesy v předválečné době c. k. okresní hejtmánství v Českém Brodě), pod který tiskovina náležela místem vydávání.

<sup>166</sup> Získání živnostenského oprávnění za první republiky bylo vázáno na zákony, které vycházely z právního řádku Rakousko-Uherska. Postupně byla právní úprava podnikání zpřesňována a koncesní systém pak přetrvával i do prvních poválečných let (50. léta).

<sup>167</sup> Např. Jozef Miškovský tiskl krátce českobrodské *Naše Hlasy* v Jičíně, později po několika let v tiskárně v Kralupech nad Vltavou a nechával si je do Českého Brodu dovážet.

### 3.1.1 Periodický tisk na Černokostelecku a Českobrodsku

V Kostelci n. Č. lesy jsou zaznamenané dva periodické tituly<sup>168</sup>, které vycházely v období první republiky: týdeník *Průboj* (1929–1939)<sup>169</sup> vydavatele a tiskaře Františka Kadeřábka<sup>170</sup>, odpovědným redaktorem byl František Šimáček<sup>171</sup> a *Týdeník živnost.-obchodnický* (1929), nezávislý titul krátce vydávaný opět Fr. Kadeřábkem.

V Českém Brodě nejdéle vycházely *Naše Hlasy* (1881–1939)<sup>172</sup>, regionální periodikum spjaté s Jozefem Miškovským<sup>173</sup> a jeho synem Božetěchem Miškovským. *Naše Hlasy*, stejně jako černokostelecký *Průboj*, se hlásily k nezávislým periodikům.

Naopak českobrodským stranickým periodikem byl týdeník *Podlipanský kraj* (1922–1933), za jehož vydáváním stála strana socialistů, která měla od počátku zájem týdeník rozšiřovat v oblastech kolem Českého Brodu, Kouřimi a Kostelce nad Černými lesy<sup>174</sup>; i proto zde byly samostatné rubriky vztahující se k jednotlivým lokalitám. Tematicky obsahoval zpravodajství místní, regionální, informace z politiky (vč. jednání samosprávných orgánů), dění spolků, přehled kulturních a sportovních akcí. Součástí byla i část inzertní. Tisk *Podlipanského kraje* zajišťovala tiskárna Františka Forejta v nedalekých Pečkách, později ho převzala tiskárna Aloise Bryksího v Kouřimi a nakonec tisk týdeníku přešel, v předposledním roce své existence, pod pražský koncern *Melantrich*. Tuto změnu doprovázelo i rozšíření titulu, a to o přílohu s názvem *Zprávy z kraje pod Lipany*<sup>175</sup>, která však byla tištěna samostatně v Českém Brodě a zachovávala si týdenní periodicitu.<sup>176</sup>

<sup>168</sup> *Průboj* uvádí databáze regionální literatury (seriály do r. 1950) SVK v Kladně, jednotlivé svazky jsou uloženy např. v Regionálním muzeu v Kolíně nebo SOkA Kolín. *Týdeník živnost.-obchodnický* v České retrospektivní bibliografii, v Místním rejstříku s přehledem vydavatelů, pod heslem Kostelec n. Č. lesy, okr. Kolín uveden není, je zde pouze jediný titul, a to zmíněný *Průboj* Františka Kadeřábka.

KUBÍČEK, J., *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1. Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919–1945, část 2 Přehledy, rejstříky, s. 151. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. ISBN 80-86249-29-8.

*Týdeník živnost.-obchodnický* je doložen v několika dokumentech, např. povinným oznámením o vydávání Fr. Kadeřábka (15.11. 1928, adresát Okresní správa politická v Českém Brodě)

SOkA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign 8/4/126 č. k. 470.

<sup>169</sup> *Průboj* viz kapitola 4 Týdeník *Průboj* (1929–1939), s. 78.

<sup>170</sup> František Kadeřábek viz podkapitola 3.3.1 Tiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci nad Černými lesy s. 68.

<sup>171</sup> František Šimáček viz kapitola 4.5 František Šimáček – redaktor týdeníku *Průboj*, s. 102.

<sup>172</sup> *Naše Hlasy* viz podkapitola 3.1.3 *Naše Hlasy*, s. 55.

<sup>173</sup> Jozef Miškovský viz podkapitola 3.4.1 Josef Miškovský, s. 74.

<sup>174</sup> *Podlipanský kraj: týdeník československých socialistů pro okresy českobrodský, kouřimský a černokostelecký*. V roce 1926 byl distribuční region rozšířen a podnázev upraven na *Podlipanský kraj: týdeník československých socialistů pro okresy kolínský, českobrodský, kouřimský a černokostelecký*. Po změně názvu strany došlo k další úpravě: *Týdeník Československé strany národně socialistické pro (...)*. Vzápětí však byl z podnázvu odstraněn okres kolínský a od roku 1928 podnázev již uváděn nebyl.

<sup>175</sup> *Zprávy z kraje pod Lipany*, vydavatelem byl Jan Šubrt.

<sup>176</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsku v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003, s. 81–82.

Dalším stranickým periodikem z Českého Brodu byl týdeník *Nezávislost* (1910–1931)<sup>177</sup>, resp. filiální redakce zde sídlila v letech 1921–1931, do té doby vycházel v Poděbradech a v Praze. List byl titulem *Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu*, tzv. strany agrární; zemědělské a hospodářské zaměření se proto odráželo i na jeho celkovém obsahu. Tištěn byl tiskařským a nakladatelským podnikem *Novina*<sup>178</sup>, který náležel k nejvýznamnějším tiskovým koncernům meziválečného Československa. Kromě ústředního tiskového orgánu agrární strany, deníku *Venkov*, byly v produkci koncernu *Novina* i mnohé regionální noviny a časopisy, a mezi nimi právě i týdeník *Nezávislost*. Součástí týdeníku byly i celostránkové rubriky věnované Kolínsku, Kouřimsku, Uhlířsko-Janovicku, Čáslavsku a Kutnohorsku. Část s názvem *Naše besedy* přinášela vesnickou tematiku, lyriku, prózu, články o regionálních osobnostech. Výsledkem firemní reorganizace uskutečněné v roce 1931 bylo ukončení vydávání týdeníku *Nezávislost* a vznik nového nástupnického titulu s názvem *Prokupkův kraj*.

Týdeník *Prokupkův kraj* (1931–1942)<sup>179</sup> byl prezentován jako krajský orgán *Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu* (do roku 1938), posléze jako týdeník hájící zájmy strany *Národní jednoty*, od roku 1939 byl listem *Národního souručenství*<sup>180</sup>. Jeho vydávání bylo úředně ukončeno v lednu roku 1942. Oblast, pro kterou byl týdeník určen, zahrnovala mj. Černokostelecko, Českobrodsko a Kouřimsko.<sup>181</sup> Hlavní redakce sídlila v Čáslavi, ale stejně jako v minulosti byly zachovány filiální redakce vč. redakce v Českém Brodě, majitelem a vydavatelem byl opět tiskový a nakladatelský podnik *Novina* a tisk zajišťovala tiskárna Antonína Nováka v Kutné Hoře.<sup>182</sup>

Dva tituly se na Českobrodsku rozhodl vydávat zemědělec Josef Navrátil, uvádějící sám sebe jako nakladatele, vydavatele i odpovědného redaktora. První z listů

---

<sup>177</sup> List *Nezávislost* v Poděbradech vycházel jako lidový týdeník pro politický okres poděbradský s podtitulem (od roku 1924) *Týdeník Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu pro střední Polabí*. Součástí týdeníku byla po určitý čas příloha *Poděbradský venkov* (1913) a zvláštní příloha *Lázně Poděbrady* (1910–1919).

<sup>178</sup> *Novina* Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské.

<sup>179</sup> *Prokupkův kraj* (titulní strana) viz Příloha E s. VI.

<sup>180</sup> *Národní souručenství* – po vzniku Protektorátu Čechy a Morava jediná oficiálně povolená politická strana.

<sup>181</sup> KRUIS, Jaro. *Prokupkův kraj: krajský orgán Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu*. Čáslav: Novina, 1942. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. [cit. 10.6. 2018] Dostupné z [https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0362210-Prokupkuv-kraj/?disprec=1&iset=2](https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0362210-Prokupkuv-kraj/?disprec=1&iset=2)

<sup>182</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOKA Kolín, 2003, s. 75–76.

s měsíční periodicitou nesl název *Neodvislý zemědělec* (1931)<sup>183</sup>, druhý pak *Pravda a spravedlnost* (1933)<sup>184</sup>. V obou případech však Josef Navrátil uveřejňoval kritické texty a útočil nejen na politické strany; obsah titulů byl tudíž opakovaně shledáván závadným. Výtisky *Neodvislého zemědělce* bylo zakázáno distribuovat a čísla byla ničena. Z Českého Brodu odešel Josef Navrátil roku 1933 do Prahy.<sup>185</sup>

K celkovému přehledu periodického tisku za první republiky na Českobrodsku je nutné přidat také tituly, které nebyly primárně určené pro širokou veřejnost.

Jednalo se o šibřinkový list *Sokola českobrodského* s názvem *Stráž na Šemberě*<sup>186</sup>, u jehož zrodu stál v roli odpovědného redaktora Božetěch Miškovský. Učitelstvo školního okresu českobrodského v čele s odpovědným redaktorem Františkem Pátkem pak vydávalo měsíčník s názvem *Pod Lipany* a podtitulem *Časopis pro mládež z domova u památných Lipan*<sup>187</sup>.

Opomenout nelze ani časopis pro odbornou veřejnost, věnovaný československému pletařskému průmyslu a obchodu, který vycházel necelý rok pod titulem *Československé pletařské listy* (1923–1924); nakladatelem byl českobrodský tiskař Ladislav Beneš.

Nakladatel a zároveň odborný redaktor Božetěch Miškovský stál také za vlastivědnou příručku pro školu i domov s názvem *Českobrodsko a Černokostecko* (1919–1920). Tento titul, s nepravidelnou měsíční periodicitou, tištěný v kolínské tiskárně Aloise Hanuše, se udržel pouze po dobu jednoho roku, vydáno bylo celkem 10 čísel.<sup>188</sup>

---

<sup>183</sup> *Neodvislý zemědělec* byl připravován jako měsíčník s ročním předplatným 6 Kč, tištěn byl v tiskárně Fr. Forejta v Pečkách. *Neodvislý zemědělec* (titulní strana) viz Příloha F s. VII.

<sup>184</sup> *Pravdu a spravedlnost* tiskla tiskárna Jaroslava Štefla v Praze, ve Štěpánské ulici.

<sup>185</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOKA Kolín, 2003, s. 82.

<sup>186</sup> Šembera je místní řeka, pramenící poblíž Kostelce n. Č. lesy, protékající Českým Brodem a vlévající se do Výrovky; následně je pak levostranným přítokem Labe.

<sup>187</sup> Lipany, místo památné bitvy z roku 1434 s mohylou Prokopa Holého, se nachází zhruba 10 km severojižně od Českého Brodu a zároveň 10 km severovýchodně od Kostelce n. Č. lesy.

<sup>188</sup> MIŠKOVSKÝ, B., HANUŠ, A.. *Českobrodsko a Černokostecko: vlastivědná příručka pro školu i domov*. Český Brod: Božetěch Miškovský, 1920. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. [cit. 10.6. 2018]. Dostupné z [https://ipac.svkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0358062-ceskobrodsko-a-cernokostecko/?disprec=1&iset=6](https://ipac.svkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0358062-ceskobrodsko-a-cernokostecko/?disprec=1&iset=6)



### 3.1.2 Periodický tisk na Kouřimsku, Kolínsku a v Pečkách

V meziválečném období vycházel v Kouřimi, sousedící s Kostelcem n. Č. lesy, pouze jediný titul periodického tisku. Z iniciativy několika jedinců, v čele s okresním tajemníkem agrární strany Josefem Borovičkou, pozdějším starostou Kouřimi (1930–1935), byl v roce 1928 zaregistrován titul *Hlas Kouřimska (1928–1932)*. Zaměřoval se na hospodářské, sociální a kulturní otázky a na obyvatelstvo Kouřimska i Černokostelecka. V době svého zvolení starostou byl Josef Borovička činný nejen politicky na komunální úrovni, ale také společensky a kulturně, působil v několika spolcích. „V této době Borovička stále ještě vydával *Hlas Kouřimska*. Na jeho stránkách se začínají objevovat známky rozkolu v agrární straně. Borovička se nebál svým břitkým perem zabrousit do vlastních agrárnických řad. To byl zřejmě jeden z důvodů, které vysvětlují jeho povzdech, když čtenářům *Hlasu Kouřimska* zdůvodňoval, proč tento oblíbený nezávislý časopis v roce 1932 zastavuje. Vedly ho k tomu důvody finanční, ale i to, že se musel stát dopisovatelem tehdy nedávno založeného agrárníckého *Prokúpkova kraje*. Přesné důvody neznáme.“<sup>189</sup>

Nejvíce titulů periodického tisku vycházelo v Kolíně, největším a nejvýznamnějším městě oblasti východně od Prahy. Většina z nich však byla určena i pro Černokostelecko, Kouřimsko či Českobrodsko.

Ze závislých, tj. stranických novinových titulů byly významné *Středočeské hlasy* (1911–1948)<sup>190</sup>, které byly po vzniku samostatného Československého státu uváděny s podtitulem *Týdeník Československé sociálně demokratické strany dělnické*; ten byl v průběhu let obměňován, list ale zůstal stále orgánem soc. demokracie.<sup>191</sup>

V meziválečném období, kdy byl list tištěn ve vlastní stranické tiskárně<sup>192</sup> v Kolíně, byl několikrát upravován, ať již z hlediska formátu, rozsahu nebo i periodicity. List vycházel pro několik obvodů, resp. soudních okresů; jejich základ, představovaný okresy Kolín, Kostelec n. Č. lesy, Kouřim a Český Brod, byl však vždy zachováván. Na

<sup>189</sup> NOVÁK, P. Josef Borovička, zemědělský dělník ve víru velké i malé komunální politiky. In: *Osobnosti agrární politiky 19. a 20. století*: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-25. května 2006. sestavila Blanka Rašticová. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2006., s. 254. ISBN:80-86185-55-9.

<sup>190</sup> *Středočeské hlasy* (titulní strana) viz Příloha G strana VIII.

<sup>191</sup> KOUDELKA, J., LITERA, V., HANUŠ, A., SKALÁK, J., BAYER J. L.. *Středočeské hlasy: týdeník Československé sociálně demokratické strany dělnické pro volební okresy 28., 48., 56., 57., 65.* Kolín: Václav Špringl, 1948. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. [cit. 10.6. 2018] Dostupné z [https://ipac.svkkk.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0359419-Stredoceske-hlasy/?disprec=2&iset=10](https://ipac.svkkk.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0359419-Stredoceske-hlasy/?disprec=2&iset=10)

<sup>192</sup> Středočeská lidová knihtiskárna v Kolíně (vznik 1. 1. 1920), forma společnosti s ručením omezeným, přičemž hlavními podílíky byly stranické organizace.

KOUDELKA, J. *Naše hospodářské dílo*. Kolín: b. n., 1934, s. 21.

Pozn. Tisk zde, po přerušení po roce 1938, probíhal i v letech 1946–1948.

redakci se podílela řada stranických příslušníků, ale hlavní osobou v období první republiky, stojící za existencí *Středočeských hlasů* byl odpovědný redaktor Jan Koudelka<sup>193</sup>, původně vyučený kovosoustružník, později mj. zastupitel a člen rady města Kolína.

Z hlediska obsahu nikdy nechyběla stránka věnovaná událostem na Kolínsku, v jednotlivých rubrikách pak byly příslušné zprávy ze samotných příslušných okresů. Prostor byl dáván také zprávám z domácí politiky či zahraničním významným událostem a monotematickým rubrikám (např. sportovní, kulturní). Součástí novin byla placená soukromá a obchodní inzertní část, různá úřední oznámení a vyhlášky atd.<sup>194</sup>

V komplikovaném období druhé republiky a za následné okupace Československa, kdy byla existence *Středočeských hlasů* nejistá a od prosince roku 1938 dočasně nevycházely, se stala jejich pokračovatelkou *Naše pravda (1939–1941)*, vycházející pod hlavičkou *Národní strany práce*. List byl vydáván i za *Národního souručenství*, ale v létě roku 1941 byl jeho tisk úředně zastaven.

Pro soudní okresy Kolín, Kouřim, Kostelec n. Č. lesy a Český Brod vycházel také levicově zaměřený *Rudý prapor (1921–1922)*<sup>195</sup>, jehož existence trvala necelý rok (od dubna 1921 do února 1922). Tento týdeník referoval o akcích v regionu, ale především informoval o ekonomických a politických poměrech, označoval se za list třídně uvědomělého proletariátu (po několika číslech za list komunistický) a chtěl odkrývat vady soudobé společnosti.<sup>196</sup>

Československá strana socialistická pro Kolín a okolí vydávala po celé období první republiky svůj titul s názvem *Polabská stráž*. První číslo vyšlo na počátku roku 1919, poslední pak v prosinci 1938. Nejdéle setrval ve funkci odpovědného redaktora *Polabské stráže* strojní zámečník Theodor Křivánek a tisk zajišťovala především tiskárna Aloise Hanuše v Kolíně.<sup>197</sup> *Polabská stráž* byla určena pro okresy kolínský, českobrodský, černokostelecké a kouřimský (uvedeno i v podtitulu listu), v posledních letech existence se pak zaměřovala na Kolínsko a Kouřimsko, neboť v Českém Brodě začal vycházet stranický list *Podlipanský kraj*, který obsahově v sobě zahrnul i Černokostelecko.

---

<sup>193</sup> Jan Koudelka (1889–1942), novinář, poslanec za soc. demokracii, odbojář, zahynul v koncentračním táboře Osvětim. Redaktorem *Středočeských hlasů* by v letech 1913–1938.

<sup>194</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003, s. 64–65.

<sup>195</sup> Vydavatel a majitel Rudého praporu byl dělník Václav Březina, holič František Duchoň a odpovědným redaktorem sklářský dělník Josef Drahý. Titul tiskla tiskárna Aloise Hanuše v Kolíně.

<sup>196</sup> ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989, s. 21.

<sup>197</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003, s. 69.

Stejně dlouho jako *Polabská stráž* vycházel i list další strany, a to *Československé národní demokracie*. Týdeník *Hlas demokracie* (1920–1938), od čísla 31 s podtitulem *Kolínské listy*<sup>198</sup>, byl určen především pro Kolínsko, Kouřimsko, Kutnohorskou a Uhlířsko-janovicko, resp. pro střední Polabí a Posázaví. Distribuován byl i do Prahy. V čele *Hlasu demokracie* stál po celou dobu odpovědný redaktor, člen *Syndikátu československých novinářů*, Jaroslav Pelc<sup>199</sup>. *Hlas demokracie* měl na jedné straně monotematické rubriky (např. stranické záležitosti, rubriku pro ženy), na druhou stranu redakce pokládala za zastaralý způsob dělení zpráv do regionálních rubrik.<sup>200</sup>

Poměrně krátkou dobu vycházely v Kolíně, v době první republiky, další tituly, určené primárně pro samotný Kolín a jeho okolí.<sup>201</sup> Pominout pak nelze periodika zabývající se církevní problematikou, jejichž dosah byl i do sousedních regionů, např. Děkanským úřadem v Kolíně vydávaný *Farní věstník* (1929–1946) nebo měsíčník *Husův odkaz, list pro české náboženské otázky* (1912–1940), registrovaný v nedaleké obci Velim.

Z nedalekých Peček (ca 20 km) se i na Černokostelecko ke čtenářům dostávala *Středočeská obrana* (1929–1934), neodvislý týdeník, který v podtitulu uváděl zájmy hospodářské, komunální a zájmy středního stavu obyvatelstva Středočeského regionu. Vydavatelem a odpovědným redaktorem byl mistr pekařský Alois Hovorka, tisk zajišťovala knihtiskárna Františka Forejta v Pečkách. Alois Hovorka<sup>202</sup>, se díky svým aktivitám nejen na stránkách *Středočeské obrany*, stal v Pečkách také starostou.

<sup>198</sup> Titul *Kolínské listy* byla vlastně předchůdcem *Hlasu demokracie*, reorganizací ve straně a splnutím několika oblastních listů ale jako samostatné týdenní periodikum v roce 1920 skončilo.

<sup>199</sup> J. Pelc stál i za týdeníkem *Stráž demokracie*, která měla být pokrokovým a neodvislým listem, ale vyšla pouze dvě čísla (1929) a pak list zanikl.

<sup>200</sup> ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Československa v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003, s. 71–72.

<sup>201</sup> Tzv. nezávislé – např. týdeníky *Stráž demokracie* (Jaroslav Pelc, podtitul: *Neodvislý list radikální a pokrokový*, 1929) a *Demokratický občan* (František Cibulka, podtitul: *Politicky nezávislý týdeník*, 1927–1928) i tituly několika politických stran – např. *Kolín* (Vilém Veletovský, *List Hospodářské strany kolínské*, 1923, b.p.), *Svítlání* (Václav Novotný, *Čtrnáctideník Slovanské strany protizidovské pro Kolín a okolí*, 1921), *Náš kraj* (Organisace pokrokových socialistů Polabí, 1920), *Jednota* (Komunistická strana Československa, 1936).

Regionální literatura – seriály do r. 1950, Kolín (Česko: okres), Středočeská vědecká knihovna v Kladně. Posluchači kolínské Obchodní akademie a kolínské Obchodní školy vydávali (1929–1932) list s názvem *Snahy, studentský časopis*. Periodicita byla nepravidelná, časopis však dokázal zkvalitnit svůj obsah a ke spolupráci byli přizváni i studenti kolínského gymnázia. Přesto neměl dlouhého trvání, zanikl s vydáním pátého čísla.

ZACH, A. *Snahy*. In: *Slovník českých nakladatelství 1849–1949*. © Aleš Zach 2007–2018 [online]. [cit. 10. 5. 2018] Dostupné <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/snahy.html>

Pozn. Nezávislý projekt emeritního vědeckého pracovníka ÚČL Aleše Zacha.

V současnosti obsahuje více než 300 hesel menších a regionálních nakladatelství, doplňujících hesla stěžejních nakladatelských podniků uveřejněná v tištěném Lexikonu české literatury 1–4 (1985–2008). V rámci virtuální studovny Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. zařazen mezi vybrané internetové slovníky.

<sup>202</sup> Alois Hovorka byl členem Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské, za kterou mj. také kandidoval do Poslanecké sněmovny v roce 1925.

V Pečkách byly krátce vydávány i dva další tituly: měsíčník *Pečecký motorista* (1931–1932), nepolitický časopis hájící zájmy československých motoristů, vydávaný Ligou československých motoristů pobočka Pečky (tisk – místní knihtiskárna Františka Forejta) a *Pečecké pouťové noviny* (1925–1926), s periodicitou neznámou<sup>203</sup>. Vydavatelem byl Místní odbor Národní jednoty severočeské a tisk prováděla také knihtiskárna Františka Forejta.<sup>204</sup>

Následující dvě tabulky předkládají shrnující strukturovaná data k jednotlivým titulům na Černokostelecku, Českobrodsku a Kouřimsku a) z hlediska základních charakteristik periodik, b) z hlediska vzdělání a profesní odbornosti vybraných vydavatelů a odpovědných redaktorů.

Tabulka 4: Přehled titulů periodického tisku v době první republiky – Černokostelecko, Českobrodsko, Kouřimsko

Název periodika	Místo vydávání	Periodicita	Typ	Vydavatel	Vydáváno v letech
<i>Týdeník živnost.-obchodnický</i>	Kostelec n. Č. l.	týdeník	nezávislý	Fr. Kadeřábek	1929 (4 čísla)
<i>Průboj</i>	Kostelec n. Č. l.	týdeník	nezávislý	Fr. Kadeřábek	1929–1939
<i>Směr</i> <sup>205</sup>	Kostelec n. Č. l.	–	nezávislý	Fr. Kadeřábek	1939 – nevyšel
<i>Naše Hlasy</i>	Český Brod	týdeník	nezávislý	J. Miškovský B. Miškovský	1881–1915 1918–1939
<i>Podlipanský kraj</i>	Český Brod	týdeník	Čs. strana národně sociální	R. Karafiát V. Moravec J. Šubrt	1922–1933
<i>Nezávislost</i>	Český Brod	týdeník	Republikánská strana zemědělského a maloro- lnického lidu	Novina	1919–1931
<i>Neodvislý zemědělec</i>	Český Brod	měsíčník	nezávislý (?) <sup>206</sup>	J. Navrátil	1931 (3 čísla)
<i>Pravda a spravedlnost</i>	Český Brod	měsíčník	nezávislý (?)	J. Navrátil	1933 (1 číslo)
<i>Stráž na Šembeře</i>	Český Brod	min. 1x ročně	nezávislý spolkový	Sokol českobrodský	1922–1936

<sup>203</sup> Není uvedena a ni v tiráži listu.

<sup>204</sup> SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno)

SVK Kladno, Regionální literatura – seriály do r. 1950, Pečky (Česko: oblast). [online]. [cit. 12. 5. 2018] Dostupné z <https://www.svkl.cz/>

<sup>205</sup> Zařazen do přehledu z hlediska svého významu, přestože vydávání nebylo nakonec realizováno.

<sup>206</sup> Měsíčník prezentován jako nezávislý, ale obsahově agitační a útočící na politické strany a názory. Stejně tak i druhý z titulů vydávaný Josefem Navráilem, měsíčník *Pravda a spravedlnost*.

<i>Pod Lipany</i>	Český Brod	měsíčník (mimo prázdnin)	nezávislý učitelský list	Učitelstvo školního okresu českobrodského	1921–1930
<i>Československé pletařské listy</i>	Český Brod	měsíčník	nezávislý odborný	L. Beneš	1923–1924
<i>Českobrodsko a Černokostelecko</i>	Český Brod	nepravidelný měsíčník	nezávislý	B. Miškovský	1919–1920
<i>Prokúpkův kraj</i>	Čáslav <sup>207</sup>	týdeník	Republikánská strana zemědělského a maloroľnic- kého lidu	Novina	1931–1941
<i>Hlas Kouřimska</i>	Kouřim	14deník	nezávislý	J. Borovička	1928–1932

Zdroj<sup>208</sup>

Při zaměření se na vydavatele nebo hlavní odpovědné redaktory jednotlivých periodických titulů, které zde byly zmíněny a vycházely v období Československé republiky na Černokostelecku a v sousedících oblastech, lze podchytit skutečnost, že se velmi často jednalo o osoby s minimálním nebo jen základním vzděláním, s neznalostí novinářského oboru, mnohdy pocházející z chudých poměrů; v tomto ohledu se vzděláním a také profesní praxí vyčleňuje např. typograf a majitel českobrodské tiskárny Fr. Kadeřábek nebo novinář Jaroslav Pelc působící nejdříve jako redaktor v Praze a později na Černokostelecku (*Hlas demokracie*, *Stráž demokracie*, *Prokúpkův kraj*).

Bez ohledu na vzdělání a původ však dokázali tito vydavatelé resp. odpovědní redaktori (až na výjimky, např. zemědělec Josef Navrátil – *Neodvislý zemědělec* a *Pravda a spravedlnost*), být ve své novinářské činnosti úspěšní a působit i ve veřejných funkcích či být aktivní v kulturní sféře.

<sup>207</sup> Hlavní redakce v Čáslavi; titul provázán s *Nezávislostí* a *Hlasem Kouřimska*.

<sup>208</sup> Autorka, 2018.

SOkA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

SVK Kladno, Regionální literatura – seriály do r. 1950, Pečky (Česko: oblast), Kolín (Česko: okres), Český Brod (Česko: oblast), (Kostelec n. Č. lesy: oblast). [online]. [cit. 12. 5. 2018]

Dostupné z <https://www.svkl.cz/>

ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOkA Kolín, 2003.

KUBÍČEK, J. *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1 Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919-1945, Část 1 Bibliografie. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004. ISBN 80-86249-28-X.

Tabulka 5: Vybraní vydavatelé a odpovědní redaktori titulů periodického tisku v době první republiky na Černokostelecku, Českbrodsku a Kouřimsku z hlediska vzdělání a profesní odbornosti

Název periodika	Vydáváno v letech	Vydavatel (v)/ Redaktor (r)	Povolání původní/vzdělání	Povolání dosažené
<i>Týdeník živnost.-obchodnický</i> — <i>Průboj</i>	1929 (4 čísla) — 1929–1939	Fr. Kadeřábek (v)	řádný typograf	nakladatel, vydavatel (majitel tiskárny)
<i>Průboj</i>	1909–1939	Fr. Šimáček (r)	učitel	redaktor, překladatel, kronikář, referent min. školství
<i>Naše Hlasy</i>	1881–1915 1918–1939	J. Miškovský (v, r)	obchodní reálné gymnázium <sup>209</sup> , pak knihkupecký pracovník	knihkupec, nakladatel, redaktor, autor drobných spisků, organizátor veřejného života, starosta Sokola, člen zastupitelstva v Českém Brodě
		B. Miškovský (v, r)	6 tříd gymnázia	knihkupec, nakladatel, redaktor
<i>Podlipanský kraj</i>	1922–1933	R. Karafiát (v, r)	?	náměstek starosty Českého Brodu
		V. Moravec (v, r)	cestář	?
		J. Šubrt (v, r)	knihář, legionář	úředník, člen zastupitelstva a náměstek starosty v Českém Brodě
<i>Hlas Kouřimska</i>	1928–1932	J. Borovička <sup>210</sup> (v, r)	obecná škola nevyučen	starosta Kouřimi
<i>Středočeská obrana</i>	1929–1934	A. Hovorka (v, r)	pekař	starosta Peček
<i>Polabská stráž</i>	1919–1938	T. Křivánek (r)	strojný zámečník	odpovědný redaktor
<i>Středočeské hlasy</i>	1911–1948	J. Koudelka (v, r)	kovosoustružník	člen zastupitelstva a rady města Kolína, poslanec Národního shromáždění

Zdroj<sup>211</sup>

<sup>209</sup> Řádné zakončení studia není doloženo, je předpokládáno.

<sup>210</sup> „Josef Borovička se narodil v roce 1892 v Nučicích u Kostelce nad Černými Lesy v rodině chudého domkáře a kameníka. V Nučicích rovněž chodil do obecní školy a to bylo veškeré vzdělání, kterého se mu dostalo. Nuzné sociální poměry, v nichž vyrůstal a jež ho obklopovaly, ho vedly k přesvědčení, že pro změnu těchto poměrů je třeba něco dělat. V roce 1910 jako osmnáctiletý vstoupil do místní organizace agrární mládeže a aktivně se zapojil do její činnosti.“

NOVÁK, P. Josef Borovička, zemědělský dělník ve víru velké i malé komunální politiky.

In: *Osobnosti agrární politiky 19. a 20. století*: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-25. května 2006. sestavila Blanka Rašticová. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2006., s. 254. ISBN:80-86185-55-9.

<sup>211</sup> Autorka, 2018.

### 3.1.3 Naše Hlasy

Z prvorepublikového regionálního periodického tisku, byly pro oblasti černokostelecka a českobrodská příznačné dva tituly; černokostelecký týdeník *Průboj*<sup>212</sup> a – po více než padesát let vydávané a proto i z tohoto hlediska výjimečné – českobrodské noviny *Naše Hlasy*.

Za vznikem tohoto periodika stojí výrazná osobnost mladočecha Jozefa Miškovského (1859–1940)<sup>213</sup>, který na jaře roku 1881 vydal jeho první číslo<sup>214</sup>; se záměrem přinášet kulturně-politické informace týkající se především Českobrodská a zároveň přijatelnou formou propagovat myšlenky mladočešství v oblasti převážně nakloněné linii staročechů.

V březnu 1881 sepsal mladý J. Miškovský povinné oznámení o vydávání časopisu *Naše Hlasy*, adresované příslušnému úřadu – okresnímu hejtmanství v Českém Brodě. Zároveň byl připraven složit zákonem stanovenou kaucí<sup>215</sup> k vydávání periodického tisku, ve výši 1 000 zlatých. Tyto finance získal jako otcovský podíl z rodinného statku v Poboří u Plaňan. Okresní hejtmanství povolení vydalo a první číslo *Našich hlasů* bylo vytištěno v kolínské tiskárně Pak a Nevídek v dubnu 1881.<sup>216</sup> Pro město a jeho okolí vznik pravidelného místního periodika znamenal podstatnou změnu, neboť do té doby zde žádné lokální noviny nevycházely a náhle obyvatelé získali možnost dostávat čerstvé informace každý týden.

*„Význam Našich Hlasů je v tom, že jejich redaktor Jozef Miškovský se všestranně vzdělával, aby uměl posoudit veřejné události, a že měl pevné stanovisko od počátku. Na přídavek měl vedle jiných darů vtip a humor, pomocí nichž se převezl přes*

---

SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty (Kostelec n. Č. lesy).

SVK Kladno, Regionální literatura – seriály do r. 1950, Pečky (Česko: oblast), Kolín (Česko: okres), Český Brod (Česko: oblast), (Kostelec n. Č. lesy: oblast). [online]. [cit. 12. 5. 2018] Dostupné z <https://www.svkl.cz/>

ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodská v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOKA Kolín, 2003.

<sup>212</sup> *Průboj* viz kapitola 4 Týdeník *Průboj* (1929–1939), s. 78.

<sup>213</sup> Život a dílo Josefa Miškovského viz podkapitola 3.4.1 Josef Miškovský, s. 75.

<sup>214</sup> Úmysl vydávat regionální periodikum zrealizoval se svým přítelem Janem Gregorem.

<sup>215</sup> „§ 10 Jestliže by úřad bezpečnosti v osmi dnech po učiněném oznámení nebo doplnění toho, čeho se žádalo, nic neučinil, a byla-li kauce tu, kde vydavatel jest povinen, je položiti, položena a že se tak stalo, prokázáno, tedy se může počnouti spis periodický vydávati.“

Zákon č. 3/1863 ze dne 17. 12. 1862. Zákon o tisku. In: *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. Zákon č. 3/1863 § 18. [online]. [cit. 29.6. 2018].

Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

Pozn. Povinnost kauce byla zrušena roku 1894.

<sup>216</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Českobrodský redaktor Jozef Miškovský (1859–1940). In: *Archivní prameny Kolínska* 1999, Kolín: SOKA, 2000, s. 8.

*nejsvízelnější situace. Vtip a humor mu vydatně pomáhaly v polemikách a nepotřeboval proto hrubosti, překrucování a lhaní, které jsou nyní tak obecné.*<sup>217</sup>

První roky vydávání *Našich Hlasů* byly o hledání formy a také čtenářské obce, která byla ovlivněna společenskými a kulturními proměnami, hospodářským i technickým vývojem, a to vše postupně se u čtenářů i jejich každodenního života projevovalo; padala mnohaletá tabu, měnila se struktura společnosti, ženám se dostávalo většího prostoru v profesním i veřejném životě, změnami procházely tradiční každodenní zvyklosti a také třeba způsoby trávení volného času.

Stručná charakteristika *Našich Hlasů*:

- 1) Vydavatelem periodika a zároveň odpovědným redaktorem<sup>218</sup> byl Jozef Miškovský (1859–1940).
- 2) Redakční tým zastupoval Jozef Miškovský a později také jeho syn Božetěch Miškovský, stálé zaměstnance v pozici redaktorů list neměl. Jako jiná obdobná regionální periodika (vč. černokosteleckého týdeníku *Průboj*) měly *Naše Hlasy* v každé době řadu spolupracovníků a přispěvatelů, z řad čtenářů, představitelů města, spolků, nebo veřejně známých a činných osob.
- 3) Jozef Miškovský nebyl nikdy tiskařem, resp. majitelem tiskárny, tudíž list nechával tisknout v tiskárnách jiných majitelů, a to nejen v přímo v Českém Brodě, ale také v Kolíně, nebo vzdálenějších Kralupech n. Vltavou (předpokladem je důvod výhodné smlouvy s tiskařem s ohledem na kvalitu tisku a další služby).
- 4) *Naše Hlasy* byly koncipovány jako týdeník, pouze na sklonku 19. století (1888–1900) byla jejich periodicita čtrnáctidenní. Jako týdeník vycházely vždy v neděli ráno a zájemci si je mohli zaplatit i s donáškou do domu. Kontinuita tisku byla nuceně přerušena pouze ve válečných letech (1915–1918).
- 5) Standardně měly noviny čtyři strany, přičemž poslední byla věnována inzerci. Pokud se sešlo inzerce více, byla zařazována i na stranu předcházející, nebo byly stránky novin navýšeny (např. při konání Okresní hospodářské výstavy v Českém Brodě v roce 1909). Také kvalita novinového papíru se měnila; mnohdy vystihovala aktuální situaci hospodářskou<sup>219</sup> či samotného listu.

---

<sup>217</sup> HERBEN, J. Jozef Miškovský sedmdesátníkem. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Datum vydání 25. 3. 1929. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 29. 5. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6)

<sup>218</sup> Ve 20. letech 20. století převzal místo odpovědného redaktora Božetěch Miškovský, jeho otec Jozef Miškovský si ponechal funkci šéfredaktora. O desetiletí později se však J. Miškovský opět ujal celého vedení novin a stal se odpovědným redaktorem.

<sup>219</sup> Např. V době první světové války se používal papír levný, méně kvalitní (slabý, měkký, nažloutlý).



6) Formát listu byl 50 x 32 cm, během let se několikrát změnil, ustálil se pak na rozměru 46 x 30 cm.<sup>220</sup> Po celou dobu existence si držely *Naše Hlasy* stejnou základní grafiku; hlavičku s tiráží, layout čtyř sloupců, patkové písmo, tučně zvýrazněné titulky a části důležitého textu, proklady písmen. Fotografie či doplňující kresby byly uplatňovány zcela minimálně, list byl koncipován jako plně informační, tj. textový. Text jednotlivých rubrik, resp. řazení článků, zpočátku navazoval na sebe plynule ve sloupcích, někdy byly rubriky odděleny slabou linkou. Později byla grafika lehce upravena, název rubrik byl orámován (např. *Kouřimsko – Černokostelecko – Věstník sokolský – Různé zprávy*). Jednotlivé články či kratší příspěvky nenesou podpis (resp. značku) autora/redaktora, pouze v tiráži je uváděn odpovědný redaktor, v pozdějších letech také šéfredaktor.

7) Cena za jednotlivý výtisk byla stanovena na 10 krejcarů (rok 1888) a celoroční předplatné na 4 zlaté a 80 krejcarů<sup>221</sup>; případní inzerenti mohli počítat i s grafickou úpravou svých textů a podkladů, která byla již v ceně inzerce. Předválečná cena jednoho výtisku byla 20 hal. (1915), předplatné se dělilo na roční (9 K a 60 hal.) a tzv. půlletní (4 K a 50 hal). Po vzniku samostatné republiky (1918) byla cena 40 hal. za jedno číslo a předplatné bylo upraveno na půlletní (10 K) a čtvrtletní (5 K). V průběhu let cena byla přizpůsobena ekonomické situaci a u posledního ročníku (1939) zvýšena na 60 hal. za jedno číslo a předplatné půlletní stálo (16 Kč) a čtvrtletní (8 Kč).

8) *Naše Hlasy* si udržovaly po celou dobu své existence původní základní záměr, tj. přinášet čtenářům kulturně-politické informace, jejich regionální záběr se však značně rozšířil. Nešlo již jen o Českobrodsko, ale také Černokostelecko, Říčansko, Podlipansko a Kouřimsko (tomu byla v roce 1882 věnována samostatná příloha s názvem *Zlíčan*, ale z časových i technických důvodů ji nebylo možné dlouhodobě realizovat).

V letech 1888–1899 vydával Jozef Miškovský s *Našimi hlasy* také *Naše listy*. Obě periodika byla v dobu vedena jako čtrnáctideníky (*Naše Hlasy* předtím a pak opět po roce 1899 byly týdeníkem), tudíž jeden týden byly k dostání *Naše Hlasy* a ten následující *Naše listy*. Tisk *Našich listů* zajišťovala českobrodská tiskárna Ladislava Beneše, vydavatel a odpovědným redaktorem byl v obou případech Jozef Miškovský. V tomto období zkusil J. Miškovský přidat ještě třetí titul, a to *Českobrodské listy*

---

<sup>220</sup> Zjištěno v rámci vlastního šetření jednotlivých ročníků.

<sup>221</sup> Kupní síla zlatého byla v této době odpovídající zhruba dnešním 200 korunám. Úředník si vydělal asi 25 zl., zedník 35 zl., kilo másla stálo 1 zl., kilo mouky 0,2 zl.  
STANĚK, J. *Peníze v českých zemích. Přehled mincí a papírových peněz v dějinných a hospodářských souvislostech od 10. století dodnes*. Praha: P.A.S. Praha, 1995, s. 137. ISBN 80-901893-1-8.

(1888–1890), které vycházely také dvakrát měsíčně, ale jejich existence byla krátká, necelé dva roky.

Až do první světové války vycházely tedy *Naše Hlasy*<sup>222</sup> již jako týdeník, který však – jako mnoho jiných periodik regionálních i velkých – nepřežil cenzurní a úřední mašinerii během válečného období. V okamžiku, kdy Jozef Miškovský psal své poděkování kralupskému tiskaři Václavu Stočesovi<sup>223</sup> do svého listu, netušil, že do roka bude tisk *Našich Hlasů* úředně zastaven<sup>224</sup>:

*„České časopisy zle pocítily důsledky války. Denní listy přes hojnost vojenských zpráv velice zhubeněly na objemu, neboť není v obchodním světě podnětu k inserci, krajinské listy pak z velké části vůbec zašly. V Kolíně např. vychází nyní jen jediný týdeník, v Pardubicích za to spojily se tři listy k vydávání deníku. Náš list, jak doufáme, nepřestane vycházeti. Již jsme měli obavu, když byla doprava přerušena, že budeme musit list na čas zastavit, ale obětavý tiskař pan Stočes nabídl nám svou pomoc. Přivezl nám podvkrátě celý náklad na velocipedu. Je to otužilý muž, bratr Sokol, ale bylo nám teplo u srdce jako jemu v celém těle, když po 65 kilometrové jízdě z Kralup přes Prahu do Brodu stanul před naším domem a my snímali s jeho zad papírové brímě... Zaznamenáváme tento čin jako dokument bezpříkladné obětavosti knihtiskaře, pomocníka novinářova. To všechno vojna přináší.“*<sup>225</sup>

Nešlo jen o inzerci, která zásadním způsobem ubyla, ale tisk byl výrazně poškozen i tím, že velká část kvalifikovaného personálu, jak z redakcí, tak z tiskáren, nebo i drobní dopisovatelé či ilustrátoři, museli narukovat na frontu. Zájem o tisk, o knihy, však kupodivu nepolevoval a nejčernější prognózy se tak nenaplnily.<sup>226</sup>

V letech válečných a předválečných tisk *Našich hlasů* byl již posunut a to na sobotu ráno; také cena již byla upravena<sup>227</sup>: celoroční předplatné nyní vycházelo na 9 korun a 60 haléřů.

Celkově však válečná tisková opatření byla v zemích Rakouska-Uherska mnohem přísnější a více sledovanější než v jiných zemích. Kontrola obsahu titulu

---

<sup>222</sup> *Naše Hlasy* – hlavička periodika a proměna logotypu (1888, 1914, 1939) viz Příloha H s. IX.

<sup>223</sup> Tiskař Václav Stočes v Kralupech nad Vltavou zajišťoval tisk *Našich hlasů* od roku 1913 a ještě první poválečná čísla z roku 1918 byla tištěna v jeho tiskárně (Závod tiskařský a nakladatelský v Kralupech nad Vltavou, společnost s.r.o.).

<sup>224</sup> Poslední číslo vyšlo 7. srpna 1915.

<sup>225</sup> *Naše Hlasy*, vydání ze dne 29. 8. 1914, ročník XXXIV, č. 34.

<sup>226</sup> WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P. JANÁČEK, P. A KOL. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749–2014*. Praha: Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015, svazek I., s. 546. ISBN 978-80-200-2491-6 (komplet) (Academia).

<sup>227</sup> Zákonem z roku 1882 byla v Rakousku-Uhersku zavedena koruna, která se dělila na 100 haléřů. Na tehdejší jeden zlatý se počítaly dvě koruny.

STANĚK, J. *Peníze v českých zemích. Přehled mincí a papírových peněz v dějinných a hospodářských souvislostech od 10. století dodnes*. Praha: P.A.S. Praha, 1995, s. 143. ISBN 80-901893-1-8.

*Našich hlasů* tak nejednou způsobila, že došlo i na jejich konfiskaci, neboť redaktor neprojevoval dostatek loajálnosti k císaři a jeho politice. Na druhou stranu se *Naše Hlasy* již v předválečném období mohly pochlubit přispěvateli zvučných jmen: osobnosti jako Zikmund Winter, Jakub Arbes nebo Josef Holeček náleželi mezi ně. Jedním z konfiskovaných vydání bylo také číslo z 30. ledna 1915, které pak vyšlo v hlavičce s upozorněním „*Po konfiskaci nové opravené vydání*“ a na druhé straně s prázdným prostorem po neodsouhlaseném textu.

Po skončení válečného konfliktu a vzniku samostatného Československa vzápětí vychází první číslo obnovených týdních *Našich hlasů* – 14. listopadu 1918. V roce 1929 je již v tiráži uváděn jako odpovědný redaktor Božetěch Miškovský; Jozef Miškovský si ponechal titul šéfredaktora. V roce 1936 si převzal však funkci odpovědného redaktora zpět. Kromě denních zpráv, politických článků, informací ze zastupitelstev, zpráv policejních, fejetonů, postřehů či komentářů se zde objevovaly zprávy ze soudních síní, hospodářská témata, dopisy s názory čtenářů, ale také práce beletristické (v rubrice *Beseda*<sup>228</sup>), připomínky historických událostí, informace ze spolků nebo líčení přírodních krás a zákoutích zmiňovaných oblastí. Nechyběla také inzerce, která často zabírala minimálně jednu celostranu.

Nepřetržitě byly *Naše Hlasy* vydávány od listopadu 1918 až do dubna 1939, kdy došlo k nutné změně, vyvolané tlakem politických událostí a evropskými změnami; periodikum získalo podtitul *List národního souručenství*. Navíc se list opět začíná potýkat s konfiskacemi a cenzurou. Na konci léta 1939 (poslední číslo nese datum 16. září 1939) Jozef Miškovský vydávání *Našich hlasů* zastavuje. V té době je jejich tisk již čtvrtým rokem realizován v českobrodské tiskárně Jana Bílka.

„Odběratelům a čtenářům „*Našich Hlasů*“ sdělujeme, že tímto číslem končíme prozatím vydávání „*Našich Hlasů*“. Při této příležitosti děkujeme všem za účast v novinovém podniku, který od r. 1881 se snažil prospěti podlipanskému kraji, a také mu snad prospěl. Vůdčí myšlenkou bylo dobro celého národa, a také i na tomto úkolu měl náš týdeník svůj podíl. (...) Redakce a vydavatelstvo.“<sup>229</sup>

---

<sup>228</sup> Srovnej: struktura a rubriky *Průboje* – rubrika *Beseda*. V obou případech byla *Beseda* řazena do dolní části titulní stránky. Viz také monotematické rubriky, formát listu.

<sup>229</sup> *Naše Hlasy*, vydání ze dne 16. 9. 1939, ročník XXXXXIX, číslo 35, s. 2. V hlavičce periodika již uvedeno: List národního souručenství. Celé znění oznámení pro odběratele a čtenáře o ukončení vydávání listu a detail hlavičky periodika viz Příloha CH s. X.

Tabulka 6 *Naše Hlasy* – charakteristika periodika (shrnutí)

Charakteristika periodika	
Název	<i>Naše Hlasy</i>
Podnázev	<i>Časopis věnovaný zájmům českého lidu</i>
Vydavatel	Jozef Miškovský
Místo vydání	Český Brod
Období vycházení	5. 4. 1881 – 7. 8. 1915, 14. 11. 1918 – 16. 9. 1939
Periodicita	týdeník, čtrnáctideník (1888–1900), týdeník
Poznámky	
Přílohy	Zličan (1882, čtrnáctidenní příloha)
Typ periodika	nezávislé noviny, soukromé, s příklonem k myšlence mladočešství, tj. Národní strany svobodomyslné
Tisk	Více tiskáren, i ze vzdálenějších míst, někdy jen na několik měsíců. Tisk např. tiskárna Stočesova v Kralupech n. Vltavou, tiskárna Pak a Nedvídek v Kolíně, tiskárna A. Hanuše v Kolíně, tiskárna L. Beneše v Českém brodě, J. Bílka v Českém Brodě.
Náklad (orientačně)	650 ks (90. léta 19. stol.) – 500 ks (1915) – 1500 ks (30. léta 20. stol.)
Distribuční region	Českobrodsko, Černokostelecko, Kouřimsko, Říčany, Sadská, odběratelé i v Praze
Vlastník svazků či ročníků (archiv)	Kolín SOkA, Český Brod Podlipanské muzeum, Miškovský Boleslav, Lysá nad Labem SOkA, Kostelec n. Č. lesy Archiv výtvarného umění, Kolín regionální muzeum, Praha Národní knihovna

Zdroj <sup>230</sup>

<sup>230</sup> Autorka, 2018.

SOkA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty (Kostelec n. Č. lesy).

Středočeská vědecká knihovna v Kladně (SVK), Regionální literatura – seriály do r. 1950, Český Brod (Česko: oblast). ©1993-2018 [online] [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.svkkl.cz/>

Podlipanské muzeum v Českém Brodě, sbírkový fond – periodika.

SOkA Kolín, OÚ Český Brod, spisová manipulace 1929–1939, sign 8/4/2060.

### 3.2 Neperiodický tisk

Vlastní tisk však nebyl jen doménou pro širokou veřejnost (míněn tisk periodický – noviny, časopisy), měly ho i instituce, firmy<sup>231</sup> či spolky, vycházely i listy odborné nebo specializované pro úzkou vrstvu čtenářů<sup>232</sup>.

Speciální skupinou v rámci tisku byly věstníky institucí či spolků (*Sokola, Sdružení dobrovolných hasičů, Klubu československých turistů* apod.), které někdy lze, v rámci první republiky a z hlediska jejich periodicity, považovat za tisk periodický.

S nepravidelnou periodicitou (ve 30. letech však vydáván min. 12krát do roka), ale jednoznačně nejdéle, byl v Českém Brodě publikován *Okresní list c.k. okresního hejtmantství v Českém Brodě* (1883–1942)<sup>233</sup>, resp. *Okresní věstník pro politický okres československý*. Věstník přinášel aktuální a praktické informace a doplňující pokyny<sup>234</sup>; samostatně označené, vždy na sebe navazující čísla, v rámci jednotlivých vydání.

Sokolská župa Středočeská Jana Podlipného vydávala a v Praze tiskla věstník s názvem *Vzlet* (1914–1948)<sup>235</sup>; ročně vycházelo deset čísel a věstník byl určen také pro Černokostelecko, mj. obsahoval i místní zprávy týkající se sokolské jednoty v Kostelci n. Č. lesy. První číslo věstníku vyšlo v roce 1913.

Svůj pravidelný roční titul měla také Okresní záložna hospodářská v Kostelci n. Č. lesy, která vydávala ilustrovanou *Ročenku*. Svou činnost zahájila již v roce 1883 poskytováním zápůjček, ale teprve po vzniku Československa si získala významné místo, především díky rozvoji zemědělského podnikání; soustředilo se v ní na 80 % všech úsporných vkladů uložených na Černokostelecku. Toto postavení zároveň obnášelo záložně určité závazky, např. poskytnutí několika miliónové úvěrové podpory pro vybudování a rekonstrukce okresních silnic nebo nutné meliorace. Záložna však nefungovala jen jako peněžní ústav pro Černokostelecko, ale její zasedací síň bývala

<sup>231</sup> Např. Tomáš Baťa začal noviny pro své početné zaměstnance (prodejna byla také v Kostelci n. Č. lesy) tisknout již v roce 1918 (nejprve pod názvem *Sdělení*), kdy požádal o spolupráci redakci Lidových novin v Brně. V Baťově firmě již malou tiskárnu měli (určenou však pro tisk tiskopisů či štítků na zboží); později byla v rámci firmy založena samostatná společnost s předmětem podnikání v oblasti vydávání periodického a neperiodického tisku atd.

<sup>232</sup> Např. na Československu *Pletářské listy*; vzhledem ke své periodicitě náležely k tisku periodickému.

<sup>233</sup> Název byl v průběhu let několikrát upravován, od roku 1939 nesl pak název v němčině *Bezirks-blatt für den politischen Bezirk Böhmisches Brod*. Vydavatelem byla v době Československé republiky Okresní politická správa v Českém Brodě, po několika letech pak Okresní úřad v Českém Brodě. Tisk zajišťovala za Československé republiky především tiskárna L. Beneše v Českém Brodě.

<sup>234</sup> Příkladem ročník 1931, vydání ze dne 1. 9. 1931: 102. k organizaci sestavení seznamu porotců a kmetů dle zákona, 103. k provádění stavebního řádu obcemi, 104. k mezinárodní úmluvě o jízdě motorovými vozidly, 105. k zákonu o státní pomoci při živelných pohromách. Ročník 1931, vydání ze dne 1. října: 106. zprávy osobní (zde přeložení místního státního obvodního lékaře do výslužby a jmenování nového), 107. správce izraelských matrik, 108. zbavení svéprávnosti rolníka Jareše ze Semic, (...) 113. zřizování živnostenských škol pokračovacích a instrukce k žádosti o jejich podporu, 114. změny v živnostech.

<sup>235</sup> Vydávání bylo úředně zastaveno v době války v roce 1941, obnoveno v roce 1947. Na tradici věstníku bylo u nás navázáno, po obnovení činnosti Sokola, sokolským věstníkem *Vzlet* po roce 1990.

užívána také jako síň výstavní (s přístupem především o víkendech), nebo zde byly konány různé vzdělávací a odborné přednášky pro veřejnost.

K tiskům, které vycházely jednou ročně, se řadí mj. *Výroční zprávy*. Pravidelně je vydával např. černokostelecký Hostinský pivovar, akc. spol. (v únoru 1937 vyšla tiskem místní tiskárny Fr. Kadeřábka již jedenáctá zpráva, týkající se správního období 1935–1936, obsahující nejen pozvánku na valnou hromadu, tabulkové výsledky aktiv a pasiv za dané období, ale také výzvu k podpoře podniku a propagační text na světlý ležák).<sup>236</sup>

Především v Kolíně však vycházelo velké množství titulů spolků, jež je vhodné zmínit z důvodu širšího teritoriálního vymezení. Jednalo se např. o *Věstník klubu československých turistů* (1924–1941), *Motorista z Polabí* (Liga československých motoristů, 1934–1938), *Zpravodaj kolínské tělovýchovné jednoty Sokol* (1931–1940), *Tamburaš* (věstník československých tamburašů<sup>237</sup>, 1928–1936), *Věstník Sdružení dobrovolných hasičů* (1935); tituly určené pro odbornou veřejnost např. *Věstník Organizace českého lékařnictví pro Čechy, Moravu a Slezsko* (1910–1941), nebo *Věstník ženského školství odborového* (1920–1944). Svůj věstník zde krátce vydávali také kolínští legionáři, a to pod názvem *V boj* (1920–1922); určen byl pro oblast Kolína, Kutné hory a Poděbrad, resp. pro Polabí.<sup>238</sup>

### 3.2.1 Neperiodický tisk – reklamní tisk, pohlednice a knižní publikace

Souhrn v oblasti neperiodického tisku by však nebyl ucelený, bez ukázkového výčtu letáků, oznámení a reklamního tisku a také přehledu knižních publikací, které v té době na Černokostecku (nebo k Černokostelecku se vztahující) byly vydány.

V meziválečném období většinu neperiodického tisku na Černokostelecku zajišťovala knihtiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci n. Č. lesy<sup>239</sup>. Nebyla to však jediná tiskárna, jejíchž služeb místní obyvatelé, živnostníci či firmy využívali. Některé společnosti tisk reklamních letáků a oznámení měli ze svých mateřských firem, např. prodejna obuvi firmy Baťa poměrně pravidelně a také podle sezóny či ve vánočním období distribuovala své propagační letáky s nabídkou obuvnického zboží v Kostelci n.

<sup>236</sup> Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty (Kostelec n. Č. lesy).

<sup>237</sup> Tamburaš, tj. hráč na tamburu, strunný drnkací nástroj zařazovaný do kategorie loutnových nástrojů. Aktivní tamburašská sdružení existují na našem území dodnes.

<sup>238</sup> Středočeská vědecká knihovna v Kladně (SVK), Regionální literatura – seriály do r. 1950, Kolín (Česko: okres). ©1993-2018 [online]. [cit. 29. 5. 2018] Dostupné z <https://www.svkkl.cz/>

<sup>239</sup> Tiskárna Fr. Kadeřábka viz podkapitola 3.3.1 Knihotiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci nad Černými lesy, s 68.

Č. lesy a okolí, letáky však dostávala ze své podnikové tiskárny, zřízené Tomášem Baťou ve Zlíně.

Mezi časté jednostranné tiskové materiály náležela různá oznámení černobílá nebo s barevným podkladem, další početnou kategorií pak představovala úmrtní a smuteční oznámení, různé gratulace či svatební oznámení, resp. přání k sňatku.<sup>240</sup>

Opominout nelze ani pohlednice<sup>241</sup>, které v celém regionu byly vydávány převážně nákladem soukromých osob, majitelů drobných obchodů (např. papírnictví), tiskáren, hotelů, restaurací a hospod či trafikantů.

*„Mezi prvními a zároveň plodnými editory pohlednic vynikají především Bedřich Břečka (1860–1912), obchodník z Kostelce a Jana Němečková (1854–1916), taktéž obchodnice. Oba byli vydavateli litografických pohlednic, které se tiskly ve známé kolínské tiskařské firmě J. L. Bayera. (...) Přesný počet pohlednic tohoto (pozn. Černokosteleckého) regionu není znám, ale jen pohlednice vydané do druhé světové války v samotném Kostelci n. Č. I. se počítají na stovky kusů.“*<sup>242</sup> Také Český Brod měl řadu vydavatelů pohlednic (např. knihkupectví a papírnictví Jozefa a Božetěcha Miškovských, Emany Diblíčka) stejně jako okolní obce (drobné živnostníky, hostinské); fotografiemi zásoboval vydavatele např. známý českobrodský závod fotozávod Bohumila Cyrila Straky, s filiálkou v Kouřimi<sup>243</sup>.

Nejen černokostelecká tiskárna však prováděla místní zakázky. Konkurence existovala, nabídka a poptávka fungovala, pěstovaly se obchodní vztahy, a tak nebylo výjimečné, že jeden tisk byl zadán tiskárně v Kostelci n. Č. lesy a druhý kupříkladu v tiskárně v Českém Brodě.<sup>244</sup> Zde vznikly i další knižní publikace, se vztahem k Černokostelecku. K nejzajímavějším z nich náleží útlý svazek autora Josefa Křivánka, ředitele Masarykovy měšťanské školy chlapecké, nazvaný *Český Brod průvodce po městě a okolí (Lipany)* (1936)<sup>245</sup>. Knižku, popisující město, pamětihodnosti či výlety do okolí (včetně Kostelce n. Č. lesy a Kouřimi), ale také např. atmosférické

<sup>240</sup> Např. oznámení o zřízení nové prodejny, otevření hostince či přemístění lékařské ordinace<sup>240</sup> (většinou ve formátech dnes označovaných A5 či A6), pozvánky na plesy, schůze a jednání spolků, přednášky či na divadelní představení. Tady se tiskový formát různil (A0– A4, atypické rozměry), stejně jako úroveň grafického zpracování, kvality papíru a formy (jednostranné, rozkládací).

SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty (Kostelec n. Č. lesy). Soukromý archiv autorky práce.

<sup>241</sup> Pohlednice Kostelec n. Č. lesy (rub a líc), náklad a tisk tisk Fr. Kadeřábek viz Příloha I s. XI.

<sup>242</sup> SVATOŠ, J., BOHATA, JÍŠA J. *Černokostelecko na historických pohlednicích*. Louňovice: nakl. Jan Svatoš, 2001, s. 5. ISBN 80-903018-0-0.

<sup>243</sup> B. C. Straka podnik v Českém Brodě udržel, s mnoha kompromisy, až do roku 1959, kdy po padesáti letech oznámil ukončení činnosti.

<sup>244</sup> Např. Okresní záložna, jinak své materiály tisknoucí v černokostelecké tiskárně, nechala v roce 1933 publikaci k výročí instituce s názvem *Padesát let Okresní záložny hospodářské v Kostelci nad Černými lesy (1883–1933)* vytisknout v tiskárně Jana Bílka v Českém Brodě.

<sup>245</sup> Titulní list publikace viz Příloha J s. XII.

poměry a geologické složení oblasti (doplněno mapkou), vydal *Klub československých turistů*, odbor v Českém Brodě (v závěru publikace uvedena stručná historie klubu).

S Českobrodskem, Černokosteleckem či Kouřimskem jsou propojeny také osudy rodu Rottovského, z něhož pocházela např. spisovatelka Karolina Světlá (1830–1899). U příležitosti stého výročí jejího narození napsal a vydal českobrodský novinář a knihkupec Josef Miškovský knihu *Rodinná kronika Rottovská* (1930); tiskem vyšla v nakladatelství J. Otto spol. s.r.o.<sup>246</sup> resp. České grafické unie v Praze. Tak jako rod Rottovský, také známá česko-italská umělecká rodina Strettiů má vztah k Černokostecku; v osobě Marie Strettiové (1876–1953)<sup>247</sup>, která v Kostelci n. Č. lesy prožila své dětství a se svou rodinou se sem i v době první republiky vracela. Marie Strettiová ve 30. letech minulého století sepsala své vzpomínky, z nichž část věnovala právě Kostelci n. Č. lesy a jeho okolí; vydány byly pod názvem *O starých časech a dobrých lidech* (1940)<sup>248</sup> v pražském nakladatelství Topičova edice<sup>249</sup>. „Knížkou vzpomínek (...) oslavila svůj Kostelec a dala mu dar trvalé, nepomíjející hodnoty.“<sup>250</sup> „Kostelec – zlatá pohádka mého dětství. Pouhé to slovo rozezvučí všechny struny mého srdce a vyvolává roje drahých a překrásných vzpomínek. (...) Rodiče velmi přilnuli ke Kostelci. Tatínek se upřímně s nejlepší vůlí staral o jeho zájmy a rozvoj, stále se účastnil veřejného života. (...) V celém Kostelci byla maminka velmi oblíbena všemi vrstvami obyvatelstva. Byla duší besední společnosti.“<sup>251</sup>

Ještě dvě knihy, publikované na počátku 30. let minulého století, je vhodné v souvislosti s Černokosteleckem zmínit, přestože jedna byla vydána v Praze a druhá v Brně. Jedná se o dvě knihy autora Bedřicha Krákory (1882–1943)<sup>252</sup>, místního učitele a rodáka z obce Štíhlíce poblíž Kostelce n. Č. lesy. Nakladatelstvím Epos v Brně byla vydána kniha vzpomínek B. Krákory na jeho dětství, rodinu, život a obyvatele na Černokostecku s názvem *Na chalupě*. Druhou knihou je příběh z pravěké osady, inspirovaný archeologickými nálezy v Bylanech nedaleko Českého Brodu a Kostelce n. Č. lesy, vydaný Školním nakladatelstvím v Praze o rok později; B. Krákora knihu nazval *Na bylanském hradišti*.

<sup>246</sup> Nakladatelství uvedeno na titulní stránce; nakladatelství. Jana Otty bylo od r. 1899 součástí České grafické unie.

<sup>247</sup> Marie Strettiová roz. Musilová byla pravnučkou Josefa Jungmanna a manželkou lékaře Bohuše Strettiho.

<sup>248</sup> Kniha je doplněna barevnými reprodukcemi, rodokmeny a dřevoryty a lavírovanými kresbami malíře Maria Strettiho.

<sup>249</sup> Topičova edice bylo nakladatelství na pražských Vinohradech, které založila po prodeji (r. 1936) vlastního Topičova nakladatelství (vč. práva užívání názvu) snacha Fr. Topiče Milada.

<sup>250</sup> ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART. *Strettiová Marie*. ©2005-2006 [online]. [cit. 29. 5. 2018] Dostupné z <http://www.isabart.org/person/39860>

<sup>251</sup> STRETTIOVÁ, M. *O starých časech a dobrých lidech*. Praha: Topičova edice, 1947, s. 227-240.

<sup>252</sup> Bedřich Krákora viz také kapitola 3.4 Osobnosti regionu s ohledem na tisk, s 72.



### 3.3 Regionální tiskárny a nakladatelé

Do poloviny 19. století existující cechovní systém se ukázal v době nastupujícího kapitalismu a rozvoje společnosti jako nevyhovující a svou koncepcí zastaralý a neschopný výraznějších reforem (přestože mu byla stále přiznávána určitá způsobilost udržení kázně, pořádku a uspořádání); nakonec byl, po předchozím zřízení živnostenských komor ve vybraných centrech, v roce 1859 císařským patentem vydán tzv. Řád živnostenský, (osnova řádu byla výsledkem návrhů ministra financí Karla Ludwiga von Brucka), který ukončil éru cechů, zcela změnil oblast podnikání a byl platný pro všechny země rakouské monarchie. Řád v podstatě zrušil všechna předešlá opatření a v rámci moderní, nové hospodářské politiky zavedl živnostenskou svobodu, tj. volný přístup k živnostem každému občanovi, při splnění určitých podmínek<sup>253</sup>, ale také úzký okruh živností, které se považují za tzv. povolené: *Jsouť to následující: 1. Všecky živnosti, které se zabývají mechanickým nebo chemickým násobením (rozmnožováním) literárních neb uměleckých výrobků neb obchodem s nimi, jako jsou: knihtiskárny, měditiskárny, ocelotiskárny, dřevotiskárny, kamenotiskárny atd., pak obchody s knihami, uměleckými výrobky a hudebními skladbami; 2. podniknutí půjčoven takových výrobků a čítáren; (...).*<sup>254</sup> Státní správu nad všemi typy živnostenského podnikání vykonávaly živnostenské úřady (okresní, zemské a ministerstva).

Tento živnostenský řád převzalo i samostatné Československo<sup>255</sup>; § 15 novelizovaného prvorepublikového živnostenského řádu definuje živnosti koncesované takto: *1. Všechny živnosti, které mechanicky nebo chemicky rozmnožují výrobky literární a umělecké, anebo které s těmito pracemi obchod vedou (knihtiskárny, měditiskárny, ocelotiskárny, dřevotiskárny, kamenotiskárny a podobné živnosti, včetně lisů šlapacích, též knihkupectví, včetně antikvariátů, obchody s věcmi uměleckými, obchody s hudebninami).* § 21 O živnostech tiskových pak § 15 doplňuje: *(...) Obchod s výrobky tiskovými, které mají sloužiti toliko potřebám živností a tržby nebo potřebám domácího nebo společenského života, aniž mohou býti pokládány za výrobky umělecké (školní sešity, cenníky, lístky pohlední a blahopřejné, cedulky o pronájmu,*

<sup>253</sup> Např. způsobilost duševní, občanská, odbornost, zaplacení daně, vyloučení zákonnými předpisy.

<sup>254</sup> KAZIMOU, I. *Dlouhá cesta k dočasnému Československu*. Elektronická kniha. Praha: Nakl. Koláček M. – E-knihy jedou, 2018, s. 142–145. ISBN 978-80-7589-454-0

<sup>255</sup> V následujících letech 19. století byl řád doplněn a novelizován, stal se i právním základem v době první republiky (byl doplněn novelami, nálezy nejv. správního soudu a posudky obchodní a živnostenské komory Pražské). Základní dělení živností pak bylo na živnosti svobodné, řemeslné a koncesované.

*účetové blankety, rozvrhy hodin (...) nevyžaduje vůbec žádné koncese, nýbrž budiž opověděn jakožto živnost svobodná.*<sup>256</sup>

Tomuto živnostenskému zákonu, ať již v době Rakouska-Uherska nebo novelizovanému v období Československa, podléhaly všechny tiskárny, včetně regionálních. Jejich majitelé museli před zahájením své činnosti zažádat předepsaným způsobem o koncesi; prokázat se odbornou způsobilostí, zaplatit správní poplatek a dodržovat případná omezení (např. počet zaměstnanců) a další platné zákony vztahující se k jejich živnosti a tisku samotnému.

Na Černokostelecku a v nejbližším okolí působily v období let 1918–1938 tyto tiskárny, které zajišťovaly mj. periodický tisk<sup>257</sup>:

- 1) V Kostelci n. Č. lesy knihtiskárna Františka Kadeřábka<sup>258</sup> (1910–1952).
- 2) V Kouřimi to byla knihtiskárna Aloise Bryksiho (1925–1948). V této tiskárně vznikala např. v letech 1926–1932 týdeník *Podlipanský kraj*; tiskárna překonala dobu druhé republiky a období války, po roce 1945 se její činnost nezastavila – tu ukončilo až znárodňování po roce 1948.
- 3) V Pečkách byla založena první knihtiskárna již v roce 1909, majitelem koncese byl typograf Stanislav Šellenberg, spolumajitelem pak Alois Vlášek. Ten koncesi tiskárny o dva roky převzal na své jméno, ale vzápětí ji přenechal Jaroslavu Forejtovi. Tento nový majitel tiskárnu značně rozšířil, zdokonalil a zmodernizoval tak, aby po všech směrech vyhovovala požadavkům své doby.<sup>259</sup> Jar. Forejt tiskl v Pečkách např. týdeník *Středočeská obrana*, nebo v průběhu roku 1931 měsíčník *Neodvislý zemědělec*.
- 4) V Českém Brodě fungovaly po celé období první republiky souběžně dvě knihtiskárny, které se zabývaly také periodickým tiskem. Starší tiskárnou byla knihtiskárna Ladislava Beneše (v letech 1893–1956). Ten se vyučil tiskařem v kolínské tiskárně Josefa Leopolda Bayera. Po přestěhování do Českého Brodu se osamostatnil a získal koncesi pro vlastní knihtiskárnu. Byl také veřejně činný, v Českém Brodě byl

<sup>256</sup> ŠTĚDRÝ, B., BUCHTELA, R. *Komentované zákony Československé republiky*. Praha: nakl. Československý Kompas, 1924, s. 137–144. © 2016 [online]. [cit. 1. 6. 2018].

Dostupné z <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7069>. Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

<sup>257</sup> Kromě těchto knihtiskáren existovaly ještě tzv. závody knihařské, nezabývaly se periodickým či neperiodickým tiskem, jen pracovaly např. s knihami (ruční vazby, obálky, výroba paspart atd.); většinou v návaznosti na tuto činnost měli majitelé ještě další živnosti např. knihkupectví, papírnictví, výrobu a potisk papírových sáčků nebo výrobu krabic. V Kostelci n. Č. lesy v Lázeňské ulici měl např. závod knihařský a výrobu krabic Eduard Hoffman (od roku 1925).

<sup>258</sup> Tiskárna Františka Kadeřábka viz podkapitola 3.3.1 Knih tiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci nad černými lesy, s. 68.

<sup>259</sup> VOLÁK, FR. *Historie Peček. Pečky v době nové*. Příspěvek sepsaný ve 20. letech 20. století pečeckým starostou Františkem Volákem. © 2000-2018 [online]. [cit. 2. 6. 2018]. Dostupné z <https://www.pecky.cz/cs/mesto/o-meste/z-historie-mesta.html>

mj. členem zastupitelstva a městské rady. Ještě před první světovou válkou si rozšířil koncesi o litografii a zabýval se tiskem pohlednic, úředních tiskopisů i knih.<sup>260</sup> V letech 1893–1899 tiskl *Naše listy* a v období let 1893–1906 také *Naše Hlasy* (oba tituly českobrodského nakladatele a redaktora Jozefa Miškovského).

Před vypuknutím první světové války vydal tiskem knihu o historii Srbska, které osobně navštívil a odkud získal další zakázky, což se mu stalo po vyhlášení válečného konfliktu osudným. „*Zatčení kněhtiskaře p. Lad. Beneše v Čes. Brodě stalo se v pondělí 24 srpna (pozn. 1914) odpoledne a navečer téhož dne dopraven byl do Prahy k vojenskému soudu. Současně zabaven celý náklad barevných pohlednic, které svého času objednal zde zemanský, nyní již rozpuštěný spolek „Napřed“. Tyto pohlednice zaslal knihtiskař svého času do Zemuna, mezitím však vypukla válka a pohlednice, asi v 70 balících, byly vráceny. Před nedávnem zabavena byla na hranicích zásylka 40.000 kusů podobizen srbského krále a prince a v Brodě asi 20.000 kusů, jež objednala u brodské tiskárny srbská vláda. Tenkrát byl také zabaven spis Čenka Slepánka „Srbsko“, jež Lad. Beneš svým nákladem před rokem vydal. Při zatčení zabavena byla veškerá srbská korespondence. – Jest pochopitelné, že příhoda vyvolala v našem městě rozruch a byla komentována. V občanských kruzích hleděno na zmíněné podniky jako na věci čistě obchodní. Pan Beneš není znalý srbského jazyka.“*<sup>261</sup> Po vzniku Československa Lad. Beneš získal zakázky na tisk měsíčníku *Pod Lipany* (1921–1930) a listu *Stráž na Šembeře* (1922–1924 a 1926–1936). Jako tiskař i nakladatel je podepsán pod odborným časopisem *Čs. pletařské listy* (1923–1924). Po 2. sv. válce byla úředně vedena až do roku 1956, v zásadě již nefungovala.<sup>262</sup>

Druhou českobrodskou tiskárnou byl podnik Jana Bílka, jehož činnost spadá až do období samostatného Československa. Knihtiskárna Jana Bílka v letech 1932–1933 tiskla *Zprávy z kraje pod Lipany*, od roku 1935 také Miškovského týdeník *Naše Hlasy* (do posledního vydání v roce 1939) a během roku 1936 pak ještě list *Stráž na Šembeře*. Z knižních publikací knihtiskárna vydala drobný spis Josefa Křivánka *Český Brod průvodce po městě a okolí (Lipany)* (1936). Zaměřením se však jednalo o tiskárnu akcidenční (v *Našich Hlasech* byl pravidelně zveřejňován inzerát nabízející tisk tiskopisů apod.) Také existence českobrodské Bílkovy tiskárny byla ukončena politickými a společenskými změnami po roce 1948.

<sup>260</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Dějiny první tiskárny v Českém Brodě a Ladislav Beneš. In: *Středočeský sborník historický*. Praha, 2012, sv. 38, str. 106–121.

<sup>261</sup> *Naše Hlasy*, vydání ze dne 29. 8. 1914, ročník XXXIV, číslo 35, s. 2.

<sup>262</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Dějiny první tiskárny v Českém Brodě a Ladislav Beneš. In: *Středočeský sborník historický*. Praha, 2012, sv. 38, str. 106–121.

### 3.3.1 Knihtiskárna Františka Kadeřábka v Kostelci nad Černými lesy

Na přelomu 19. a 20. století v Kolíně i sousedním Českém Brodě tiskárny již existovaly, ale v Kostelci n. Č. lesy žádná zřízena nebyla. Až v roce 1910 si část domu čp. 118 v Pražské ulici pronajal František Kadeřábek; provozovatel první (a jediné) místní knihtiskárny.

František Kadeřábek (1880–1967) pocházel z nedaleké obce Přistoupim. Po absolvování obecné školy nastoupil jako sazečský učeň do tiskárny Lad. Beneše v Českém Brodě a po čtyřech letech získal výuční list řádného typografa. Rok působil v kolínské tiskárně Jana Paka, následně ho pracovní zájem zavedl do Blatné; zde pět let pracoval v tiskárně nově vzniklého listu *V boj!*, jehož vydavatelkou byla majitelka čekanického panství Vlasta Stránecká<sup>263</sup>. Své profesní znalosti si prohloubil v Praze; postupně pracoval v několika typografických závodech: v *Chromotypografickém ústavu a knihtiskárně Edvarda Leschingera*, v knihtiskárně *Národně sociálního dělnictva*, v *České grafické Unii* a naposledy pak v Pištěkově tiskárně na Vinohradech.<sup>264</sup>

Po absolvování praxe získal koncesi pro vlastní knihtiskárnu, kterou po roce působení v Pražské ulici přemístil; na černokosteleckém nám. Smiřických zakoupil měšťanský dům čp. 48.<sup>265</sup> Původní stavba má gotické základy, což dokládají sklepní prostory, dispozičně dům pochází z 19. století. Jeho levé křídlo, sloužící dříve jako sýpka, Fr. Kadeřábek nechal zrekonstruovat a přebudovat pro účely knihtiskárny. K samotnému zakoupení domu došlo v srpnu 1913 a jako majitelé jsou uváděni manželé František a Kristýna Kadeřábekovi z Přistoupimi.<sup>266</sup>

---

<sup>263</sup> V. Stránecká (1848–1925) zakoupila zavedenou blatenskou tiskárnu v roce 1899 a na konci téhož roku vydala první číslo čtrnáctideníku s názvem *Blatenské listy*, který v roce 1901 změnil název na *Hlasy z Pošumaví* a periodicky se stal týdeníkem. Zároveň vydávala (resp. byla majitelkou ne vydavatelem a odpovědným redaktorem) pokrokový, nezávislý a nepolitický časopis *V boj!*, s přílohou *Vzkříšení*. Tento časopis byl koncipován jako výchovný list pro mládež a doplněn různými publikacemi. Ovšem pro svůj obsah, resp. pokrokové myšlenky neshodující se s rakousko-uherskými tendencemi, byl velmi často cenzurován a konfiskován, což po několika letech vedlo k jeho zániku; poslední číslo vyšlo v listopadu 1905. V. Stránecká tiskárnu v roce 1909 odprodala a ve vydávání periodik již nepokračovala. Týdeník *V boj!* se v červnu roku 1904 věnoval tématu výročí bitvy u Lipan a s tím spojenému monotematickému vydání týdeníku *Máj*. Na základě toho vyzdvihl články, které napsal „*rázovitý český novinář Jozef Miškovský z Českého Brodu*“<sup>263</sup>; zda redakci (resp. autora příspěvku T. E. Tisovského) na vydání *Máje* a J. Miškovského upozornil Fr. Kadeřábek, udržující si přehled o dění ve svém rodném regionu, však není prokázáno.

ŠAVRDA, V. Významné osobnosti obce Čekanice. In: *Blatenské listy*. Ročník 19 (29), č. 14, s. 5–6. [online]. [cit. 1. 6. 2018]. Dostupné z [ftp://46.23.56.43/BLAT\\_LISTY\\_ARCHIV/2008/14\\_08.pdf](ftp://46.23.56.43/BLAT_LISTY_ARCHIV/2008/14_08.pdf)

<sup>264</sup> KADEŘÁBKOVÁ, V. Knihtiskárna Františka Kadeřábka. In: Černokostelecký zpravodaj, č. 4, rok 2004, s. 7.

<sup>265</sup> Knihtiskárna a papírnictví Fr. Kadeřábka v Kostelci n. Č. lesy v domě čp. 48 viz Příloha K s. XIII.

<sup>266</sup> MRVÍK, V. J. *Dějiny černokosteleckých domů. Historická topografie města Kostelce nad Černými lesy*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce s.r.o., 2011, s. 170–171. ISBN 978-80-7458-006-2

V roce 1921 zemřela první manželka Fr. Kadeřábka, Kristýna. O rok později se Fr. Kadeřábek znovu oženil a nechal připsat polovinu domu knihtiskárny své nové manželce, Růženě Kadeřábkové. Katastrální úřad Kolín, Pozemková kniha Kostelec n. Č. lesy, vložka č. 48, sb. listin 65/1922.

Nejprve se Fr. Kadeřábek zaměřil na služby tzv. akcidenční tiskárny; tiskl tedy tiskoviny malého rozsahu, tzv. merkantelie čili příležitostné tiskoviny. Šlo především o osobní, společenské, administrativní nebo propagační tiskoviny, např. smuteční oznámení, pohledy, navštívenky, dopisní papíry, pozvánky, oznámení, letáčky, plakáty, úřední tiskopisy, školní sešity, pomůcky<sup>267</sup>. Postupně se však začal zabývat i složitějšími zakázkami, což vedlo i k občasnému vydávání knih, grafiky a nakonec k realizaci vlastního regionálního týdenního listu *Průboj*.

Ještě před první světovou válkou (v roce 1912) vydal knižně, nákladem města, právě sepsanou *Kroniku města Kostelce n. Č. lesy (Obecně Černý Kostelec zvaného)*<sup>268</sup>, autorů Karla Hodináře<sup>269</sup> a Václava Klímy<sup>270</sup>.

K tématu kronik se Fr. Kadeřábek úspěšně vrátil vydáním prvního dílu kroniky *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí* (1935)<sup>271</sup>, autora Fr. Šimáčka<sup>272</sup>. Kronika byla rozvržena do několika dílů, které měly vyjít postupně. Nešlo o přepis knižně vydané kroniky z roku 1912; zpracování směřovalo na současnost. Podtitul této kroniky zní: *Místopis – Dějiny kosteleckého panství – Domy – Statistika*. V úvodu publikace autor objasňuje, proč bylo přistoupeno k sepsání a vydání další kroniky města: „Roku 1912 vyšla z černokostelecké Kadeřábkovy knihtiskárny první kronika města Kostelce n. Č. L., (...). Brzy byla rozebrána a k novému jejímu vydání se město už neodhodlalo. – A jestliže k tomu přistupujeme nyní, činíme tak nejen proto, že se s mnoha stran po vydání kostelecké kroniky v o l a l o, ale zvláště proto, že spisovatel tohoto díla jakožto kronikář města a musejní archivář shromáždil nové zápisy, které mají prvou Hodinářovu a Klímovu kroniku doplnit a býti jejím pokračováním. Proto tato kronika, rozvržená do několika dílů, není přepisem kroniky první, ale je to p r v ý pokus prakticky a užitečně sblížit minulost s přítomností. (...) Tento první díl není myšlen jen jako kronika, nýbrž spíše jako p r a k t i c k á příručka, která má sloužiti veřejnosti

---

<sup>267</sup> Ukázka tisku merkantií z knihtiskárny Fr. Kadeřábka viz Příloha L s. XIV.

<sup>268</sup> V kronice je zachycena historie města až do roku 1912 (resp. je zde i zápis týkající se roku 1913 – elektrifikace města firmou Frant. Křižíka), popsány památné budovy, vylíčen způsob života obyvatel, vývoj řemesel, cechů, spolků, hrnčířské výroby, podchyceny jsou také dějiny obcí v okolí včetně již zaniklých. Nechybí informace o významných událostech i o samotných obyvatelích.

Kronika města Kostelce nad Černými lesy nebyla od roku 1912 znovu vydána; k tomu bylo přistoupeno až v roce 2012, kdy knihu formátu B5 ve vázaném vydání a o počtu 235 stran a 21 obrazových příloh vydalo brněnské nakladatelství Garn. Součástí knihy je také DVD s naskenovanými obrázky a fotkami.

<sup>269</sup> K. Hodinář (1835–1931) titulární kanovník staroboleslavské kapituly, černokostelecký děkan (později děkan v Plaňanech) a regionální historik.

<sup>270</sup> V. Klíma (1845–1915) působil jako učitel, později ředitel školy v Kostelci n. Č. lesy a regionální historik, byl členem mnoha spolků a přispíval svými články do různých novin a časopisů.

<sup>271</sup> Kronika byla nabízena v prodeji za 50 Kč.

<sup>272</sup> Fr. Šimáček – redaktor týdeníku *Průboj*.

svými potřebnými daty nejrůznějšího druhu.<sup>273</sup> Data, o kterých se Fr. Šimáček zmiňuje, představují např. tabulkové výsledky sčítání lidu, statistický přehled obyvatelstva města, rodokmeny majitelů černokosteleckého panství, přehled a popis vesnic náležejících pod černokostelecké panství či abecední seznam majitelů domů v Kostelci n. Č. lesy v roce 1935. Další díly navazující na tuto kroniku však již Fr. Šimáček nezrealizoval (druhý díl měl zpracovaný, ale byl zničen za války).

Další publikací stejného autora byl, ve spolupráci s JUDr. Josefem Veselým, *Průvodce po Černokostelecku* (1937)<sup>274</sup>, který vyšel v Kadeřábkově knihtiskárně za přispění *Musejního spolku* pro okres černokostelecký a *Spolku majitelů domů* v Kostelci n. Č. lesy. Vydání průvodce podpořilo také město, které společně s *Musejním spolkem* obeslalo dopisem početné firmy, závody a živnostníky v černokosteleckém regionu, ve kterém je informovalo o připravované publikaci a vybízelo je tímto způsobem k inzerci: „Dovolujeme si s Vámi sdělit, že s ohledem na stoupající turistický a letovištní ruch v našem kraji bude pod záštitou města Kostelce nad Černými lesy vydán obsáhlý a podrobný „*Průvodce po Černokostelecku*.“ K nevýdělečnému a několikatisícovému vydání tohoto informativního spisu dochází zejména na podnět Musejního spolku okresu černokosteleckého, jehož přední činovníci jakožto odborní znalci kraje byli pověřeni, aby toto dílo sepsali. K jeho vydání dojde v blízké době také s ohledem na to, že již 20. června 1937 při kosteleckých sokolských oslavách bude na černokostelecké uspořádán velkorysý povinný výlet celé Středočeské sokolské župy Jana Podlipného a žup sousedních. Protože tu jde o knihu, která se dostane nejširší veřejnosti ve velkém počtu a která pro svou trvalou cenu bude četnými lidmi mnohokrát prolistována a čtena, jsme přesvědčeni, že inzerce Vašeho ct. Podniku v tomto „Průvodci“ bude mít i pro Vás značný a také trvalý význam. Pro informaci přikládáme insertní rozpočet s žádostí, abyste do „Průvodce po Černokostelecku“ lask. zadali svou inzerci, zvláště když tím zároveň podpoříte dobré a záslužné dílo. Své příkazy zašlete laskavě na adresu: „Redakce Průvodce po Černokostelecku, Kostelec nad Černými lesy.“ Děkujeme Vám a znamenáme se. Podepsán předseda musea Josef Hůla a starosta města Jan Stuchlík, za redakci Fr. Šimáček.<sup>275</sup> Výzvu vyslyšeli a inzerci zadali mj. Okresní záložna hospodářská v Kostelci n. Č. lesy, keramická továrna Josefa Živce, Hostinský pivovar a. s.,

<sup>273</sup> ŠIMÁČEK, FR. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy*. Kostelec n. Č. Lesy: knižnice *Průboje*, knihtiskárna Fr. Kadeřábka, 1935, s. 3.

<sup>274</sup> *Průvodce po Černokostelecku*, formát A5, 84 stran, měkká obálka, doplněno inzercí v zadní části. Knižní obálka publikace viz Příloha M s. XVI.

<sup>275</sup> Dopis bez přílohy (insertní rozpočet).

SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Kampelička v Ondřejově, řezník uzenář Jan Šebl z Ondřejova, Plaňanská vzájemná pojišťovna či koncesovaná realitní a úvěrní kancelář Františka Zanáka z Českého Brodu.

V krátké poválečné historii tiskárny byla významným počinem ještě jedna publikace, vydaná v roce 1947; *Sportovní kronika města Kostelce n. Č. lesy*, autorů Bohumila Zimáka ml. a Jiřího Corna.

V roce 1926 se Fr. Kadeřábek rozhodl své podnikání rozšířit a v domě knihtiskárny na nám. Smiřických, zřídil obchod s papírnickým zbožím, který vedla jeho manželka a dcera. Starší syn Vladimír vlastnil knihtiskařský závod v Rovensku pod Troskami. Mladší František, vyučený u svého otce polygrafem, však již neměl možnost se v rodinném podniku uplatnit.<sup>276</sup>

Knihtiskárně se v té době po všech stránkách dařilo (mezi zakázkami byla díla českých spisovatelů, grafické listy i příležitostný tisk). V této době Fr. Kadeřábek založil týdeník *Průboj* (1929–1939), neodvislý, soukromý list, hájící pokrok a zájmy středních Čech, jehož byl po celou dobu vydavatelem a majitelem.

V Kostelci n. Č. lesy se Fr. Kadeřábek zapojil také do veřejného života; byl členem či představitelem různých kulturních, vzdělávacích a sportovních spolků, členem výboru a pokladníkem obchodního grémia a neposlední řadě také členem zastupitelstva města a městské rady.<sup>277</sup>

Tiskárna Fr. Kadeřábka byla oficiálně zrušena roku 1952, její prostory v domě čp. 48 vyklizeny a veškerý materiál<sup>278</sup>, stroje, nástroje, sady písma i další výrobní prostředky odvezeny a zlikvidovány. Fr. Kadeřábek dům převedl na svého syna Fr. Kadeřábka ml., který ho odprodal bratrovi Vladimírovi. Dnes bývalý měšťanský dům čp. 48 na nám. Smiřických vlastní dcery Vladimíra, které zde žijí se svými rodinami.<sup>279</sup>

František Kadeřábek zemřel dne 8. září 1967 v léčebně v Kostelci n. Č. lesy.

---

<sup>276</sup> František Kadeřábek ml. se narodil roku 1928 a v poválečné době kdy, ve druhé vlně znárodnování majetku po nástupu komunistů k moci<sup>276</sup>, došlo na soukromé živnosti, byl v základní vojenské službě. Přesto apeloval na zachování černokostelecké tiskárny, podal (neúspěšně) i žádost k prezidentské kanceláři.

KADERÁBKOVÁ, V. Knihtiskárna Františka Kadeřábka. In: *Černokostelecký zpravodaj*, č. 4, rok 2004, s. 7.

<sup>277</sup> V komunální politice se jeho jméno objevuje několikrát – v roce 1919 kandidoval ve volbách do obecního zastupitelstva za Československou stranu socialistickou, v roce 1923 pak za Československou živnostensko-obchodnickou stranu středostavovskou a v roce 1927 znovu, opět za stejnou stranu. ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART. Heslo František Kadeřábek. ©2005-2006 [online]. [cit. 2. 6. 2018] Dostupné z <http://www.isabart.org/person/35366>.

<sup>278</sup> Vč. dokumentace a písemností týkajících se týdeníku *Průboj*.

<sup>279</sup> MRVÍK, V. J. *Dějiny černokosteleckých domů. Historická topografie města Kostelce nad Černými lesy*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce s.r.o., 2011, s. 171–172. ISBN 978-80-7458-006-2

### 3.4 Osobnosti regionu s ohledem na tisk

Snad v každém století novověku lze v černokosteleckém regionu a jeho sousedních oblastech zaznamenat výraznou osobnost či osobnosti, určitým způsobem spjaté s vývojem tisku či médií nebo tvořící autorsky (i jako venkovští písmáci).<sup>280</sup>

Mezi nejznámější osobnosti spojené s místním regionálním tiskem za první republiky bezesporu patří Jozef Miškovský (1859–1940),<sup>281</sup> nakladatel, knihkupec, redaktor a spisovatel z Českého Brodu, vydavatel *Našich Hlasů* a dalších regionálně zaměřených listů. Spolu s ním pracoval a v aktivitách mu byl nápomocen jeho syn Božetěch Miškovský (1887–1960), který později knihkupectví převzal a vedl pod svým jménem.

S Černokosteleckem a Českobrodskem je spojen také život autora učebnic pro mládež a dvou románů Bedřicha Krákory (1892–1943)<sup>282</sup>, místního učitele, kronikáře a rodáka ze Štíhlic u Kostelce n. Č. lesy.

Dalším místním rodákem byl Karel Vaněk (1886–1933)<sup>283</sup>. Spisovatel, novinář a humorista, původně vyučený obchodní příručí. Své zkušenosti z války a ruského zajetí zúročil na žádost nakladatele Adolfa Synka dopsáním Haškova nedokončeného

---

<sup>280</sup> Např. známou osobností konce 19. století byl kostelecký lékárník Jan Neumann, jenž mj. do *Ottova naučného slovníku* sepsal obsáhlou a stále platnou historii města (1899). „*Pan Neumann byl mladočech, odbíral „Národní listy“, a byl snad jediný v Kostelci, který si dával posílat i dopolední vydání. K páté hodině scházivali se páni v lékárně pro nejnovější zprávy. Byly-li politické poměry napjatější, čekaly-li se důležité politické události ve světě, byla lékárna obležena.*“

STRETTIOVÁ, M. *O starých časech a dobrých lidech*. Praha: Topičova edice, 1947, s. 258.

<sup>281</sup> Jozef Miškovský a Božetěch Miškovský viz podkapitola 3.4.1 Jozef Miškovský, s. 74.

<sup>282</sup> Bedřich Krákora byl učitelem na několika obecních školách, kronikářem, historikem, spisovatelem, odborným publicistou, ale také tvůrcem kulturního a veřejného života a vedoucím odboje na Českobrodsku. Své dětství, život na vsi i předčasný úmrtí matky, vylíčil Bedřich Krákora v autobiografickém románu *Na chalupě* (1932), který věnoval památce svých rodičů a sourozenců ke vzpomínce na rodnou chalupu a Černokostelecko. Román vyšel v brněnském nakladatelství Epos-Brno spol. s r.o. a s ilustracemi spisovatele, pedagoga a ilustrátora Antonína Zhoře. Po jeho příznivém přijetí napsal příběh z pravěké osady – *Na bylanském hradišti* (1933) s podtitulem *Povídka z pravěké osady*, určený mládeži; kniha vyšla ve Školním nakladatelství v Praze, s ilustracemi akademického malíře a pedagoga Oldřicha Cihelky.

Další rozepsaný román B. Krákory, ani jeho dvě knížky pro děti se tedy nedochovaly: „*V březnu 1943 vtrhlo do naší obce gestapo. Prohlédli školu a byt pí Krákorové a tuto zatklí, aby jí po týdnu vazbu propustili a opět přivezli do tismické školy. Prohlídka, kterou při této příležitosti vykonali, byla bezvýsledná, neboť paní Krákorová po smrti svého manžela spálila všechny jeho zápisky i črty, takže se nezachovalo ničehož. Zda tento postup byl správný, těžko dnes posoudit. Nevysvětleno zůstává prozrazení a zatčení spolupracovníků učitele Krákory.*“

Kronika obce Tismice 1928–1975. OÚ Tismice.

<sup>283</sup> Redaktor mj. ve Vilímkově *Pražském ilustrovaném zpravodaji*, *Rudém právu*, v *Českém slově*.

(Melantrich). Během první světové války se dostal na východní (haličské) frontě do ruského zajetí, resp. přeběhl. Žil v zajateckých táborech, cestoval po Rusku. Nakazil se tuberkulózou, později onemocněl také cukrovkou. „*Umíral tak, jako dnes zemřel, s odvahou a humorem, oddán své práci, spojen se svými čtenáři, kteří do poslední chvíle se mu nepřestávali svěřovati se svými těžkostmi a boji. Věřili v jeho moudrost, v jeho rozhled a v jeho úsudek.*“

Karel Vaněk. In: *Věstník československých novinářů*, vydání z června 1933, ročník VII, č. 7. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 4. 6. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164)



čtvrtého dílu románu *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Při pobytu v Kostelci n. Č. lesy<sup>284</sup> vznikly i dva další díly<sup>285</sup>, ve kterých projevil svůj vlastní styl a cítění.<sup>286</sup> Náležel mezi spolupracovníky týdeníku *Průboj*.

Z Kouřimi pocházel Čeněk Tonder (1859–1934). Původním povoláním učitel, později autor historických povídek z Kouřimska, Černokostelecka a okolí, autor četných novinových a časopiseckých příspěvků<sup>287</sup>. Po přestěhování se do Škvorce<sup>288</sup> se zapojil do místních aktivit<sup>289</sup>, pořádal pravidelné besedy, byl kronikářem městyse a stál za vznikem první místní Pamětní knihy (1922).<sup>290</sup>

Kosteleckými osobnostmi v tomto směru jsou bezesporu František Šimáček (1898–1970)<sup>291</sup>, učitel a redaktor týdeníku *Průboj* a František Kadeřábek (1880–1967)<sup>292</sup>, majitel jediné knihtiskárny v Kostelci n. Č. lesy a vydavatel *Průboje*.

Ve výčtu černokosteleckých osobností nelze pominout Josefa Hůlu<sup>293</sup> (1863–1937), učitele usazeného s rodinou v Kostelci n. Č. lesy; zde byl jmenován ředitelem měšťanských škol. Zprávami (ze škol a spolků) pravidelně přispíval do regionálních periodik a věstníků mj. do *Průboje*, věnoval se veřejnému životu a spolkovým činnostem<sup>294</sup>. Jeho největší zásluhu však shledal redaktor *Průboje* Fr. Šimáček v úsilí o zachování připomínek historie a v propagaci Černokostelecka: „*Stojíce tu hluboce dojati nad rakví člověka, jehož 30 letý pobyt v našem městě zanechal trvalé stopy ve všem našem veřejném životě, (...). Mezi těmi, kdož odchodu ředitele Hůly želí nejvíce, je musejní spolek okresu černokosteleckého. Museum neztratilo v něm jen svého nejpřičinlivějšího spoluzakladatele a jedinečně příkladného starostu, ale museu s touto*

<sup>284</sup> Léčil se zde z tuberkulózy, pobýval v domě své sestry.

<sup>285</sup> Poslední dva díly (IV. *Osudy dobrého vojáka Švejka – Pokračování velkého výprasku*, V. *Švejk v zajetí*, VI. *Švejk v revoluci*) jsou někdy uváděny pod názvem *Osudy dobrého vojáka Švejka v ruském zajetí, dvoudílné pokračování románu*.

<sup>286</sup> ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART Vaněk Karel. ©2005–2006 [online]. [cit. 4. 6. 2018] Dostupné z <http://www.isabart.org/person/39868>

<sup>287</sup> Čeněk Tonder přispíval do pedagogických časopisů, nebo českobrodských *Našich hlasů*; jeho texty lze nalézt i v týdeníku *Průboj*. Povídky, fejetony a krátké populárně-naučné články vycházely také např. u pražského nakladatele Aloise Wiesnera (v edici *Obrázkové besedy pro českou mládež*), v regionálním nakladatelství v Náchodě Bohuslava Chrastiny (*Obrázková knižnice pro naši mládež*) nebo u knihtiskaře Theodora Böhma z Nového Města nad Metují (v edici *Obrázková knihovna pro mládež*).

<sup>288</sup> Původně Škvorec náležel k panství černokosteleckému; místní zámek byl v 18. století sídlem Marie Terezie, kněžny Savojské z Liechtensteinu.

<sup>289</sup> Byl mj. zakládajícím členem a náměstkem TJ Sokol ve Škvorci, členem odboru Národopisné výstavy Československé v Českém Brodě.

<sup>290</sup> OBEC ŠKVOREC. Čeněk Tonder. ©2018 [online]. [cit. 20. 7. 2018] Dostupné z [https://www.obecskvorec.cz/modules/file\\_storage/download.php?file=dedf0e2013](https://www.obecskvorec.cz/modules/file_storage/download.php?file=dedf0e2013)

<sup>291</sup> František Šimáček viz kapitola 4.5 František Šimáček – redaktor týdeníku *Průboj*, s. 102.

<sup>292</sup> František Kadeřábek viz kapitola 3.3.1 Knihovna Františka Kadeřábka v Kostelci nad Černými lesy, s. 68.

<sup>293</sup> Rodina Hůlova žije a působí v Kostelci n. Č. lesy dodnes; vnuk Jiří Hůla (1944) je publicista, vizuální básník, kurátor a archivář, Zdeněk Hůla (1948) pedagog, sochař, malíř, keramik.

<sup>294</sup> Byl mj. předsedou Sokola, předsedou Spolku kosteleckých majitelů domů nebo místopředsedou Masarykovy ligy proti tuberkulóze, členem městské rady, iniciátorem a podporovatelem mnohých akcí či dlouhodobých projektů.

*rakví odchází nejpilnější musejník, který na sebe nejochotněji vzal spoustu drobné trpělivé práce, z které jako zázrakem vyrostlo to, čím se dnes může museum Černokostelecka právem chlubit.*<sup>295</sup> „Musejní výbor v Kostelci nad Černými lesy na schůzi dne 12. srpna 1937 za předsednictví místostarosty JUDr. J. Veselého vzdal poctu svému zemřelému starostovi Josefu Hůlovi a usnesl se, aby jeho památka byla trvale v museu zachována tak, že největší síň v nynějším i budoucím museu se bude jmenovati Hůlova síň.“<sup>296</sup>

S ohledem na proměny a následný vývoj celého regionu je nutno také zmínit přínos Josefa Fanty (1856–1954), třebaže nepůsobil přímo v oblasti tisku. Tento architekt a malíř se věnoval ochraně památek, byl významným mecenášem a pohyboval se v okruhu umělců, novinářů a spisovatelů; mnohé z nich přivedl i na Černokostelecko. Jeho zásluha pro černokostelecký kraj tkví tedy především v tom, že objevil (nejen) pro pražskou společnost krásu černokosteleckých lesů, jevanských rybníků i samotného Kostelce n. Č. lesy. Jednou ze známých osobností, která si v Jevanech nechala od architekta Josefa Fanty postavit vilku<sup>297</sup>, byla spisovatelka Gabriela Preissová (1862–1946).

### 3.4.1 Jozef Miškovský

*„Vím jen, že se narodil 10. března 1859 u Plaňan v Poboří, „v tom velkém statku“, jak mi řekl někdo, kdo je z Plaňan. Otec Miškovského býval obecním starostou. Do školy chodil Miškovský ve Svojšicích, podle toho, jak vzpomíná na svojšického učitele Přikryla, jenž zpíval ruskou hymnu a učil děti už v první třídě slovanským deklamacím. – Jako chlapce zavezl jej otec do německého města Jablonného na vextl, aby se naučil německy. Potom chodil v Kutné Hoře na reálku a hrával v Plaňanech divadlo. Se studenty hrávala i slečna Váňová, nynější paní Gabriela Preissová. Zdá se mi, že pobyt Miškovského v Kutné Hoře, kde našel živé stopy po Havlíčkovi, měl na příštího novináře největší vliv.“*<sup>298</sup>

<sup>295</sup> Z řeči pronesené v sokolovně nad rakví zesnulého ředitele Hůly městským kronikářem a kustodem musea Fr. Šimáčkem dne 5. srpna 1937.

SOkA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

<sup>296</sup> *Průboj*, vydání ze dne 21. 8. 1937, ročník IX., č. 34, s. 2.

<sup>297</sup> Samotný Josef Fanta vlastnil v Jevanech od počátku 20. století dům a hospodu.

<sup>298</sup> HERBEN, J. Jozef Miškovský sedmdesátníkem. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Datum vydání 25. 3. 1929. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 8. 6. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6)

Jozef<sup>299</sup> Miškovský (1859–1940)<sup>300</sup> byl prvním synem v rodině statkáře Jana Miškovského. Jeho otec náležel ke vzdělanější vrstvě místního obyvatelstva, byl písmákem a vlastencem, četl české noviny a knihy. Jozef nepřevzal jako prvorozený rodinný statek, ale odešel na studia; nejprve do Kutné Hory, pak na praxi do Prahy. Pracoval u knihkupců, stýkal se s novináři, začal navazovat kontakty v redakcích a politické přesvědčení ho přivedlo mezi mladočechy, tj. k národní svobodomyslné straně.<sup>301</sup>

Na jaře roku 1881 přesídlil Joz. Miškovský do Českého Brodu.<sup>302</sup> Ve městě v té době nefungovala ještě žádná tiskárna<sup>303</sup>, nebylo zde knihkupectví ani regionální list pro českobrodské záležitosti. O rok později získal povolení k provozování knihkupectví v Českém Brodě pražský knihkupec Antonín Reinwart; Joz. Miškovský knihkupectví odkoupil (1884) a s novým povolením<sup>304</sup> ho začal provozovat.<sup>305</sup> Tato živnost byla tzv. na obživu, jako vydavatel a redaktor periodika *Naše Hlasy* (1881–1939)<sup>306</sup> jistou investici neměl.

Přes počáteční nedůvěru si Joz. Miškovský svou prací novináře-redaktora vydobyl uznání a stal se jedním z ceněných tzv. krajinských novinářů (tj. regionálních). *„Neuplynuly ani dvě desítky let, co Jozef Miškovský zakotvil v Českém Brodě, a Český Brod poznal, co v Miškovském má. Rázem ho volil do zastupitelstva i městské rady, vysílal ho do okresního výboru a svěřoval mu důležité referáty. (...) byl členem místní a okresní školní rady, stal se předsedou právovárečného měšťanstva. Z jeho podnětu město zřídilo spořitelnu, vystavělo okresní nemocnici, okres zavedl válcování silnic a podnikl soustavné sázení ovocných stromů. Miškovského neúnavná horlivost vždycky patřila Lipanům. Postaral se o úpravu vrchu Lipské, staral se o postavení pomníku Prokopa Holého v městě. Po převratě ozdobilo se město český gymnasiem,*

---

<sup>299</sup> Někdy psáno Josef. Písmenem „z“ ve svém jméně dával najevo svou slovanskou příslušnost.

<sup>300</sup> Jozef Miškovský foto ze sbírek Podlipanského muzea v Českém Brodě (1910) viz Příloha N s. XVII.

<sup>301</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Českobrodský redaktor Jozef Miškovský (1859–1940). In: *Archivní prameny Kolínska 1999*, Kolín: SOkA, 2000, s. 4–6.

<sup>302</sup> Český Brod v té době měl zhruba 4000 obyvatel, železniční spojení Olomouc – Praha, několik větších průmyslových závodů (pivovar, parní mlýn, cukrovar), pro obyvatelstvo odpovídající počet a složení živnostníků a působila zde asi desítka spolků různého zaměření, včetně pokrokového Sokola.

<sup>303</sup> Tiskárnu si zde otevřel, po získání koncese, v roce 1893 Ladislav Beneš. Viz kapitola 3.3 Regionální tiskárny a nakladatelé, s. 65.

<sup>304</sup> Povolení provozování knihkupecké živnosti a provozování obchodu s hudebninami a uměleckými výrobky.

<sup>305</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Českobrodský redaktor Jozef Miškovský (1859–1940). In: *Archivní prameny Kolínska 1999*, Kolín: SOkA, 2000, s. 7.

<sup>306</sup> *Naše Hlasy* viz podkapitola 3.1.3 *Naše Hlasy*, s. 55.

podlipanským museem<sup>307</sup> a pod. a v tom všem bylo vidět Miškovského autoritu a jeho ruce.<sup>308</sup>

Joz. Miškovský byl členem Všeslovanského svazu novinářů, Svazu českých vydavatelů a redaktorů a Jednoty českých novinářů – dokonce byl přes třicet let jejím čelním představitelem. Byl také členem *Společnosti slovanské vzájemnosti*; svou slovanskou příslušnost a sympatie ke slovanskému národu dával však najevo již od mládí. Stýkal se s množstvím politiků, umělců, novinářů a spisovatelů, mj. do Českého Brodu zavítal dvakrát i T. G. Masaryk<sup>309</sup>.<sup>310</sup> Uznání si však získal také jako historik a spisovatel. V počátcích své kariéry publikoval také pod pseudonymy (Prokop Sekavec či Josef Pobořský). Ve svých beletristických pracích se věnoval nejčastěji příběhům z regionální historie, studoval archiválie, pořizoval přepisy významných knih a záznamů. Stal se velkým propagátorem nedalekých Lipan a událostí spojených s bitvou u Lipan roku 1434.

Výběr z knižních publikací a historických prací Joz. Miškovského: *Durynkova olše* (1881), *Bitva u Lipan 30. května 1434* (1899), *Bitva u Lipan* (1904)<sup>311</sup>, *O pokladech pánů Smiřických a jiných nálezech na panství kosteleckém* (1908), *Českobrodští kacíři a evangelíci* (1909), *Českobrodské pivovarnictví* (1913), *Rodinná kronika Rottovská 1630–1930* (1930). Knihy vydával – až na výjimky – ve svém knihkupectví a nakladatelství.

Jozef Miškovský zemřel v srpnu 1940; pohřeb se v Českém Brodě stal veřejnou manifestací českého vlastenectví a také posledním oficiálním vystoupením sokolů.<sup>312</sup>

Božetěch Miškovský (1887–1960) se vydal ve stopách svého otce a po absolvování gymnasia odešel do Prahy; praxi získal u knihkupce Antonína Reinwarta<sup>313</sup> a vzdělání v knihkupecké škole. Po návratu do Českého Brodu pracoval v knihkupectví svého otce; ten se vzdal knihkupecké živnosti (1913) v jeho prospěch,

<sup>307</sup> J. Miškovský se stal v roce 1896 u založení Okresního musejního spolku pro okres Český Brod, o čtvrt století později se stal jeho předsedou a inicioval výstavbu budovy muzea. Pro projekt získal významného českobrodského rodáka, architekta Antonína Balšánka, podle jehož návrhu byla budova muzea roku 1931 dokončena.

<sup>308</sup> HERBEN, J. Jozef Miškovský sedmdesátníkem. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Datum vydání 25. 3. 1929. Digitalizovaný dokument. [online]. [cit. 8. 6. 2018] Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6)

<sup>309</sup> Joz. Miškovský ho při jeho první návštěvě provedl po městě a okolí (1895).

<sup>310</sup> MIŠKOVSKÁ, Z. Českobrodský redaktor Jozef Miškovský (1859–1940). In: *Archivní prameny Kolínska 1999*, Kolín: SOKA, 2000, s. 10, 18–19.

<sup>311</sup> Na některých svých titulech spolupracoval se spisovatelem, novinářem a vojenským historikem a topografem Hanušem Kuffnerem; např. se společně věnovali tématu Lipan nebo zmapovali tzv. Čertovu brázdu, vedoucí od města Sázava kolem Lipan do obce Chotouň (délka ca 20 km). Jejich mapa z roku 1903 je uložena v Podlipanském muzeu v Českém Brodě.

<sup>312</sup> Tamtéž, s. 19.

<sup>313</sup> Od téhož Ant. Reinwarta jeho otec odkoupil knihkupectví v Českém Brodě a znal se s ním již z minulosti.

aby se nadále věnoval redakci svých novin a veřejným činnostem. Božetěch Miškovský se později na několik let stal odpovědným redaktorem *Našich Hlasů* (1929–1936). Jako odpovědný redaktor vedl také šibřinkový list českobrodského *Sokola* s názvem *Stráž na Šembeře* (1922–1936) a po dva roky vycházející vlastivědnou příručku *Českobrodsko-Černokostelecko* (1919–1920).

Pokračovateli rodinné tradice, Boleslavu Miškovskému (1927), však nebylo již umožněno vést rodinný podnik, neboť knihkupectví převzala *Kniha lidu* (1949) a o rok později došlo k jeho znárodnění.<sup>314</sup>

---

<sup>314</sup> ZACH, A.. Jos. Miškovský. Nakladatelství při knihkupectví v Českém Brodě. In: *Slovník českých nakladatelství 1849–1949*. © Aleš Zach 2007-2018 [online]. [cit. 10. 6. 2018] Dostupné <http://www.slovník-nakladatelství.cz/nakladatelství/jos-miskovsky.html>

## 4 TÝDENÍK *PRŮBOJ* (1929–1939)

Regionální týdeník *Průboj*<sup>315</sup> náležel v období první republiky k významným periodikům kraje; výsledky následné analýzy, která byla prováděna přímým studiem daného periodika a studiem archivních dokumentů se vztahem k tomuto periodiku, poukážejí v rámci věcné analýzy nejen na obsahově tematické složení tohoto periodika (včetně různorodosti), jeho vizualizaci, grafiku, jazyk či strukturu, ale sjednotí také doposud samostatně stojící nebo do kontextu nevložené resp. nedohledané informace z formálního hlediska a historického vývoje periodika.

Základem věcné analýzy je tedy studium *Průboje* metodou kvantitativního výzkumu, přičemž jsou brány v úvahu výhody (např. možnost postžení velkého množství textu, míra zobecnění) a nevýhody (např. časová náročnost, omezení hloubkového výzkumu). Otázky, které zvolená analýza a její směry mají především odpovědět, se tedy týkají témat, strukturování a rubrik, autorů a využití fotografií.

V další rovině pak stojí otázky týkající se vzniku, vývoje a zániku, tj. ukončení vydávání periodika a s tím souvisejících cenzurní řízení.

Samostatnou kapitolu v rámci analýzy *Průboje* tvoří biografie redaktora Františka Šimáčka; zde byla použita kvalitativní biografická metoda, tj. výzkum životního příběhu.<sup>316</sup>

První číslo týdeníku *Průboj* vyšlo v Kostelci n. Č. lesy 1. května 1929. Původním záměrem vydavatele Františka Kadeřábka však byl *Týdeník živnost.-obchodnický*, což dokládá oznámení ze dne 15. října 1928. Pod příslušející úřad, Okresní správu politickou v Českém Brodě, podal informaci: „*V účtě podepsaný oznamuji, že budu vydávati a redigovati týdně v /sobotu/ svým nákladem a tiskem, počínaje 5. lednem 1929 v počtu 500 až 1000 výtisků časopis pod názvem: Týdeník živnost.-obchodnický*<sup>317</sup>, *orgán čl. živnost.-obchod. strany středostavovské*<sup>318</sup> *v kraji podlipanském. Otisk názvu přikládám. Povinné výtisky k cenzuře řízeny budou poštou*

<sup>315</sup> Jediným periodikem stejného názvu „*Průboj*“ byl v době první republiky lounský týdeník *Československé strany soc. demokratické*, nesoucí však nejprve podtitul *Lounský obzor* (1920–1930), následně vycházel jako *Rudý průboj* (1930–1931) a do roku 1938 jako *Průboj pracujícího lidu*.

<sup>316</sup> „*Biografií rozumíme napsanou historii života jedince. Jde o rekonstrukci a interpretaci průběhu života jedince někým druhým (...). Průběh života znamená posloupnost faktických událostí během života jedince.*“

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 130. ISBN 80-7367-040-2.

<sup>317</sup> Týdeník měl danou uzávěrku ve čtvrtek, vydání v sobotu a cenu 60 haléřů za jedno číslo, při ročním předplatném 32 Kč. Vydavatelem, odpovědným redaktorem a tiskařem byl Fr. Kadeřábek.

<sup>318</sup> *Československá živnostensko-obchodnická strana* byla ustanovena roku 1919, směřováním byla velmi shodná s agrárníky a podporovala jejich politické názory. Podporovala soukromé vlastnictví, možnost volného podnikání, zasazovala se o snížení daní apod. V jednotlivých krajích panovala snaha o vydávání vlastních novin. Fr. Kadeřábek byl členem této strany a reprezentoval ji i v kostelecké samosprávě.

den před vydáváním čísla v /pátek/ Okresní správě politické v Čes. Brodě. Žádám tudíž uctivě, aby toto oznámení vzato bylo laskavě na vědomí a dle § tisk. zákona učiněno mě vyrozumění, pokud možno včasné, abych na základě tohoto zažádal ředitelství pošt a telegrafů v Praze o povolení užívatí expedici časopisu známek novinových.<sup>319</sup>

Vydána byla pouze čtyři čísla<sup>320</sup> tohoto periodika (shrnující charakteristika viz Tabulka 7); následovalo pozastavení vydávání z technických důvodů. Ty však nebyly jedinou příčinou; což potvrzuje o čtyři měsíce později zveřejněný text: „Časopis ten nebyl po chuti, ač se celkem stranil všech nemístných výpadů. A když tak učinil, učinil to proto, že si o to pisatel předem řekl (...).“<sup>321</sup> Ohlášení obnovení tisku zaslal Fr. Kadeřábek do Českého Brodu 27. března 1929<sup>322</sup> již s určitými změnami: „V úctě podepsaný oznamuji znovuvycházení časopisu, který byl vydáván a redigován pod názvem Týdeník živnost.-obchod. a z technických důvodů 26. ledna t. r. zastaven, se změnou názvu Průboj a vycházení bude týdně vždy v sobotu.“<sup>323</sup> První číslo časopisu Průboj vyjde s datem 1. května 1929 (...). Redaktorem zodpovědným tohoto listu jest: Šimáček František (...). Vydavatel /nakladatel/ a knihtiskař Kadeřábek Fr. (...).“<sup>324</sup>

Na rozdíl od Týdeníku živnost. –obchodnického, prezentovaného jako titul strany živnostensko-obchodnické, byl Průboj deklarován jako neodvislý a nepolitický<sup>325</sup>: „Přichází však opět (pozn. černokostelecké periodikum), aby bez rozdílu všem posloužil – se štítem neodvislým a nepolitickým, aby hájil zájmy všech a vnášel tak mezi náš lid pokrokové myšlenky lepšího života a propagoval porozumění (...).“<sup>326</sup> „Postupuje-li novinář tak a nestranně (...) pak je jeho list na svém místě (...). Proto kolem poctivě neodvislých listů shromažďují se ti nejvěrnější čtenáři. (...) Vidíme to dobře na našem Průboji, jenž překvapil jistě mnohé.“<sup>327</sup> „Jelikož neodvislý a nepolitický černokostelecký týdeník Průboj nestranně zveřejňuje zprávy o celookresním životě (...) aby českobrodský okresní úřad posílal laskavě všechny své vyhlášky, rozhodnutí

<sup>319</sup> SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

<sup>320</sup> Týdeník vyšel v sobotu 5. ledna, 12. ledna, 19. ledna a poslední číslo pak 26. ledna. Oznámení o zastavení jeho vydávání Fr. Kadeřábek adresoval Okr. správě politické v Českém Brodě v den uzávěrky posledního vydání, ve čtvrtek 24. ledna.

Tamtéž.

Hlavička týdeníku viz Příloha O s. XVIII.

<sup>321</sup> Průboj, vydání ze dne 1. 5. 1929, č. 1, ročník I., rubrika Různé zprávy, s. 3, In memoriam....

<sup>322</sup> K ohlášení byly povinně přiloženy přílohy: List domovský, Vysvědčení mravů a Vysvědčení zachovalosti.

<sup>323</sup> Název pro obnovené periodikum byl původně zvolen „Polesí“, v oznamovacím listu Okr. správy politické v Českém Brodě byl však ručním přepisem nahrazen názvem „Průboj“.

SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

<sup>324</sup> Tamtéž.

<sup>325</sup> V evidenci českobrodského okresního úřadu je však v přehledu s názvem Časopisecká tabulka, pod označením č.j. 11198, ze 13. 4. 1929 týdeník Průboj zapsán s o: živnostensko-obchodnický časopis.

Tamtéž.

<sup>326</sup> Průboj, vydání ze dne 1. 5. 1929, č. 1, ročník I., s. 3, rubrika Různé zprávy, In memoriam....

<sup>327</sup> Průboj, vydání zde dne 25. 5. 1929, č. 4, ročník I., s. 3, rubrika Různé zprávy.

a úřední usnesení, aby je naše redakce v zájmu čtenářů zdarma otiskovala.<sup>328</sup> „Není pravda, že *Průboj* jest nepolitickým časopisem jen podle hlavičky, ale jest pravda, že jest nepolitickým skutečně, neboť *Průboj* není listem žádné politické strany. (...) Není pravda, že *Průboj* jest listem silně stranickým, ale jest pravda, že *Průboj* neslouží žádné straně a není ani vůči nikomu zaujatý. (...) Naprostá nepravda jest, že vydavatelstvo *Průboje* dostává od pol. strany středostavovské<sup>329</sup> nějaké subvence, aby mohl *Průboj* vycházeti. Jest pravda, že od nikoho *Průboj* dosud nedostal ani haléře podpory, ježto jest to podnik se strany vydavatelstva čistě soukromý a se strany redakce ideový.“<sup>330</sup>

V rámci propagace *Průboje* byl vytištěn informační leták přibližující čtenářům a potencionálním odběratelům cíle listu: „*Majíce za cíl v dnešní tak rozrušené struktuře národa jen tento vznešený ideál, žádáme Vás o podporu svého snažení.*“ Dalším krokem v propagaci bylo zasílání ukázkového čísla spolu s doprovodným dopisem.<sup>331</sup>

Podnázev *Neodvislý časopis, hájící pokrok a zájmy středních Čech* byl zachován v ročnících I. a II. (s drobnou úpravou od č. 21 ročníku I., kde slovo „neodvislý“ byla zaměněno za „nezávislý“). Od ročníku III. pak podnázev byl zkrácen: *Nezávislý časopis středních Čech*. V horní části hlavičky (nad názvem periodika) bylo uváděno: *Týdeník z Černokostelecka*.<sup>332</sup>

Tabulka 7 *Týdeník živnost.-obchodnický* – charakteristika periodika (shrnutí)

Název	<i>Týdeník živnost.-obchodnický</i>
Podnázev	Orgán čl. živnost.-obchod. strany středostavovské
Vydavatel	František Kadeřábek
Místo vydání	Kostelec n. Č. lesy
Období vycházení	5. 1. 1929 – 26. 1. 1929
Periodicita	týdně (v sobotu)
Poznámka	předcházel <i>Průboji</i> , vydávanému od 1. 5. 1929
Náklad (předpokládaný, reálný nedoložen)	500–1000 ks
Vlastník svazků či ročníků (archiv)	? (exempláře periodika fyzicky nedohledány)

Zdroj<sup>333</sup>

<sup>328</sup> Dopis redaktora Fr. Šimáčka Okr. úřadu v Českém Brodě ze dne 1. 6. 1929.

SOkA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

<sup>329</sup> Československá živnostensko-obchodnická strana (středostavovská).

<sup>330</sup> *Průboj*, vydání zde dne 14. 9. 1929, č. 20, ročník I., s. 2, *Vydavatelovo prohlášení*.

<sup>331</sup> SOkA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Informační leták (propagační) a dopis přikládáný k ukázkovému číslu *Průboje* viz Příloha P s. XIX.

<sup>332</sup> Hlavička týdeníku *Průboj* a změny logotypu (1929, 1930, 1937) viz Příloha Q s. XXI.

<sup>333</sup> Autorka práce, 2018.

SOkA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.



## 4.1 Formální analýza – charakteristika periodika

Černokostelecké regionální periodikum *Průboj*, jediné místní, a tudíž z daného hlediska bezesporu jedinečné a významné, vycházelo celé jedno desetiletí (1929–1939), přičemž po tuto dobu nezměnilo vydavatele ani tiskaře; oběma zároveň byl František Kadeřábek. Odpovědným redaktorem byl ustanoven František Šimáček.

Již v prvním měsíci existence *Průboje*, na konci května 1929, redakce svým čtenářům sdělila: „*Avšak poctivou novinářskou prací získáváme čtenářské obce, takže těmito čísly jest jeho vycházení naprosto zaručeno.*“<sup>334</sup> V červenci téhož roku pak redakce své sdělení doplnila: „*Prozatím můžeme s čtenáři s potěšením sdělit, že náš Průboj jest již hodně čteným listem a že články z Průboje si otiskují i časopisy říšské – což jest pro nás doporučením nejlepším.*“<sup>335</sup>

Také již na počátku deklarovaná nezávislost a nepolitičnost týdeníku byla – v rámci možností<sup>336</sup> a s ohledem na vývoj situace v předválečné Evropě<sup>337</sup> – v průběhu všech deseti ročníků periodika zachovávána. Rok 1938 se však stal zlomovým pro mnohá periodika. Redaktor Fr. Šimáček na situaci roku 1938 zareagoval: „*Jsme nezávislý list a proto sloužíme každé poctivé snaze. Byli-li jsme zcela nezávislí v minulých spleťtých stranických poměrech, budeme takoví tím spíše dnes, kdy se o řízení věcí veřejných rozdělí jenom dvě strany. (...) Chceme býti mezi oběma směry mostem. (...) Náš úkol je tím jasně dán: tlumočit a podporovat poctivé snažení kohokoliv a nesloužit jen někomu nebo jen jedné straně.*“<sup>338</sup>

Doposud uváděné poslední číslo *Průboje* (č. 53, ročník X.) bylo s datem 31. prosince 1938. Mělo se za to, že v roce 1939 již týdeník *Průboj* nebyl vydáván (tj. ani jako oficiální krajský orgán *Národního souručenství*, tak jako např. regionální českobrodské *Naše Hlasy* či *kouřimský Prokúpkův kraj*).<sup>339</sup> Za oficiální (úřední) datum

<sup>334</sup> *Průboj*, vydání zde dne 25. 5. 1929, č. 4, ročník I., s. 3, rubrika *Různé zprávy*.

<sup>335</sup> *Průboj*, vydání zde dne 13. 7., 1929, č. 11, ročník I., s. 3, rubrika *Listárna redakce*.

<sup>336</sup> *Průboj* čtenářům přinášel informace především z města Kostelce n. Č. lesy a Černokostelecka, z Českého Brodu a Českobrodsko, věnoval se i Kouřimi a kouřimskému regionu. Vzhledem k tomu nebylo možné se zcela vyhnout tematice politické; část zpráv se týkala mj. jednání schůzí zastupitelstva měst Kostelce, Českého Brodu a Kouřimi a jejich rozhodování.

<sup>337</sup> Počty článků a zpráv týkajících se např. vývoje situace v českém pohraničí po roce 1933, změn v Německu, vzrůstajícího vlivu Hitlera, vyjádření a reakcí české vlády, prezidenta a představitelů politických stran či texty podporující češství, nezávislost a vlastenectví a glosující zhoršující se podmínky ve společnosti se na stránkách *Průboje* výrazně zvyšovaly od poloviny 30. let. Pozn. Zdroj zpráv nelze s jistotou určit (v textu uveden není), redakční archiv a dokumentace nebyla zachována.

<sup>338</sup> *Průboj*, vydání zde dne 10. 12. 1938, č. 50, ročník X., s. 2, rubrika *Různé zprávy, Co bude dělati Průboj?*

<sup>339</sup> Jednotlivé exempláře týdeníku *Průboj* jsou uloženy (nejedná se vždy o všechny ročníky a kompletní svazky): Regionální muzeum Kolín, SOKA Kolín, Archiv výtvarného umění Kostelec n. Č. lesy, Národní knihovna Praha, Muzeum hrnčířství Kostelec n. Č. lesy. Žádný ze svazků však neobsahuje čísla z roku 1939. Rok 1939 s existujícími čísly *Průboje* neuvádějí ani archivní materiály (vč. např. spisu Okresní správy politické v Českém Brodě, tj. příslušného úřadu týdeníku *Průboj* (SOKA Kolín)). Tato vydání nejsou

ukončení činnosti *Průboje* se však považoval duben 1939, neboť Fr. Šimáček byl do té doby veden jako redaktor týdeníku *Průboj*: „Jako ved. redaktor *Průboje* byl Němci 7. IV. 1939 suspendován.“<sup>340</sup>

Vrchní rada okresní politické správy v Českém Brodě informoval dne 7. dubna 1939 Presidium zemského úřadu v Praze: „Odpovědný redaktor a vydavatel periodického týdeníku *Průboj* v Kostelci n. Č. L. František Kadeřábek a vedoucí redaktor téhož časopis František Šimáček sem dnes oznámili, že vydávání listu dobrovolně zastavují dnešním datem.“<sup>341</sup>

S ukončením vydávání týdeníku se dlouhodoběji předem nepočítalo; v předposledním čísle (č. 52, ročník X, rok 1938) byly do *Průboje* pro předplatitele s končícím předplatným, vloženy složenky na úhradu dalšího kalendářního roku.<sup>342</sup>

Ke znovuoobnovení vydávání *Průboje* již nedošlo; Fr. Kadeřábek podal oznámení (26. dubna 1939) o opětovném vydávání (vydavatel a odpovědný redaktor Fr. Kadeřábek, okresním hejtnem nebylo oznámení vzato na vědomí: „*Toto oznámení neběhu na vědomí a podle § 10 odst. 5 tiskového zákona zakazují znovuvydávání tohoto periodického časopisu z těchto důvodů: Proti časopisu Průboj bylo již vícekrát před jeho dobrovolným zastavením nutno úředně zakročit jednak častými eliminacemi, jednak i zabavením celého nákladu. (...) Kromě toho časopisu toho není nevyhnutelně třeba v zájmu kraje, ježto časopis měl malý náklad a zájmy kraje jsou representovány dosud stávajícím druhým krajinským listem*“<sup>343</sup>.<sup>344</sup>

---

ani součástí soukromého archivu regionálního historika Jiřího D. Bohaty z Kostelce n. Č. lesy, který vlastní kopie všech ročníků, resp. jejich existence je mu neznáma.

Srovnej: SVK v Kladně uvádí u *Průboje* číslování ročník 1, č. 1 (1. 5. 1929) – 10, č. 53 (31. 12. 1938). SVK Kladno, Regionální literatura – seriály do r. 1950, (Kostelec n. Č. lesy: oblast). [online]. [cit. 27. 7. 2018] Dostupné z <https://www.svkl.cz/>

Srovnej: Česká retrospektivní bibliografie uvádí pod heslem [1564] *Průboj* ročníky: 1 (1929, č. 1) – 10 (31. prosinec 1938, do č. 53).

KUBÍČEK, J. *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1 Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919-1945, část 1 Bibliografie. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004, s. 312. ISBN 80-86249-28-X

<sup>340</sup> VHA Praha, *Osobní spis* dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

Pozn. Bližší informace, příp. zákaz vydávání, pozastavení tisku *Průboje* apod. nebyly v materiálech Vojenského historického archivu (VHA) Praha nalezeny.

<sup>341</sup> NA Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18.

Pozn. Důvod vedoucí k tomuto rozhodnutí dokument neuvádí ani neobjasňuje, nepodařilo se ho dohledat ani v jiných materiálech.

<sup>342</sup> *Průboj*, vydání zde dne 24. 12. 1938, č. 52, ročník X., s. 4, rubrika *Různé zprávy, Vkládáme*.

<sup>343</sup> Pozn. Lze předpokládat, že „druhým krajinským listem“ je zde míněno českobrodské *Naše Hlasy* vydavatele Jozefa Miškovského, které od dubna 1939 vycházely s podtitulem *List národního souručenství*, ale k 16. 9. 1939 jejich vydávání Jozef Miškovský dobrovolně ukončil.

<sup>344</sup> NA Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18..

Plné znění zamítnutí žádosti o znovuoobnovení tisku *Průboje* viz Příloha R s. XXII.

Pozn. cenzura a zabavení výtisků viz kapitola 4.4. Cenzura v *Průboji* s.100.

Studiem dokumentů a nalezenou přílohou s obsahem tří kusů úředně zabavených různých výtisků týdeníku *Průboj*<sup>345</sup> se však prokázalo, že tento byl vydáván a distribuován i v roce 1939, resp. v měsících leden až březen (7. ledna – 18. března). Nalezeno bylo číslo 11 ročník XI, s datem vydání 18. března 1939.<sup>346</sup> Toto číslo *Průboje* je tedy pokládáno za poslední vydané; zda bylo realizováno opravené vydání po cenzurním zásahu, nelze v současnosti prokázat (dokumentace či výtisk nenalezeny).

Charakteristika *Průboje* ve výčtu: <sup>347</sup>

- 1) Vydavatel František Kadeřábek (1880–1960), majitel knihtiskárny v Kostelci n. Č. lesy, nám. Smiřických čp. 48; současně veden jako tiskař a nakladatel *Průboje*.
- 2) Prvním odpovědným redaktorem stanoven František Šimáček (1898–1970); funkci zastával od května 1929<sup>348</sup> do října 1933<sup>349</sup>, tj. od čísla 1, ročník I. do čísla 40, ročník V., kdy se stal vedoucím redaktorem a odpovědným redaktorem byl ustanoven typograf Vladimír Kadeřábek (1909–?), syn Fr. Kadeřábka. Ten tuto funkci zastával až do listopadu 1935 (do č. 45., ročník VII.); kdy ji převzal (při zachování funkce vydavatele a tiskaře) Fr. Kadeřábek.<sup>350</sup>
- 3) Redakční tým listu byl velmi úzký. Sestával z vydavatele, odpovědného redaktora (později tedy z odpovědného redaktora a vedoucího redaktora); doplněn byl o okruh dopisovatelů a nepravidelných přispěvatelů vč. čtenářů. Administrace *Průboje* byla realizována v rámci agendy tiskárny Fr. Kadeřábka.
- 4) Místo tisku v Kostelci n. Č. lesy (tiskárna Fr. Kadeřábka na nám.- Smiřických čp. 48); po dobu vydávání *Průboje* nezměněno. Změnily se technické podmínky tisku – od čísla 1 (1. 5. 1929) do čísla 18 (31. 8. 1929) ročníku I. byl *Průboj* sázen ručně; ruční sestavování sazby trvalo od soboty do pátku. Od září 1929 bylo využíváno moderního sazečského stroje značky *Typograf* s elektrickým motorem.<sup>351</sup> V roce 1937 pak tiskárna prošla stavebními úpravami a rozšířením (přístavba sazárny).<sup>352</sup>

<sup>345</sup> *Průboj* vydání ze dne 4. 6. 1938, 3. 9. 1938, 18. 3. 1939.

<sup>346</sup> NA Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18.

Pozn. Zda byla vydána i další dvě čísla (do data oznámení dobrovolné ho ukončení činnosti), tj. č. 12 ze dne 25. 3. 1939 a č. 13 ze dne 1. 4. 1939 a č. 14 nelze v současnosti prokázat.

*Průboj*, vydání ze dne 18. 3. 1939, č. 11, ročník XI. viz Příloha S s. XXIV.

<sup>347</sup> Veškeré údaje zde uplatněné pocházejí ze samotného týdeníku *Průboj*, nebo z různých archivních fondů a sbírek. Absence redakčního archivu značně omezila rozsah dat.

<sup>348</sup> Resp. ohlášení Fr. Šimáčka do funkce odpovědného redaktora *Průboje* bylo Okr. správě v Českém Brodě odesláno 27. 3. 1927.

<sup>349</sup> Resp. ohlášení o změně funkce Fr. Šimáčka a jmenování nového odpovědného redaktora VI. Kadeřábka bylo odesláno Okr. správě v Českém Brodě 6. 9. 1933.

<sup>350</sup> SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

<sup>351</sup> *Průboj*, vydání zde dne 14. 9. 1929, č. 20, ročník I., s. 1-2, *Od novinářova stolu k čtenářovi*.

<sup>352</sup> SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1163, sign. 15/6/Ka/40, č.k. 1113.

- 5) Z chronologického hlediska byl *Průboj* po celou dobu vydávání stabilní; zaveden byl jako týdeník. Uzávěrka podkladů byla ve čtvrtek, tisk v pátek, v distribuci bylo číslo vždy v sobotu. Výjimkou byl pouze srpen příp. červenec, kdy z důvodu dovolené bylo jedno číslo vynecháno (čtenářům byl tento termín předem ohlášeno). Celkový počet ročníků *Průboje* byl jedenáct, s tím, že v rámci číslování jednotlivých vydání došlo k logickému posunu z května na začátek kalendářního roku; během roku vycházelo standardně 52 čísel.<sup>353</sup>
- 6) Počet stran stanoven na běžné 4 strany, přičemž základní layout stránky byly tři sloupce (pro tisk i grafickou inzerci). Ve výjimečných případech<sup>354</sup> bylo oznámeno rozšířené vydání a počet stran takového čísla navýšen na 6–8, upraven i layout stránky v rámci inzerce.
- 7) *Průboj* byl od počátku tištěn na listech o velikosti 280 x 440 mm, což odpovídá rozměrům středoevropského formátu<sup>355</sup>. Hlavička listu, při výšce ca 110 mm, zaujímal ¼ titulní stránky.
- 8) Náklad výtisků v roce 1929 byl převzat z původního pozastaveného *Týdeníku živnost.-obchodnického*, přičemž hranice byla stanovena a ohlášena Okr. správě politické v Českém Brodě v rozmezí 500 až 1000 ks. U rozšířených vydání *Průboje* vydavatel předem oznamoval na stránkách listu navýšení nákladu, přesný údaj však uveden nebyl.<sup>356</sup>

---

<sup>353</sup> Přehled ročníků *Průboje*:

I. ročník – 1. května až 26. dubna 1930 (čísla 1–52),  
II. ročník – 1. května 1930 až 25. dubna 1931 (čísla 1–51),  
III. ročník – 1. května 1931 až 26. prosince 1931 (čísla 1–34),  
IV. ročník – 2. ledna 1932 až 24. prosince 1932 (čísla 1–52),  
V. ročník – 1. ledna 1933 až 30. prosince 1933 (čísla 1–52),  
VI. ročník – 6. ledna 1934 až 22. prosince 1934 (čísla 1–50),  
VII. ročník – 5. ledna 1935 až 28. prosince 1935 (čísla 1–52),  
VIII. ročník – 4. ledna 1936 až 28. prosince 1936 (čísla 1–52),  
IX. ročník – 2. ledna 1937 až 25. prosince 1937 (čísla 1–52),  
X. ročník – 1. ledna 1938 až 31. prosince 1938 (čísla 1–53),  
XI. ročník – 7. ledna 1939 až 18. března 1939 (?).

<sup>354</sup> Vydání číslo 18, ročník II., 6. 9. 1930 – rozšířené vydání zaměřené na 80. narozeniny Tomáše G.

Masaryka a Kostelec nad Č. lesy (5 stran textu a 3 strany inzerce, tj. 8 stran). Vydání číslo 13, ročník IV., 26. 3. 1932 – rozšířené vydání s celostránkovým příspěvkem VI. Kadeřábka o zkušenostech v Německu, text doplněn dřevorytem (6 stran textu, minimum inzerce). Vydání číslo 28, ročník IV., 9. 7. 1932 – rozšířené vydání věnované výročí bitvy u Zborova (5 stran textu a 1 strana inzerce, tj. 6 stran). Vydání číslo 5, ročník V., 28. 1. 1933 – rozšířené vydání věnované nové družstevní mlékárně v Kostelci n. Č. lesy, mléku a mlékárenské výrobě (6,5 stran textu, 1,5 strany inzerce, tj. 8 stran).

<sup>355</sup> Rozdělení novin dle základního formátu – světový A2 (420 x 594 mm) a středoevropský A3 (315 x 470 mm) + drobné rozměrové odchylky v toleranci.

<sup>356</sup> Náklad týdeníku *Průboj* v průběhu jeho vydávání (tj. v letech 1929–1939) se nepodařilo dohledat.

Jedním z důvodů je v tomto směru nedostatečně zachovalá spisová část příslušného orgánu, tj. Okresní správy politické v Českém Brodě, příp. doposud nezpracované spisové materiály archivních fondů, dalším pak skutečnost, že měsíční výkazy s údaji o tiskovinách vydaných za uplynulé období (tj. včetně uvedení nákladu), povinně vydavateli zasílané od roku 1935 na základě vládního nařízení o povinných výtiscích č. 118/1935 do Národní a univerzitní knihovny v Praze, se zachovaly jen zlomkově a za a) tento fond je

- 9) Cena a předplatné týdeníku *Průboj* byly určeny s prvním číslem a po celou dobu zůstaly zachovány. Cena jednoho vydání: 60 haléřů, předplatné čtvrtletní (8 Kč), roční (32 Kč). Předplatné administrativně zajišťovala knihtiskárna Fr. Kadeřábka. Abonentům vkládány do výtisků složenky na další období; obecně bylo připomínáno na stránkách listu včasné zaplacení předplatného. V hlavičce listu byla od prvního čísla také uváděna informace: „*Kdo si ponechá jedno ukázkové číslo, pokládá se za odběratele*“. Předplatné krajanům do zahraničí bylo řešeno a) přes Československý ústav zahraničí v Praze<sup>357</sup>, b) formou hotově zaslaného předplatného.
- 10) Teritoriální vymezení regionálního *Průboje* primárně zahrnovalo oblast Kostelce n. Č. lesy, což vyjadřovalo označení uváděné v hlavičce listu – *Týdeník z Černokostelecka*, ale jak tematické, tak distribuční pokrytí se záhy rozšířilo. A to pravidelně o Českobrodsko, Kouřimsko a příležitostně o zprávy z Úvalska, Říčanska či Kolínska. Kromě zpráv regionálních vždy vydání v krátkosti uvádělo i vybrané informace týkající se dění v republice či ve světě.
- 11) Cílovou skupinu *Průboje* představovali čtenáři dospělého věku, bez rozdílu vzdělání, zaměstnání, náboženského či politického směřování, zajímající se o různorodé události a život ve svém regionu (bez ohledu na místo bydliště či pobytu).
- 12) Distribuce resp. expedice *Průboje* náležela pod zákonné předpisy pro dopravu tisku v Čechách. Ta byla stanovena na základě poštovního zákona z listopadu 1837<sup>358</sup>, kterým byl v podstatě uzákoněn monopol státní pošty pro dopravu tisku. Tento monopol přetrvával a zákon (upravený řadou novel) platil po celé následující období 19. století a také první polovinu 20. století<sup>359</sup>. „(...) *Abych na základě tohoto* (pozn. ohlášení o zahájení vydávání *Průboje*) *zažádal ředitelství pošt a telegrafů v Praze*

---

oficiálně nezpracovaný resp. jedná se o tzv. neuspořádaný fond Zpráv o tiskovinách, b) údaje z knihtiskárny Fr. Kadeřábka, vydavatele *Průboje*, se v něm nenacházejí.

Pozn. Národní univerzitní knihovna v Praze – dnes Národní knihovna České republiky; fond Zpráv o tiskovinách je uložen v Centrálním depozitáři v Praze-Hostivaři. Národní archiv Praha-Chodovec údaje o nákladu listu nemá ve svých fondech vedeny.

<sup>357</sup> „Československý ústav zahraniční v Praze upozorňuje náš tisk na nedostatek dobrých českých novin mezi Čechoslováky v cizině. (...) *Přednášíme proto svému čtenářstvu toto vybídnutí Čsl. ústavu zahraničního s tím, aby čtenáři a korporace předplatili náš časopis jednotlivcům, zahraničním školám a zahraničním spolkům.*“

*Průboj*, vydání zde dne 26. 4. 1930, č. 52, ročník II., s. 2, rubrika *Různé zprávy, Čtenářům Průboje*.

<sup>358</sup> Poštovní zákon z 5. listopadu 1837 stanovil přesná pravidla pro doručování listovní a balíkové služby a vymezil právní poměr veřejnosti a státu vůči poštovní dopravě. Řízení československé pošty po roce 1918 zůstalo na rakouských základech. Československá pošta se stala samostatným právním subjektem se širokou agendou, vlastníkem byl stále stát.

ČTVRTNÍK, P., GALUŠKA, J., TOŠNEROVÁ, P. *Dějiny pošty v českých zemích: VII Pošta na prahu velkých reforem*. Praha: Česká pošta, s.p., 2000, s. 51-52 a 123. ISBN 80-86437-02-07.

<sup>359</sup> Po 2. světové válce došlo k zásadní reorganizaci. Vznikla Poštovní roznáška novin a následně Poštovní novinová služba (PSN), která kontrolovala šíření veškerého tisku v rámci Československé soc. republiky.

*o povolení užívat k expedici časopisu známek<sup>360</sup> novinových.*<sup>361</sup> První číslo *Průboje* (vydání ze dne 1. května 1929) však bylo vydáno dva dny před udělením souhlasu s povolením novinové známky používat; v hlavičce listu proto není uvedeno číslo a datum příslušného povolení (prázdné mezery). V následujícím čísle (vydání ze dne 11. května 1929) je již uvedeno: „*Novinových známek povoleno užívati výnosem ředitelství pošt a telegrafů v Praze pod čís. 98.503 ze dne 3. května 1929.*“ Předplatitelům byl *Průboj* zasílán poštou, jednotlivé výtisky byly v prodeji, od prvního měsíce vydávání, na několika místech v regionu: a) v Českém Brodě u papírníka Khopa a v hlavní trafice pí Johnové, b) v Kostelci n. Č. lesy ve všech trafikách, u kolportérů a také v administraci Kadeřábkovy tiskárny.<sup>362</sup> V dalších letech místa prodeje přibývala, např. v Jevanech se jím stala Vykoukalova trafika.

Stručná shrnující charakteristika *Průboje* viz Tabulka 8.

Tabulka 8 *Průboj* – charakteristika periodika (shrnutí)

Název	<i>Průboj</i>
Podnázev	Nezávislý časopis středních Čech
Vydavatel	František Kadeřábek
Odpovědný redaktor	František Šimáček (1929–1933), Vladimír Kadeřábek (1933–1935), František Kadeřábek (1935–1939)
Místo vydání	Kostelec n. Č. lesy
Období vycházení	1. 5. 1929 – 18. 3. 1939
Období úřední existence	1. 5. 1929 – 7. 4. 1939
Periodicita	týdně (v sobotu)
Poznámka	předcházela mu <i>Týdeník živnost.-obchodnický</i> vydávaný 5. – 26. 1. 1929; navázal měl týdeník <i>Směr</i> (nebyl povolen)

Zdroj<sup>363</sup>

<sup>360</sup> Novinové známky bylo nutno předem objednat (nebyly volně k prodeji) a sloužily vydavatelům k úhradě poštovního tarifu (zvýhodněného) pro přepravu, tj. k expedici novin a časopisů.

KLIM, J., SCHÖDELBAUER, V. a kol., *Československo 1918–1939, Specializovaný katalog známek a celistvostí*. Brno: Merkur-Revue, 2002, s. 12.

<sup>361</sup> Z ohlášení o vydávání adresované Fr. Kadeřábkem Okr. straně politické v Českém Brodě (1929).

SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

<sup>362</sup> *Průboj*, č. 3, vydání ze dne 18. 5. 1929, ročník I., s. 3, *Průboj*, rubrika *Různé zprávy*.

<sup>363</sup> Autorka práce, 2018

SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470,

SOKA Kolín, Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1111, sign. 8/4/13 č. k. 918.

## 4.2 Věcná (obsahová) analýza

Regionální týdeník *Průboj*, jak již bylo zmíněno, vystupoval jako list nepolitický, nezávislý, nehájil primárně zájmy žádné politické strany. Tématům politickým se zcela nevyhnul, také proto, že součástí každého čísla byly pravidelné zprávy z jednání obecních zastupitelstev.

Týdeník se zabýval i politickou situací v celé zemi a ve světě, resp. s důrazem na Evropu (teritoriálně a rozsahem dle aktuálních událostí a jejich významu). U některých textů lze zaznamenat určitou subjektivitu autora a využití stylistických prostředků vč. expresivních, k upoutání pozornosti čtenáře či ovlivnění jeho smýšlení<sup>364</sup>. Určitý napjatý vztah měl týdeník *Průboj* s okolními regionálními listy v některých konkrétních případech, které se však ne vždy dotýkaly jen politických témat<sup>365</sup>. Vzájemné konfrontace periodik či autorů a výměny názorů na stránkách listů nebyly však příliš časté a především nepřevažovaly v *Průboji* nad ostatními zprávami.

---

<sup>364</sup> Příkladem takové textu – úvodník (bez podpisu či značky autora tudíž dnes již autora nelze s jistotou určit) věnovaný rodu Habsburků a evropské politické situaci: *Degenerovaný rod Habsburků opět na scéně (titulek) (...) Habsburkové začínají býti nebezpečným faktorem rakouské politiky a ohrožují klid ve střední Evropě. Proto je třeba oživit paměť a připomenout i našim lidem některé události z minulosti tohoto nenáviděného prokletého rodu. (...) Prokletý rod Habsburků může natropiti ještě mnoho zla.* *Průboj*, vydání z 2. 11. 1935, č. 44, ročník VII., s. 1.

Pozn. Po skončení světové války byli Habsburkové (jakožto původci války) novou vládou Rakouska vypovězeni ze země (císař Karel I. a jeho manželka Žita byli nuceni odejít do exilu) a uskutečnila se konfiskace majetku habsbursko-lotrinské dynastie. Po dvaceti letech však bylo vypovězení zrušeno, většina majetku rodu navrácena a členové habsburského rodu se začali angažovat opět v rakouské politice a v evropském dění (mj. arcivévoda Otto uplatňoval nárok na trůn), což nebylo ve společnosti vnímáno (s ohledem na relativně nedávnou válečnou dobu a pověst členů rodu) vždy pozitivně.

<sup>365</sup> Příklady: Kolínské *Středočeské Hlasy* zveřejnily 9. 8. 1929 upozornění oznamující, že sociálně-demokratická strana nemá s černokosteleckým týdeníkem *Průboj* nic společného a ten není jejím stranickým časopisem. *Průboj* oznámení převzal a potvrdil čtenářům, že je skutečně nezávislým periodikem (tiskem 17. 8. 1929, č. 16).

Text však měl dohru v podobě dalšího článku ve *Středočeských Hlasech* a následném prohlášení vydavatele Fr. Kadeřábka v *Průboji* (tiskem 14. 9. 1929, č. 20): „V 50. čísle kolínských *Středočeských Hlasů* dne 6. září byli nekvalifikovaným způsobem napadeni vydavatel a redaktor *Průboje*. (...) Nízkými klepy a směšnými smyšlenkami pisatelovými mají se snad vyrovnati osobní spory, které již od některé doby vládnou mezi některými soc. demokraty v Kostelci n. Č. Lesy. Důrazně prohlašujeme opět, že *Průboj* jest časopisem naprosto neodvislým, který není ve vleku žádné politické strany – jak to ostatně samo čtenářstvo poznává – a že redaktor a vydavatel, ač příslušníci různých politických směrů, jsou přísně nestranní, neboť uveřejňují všechny došlé příspěvky (...).“

Rivalita panovala v některých otázkách a případech také mezi *Průbojem* a *Našimi Hlasy* (českobrodským týdeníkem Jozefa Miškovského).

Např. pod titulem *Jak se to rýmuje* se lze dočíst: „Českobrodské noviny se v minulém čísle jízlivě ozvaly na naši věcnou poznámku o tom, že českobrodský sokolský zvukový biograf zahajoval sezónu bezcenným sentimentálním zvukovým filmem „Zwei Herzen im ¾ Takt“ (...).“

Text ve stejné rubrice nazvaný *Naše Hlasy* pak uvádí: *Naše Hlasy opětne v postoji mravokárce označily našeho zpravodaje za pomlouvače, ačkoli naše zprávy jsou tak přesné a pocházejí dokonce ze schůzí samotné správní rady pivovaru (...). Že Naše Hlasy využívají proti nám i někdejších neshod v černokosteleckém pivovare, nemůže ovšem při jejich mravním pathosu a jejich zvlášť úzkém vztahu k pivovaru nikoho překvapit.“*

*Průboj*, vydání ze dne 28. 11. 1931, č. 30, ročník III, s. 3, rubrika *Různé zprávy*.

#### 4.2.1 Struktura a rubriky

Standardní rozsah týdeníku *Průboj* představoval čtyři strany, se zachováním třísloupcové úpravy. Titulní strana – kromě hlavičky v celé šíři listu – obsahovala motto či citát známé osobnosti<sup>366</sup>. Navazovala často krátká báseň, tematicky zaměřená k následnému textu či jinému rozsáhlejšímu příspěvku (nebyl tak označen, ale suploval formát úvodníku). Tento text, rozsahově neukotvený, byl autorem podepsán jen v některých případech (většinou se jednalo o externí přispěvatele); v ostatních se lze oprávněně domnívat, že jeho autorem byl stálý redaktor Fr. Šimáček.

Celková struktura listu byla dána hned od prvního čísla a s menšími obměnami<sup>367</sup> se udržela po celou dobu jeho existence. V převažujícím počtu vydání dolní třetinu první strany zaplnila rubrika *Beseda*<sup>368</sup>, věnující se především historickým výročím, vzpomínkám pamětníků, cestopisům, svátkům apod. V prvním ročníku *Průboje* na úvodní text navazovaly další samostatné příspěvky, jejichž rozsah se však zmenšoval a již v následujícím ročníku je na jejich místě umístěna rubrika *Různé zprávy*<sup>369</sup>, která se naopak rozšířila.

První část této rubriky byla věnována zahraničním a republikovým zprávám a zajímavostem (často jednovětým), následovaly regionální zprávy a novinky, prezentované formou krátkých odstavců s titulkem v rámci prvního řádku. Přesné časové vymezení (datace události, resp. domicil)<sup>370</sup> nebylo uváděno, příp. bylo zahrnuto v samotném textu.<sup>371</sup> Tematické řazení zpráv v rubrice *Různé zprávy* bylo

---

<sup>366</sup> Citát: *Bud' sám sobě ve všem přísným soudcem. Jakub Arbes.* Následuje Úvodník s názvem *Hospodářství v demokracii*.

*Průboj*, vydání ze dne 15. 8. 1931, č. 15, ročník III, s. 1.

<sup>367</sup> Změny ve struktuře souvisely buď s rozsahem daného materiálu pro konkrétní číslo, aktuální události (např. narozeniny T. G. Masaryka či výročí bitvy u Zborova), nebo grafickými úpravami (členění textu, odstavce, vložení fotografie, zvýraznění názvu rubrik, množství inzerce apod.).

<sup>368</sup> Rubrika *Beseda* přinášela čtenářům také naučná témata, čímž nenásilnou formou rozšiřovala jejich rozhled, vzdělání a znalosti.

Např. *Staročeská jména* – jejich původ a význam (vydání ze dne 3. 11. 1929, č. 28, ročník I.), nebo v několika dílech *I hroby mluví* – bylanská kultura na Černokostelecku a v okolí (úvodní díl ve vydání ze dne 16. 3. 1935, č. 11, ročník VII).

<sup>369</sup> V rámci rubriky *Různé zprávy* byly zařazovány také zprávy s titulkem *Lada* či *Morána*. *Lada* a *Morána* byly rubriky věnované osobním zprávám – narození, sňatkům a úmrtím. V pozdějších letech vydávání *Průboje* se pro tyto informace používalo častěji označení *Osobní*, *Úmrtí* nebo *Soukromé oznámení*.

<sup>370</sup> Zařazovány byly standardně zprávy aktuální, přináležející do období zpracování (uzávěrky) daného čísla.

<sup>371</sup> Pod rubriku *Různé zprávy* byly vkládány např. informace z aktuálních schůzí Městské rady v Kostelci n. Č. lesy, Českém Brodě, Kouřimi, Místní školní rady, oznámení o konání různých akcí v regionu (vzpomínkové večery a slavnosti, hasičské schůze, oslavy, výstavy, divadelní hry a představení, schůze politických stran), novinky z místních spolků a sdružení (mj. zprávy *Musejního spolku*, *Spolku majitelů domů*, *Sokola*, *Včelařského spolku*, *Klubu šachistů*, *Spolku pěstitelů králíků*) dále pak informace pro motoristy, informace o knihovnách v regionu či nových úředních vyhláškách, významných návštěvách (návštěva zemského prezidenta), nebo také různorodé zprávy z jednotlivých obcí (Babice, Říčany, Kouřim, Doubravčice, Štíhlce, Jevany apod.). Text koncipovaný v jednom odstavci s názvem *Různé příhody*



rozvrženo nejprve uvedením krátkých zpráv pod označením *Ode všeho z domova i z ciziny*, příp. *Ode všeho* a pak následovaly zprávy odstavcové, regionální. Jako první byla řazena jednání ze schůzí zastupitelstev, další zprávy pak již neměli pevně daný koncept.<sup>372</sup>

Z dalších monotematických rubrik, které sloužily k rozčlenění textu a od roku 1933 (ročník V.) byly postupně slučovány a vřazovány pod *Různé zprávy* (zachovány byly v následujících letech ojediněle) lze uvést a) pravidelné: *Tělesná výchova a sport* (později *Sport*), *Školská hlídka*, *Zemědělská hlídka*, *Živnostenská hlídka*, *Rozhlas a přijímač* (později *Radiopraktikum*), *Co si redakce přečetla*, *Listárna redakce*, *Pražská plodinová burza*, b) nepravidelné: *Ženská hlídka*, *Včelařská hlídka*, *Zahradkářství*, *Daňová hlídka*, *Kukátko po okrese*, *Doprava*, *Film*, *Plesy*, *Náš kalendář*, *Kde a kam?*, *Ze soudní síně* atd. Specifické postavení měla mít tzv. *Právní hlídka*, která byla zavedena v září 1929. Na rozdíl od všech ostatních redakčních rubrik tato byla řízena externistou, advokátem JUDr. Rudolfem Traubem z Českého Brodu, kterého *Průboj* získal pro spolupráci<sup>373</sup>. Poslední stránka *Průboje* byla věnována inzerci<sup>374</sup>, u které převažovala grafická forma (graficky ztvárněný a zvýrazněný text v rámečku příp. doplněn ilustrací).

Nepravidelnou formu měly i příspěvky uváděné jako *Feuilleton*; někdy nahrazovaly rubriku *Beseda*<sup>375</sup>. Nejednalo se však o typ publicistického žánru – fejetonu; označení je ze současného pohledu zavádějící. *Feuilleton* si v *Průboji* zachovával sice vysokou míru subjektivity, ale další charakteristické atributy fejetonu uplatňovány nebyly. Stylisticky náležel k uměleckému stylu, doplňoval beletristickou část obsahu daného čísla týdeníku a tematicky se zaměřoval na současné události či jevy.

Naprostá většina zpráv a dalších textů ve všech ročnících *Průboje* byla původní, redigovaná či autorsky vytvořená redaktorem Františkem Šimáčkem. Dalšími autory byli spolupracovníci<sup>376</sup> – externí dopisovatelé nebo nepravidelní přispěvatelé (vč. čtenářů). Přejaté texty<sup>377</sup> se zde vyskytovaly minimálně, a pokud byly zařazeny, byl uveden jejich zdroj.

---

a o čem se o nás povídá, tvořily za sebou řazené krátké zprávičky bez zvýrazněného textu, ve kterých převažovaly informace tzv. černé kroniky (nehody, požáry, úrazy, krádeže, vraždy, soudní procesy).

<sup>372</sup> Ukázkový výčet zpráv v rubrice *Různé zprávy*, ve vydání ze dne 28. 3. 1931, č. 47, ročník II., s. 1–3, viz Příloha T s. XXVIII.

<sup>373</sup> *Právní hlídka* se však jako pravidelná rubrika neujala, JUDr. R. Traub (1881–1937) se však přesto stal ve svém oboru přispěvatelem *Průboje*.

<sup>374</sup> Inzerce v *Průboji* viz podkapitola 4.2.3. Inzerce, s. 91.

<sup>375</sup> Např. *Feuilleton* autora Václava Šmejkal *Svátky chudých*.

*Průboj*, vydání ze dne 2. 1. 1932, č. 1, ročník IV, s. 1.

<sup>376</sup> Spolupracovníci viz kapitola 4. 6 Spolupracovníci a přispěvatelé, s. 112.

<sup>377</sup> Např. v článku varujícím před „*znemravňujícím bulvárním tiskem*“ Fr. Šimáček použil formou citace také výzvu s titulem „*Rodičům a veškeré veřejnosti!*“, jejímž autorem byl školní inspektor Fr. Pátek, a která byla

#### 4.2.2 Jazyková stránka

Již od prvního čísla si *Průboj* udržoval stabilně velmi dobrou jazykovou úroveň. Lze předpokládat, že podstatný podíl na této skutečnosti měl redaktor *Průboje*, resp. odpovědný redaktor, František Šimáček<sup>378</sup>.

Po formální stránce byly rozsahem delší články členěny do odstavců, uvedeny vždy titulkem. Pokud byly součástí rubriky (např. *Besedy*), pak byl titulek menší a méně výraznější než název samotné rubriky.

Texty v *Průboji* byly psané výhradně česky a stylisticky koncipované tak, aby splňovaly záměr listu – oslovit co nejširší čtenářskou obec a mít obsahovou přitažlivost; tj. zaujmout zprávami a úvodními články, ale i beletrií či poezií. Styl spisovného jazyka se pohyboval od hovorového přes odborný až k uměleckému<sup>379</sup>; současným pohledem bychom většinu textů přiřadili ke stylu publicistickému.<sup>380</sup>

Nepřiliš četné, ale v každém ročníku se vyskytující tiskové chyby *Průboj* přiznával (s omluvou) v rubrice *Různé zprávy*. První oprava chyb je uvedena ve vydání ze dne 21. srpna 1929, č. 17, ročník I., s. 2: „*Oprava tiskových chyb. V posledním čísle*

---

zveřejněna v Okresním věstníku Českobrodském, což vše redaktor Fr. Šimáček v textu uvedl. *Průboj*, vydání ze dne 2. 2. 1930, č. 40, ročník II., s. 1, článek s titulem *Šejdrem*.

Delší převzaté texty beletristické byly zařazovány do rubriky *Beseda*. Např. E. Ervin Kisch – *Když jsme táhli na Bělehrad* (z válečného zápisníku).

*Průboj*, vydání ze dne 2. 8. 1930, č. 13, ročník II, s. 1–3.

Pozn. Otázkou zůstávají krátké zprávy mimo region, tj. republikové, světové. Zdroj uváděn nikdy není, doložena není ani spolupráce např. s *Českou tiskovou kanceláří* (ČTK).

<sup>378</sup> Funkce samostatného korektora nebyla v *Průboji* uváděna ani se jmenovitě osobu korektora nepodařilo v archivních fondech dohledat.

<sup>379</sup> V rámci odpovídajícího stylu, koherence textů a celkové jazykové úrovně bylo uplatňováno také tzv. jazykové ožívování textu. Příklady v *Průboji*, ročník I.: neobvyklá spojení (*oltář všeobecné úcty, roje výletníků letí na koláč s medem*), hovorové výrazy (*cetka*), obecně česky (*fajfka*), frazeologické útvary (*byl dobrák od kosti, kápnout božskou, čertovo kopýtko, mrška zatrolená*), expresivní (až hanlivé) jazykové výrazy (*pakáž, habaděj, zpropadený, žvanec, čeládka*).

<sup>380</sup> V období první republiky platila *Pravidla českého pravopisu* vydaná v roce 1913 (v platnosti se udržela až do roku 1941) a vycházející z předchozích úprav a kodifikace češtiny zpracované v předchozích *Pravidlech českého pravopisu* Janem Gebauerem. Nově však došlo mj. k počestění gramatické terminologie, změnou prošla mnohá cizí slova, přednost i v psané formě dostala výslovnost. SEDLÁČEK, M. *K vývoji českého pravopisu*. In *Naše řeč*. © 2011 [online]. [cit. 13. 8. 2018]. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7120>.

Pozn. Příklady jazykových odlišností od současného platného zápisu spisovného jazyka v *Průboji*, ročník I., č. 1–15: *divadelního ensemblu, fotbalový klub, tekst, prakse* či používání, (z dnešního hlediska) knižních výrazů (*letora, jest, biograf*).

V polovině 20. let 20. století byla zřízena komise, která měla upravit pravopis a provést jeho rozsáhlejší reformní změny. Její činností se zabýval několikrát také *Průboj*, který modernizaci a avizované zjednodušení jazyka vítal.

„*Reforma českého pravopisu. Již od let se uvažuje o tom, jak zjednodušiti náš těžký pravopis, jehož tvrdé y a měkké i, dvojhlásky a délky samohlásek působí tolik obtíží i inteligentovi, natož člověku neškolenému. Jsou již konkrétní návrhy, jak tento pravopis zjednodušiti. Tvrdé y by se psalo jen po tvrdých souhláskách, jinak všude měkké i. Místo kroužkovaných ů by se psalo ú, Slova se zdvojenými souhláskami (měkký) by se psaly jednoduše (měký). Proti reformě pravopisu jsou ovšem profesori, zvláště univerzitní.*“

*Průboj*, vydání ze dne 14. 12. 1929, č. 33, ročník I., rubrika *Různé zprávy*, s. 3.

Pozn. Uvedená reforma pravopisu se v plně navrhované míře neuskutečnila, částečně se změny projeví po vydání závěrů komise v nových *Pravidlech českého pravopisu*, vydaných v roce 1941.

do básně Jana Bendy „Království mé je z tohoto světa“ vloudilo se sazeči pro nečitelnost rukopisu několik chyb, které si čtenář dnes laskavě opraví takto: Místo „a smutno mi v srdci“ má být „a smutnými srdci“. Místo „a rty křivě uzavřené“ má být „a rty křivě uzavřené“. A posléze místo „My jsme lidé se srdcem kovovým“ mělo být „My nejsme lidé se srdcem kovovým“. I autor nám musí tyto chyby prominouti, neboť zde řádila „vis maior“ – vyšší moc, jíž byl sazečský šotek.“

Někdy však došlo k tiskové chybě<sup>381</sup> ve smyslu posunu řádku či řádků z jednoho do jiného textu v rámci sloupce, aniž by tato chyba byla kontrolou zaznamenána a v následujícím čísle uveřejněna. Tuto typografickou chybu, kdy byl na konci sloupce vytvořen osamoceně stojící řádek bez kontextu na předcházející odstavci lze nalézt např. ve vydání ze dne 15. února 1930, č. 42, ročník II., s. 3, rubrika *Různé zprávy*: Ze zprávy nazvané *No tak, řepaři!* (o cenách řepy na burze) byl poslední řádek s textem „*ních cen několikanásobně větší než dnes.*“ Otisknut na konci sloupce zpráv, za poslední z nich s názvem *Už je mají!*, týkající se zlodějů, kteří přepadli a oloupili černokostelecké občana F. Pfeifera.

#### 4.2.3 Inzerce

„*Inserce levná a účinná.*“ Tato informace po všech deset ročníků existence *Průboje* byla uváděna (spolu s dalšími údaji) v hlavičce listu na titulní straně. Již druhé číslo *Průboje* přineslo čtenářům článek s názvem *Jak se má dělati reklama*, v němž autor<sup>382</sup> vysvětloval výhody, potřebu a základy reklamy, s důrazem na novou reklamu v biogramech: „*Moderní život už je takový, že sebelepší věc musíte přinést zákazníkovi pod nos a úporně jej přesvědčovati o jejích výhodách. Staré přísloví, že dobrá věc se chválí sama, platí jen omezeně. Proto živnostník zpravuje své zákazníky o předmětech svého obchodu reklamou. Čím jest tato reklama živější, pohyblivější, jednodušší, tím jest účinnější. (...) Není také lhostejná barva reklamních plakátů, jako není lhostejný text reklamy. (...) Kromě vylíčených reklam statických (mrtvých, klidných, nepohyblivých) vzbudila nová potřeba k životu ještě jinou reklamu – a to reklamu živou. (...).*“ Další pobídky pro inzerenty byly zvýrazněny (duktusem, odděleny grafickou linkou) a průběžně zařazovány mezi inzeráty: *Kdo inseruje prodává!, Reklama*

<sup>381</sup> Tiskové chyby v podobě tzv. překlepů písmen se průběžně vyskytovaly, nebylo na ně upozorňováno.

<sup>382</sup> Autor uveden – Okr. biograf. ref.

*v novinách pracuje za vás i když spíte!“, „Tištěné slovo má mocný účinek. Pravidelný insert je jako dobře uložený kapitál.“, „Levná inserce v Průboji zvýší vaše příjmy!“.*

Inzerce představovala pro týdeník *Průboj*<sup>383</sup>, spolu s předplatným a samotným prodejem jednotlivých čísel, položku návratnosti nákladů<sup>384</sup>. Již v prvním ročníku *Průboje* (rok 1929) inserce zaplňovala jeden až dva sloupce poslední stránky listu, přičemž grafické inzeráty byly vřazovány v některých případech i na jiné stránky (vyjma titulní). Inzeráty obsahovaly texty s nabídkou, poptávkové inzeráty na služby, zboží či koupi věcí a zařízení zde byly výjimečně. Inzeráty s kulturními nebo sportovními pozvánkami, informace o různých akcích, schůzích apod. nebyly vedeny jako inserce, ale byly zařazovány ve formě textu do rubriky *Různé zprávy* příp. do jiných rubrik dle obsahu; a to nejen jako upozornění na konání určité akce, následně byla přidána také zpráva o jejím průběhu<sup>385</sup>.

Převážná většina inzerátů v *Průboji* měla grafickou podobu, tj. buď se jednalo o graficky ztvárněný a zvýrazněný text (orámovaný, nebo doplněný výraznými interpunkčními<sup>386</sup> či jinými symboly<sup>387</sup>), nebo o inzerci grafickou s ilustracemi. Občasná řádková inserce byla zařazována bez zvýraznění, tedy ve stejném fontu a velikosti písma, do rubriky *Různé zprávy* (např. „Šicí stroje „Lada-Bobin“ nemají chyběti u žádné hospodyňky a v domácnosti. Na nich jedině mimo šití možno zhotovovati umělé veškeré vyšívání. Zakupte stroj ten u zastupitelské firmy Václ. Břízek v Kostelci n. Č. L.“)<sup>388</sup>.

Ve vydání ze dne 14. 12. 1929, č. 33, ročník I., s. 3 bylo oznámeno zřízení nové rubriky pro inzerci s názvem *Malý oznamovatel*: „V této rubrice budeme přinášeti inserty: Dopisy, Nabídky různé, Blahopřání, Dotazy a poptávky, Prodej a Koupě, Nemovitosti (nájem a pronájem), Dražby, Sužby a práce, Byty a místnosti k pronajmutí, Ztráty a nálezy, Práce živnostníků, Různé. Za řádek účtujeme Kč 1,-, za tučný řádek 1.50. Inserty přijímáme do velikosti 12 řádek, větší inserty v této rubrice účtujeme dle zvláštní sazby novinové a platí se předem. Za nejasné texty a chyby se neručí.“

<sup>383</sup> Ukázky inzerce v *Průboji* viz Příloha U s. XXIX.

<sup>384</sup> Ceník inzerce v *Průboji* se – vzhledem k absenci redakčního archivu a nezachování dalších písemných materiálů – nepodařilo dohledat. Ověřit nelze ani informaci uveřejněnou ve vydání dne 17. 8. 1929, č. 16, ročník I., s. 3: „Zavedeme inserty ve velikosti 1 cm a 1-sloupečné, přístupné každému obchodu, živnosti, hospodářství, zábav. podnikům atd. Cena 5 Kč. Levné reklamy touto insercí použijte!“

<sup>385</sup> Výjimku představovaly např. plakáty ke *Slavnosti odhalení Masarykova kamene a Přátelský večírek na počest rodáků v předvečer odhalení Masarykova kamene*, zveřejněné ve vydání ze dne 30. 8. 1930, č. 17, ročník II., s. 3. Nelze však ověřit a prokázat, zda plakáty byly zařazeny jako placená inserce.

<sup>386</sup> Interpunkční znaménka – převažoval různé graficky ztvárněný vykřičník.

<sup>387</sup> Symboly např. šipka, ruka s nataženým ukazováčkem.

<sup>388</sup> *Průboj* vydání ze dne 11. 5. 1929, č. 2, ročník I., rubrika *Různé zprávy*, s. 3. V dalších číslech *Průboje* se tato inserce objevuje pravidelně znovu, ale je již realizována jako grafická s ilustrací.

V následujícím čísle bylo toto oznámení ještě jednou zopakováno, ale z nejasných důvodů nakonec rubrika vůbec zavedena nebyla.

Obsahově lze inzerci v *Průboji* rozčlenit do několika kategorií:

- a) inzerce regionální propagující služby a zboží,
- b) inzerce mimo region propagující služby a zboží,
- c) inzerce personální,
- d) inzerce osobní a soukromá,
- e) inzerce tiskárny, resp. vydavatele *Průboje*,
- f) inzerce univerzální,
- g) specifická kategorie – reklama reklamy.

Ad a) Své inzertáty zde měly firmy a živnostníci z Kostelce n. Č. lesy (např. Hostinský pivovar, řezník Šešták, Záložna, Karel Hloušek – závod klempířský, Hotel Zelený dům, firma Chytráček (marcipán, čajové pečivo, limonády atd.), cementárna Klíma). Po otevření prodejny s obuví Baťa v Kostelci n. Č. lesy (rok 1930) byla do *Průboje* zadávána také inzerce této obuvnické firmy (v rozsahu ½ strany nebo 1/1).

Dalšími početnými inzerenty byli živnostníci a firmy z regionu (např. pomníky Václav Borovička Nučice, Plaňanská vzájemná pojišťovna, Hotel „Pension“ Jevany, koncesovaná realitní kancelář Frant. Zaněk Český Brod, autorizovaný civilní inženýr Dr. Ing. Frant. Uher z Peček).

Do této kategorie lze také zařadit inzertáty s oznámením např. o převzetí živnosti (převzetí nájmu hostince), otevření nové lékařské ordinace nebo její přestěhování a změnu ordinačních hodin.

Ad b) Tento typ inzerátů nebyl častým jevem, vzhledem k teritoriálnímu vymezení týdeníku *Průboj*; ovšem k relativní blízkosti Prahy a pravidelnému a rostoucímu dopravnímu spojení mezi Černokosteleckem a Prahou zde jistá spádovost byla a někteří živnostníci či společnosti<sup>389</sup> regionální periodikum pro svou inzerci využívaly (např. Fotografický závod Langhans – „*Svatbu v Praze vyfotografuje zdařile Langhans, Vodičkova 37. Přízemí.*“, „*24. prosince Rozkošným velmi obrázkem potěšíte, ať jím kohokoliv v ten den obdaříte. Foto Langhans, Praha-Vodičkova 37.*“, nebo Slovanská pojišťovna – „*Slovanská pojišťovna akc. spol. v Praze II., Václavské n. 66 nabízí pojištění všeho druhu za nejlepších podmínek. Žádejte zdarma nezávaznou nabídku. Fondy a rezervy přes 103 miliony Kč. Vyplacené kapitály a náhrady 33 milionů Kč.*“). Výjimečná pak byla inzerce z jiných částí republiky (např. „*Psací, počítačové stroje a gramofony dodá J. Herbst v Č. Budějovicích*“).

---

<sup>389</sup> V některých případech majiteli byli odešlí rodáci z Černokostelecka.

Ad c) Inzerce personální v *Průboji* neměla v celkovém objemu inzerce výrazné zastoupení, zadávána byla jako řádková v rubrice *Různé zprávy* i jako grafická na inzertní straně: (např. „*Inteligentní snaživec, řádný a poctivý muž, se v redakci Průboje dozví o výhodném a výnosném zaměstnání, které by si vyžádalo jen málo dní v týdnu.*“<sup>390</sup>, „*Přijmu chlapce do učení na číšnictví, k celému zaopatření. Restaurace u Karla IV. v Kolíně n. L. III. Jan Legner, restar.*“<sup>391</sup>).

Ad d) Ke klasické osobní inzerci se řadila oznámení s poděkováním za účast na smutečním aktu, oznámení o úmrtí s krátkou notickou o zesnulém, svatební oznámení, gratulace ke jmeninám a narozeninám, přání do Nového roku, poděkování vděčných pacientů lékařům apod. (Např. *Srdečný dík vzdáváme všem, kdož na poslední cestě vyprovodili našeho drahého manžela a otce, pana Václava Salamánka, hrnčíř. dělníka u fy Al. Vondráček v Kostelci n. Č. L. Zvláštní díky patří pánu J. Konečnému za smuteční obřady a slova útěchy nad rakví zesnulého, panu MUDru J. Havlíčkovi za pečlivé léčení nemocného, za účast místních spolků: Hrnčířskému spolku „Kruh“, spolku tamburašů, válečných poškozců, strany komunistické, dělnictvu továrny Al. Vondráček a firmy Jar. Stuchlík a za darování věnce, pánům řečníkům za dojemné s ním rozloučení, Pohřebnímu ústavu Fr. Kočí za vzorné vypravení pohřbu a všem za projevy vřelých soustrastí a doprovod našeho nejdražšího. Kostelec n. Č. L. v říjnu 1932. Rodina Salamánková.*“<sup>392</sup>).

Soukromá inzerce pak zahrnovala pronájmy (a prodeje) pokojů, bytů, domů, prodej hospodářského zařízení, automobilů nebo věcí do domácnosti, poptávku po ztracených zvířatech apod.

Ad e) Inzertního prostoru ve svém listu využíval také jeho vydavatel a tiskař František Kadeřábek. Zařazoval inzerci nejen na zboží ze své tiskárny (tiskopisy, vizitky, razítka, prospekty, obálky apod.) a vydavatelskou činnost (např. kniha Petera Nansena *Šťastné manželství* v překladu redaktora Fr. Šimáčka, kronika města Kostelce n. Č. L. a celého kraje z pera redaktora a měst. Kronikáře Fr. Šimáčka), ale také na své další obchodní aktivity spojené s papírnickým obchodem umístěním v budově knihtiskárny – prodej psacích strojů zn. *Remington*, účetních knih, psacích potřeb apod.

Ad f) Inzerce s dlouhodobou aktuálností a platností bez ohledu na teritoriální vymezení periodika nebo přesné datum zveřejnění, určená pro širokou veřejnost je označována inzercí univerzální. Do této kategorie v *Průboji* náležely inzeráty,

---

<sup>390</sup> *Průboj*, vydání ze dne 7. 2. 1931, č. 40, ročník III., rubrika *Různé zprávy*, s. 3.

<sup>391</sup> *Průboj*, vydání ze dne 31. 5. 1930, č. 5, ročník II., s. 4.

<sup>392</sup> *Průboj*, vydání ze dne 8. 10. 1932, č. 41, ročník IV., s. 4.

pravidelně zařazované do textové části týdeníku (strany 2 a 3): *Schichtovo mýdlo* s jelenem, francovka *Alpa*, prací prášek *Radion*, pasta *Thymolin*, rostlinný tuk *Ceres*, nebo delikatesní margarín *Vitello*. Francovka *Alpa* (obdobně také prací prášek *Radion*) měla nejen grafickou inzerci, ale také textovou, řazenou v rubrice *Různé zprávy* (různé texty v délce několika řádků, bez označení, že se jedná o inzerci). Jednotlivé texty se v číslech následujících po sobě až na výjimky neopakovaly, ale byly opětovně používány: „*Sychravým, chladným a proměnlivým počasím nastávají revmatikům krutá muka. Masáží francovkou Alpou docílíte úlevy, krev se dokonale rozproudí, poskytnete tělu náležitou výživu, tím posílíte svaly a působí blahodárně na nervy. Žádejte původní balení Alpy s plombou!*“, „*Studené nohy jsou příznakem malého krevního oběhu, tím nedostatečné výživy dolních končetin. Jeví se u lidí, kteří se málo pohybují. Pěstujte turistiku anebo tělocvik chodidel a vykonajte každý den před spánkem masáž nezředitou francovkou ALPOU.*“<sup>393</sup>

Ad g) V rubrice *Různé zprávy* byly dlouhodobě (v letech 1932–1934), v nepravidelných intervalech a bez zvláštního zvýraznění, zařazovány texty<sup>394</sup> odborníka a obchodního psychologa Ing. J. Solara, zabývající se vždy smyslem a výhodami reklamy: „*Stará obchodní zkušenost: k čilému, snaživému obchodníku lidé raději jdou. Proto, že jim lépe vyhoví a poslouží, protože si jich váží víc. I jeho dobrá, veselá nálada lidi přitahuje. Dnes je to vidět a cítit víc než kdy jindy. Lidé mají rádi čilé, podnikavé, kurážné a veselé obchodníky. Proto také raději kupují u těch, kteří inserují, kteří je zvou letákem, plakátem, diapositivem v kinu atd. Dobrý vítr do Vašich plachet! Ing. J. Solar, Praha-XII., Fochova 76.*“<sup>395</sup>, (...) *Od jednoho insertu, od jednoho letáku nebo plakátu nečekejte zázraků. Reklama nejprve vzbudí jen pozornost. Potom burcuje zájem, zvědavost. Nakonec probudí touhu, přání – přivádí kupce do obchodu. (...) Lidé raději chodí do obchodu známého z novin a z nároží. Lidé věří firmě, jejíž jméno viděli tištěné v novinách předloni, před 5 nebo 10 lety. A také právem. Neboť trvalou, pravidelnou, soustavnou inzerci a reklamu může dělati jen seriosní, důvěryhodný obchod (...).*“<sup>396</sup>

<sup>393</sup> *Průboj*, vydání ze dne 8. 10. 1932, č. 41, ročník IV., rubrika *Různé zprávy*, s. 4.

<sup>394</sup> Nelze prokázat, že se jednalo o placenou inzerci; lze se pouze domnívat na základě obsahu a uvedeného kompletního kontaktu.

<sup>395</sup> *Průboj*, vydání ze dne 27. 8. 1932, č. 35, ročník IV., rubrika *Různé zprávy*, s. 3.

<sup>396</sup> *Průboj*, vydání ze dne 3. 9. 1932, č. 36, ročník IV., rubrika *Různé zprávy*, s. 3.

#### 4.2.4 Fotografie

Uplatnění fotografií (nejen) v tisku bylo spojeno s vývojem fotografické a polygrafické techniky a moderních technologií. Fotografie, nejprve s pomocí polotónové techniky, se dostala na stránky tištěných médií v poslední třetině 19. století a její důležitost vzrůstala.<sup>397</sup> Fotograf nakladatelství Melantrich, Karel Hájek, její význam potvrdil ve 30. letech 20. století prohlášením, že fotografie novinová je jedním z nejpoblárnějších druhů používané fotografie, přičemž noviny fotografie potřebují a je jedno, zda se jedná o rychlá a laciná novinová vydání na hrubém papíře, nebo o kvalitně tištěné materiály.<sup>398</sup>

Obrazová sdělení mají v procesu mediální komunikace svá opodstatnění a obrazová analýza se zaměřuje především na podchycení obsahu vizuálních sdělení. Jaké obrazy jsou použity, jaké osoby nebo události jsou zachyceny (a jakým způsobem) a předávány příjemci (v tomto případě čtenáři). Sledován je také kontext, tj. zda snímky jsou v souladu s doprovodným textem, zda mají odpovídající popisky, jsou-li uváděni autoři. Přístupy<sup>399</sup> k obrazové analýze v sobě tak spojují kvalitativní a kvantitativní metody.<sup>400</sup>

Redakce týdeníku *Průboj* do svých standardních čtyřstránkových vydání však přes uvedený význam fotografie zařazovala sporadicky; upřednostňovala text a inzerci. Poprvé byla fotografie (o šířce jednoho sloupce<sup>401</sup>) umístěna v čísle 6, ročníku I., ze dne 8. června 1929, na titulní stránce; jednalo se o portrétní fotografii Dr. Karla Farského, zakladatele církve československé, text upomínal dvouleté výročí jeho úmrtí.

Fotografie v *Průboji* byly vždy voleny černobílé, buď doplněné samostatnými popiskami, příp. popisky suploval titulky článku umístěný u fotografie. Byly připojeny k textu na dané stránce, stály tedy vždy v kontextu; nepředstavovaly samostatně sdělovanou informaci pomocí obrazu s popiskou. Autor snímku či zdroj nebyl nikdy uváděn; funkce fotografa či fotoreportéra v rámci redakce neexistovala. Snímky byly voleny s ohledem na typ periodika (seriózní regionální týdeník) a příslušný text; vybrané portrétní snímky evokovaly vážnost či důležitost osob, dokumentární obrazovaný materiál osob (tzv. živé fotografie) zachycoval pozitivní a společensky

<sup>397</sup> VEČEŘA, P. *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015, s. 103. ISBN 978-80-247-4178-9

<sup>398</sup> HALADA, J., OSVALDOVÁ, B. *Slovník žurnalistiky. Výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum, 2017, s. 101. ISBN 978-80-246-3752-5.

<sup>399</sup> Např. přístupy analýzou technických kódů (mj. velikost zobrazení, úhel pohledu), symbolických kódů (mj. barevnost, umístění příp. zachycení činnosti osob).

<sup>400</sup> TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál s.r.o., 2010, s. 155–161. ISBN 978-80-7367683-4.

<sup>401</sup> Layout stránek *Průboje* byl dělen na tři sloupce.



vhodné aktivity. Typ fotografií, které by svým obsahem či formou našly uplatnění na stránkách bulváru, se zde nevyskytovaly.

Svou roli hraje i kvalita obrazu. Tisková kvalita pak ovlivňuje její působivost, čitelnost a srozumitelnost. Fotografie na stránkách novin tedy čtenáři informaci zprostředkovává<sup>402</sup>, příp. doplňuje; není ale originálem, nýbrž „jen“ reprodukcí. Týdeník *Průboj* byl od září 1929 tisknut pomocí sázecího stroje tzv. Typografu „moderního sázecího stroje, jaký si zavedla tiskárna *Průboje*, aby mohla stačiti požadavkům doby.“<sup>403</sup> Snímky dominující titulní stránce tzv. úvodní, příp. fotografie velkého formátu přes více sloupců, redakce *Průboje* neaplikovala, výjimkou v tomto směru byla fotografie prezidenta T. G. Masaryka v roce 1930<sup>404</sup>.

V průběhu deseti ročníků *Průboje* se na jeho stránkách objevilo celkem 82 fotografií, jejich rozdělení a četnost dokládají tabulky č. 9 a 10.

Tabulka 9 Přehled typů<sup>405</sup> fotografií v *Průboji* (1929–1939)

Typ fotografie dle obsahu	Umístění		Počet fotografií celkem
	titulní stránka	stránky 2–4	
<b>Portrétní</b>	16	10	26
<b>Dokumentární (živá)</b> <sup>406</sup>	-	15	15
<b>Dokumentární (statická)</b> <sup>407</sup>	12	29	41
<b>Fotografií celkem</b>	28	54	82

Zdroj<sup>408</sup>

Tabulka 10 Fotografie v *Průboji* v jednotlivých ročnících (1929–1939)

Ročník <i>Průboje</i>	Počet fotografií
I. (rok 1929)	7
II. (rok 1930)	14
III. (rok 1931)	1
IV. (rok 1932)	10
V. (rok 1933)	1
VI. (rok 1934)	13

<sup>402</sup> Resp. poskytuje prožitek informace pomocí zrakového vnímání.

<sup>403</sup> *Průboj*, č. 20, vydání ze dne 14. 9. 1929, ročník I., s. 1, Od novinářova stolu k čtenářovi, Úvodník.

<sup>404</sup> *Průboj*, č. 18, vydání ze dne 6. 9. 1930, ročník II. s. 1 – fotografie T. G. Masaryka (a doprovodná oslavná báseň) byla umístěná přes dva tiskové sloupce. Titulní strana vydání viz Příloha V s. XXXII.

<sup>405</sup> Nejedná se o formální vymezení pojmu či definování jednotlivých druhů fotografií v rámci terminologického diskurzu, ale výčet a základní rozlišení použitých fotografií.

<sup>406</sup> Tzv. živá fotografie zachycuje osoby při činnosti (byť i nejsou hlavním tématem obsahu fotografie), nebo skupinové focení. Nejedná se o fotografii portrétní (typu hlava a ramena).

<sup>407</sup> Fotografické zachycení architektury, krajiny, přírodního prvku.

<sup>408</sup> Autorka práce, 2018 (vlastní šetření, analýza *Průboje*).

VII. (rok 1935)	13
VIII. (rok 1936)	13
IX. (rok 1937)	6
X. (rok 1938)	4
XI. (rok 1939)	nelze doložit
<b>Fotografií celkem</b>	<b>82</b>

Zdroj<sup>409</sup>

### 4.3 Grafika

Typická grafická úprava novin vycházela ještě ve dvacátých letech minulého století z grafické podoby nejrozšířenějšího českého deníku, vydávaného v Praze, který sám sebe vymezoval jako nepolitický list – *Národní politiky*.<sup>410</sup> Na grafiku navazovala zároveň struktura novin, skladba rubrik; tehdejší novinová periodika vykazovala podobnost. S rozvojem polygrafického průmyslu, vznikem koncernů a navyšováním počtu titulů však záhy došlo u periodik k tendenci oddělení, zvýraznění se a prosazení se na trhu.

Černokostelecký týdeník *Průboj* náležel k periodikům, která si držela svou zvolenou základní jednoduchou grafickou úpravu po celou dobu existence. Přesto se ani *Průboj* nevyhnul vizuálním obměnám.

- 1) Hlavička listu – dominantní prvek první strany; řešena na plnou šíři sazby. Skládala se z několika částí; graficky upravený název novin doplňoval v horní části podnázev *Týdeník z Černokostelecka* a v dolní pak *Nezávislý*<sup>411</sup> časopis hájící pokrok a zájmy středních Čech. Vpravo od názvu listu byla výrazně uvedena cena (60 haléřů<sup>412</sup>), vlevo informace o odběru: „Kdo si ponechá jedno ukázkové číslo, pokládá se za odběratele“. Nad horní linkou hlavičky byl uváděn ročník, den a místo vydání a číslo vydání. Pod dolní pak vydavatelské údaje: „Vychází týdně v sobotu. – Předplatné v administraci knihtiskárny v Kostelci n. Č. L.: ročně 32 Kč, čtvrtletně 8 Kč. – Inserce levná a účinná. Rukopisy se nevrací a psané budtež po jedné straně papíru. Anonymní (nepodeps.) se neotiskují. – Reklamace nevyplácejí se, jsou-li

<sup>409</sup> Autorka práce, 2018 (vlastní šetření, analýza *Průboje*)

<sup>410</sup> KUBÍČEK, J. *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1 Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919-1945, Část 1 Bibliografie. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004, s. 7. ISBN 80-86249-28-X.

<sup>411</sup> Od vydání ze dne 21. 9. 1929, č. 21, ročník I. slovo „Nezávislý“ nahradilo do té doby používané slovo „Neodvislý“.

<sup>412</sup> Cena 60 haléřů v přímém prodeji se nezměnila po celou dobu vydávání *Průboje*.

otevřené a označené. Uzávěrka listu ve čtvrtek. – Novinových známek povoleno užívatí výnosem ředitelství pošt a telegrafů v Praze pod čís. 98.503 ze dne 3. května 1929. Redaktor Fr. Šimáček, odb. učitel a spisov.; vydavatel a knihtiskař Fr. Kadeřábek v Kostelci n. Čern. Lesy.<sup>413</sup> Od II. čísla I. ročníku byly vydavatelské údaje zkráceny a písmo zmenšeno. Odlišný font písma se používal pro textovou část a pro název listu v hlavičce. V rámci grafických úprav, které hlavičku listu vizuálně výrazně proměnily (od vydání ze dne 2. ledna 1932, č. 1, ročník IV.), byl vyměněn používaný font názvu periodika.<sup>414</sup>

- 2) Hlavičku listu byla od následujícího textu vždy oddělena graficky ztvárněnou linkou, čímž došlo k vizuálnímu oddělení, ale zároveň byla linka propojovacím prvkem, používaným v celém listu.
- 3) Použité písmo bylo na první pohled stejné pro celý list, bylo základním i titulkovým písmem, odlišovalo se velikostí a zvýrazněním (verzálky, kurzíva, proklad znaků, tučné písmo).<sup>415</sup> Názvy jednotlivých rubrik, oddělené horní a spodní linkou od textu a uvedené verzálkami, bez zesíleného duktusu, byly ve stejném fontu. Výjimku tvořily v ročnících I. a IV. – X. některé rubriky<sup>416</sup>, s názvem uvedeným tučným písmem a linkami nebo kompletním orámováním. Také pro některé titulky či mezititulky hlavních článků byl postupně používán odlišný font (od ročníku VI.).
- 4) Články a rubriky byly na sebe napojeny účelně, jejich struktura byla dodržována tak, jak byl čtenář navyklý od prvního čísla *Průboje*. Bylo přihlédnuto také k estetickému propojení textů (např. na první stránce pod hlavičkou v prvním sloupci na umístěné motto či citát navazovala většinou báseň a za ní následoval úvodník, buď k zamyšlení, nebo na aktuální téma (politické, hospodářské, historické, výročí osobnosti apod.).
- 5) Fotografie *Průboj* využíval omezeně, pokud je uplatnil, jejich umístění na stránce bylo vyvážené k danému textu, vždy s ním byly v souvislosti a doplňovaly tedy uváděné informace.<sup>417</sup>
- 6) Základní barvou týdeníku jak pro texty, inzerci i fotografie byla černá, resp. odstíny šedi. Užití jiné barvy jako zvýrazňujícího doplňku bylo použito pouze v některých

<sup>413</sup> Vydavatelské údaje z vydání ze dne 1. května 1929, č. 1, ročník I. Údaje pouze neobsahovaly doplněné číslo a datum povolení užívání novinových známek (bylo uváděno až od č. 2).

<sup>414</sup> Hlavička listu z roku 1929 (I. ročník *Průboje*) a následné změny logotypu viz Příloha Q s. XXI.

<sup>415</sup> Font písma se určit s jistotou nepodařilo. Oslovení typografové potvrdili míru zkreslení vzhledem k několika užívaným modifikacím jednotlivých fontů, svou roli hraje také kvalita tisku. Nejpravděpodobněji se u textu jedná o patkový font Baskerville.

<sup>416</sup> V ročníku I. např. rubrika *Sport* nebo *Ze soudní síně*. V ročnících IV.–X. se počet rubrik snižoval, v posledním ročníku zůstala zachována převážně jen rubriky *Různé zprávy*, *Beseda* a *Kde a kam?*, které byly graficky zvýrazněné s odlišným fontem písma od ostatního textu.

<sup>417</sup> Fotografie v *Průboji* viz kapitola Fotografie 4.2.4 s. 96.

případech; tehdy byla zvolena barva červená pro název periodika k celkovému vizuálnímu vyzdvihnutí hlavičky listu.<sup>418</sup> Zdobné grafické doplňky (vyjma linek a orámování textů, příp. v inzerci) list nepoužíval.

#### 4.4 Cenzura v *Průboji*

Do roku 1938 týdeník *Průboj* oficiální cenzurní zásah do obsahu svého vydání nepocítil.<sup>419</sup> Ještě před zavedením předběžné cenzury a podpisem mnichovské dohody na podzim 1938 byl však *Průboj* shledán vinným pro přečin nedovoleného zpravodajství<sup>420</sup> dle § 23, hlava III (Ohrožování míru v republice a vojenské bezpečnosti) *Zákona na ochranu republiky* ze dne 19. března 1923. *Průboj* ve svém vydání ze dne 4. června 1938, č. 23, ročník X., rubrika *Různé zprávy*, s. 3, zveřejnil krátkou zprávu uvedenou titulkem *Co píše Černokostelečan z vojny*.<sup>421</sup> Krajský trestní soud v Praze potvrdil 10. června 1938 skutkovou podstatu činu s odůvodněním: „V místě se tiskem uveřejňuje zpráva o pohybu vojska, ač to bylo úředně zakázáno. Jest proto spatřovati v obsahu místa tohoto trestný čin podle shora uvedeného zákonného ustanovení. Návrh státního zastupitelství, aby bylo nařízené zabavení tiskopisu *Průboj* potvrzeno, vysloven zákaz dalšího rozšiřování a nařízeno zničení zabavených výtisků, jest odůvodněn ustanoveními § 493 tr. ř. a § 37 tisk. zákona. Soud proto vyhověl tomuto návrhu.“<sup>422</sup> Vydání *Průboje* č. 23 bylo po soudním rozhodnutí nakonec realizováno, v hlavičce však bylo uvedeno: „Po konfiskaci druhé opravené vydání“ a inkriminovaný text byl upraven.

<sup>418</sup> Např. rok 1930 – č. 36, vydání ze dne 4. 1. 1930 (ponovoroční), č. 37, vydání ze dne 11. 1. 1930 (Masarykův rok) a č. 18, vydání ze dne 6. 9. 1930 (T. G. Masaryk).

<sup>419</sup> Resp. cenzura nebo soudní zásah do obsahu na základě platných zákonů nebyli v *Průboji* v letech 1929–1937 dohledány, a to ani v zachovalých písemnostech v archivních fondech.

Pozn. redakční archiv *Průboje* se nedochoval.

<sup>420</sup> „Kdo tiskem uveřejní zprávu o síle, válečné zdatnosti nebo pobytu vojska neb o jiném zařízení republiky nebo jejího spojence, zavedeném k obraně, ač to bylo úředně zakázáno neb ač mohl ze zprávy nebo jiných okolností vědět, že uveřejněním ohrožuje zájem státu, kdo tiskem uveřejní zprávu o mimořádných zařízeních k udržení neb obnovení pokoje, ač to bylo úředně zakázáno, trestá se za přečin vězením od osmi dnů do šesti měsíců.“

Zákon č. 50/1923 ze dne 19. 3. 1923. Zákon na ochranu republiky. In: *Dějiny médií*. Končelík, J. *Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. [online]. [cit. 14. 8. 2018]. Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/medialni-legislativa/>

<sup>421</sup> Národní archiv Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18.

Plné znění zprávy původní (s poznámkou cenzora) a zprávy ve druhém opraveném vydání po konfiskaci viz Příloha W s. XXXIII.

<sup>422</sup> Nález k návrhu státního zastupitelství v Praze ze dne 8. 6. 1938, č. j. Tlž 841/38/1. SOKA Kolín, Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Krise, do které se česká společnost v průběhu roku 1938 dostávala, vedla až k zavedení předběžné cenzury, která vstoupila v platnost s obdobnými oprávněními<sup>423</sup> jako tzv. mimořádná opatření daná vládním nařízením č. 177/1938 ze dne 17. září 1938.<sup>424</sup> Na týdeník *Průboj*, vzhledem k jeho periodicitě, se pak vztahovalo také nařízení 24 hodinové lhůty (předkládání periodika ke kontrole před tiskem).

Na začátku září 1938, před vstupem tzv. mimořádných nařízení v platnost, došlo k situaci, kdy již vytištěný náklad *Průboje* nebyl podstoupen k distribuci. Jednalo se o vydání ze dne 3. září 1938. č. 36, které bylo shledáno státními bezpečnostními orgány obsahově závadným: „Protože minulý týden byl *Průboj* pro obsah celého úvodníku „Proč povykují“ a z části i pro obsah zprávy „Žeň z prázdnin“ zabaven, přinášíme ještě jednou aspoň stručný obsah zabaveného čísla, k jehož opravenému vydání už nemohlo z technických příčin dojít. (...)“<sup>425</sup> „Jelikož bylo poslední číslo *Průboje* úředně zabaveno, nereklamujte je!. Administrace.“<sup>426</sup>

K dalšímu zabavení vydání či opravě čísla po konfiskaci již do konce roku 1938<sup>427</sup> nedošlo. Obsahově závadné, kontroverzní texty však byly úředními orgány nalezeny ve dvou prosincových vydáních; inkriminované části textů byly začerněny<sup>428</sup> a čísla vydána.

S cenzurními obtížemi se *Průboj* potýkal také v posledním roce své existence (1939): „Poslední dvě konfiskace letošního roku<sup>429</sup> byly pak následek nedbání a neuposlechnutí cenzurních výměrů. Toto opětovné nedbání úředních příkazů dává důvod k obavě, že při znovuvydávání tohoto časopisu došlo by znovu k řadě úředních zákroků proti časopisu a že týž by nebyl veden, vzhledem k povaze dřívějších konfiskací, v duchu nynější politické konstelace a v duchu Protektorátu.“<sup>430</sup>

---

<sup>423</sup> Omezení, rozšiřování nebo zastavení vydávání periodického i neperiodického tisku ještě před jejich uveřejněním.

<sup>424</sup> WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P. JANÁČEK, P. A KOL. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749–2014*. Praha: Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015, svazek II., s. 900. ISBN 978-80-200-2491-6 (komplet) (Academia).

<sup>425</sup> *Průboj*, vydání ze dne 10. 9. 1938, č. 37, ročník X., rubrika *Různé zprávy*, s. 2.

<sup>426</sup> *Průboj*, vydání ze dne 10. 9. 1938, č. 37, ročník X., rubrika *Listárna redakce* s. 4

Vydání úředně zabaveného *Průboje* ze dne 3. 9. 1938, č. 36, ročník X. viz Příloha X s. XXXIV.

Inkriminované části textu vyznačeny.

<sup>427</sup> Poslední číslo roku 1938 *Průboje* bylo ze dne 31. 12. 1938, č. 53, ročník X.

<sup>428</sup> 1) *Průboj*, vydání ze dne 10. 12. 1938, č. 50, ročník X., rubrika *Různé zprávy*, s. 1. *Ode všeho z domova a ciziny* – cenzurní opatření v rozsahu 4 řádek sloupce ve zprávě o výměně území Německem v rámci Evropy. 2) *Průboj*, vydání ze dne 17. 12. 1938, č. 51, ročník X., rubrika *Různé zprávy*, s. 1. *Ode všeho z domova i z ciziny* – cenzurní opatření v rozsahu 7 řádek sloupce ve zprávě o ničení odpadů v ČR a co je možné vše vyrábět z kostí. Následující tři řádky pokračování textu na s. 2 pak zcela vynechány.

<sup>429</sup> Nepřímé potvrzení vydávání týdeníku *Průboj* také v roce 1939.

Viz kapitola 4.1 Formální analýza – charakteristika periodika s. 81.

<sup>430</sup> Část odůvodnění ze zamítnutí žádosti o znovuoobnovení vydávání *Průboje* okresním hejtmánem v Českém Brodě (duben 1939).

Národní archiv Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18.

## 4.5 František Šimáček

Česká regionální historiografie doposud opomíjela významného představitele veřejného života na Černokostelecku – učitele, novináře, vlastence, literárního překladatele, kronikáře, historika, muzejního kustoda a odbojáře Františka Šimáčka (1898–1970). Tato kapitola si klade za cíl zachycení života, tj. zkušeností této osobnosti (nejedná se tedy o epizodickou biografii), jejíž význam, mj. vzhledem k aktivitám v období po Mnichovské dohodě a okupaci Československé republiky, v mnoha ohledech překročil hranice regionu.

Vzhledem k omezenému množství zachovaných písemných materiálů, se staly nejvýznamnějšími zdroji<sup>431</sup> informací k životu a činností Františka Šimáčka a) nezpracovaný a nezaevidovaný osobní fond F. Šimáčka uložený v SOkA Kolín, b) osobní výkaz učitele v SOkA Kolín, c) černokostelecký regionální týdeník *Průboj* (1929–1939), c) samostatné dokumenty uložené v několika fondech, sbírkách a evidencích Vojenského ústředního archivu Praha (odbojová činnost) a d) Národního archivu Praha - Chodovec (poválečná činnost).

### 4.5.1 Mládí, studia a první světová válka

František Šimáček<sup>432</sup> se narodil 12. března 1898 v Křinci u Nymburka do rodiny místního obuvníka Josefa Šimáčka a jeho ženy Marie.<sup>433</sup> Obecnou školu absolvoval v Křinci (1904–1910), poté nastoupil na studia do Nymburka, která v roce 1918 ukončil maturitou na *Reálné škole obecné*<sup>434</sup>. V následujícím roce odešel do Prahy, kde – s několika měsíčním přerušením studia – absolvoval jednoroční učitelský abiturientský kurs zakončený v říjnu 1920 doplňující maturitou.<sup>435</sup>

---

Pozn. Zamítnutí žádosti se uskutečnilo za stavu, kdy se všeobecně stupňoval nátlak ze strany nacistického Německa, německá armáda již měla obsazené Čechy a Moravu, svou činnost ukončila první protektorátní vláda resp. ještě druhorepubliková vláda Rudolfa Berana a vlády se koncem dubna ujala druhá protektorátní vláda divizního generála Aloise Eliáše. Protektorát byl realitou a nebylo přípustné jakékoliv jeho ohrožení či napadání (míněno tiskem). Zamítnutí žádosti bylo v souladu s tehdejšími preventivními opatřeními.

<sup>431</sup> Dokumenty jako datový podklad této práce zahrnují tedy osobní i oficiální dokumenty, tj. úřední dokumenty, archivní data, výstupy médií a zároveň jsou to dokumenty, současné, které vznikaly v době událostí, primární a v neposlední řadě také retrospektivní.  
HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 204–205. ISBN 80-7367-040-2.

<sup>432</sup> Foto Fr. Šimáčka se soukromého archivu Jiřího D. Bohaty (připojen podpis) viz Příloha Y s. XXXVI.

<sup>433</sup> OÚ Křinec. Matrika městyse Křince. Rodný list Fr. Šimáčka.

<sup>434</sup> Reálná škola byla v Nymburce založena roku 1903, dnes *Gymnázium Bohumila Hrabala*.

<sup>435</sup> SOkA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, č. k. 350.

V letech 1916–1918 byl přiřazen jako záložník k pěšímu pluku 44 v konečné hodnosti j. d. četaře.<sup>436</sup> Po skončení první světové války a vypuknutí konfliktu mezi Československem a Maďarskem o území Slovenska<sup>437</sup> se dobrovolně přihlásil a zúčastnil bojů na Slovensku (1919). Na podzim se v hodnosti rotmistra (důstojník čekatel), vrátil zpět do Prahy.<sup>438</sup>

Absolvované vzdělání, navíc doplněné o dva semestry *Školy vysokých studií pedagogických* v Praze (1921–1922), potvrdilo další profesní dráhu Fr. Šimáčka. Jako tzv. zastupující učitel<sup>439</sup> dostal umístění (většinou roční) do obecních škol, nejprve v Činěvsi u Poděbrad, pak do Chotěšic, Bělé pod Bezdězem a do Rostoklat u Českého Brodu<sup>440</sup>. Ve funkci tzv. výpomocného učitele pracoval rok v Semicích a následně byl přemístěn<sup>441</sup> do Kostelce nad Č. lesy. Po ročním působení, zde byl již veden, ve školním roce 1925–1926 a na základě složení tzv. zkoušky způsobilostní pro školy měšťanské<sup>442</sup>, jako tzv. zatímní odborný učitel.<sup>443</sup>

S Miladou Šestákovou, dcerou černokosteleckého řezníka se Fr. Šimáček oženil 25. července 1925 v Kostelci n. Č. lesy.<sup>444</sup> Z manželství se záhy narodily dvě

---

<sup>436</sup> Závěrečnou, VII. třídu (maturitní) navštěvoval František Šimáček již jako tzv. vojenský dovolenec. Pozn. V období Rakouska-Uherska tak byli označováni vojenští záložníci bez nároku na plat s možností okamžitého povolání v době válečného konfliktu.

Gymnázium B. Hrabala v Nymburce, archiv školy – *Třídní výkazy Reálné školy obecné v Nymburce z let 1910–1919*.

<sup>437</sup> Maďarsko v 1. sv. válce patřilo k poraženým stranám. Československo mělo jako válečnou náhradu získat (spolu s Jugoslávií a Rumunskem) část maďarského území, v případě Československa šlo konkrétně o území Podkarpatské Rusi a Slovenska. Maďarsko ale odmítlo ztrátu Slovenska připustit a od konce války probíhaly o toto území spory, které vyústili, po převzetí moci komunisty v Maďarsku, v šarvátky a nepokoje. Zároveň Maďarsko začalo formovat novou armádu, tzv. Maďarskou ruskou armádu. Diplomatické řešení sporu, o které se zasazoval mj. americký prezident Wilson, skončilo neúspěchem. V dubnu 1919 zaútočilo proti Maďarsku Rumunsko, v závěru téhož měsíce vstoupily do bojů i čs. jednotky, tvořené dvěma legionářskými divizemi a dobrovolníky z řad studentů, sokolů, sportovních svazů apod. Konfliktní a částečně nepřehledná situace vyústila nejprve v příměří Maďarů a Rumunů, následně v obnovení bojů a obsazení Budapešti rumunským vojskem. Čs. jednotky, podporované Francií, byly již o dva měsíce dříve vyzvány Dohodou k příměří a respektování stanovených poválečných hranic. Výsledkem sporu o Slovensko bylo jeho připojení k republice, ale také zjištění, že se náš stát bez funkční armády neobejde.

KLIMEK, A. *Vítejte v první republice*. Praha: nakl. Havran, 2003, s. 57–59. ISB 80-86515-33-8.

<sup>438</sup> SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>439</sup> Učitelé byli dle vzdělání a praxe řazeni do čtyř základních kategorií: učitelský čekatel (zastupující), výpomocný učitel, vedlejší učitel (zatímní), definitivní učitel. Tyto kategorie ovlivňovaly nejen jejich odměňování, ale často také postavení ve společnosti.

<sup>440</sup> Již v době svého působení jako zastupující učitel v Rostoklatech uplatňoval svůj nárok na jmenování definitivním učitelem bez určení místa.

<sup>441</sup> „Okresní školní výbor v Českém Brodě ustanovuje Vás výpomocným učitelem na měšťanských školách a přikazuje Vás službou na čas potřeby k vyučování na měšťanskou školu chlapeckou v Kostelci n. Č. L. (...). Na řečené místo nastupte dne 1. září 1924. Přihlaste se závčas u ředitelství školy a u místní školní rady. Připomínáme Vám služební přísahu.“

<sup>442</sup> Oznámení o složení zkoušky a žádost o jmenování zatímním odborným učitelem (1925) viz Příloha Z s. XXXVII.

<sup>443</sup> SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>444</sup> Tamtéž.

Pozn. Oznámení o sňatku, resp. o změně rodinného stavu či narození dětí, bylo povinné hlásit příslušnému Okresnímu školnímu výboru (v Českém Brodě).

děti: syn Vít (1926) a dcera Helena (1928).<sup>445</sup> První definitivu, resp. ustanovení definitivním učitelem bez místa určení (při současném trvání kategorie zastupující odborný učitel při měšťanské škole v Kostelci n. Č. lesy), Fr. Šimáček obdržel v roce 1928; finální ustanovení definitivním odborným učitelem<sup>446</sup> při měšťanské škole chlapecké v Kostelci n. Č. lesy získal až roku 1936.<sup>447</sup>

#### 4.5.2 Redaktor *Průboje* a činnost v Kostelci nad Černými lesy

*„Zast. odborný učitel měšť. školy dívčí v Kostelci n. Č. L. František Šimáček okresnímu školnímu výboru v Česk. Brodě oznamuje, že od 1. května t.r. bude redigovati nepolitický týdeník Průboj, vycházející v Kostelci n. Č. L.“*<sup>448</sup> Fr. Šimáček zastával funkci redaktora týdeníku *Průboj*<sup>449</sup> po celou dobu existence tohoto listu, tj. od května 1929 do dubna 1939.

Konfliktní situace vč. výtek ze stran sociálních demokratů ohledně avizované nestrannosti periodika, ho provázely po celou dobu jeho působení v *Průboji*. Pouze ve výjimečných případech se vyhrtily. Poprvé se tak stalo v roce 1930, po vyostření sporu týkajícího se série článků s tématem černokosteleckého pivovaru<sup>450</sup> a navrhovaného soudního řízení. Záležitost byla zástupci pivovaru předána také Zemské školní radě v Praze; ze strany Zemské školní rady hrozilo Fr. Šimáčkovi ukončení redaktorské činnosti. *„Upouštíme od dalšího stíhání odborného učitele Frant. Šimáčka a ukládáme okresnímu školnímu výboru, aby jmenovaného napomenul, by snášenlivých chování hleděl si získati u všech svých spoluobčanů přízeň a důvěru. Protože podle některých článků neodvislého časopisu Průboj, které jsou zahroceny proti určité části obyvatelstva, lze souditi, že činnost redaktora Frant. Šimáčka odborného učitele v Kostelci n. Č. L., není plně ve shodě s ustanoveními § 23. a 34.*

<sup>445</sup> Vít Šimáček (1926–?), Helena Šimáčková (1928), provdaná Polachová, se po studiích stala první ženskou divadelní dramaturgyní u nás. Pracovala v divadlech po celé republice, jejím posledním působiště bylo Divadlo na Fidlovačce v Praze. V současné době je dlouhodobě zdravotně indisponována.

<sup>446</sup> Učitel Fr. Šimáček se třídami, foto z let 1933 a 1937 viz Příloha AA s. XXXVIII.

<sup>447</sup> SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>448</sup> Tamtéž.

Oznámení Fr. Šimáčka z dubna 1929 adresované Okr. školnímu výboru v Českém Brodě bylo předáno k dalšímu řízení. Projednávalo se, zda redigování časopisu a funkce redaktora je v případě učitele vedlejším povoláním s povolením zemské školní rady. Na základě služební pragmatiky učitelstva národních škol Zemská školní rada sdělila, že není třeba předchozího souhlasu s provozováním této činnosti a ta je možná.

<sup>449</sup> Zároveň byl také občasným přispěvatelem *Českého slova*, *A-zeť* aj.

<sup>450</sup> Kauza černokosteleckého pivovaru se týkala osoby Jos. Spousty, správni rady a hospodaření pivovaru. Byla ukončena na jaře 1931, což Fr. Šimáček dokladoval také Okresnímu školnímu výboru v Českém Brodě. Viz Příloha BB s. XXXIX.



služební národních škol, budiž jmenovaný upozorněn, že v případě, že by v této tendenci pokračoval, byli bychom nuceni zakázat jmenovanému učiteli nadále vedlejší zaměstnání jako redaktora časopisu *Průboj*.<sup>451</sup>

Fr. Šimáček byl velmi činným člověkem; kromě svého povolání učitele a redigování *Průboje* se zapojil i do mnoha dalších černokosteleckých aktivit, „působil ve prospěch hospodářského, kulturního a všestranného rozvoje a prospěchu města“<sup>452</sup> a zastával v Kostelci n. Č. lesy, v meziválečné době, několik veřejných funkcí<sup>453</sup>:

- a) okresní biografický referent města (1931–?)<sup>454</sup>,
- b) kronikář města (1928–1939),
- c) člen městského zastupitelstva (1932–1938),
- d) člen disciplinární komise pro zřizence obce kostelecké (1934–?)<sup>455</sup>,
- e) zástupce dohlédacího úřadu pro volbu do obecního zastupitelstva (1938).

Stál také za myšlenkou zřízení *Musejního spolku*<sup>456</sup> a založení okresního veřejného muzea v Kostelci n. Č. lesy<sup>457</sup>. Předsedou spolku se stal Josef Hůla<sup>458</sup>, Fr. Šimáček zastával pozici musejního kustoda a archiváře. Slavnostní otevření muzea v městských prostorách tzv. Okresního domu, se uskutečnilo v neděli 14. května 1935.<sup>459</sup>

<sup>451</sup> SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350. Pozn. Proti rozhodnutí Zemské školní rady se Fr. Šimáček prostřednictvím svého advokáta JUDr. R. Trauba odvolal a zároveň podal k Okresnímu soudu v Českém Brodě žalobu pro urážku na cti z důvodu neoprávněného disciplinárního oznámení.

<sup>452</sup> Z protokolu sepsaného Fr. Šimáčkem dne 26. 8. 1936 na základě šetření pro obecní radu v Kostelci n. Č. lesy, která řešila stížnost (zařazování zpráv nepodepsaných, odpovědnost redaktora, veřejné působení) proti redaktorovi *Průboje*.

SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>453</sup> Funkce a činnosti Fr. Šimáčka doloženy zmínkami v archivních fondech a týdeníku *Průboj*:

SOKA Kolín, *Osobní fond F. Šimáčka*, bez inv. č. (nezaevidováno).

SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350. *Průboj*, ročníky I.–X.

<sup>454</sup> Přesné datum ukončení činnosti ve funkci nepotvrzeno.

<sup>455</sup> Přesné datum ukončení činnosti ve funkci nepotvrzeno.

<sup>456</sup> „Pro zřízení muzea v Kostelci Č. L. vytvořilo se v těchto dnech přípravné sdružení, které si vzalo za úkol vypracovat a ke schválení předložit stanovy „Musejního spolku“ a opatřit vhodnou místnost. Žádá proto pány majitele památných předmětů (nábytek, obrazy a obrázky, oděv, nástroje, pečeti, knihy, listiny, peníze a podob.), aby je do té doby, než „Musejní spolek“ vejde v činnost, u sebe laskavě ponechali a nedávali jich do muzeí cizích, aby se to, co ještě v našem městě a okolí zbylo, také zde zachovalo pro časy budoucí.“

*Průboj*, vydání ze dne 17. 5. 1930, č. 3, ročník II., rubrika *Různé zprávy*, s. 2.

Roku 1935 bylo, ještě před svým otevřením, museum Černokostelecka přijato za člena Svazu muzeí.

*Průboj*, vydání ze dne 20. 3. 1935, č. 13, ročník VII., úvodník – *Museum Černokostelecka*, s. 1.

<sup>457</sup> Dnes *Muzeum hrnčířství*, nám. Smiřických 41, Kostelec n. Č. lesy.

<sup>458</sup> Josef Hůla, ředitel měšťanských škol v. v., byl předsedou spolku v letech 1930–1937.

<sup>459</sup> „(...) byl dán podnět k založení okresního muzea v Kostelci n. Č. L. Myšlenky té se ujala s opravdovým porozuměním a láskou k věci redakce „Průboje“ a čile ji propagovala. (...) Zvláštností jest, že převážná většina sebraných věcí pochází z Kostelce a jeho nejbližšího okolí, odkud docházejí děti do škol v Kostelci nad Č. L. Děti jsou nejhrolivějšími sběrateli. (...).

Pozn. Z projevu předsedy spolku Josefa Hůly na slavnosti při otevření muzea.

*Průboj*, vydání ze dne 20. 4. 1935, č. 16, ročník VII., rubrika *Různé zprávy*, s. 1–2.

Vzhledem ke své pozici městského kronikáře byl vyzván<sup>460</sup> k sepsání dějin města Kostelce n. Č. lesy. První díl<sup>461</sup> zamýšlené kroniky byl vydán knižně v edici *Knižnice Průboje*, v roce 1935, pod názvem *Za poznáním města Kostelce nad Č. L. a jeho okolí* a s podtitulem *Kroniky díl I. Místopis – Dějiny kosteleckého panství – Domy – Statistika*. Dalším jeho dílem byl, (ve spolupráci s JUDr. Josefem Veselým) Průvodce po Černokostelecku, vydaný v roce 1937 (opět v knihtiskárně Fr. Kadeřábka). Kromě publicistické a novinářské činnosti se věnoval také poezii<sup>462</sup>; jeho básně byly vydávány mj. i v *Průboji*.

V období 20. a 30. let se Fr. Šimáček také zabýval překladatelskou činností; z němčiny a latiny, ze severských jazyků (dánštiny)<sup>463</sup>, překládal i japonskou poezii<sup>464, 465</sup>.

Po ukončení činnosti týdeníku *Průboj* v dubnu 1939 se Fr. Šimáček stal ještě téhož měsíce tzv. filiální redaktorem regionálního listu *Prokúpkova kraje*<sup>466</sup>, pro který obstarával českobrodské a černokostelecké rubriky.

#### 4.5.3 Odbojová činnost

*Dnes, kdy potlačujem hoře,  
pevnou vírou v příští dobu,  
skláníme se u pokoře  
nad řadami svatých hrobů  
našich padlých bojovníků,  
všech národních mučedníků,  
buditelů, otců, bratří.  
Slibujem si svorní tvrdě:  
Ještě naše zraky spatří  
pochodovati národ hrdě*

---

<sup>460</sup> Členy *Musejního spolku* a zastupitelstvem města.

<sup>461</sup> Další díl již Fr. Šimáček již nestihl připravit a předat k vydání.

<sup>462</sup> Je autorem např. sbírky *Květy na hroby*.

<sup>463</sup> Známy je jeho překlad knihy dánského spisovatele Petera Nansena *Šťastné manželství* (rok 1927).

<sup>464</sup> Např. texty Kakuza Okahury či poezii v písemném japonském systému manyogana.

<sup>465</sup> Překladatelská činnost a znalosti jazyků Fr. Šimáčka doloženy zmínkami v archivních fondech a týdeníku *Průboj*:

SOKA Kolín, *Osobní fond F. Šimáčka*, bez inv. č. (nezaevidováno).

SOKA Kolín, *Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka*. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350. *Průboj*, ročníky I.–X.

<sup>466</sup> Původně týdeník *Republikánské strany zemědělské a maloroľnického lidu*, od č. 45 (1939) *List Národního souručenství*.

v kraje, z nichž nás vypudili,  
ač let tisíc naše byly.  
Zatím místo oslav, poklidu a smíchu  
nutno pilně obdělávat rodnou líchu.<sup>467</sup>

Od podzimu r. 1938 byl František Šimáček v Kostelci n. Č. lesy zpravodajem pro emigraci<sup>468</sup>, od jara 1939 působil jako okresní vojenský velitel pro Černokostelecko.<sup>469</sup> Zapojen byl do činnosti *Obrany národa*<sup>470</sup> se skupinou pplk. Jana Lexy (skupina *Lípa*) a s kolínskou skupinou *Pribina*, vedenou velitelem Josefem Buršíkem<sup>471</sup>, napojen byl i na čáslavskou skupinu. V této době měl v Kostelci n. Č. lesy tzv. přepážku ilegálně vydávaného časopisu *V boj*<sup>472</sup>, určenou pro Černokostelecko, Českobrodsko a Kouřimsko.<sup>473</sup> Byl členem této ilegální skupiny a také ilegální skupiny *Pernacist*.<sup>474</sup> Distribuovat časopis mu pomáhal také jeho syn Vít, který *V boj* dovážel do Českého Brodu a do Kouřimi. Kromě časopisu Fr. Šimáček distribuoval také letáky, které i rozmnožoval<sup>475</sup>, dále opatřoval a uchovával (v černokosteleckém muzeu a v Poděbradech u příbuzných) zbraně a pohonné látky pro chystané povstání<sup>476</sup>. Zprostředkovaně komunikoval s exilovou vládou ve Velké Británii a „*dal podnět k pravidelnému rozhlasovému vysílání z Francie a Anglie*“<sup>477</sup> a „*Za to, jak působil ve funkci podněcovatele odporu, poděkoval mu z emigrace i sám Dr. Ed. Beneš prostřednictvím Ripkovy*“<sup>478</sup> rodiny.<sup>479</sup>

<sup>467</sup> ŠIMÁČEK, FR., *Slib letošního 28. října*. In *Průboj*, vydání ze dne 29. 10. 1929, č. 44, ročník X., s. 1.

<sup>468</sup> Bez bližší specifikace; spolupracoval v této pozici s pozdějším velvyslancem ve Velké Británii a Indii Bohuslavem Kratochvílem (1901–1972).

VHA Praha, evidence Návrhy na udělení Čs. válečného kříže 1939 a medaile za zásluhy I. stupně, vložka 28.

<sup>469</sup> Velitelem pro sousední Českobrodsko byl ustanoven Rudolf Petrů (1902–1973), který po válce činnost Fr. Šimáčka úředně potvrdil.

<sup>470</sup> *Obrana národa* vznikla na počátku roku 1939 jako ilegální armáda, zaměřená proti nacistům a pokrývající území celé republiky. Jedním z úkolů bylo udržení národního ducha, morálky a kázně. Budování sítě probíhalo rychle a ještě před 2. sv. válkou již fungovala velitelská struktura, byl stanoven i plán základních akcí (mj. sabotáže a příprava ozbrojeného povstání). Zánik organizace předznamenalo hromadné zatýkání členů na podzim 1941. *Obrana národa* do války výrazně nezasáhla, ale byla první organizovanou akcí na celém území a dala základy další odbojové činnosti i tvorbě zahraniční armády. KOKOŠKA, ST. (ed.) *Obrana národa v dokumentech: 1939–1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, s. 3–4, s. 287. ISBN 978-80-87912-92-8.

<sup>471</sup> Josef Buršík měl za úkol vytvořit divizi *Obrany národa* v okresech Kolín, Kutná Hora, Čáslav a Havlíčkův Brod.

<sup>472</sup> Časopis *V boj* byl vydáván v letech 1939–1941.

<sup>473</sup> VHA Praha, evidence Návrhy na udělení Čs. válečného kříže 1939 a medaile za zásluhy I. stupně, vložka 28.

<sup>474</sup> Činopis z 10. 6. 1946 potvrzující činnost Fr. Šimáčka ve skupinách *V boj* a *Pernacist*.

VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>475</sup> VHA Praha, dotazníky Min. vnitra o činnosti osob odsouzených pro protiněmeckou politickou činnost, sbírka Dotazníky o domácím odboji, rok 1945, 135/45.

<sup>476</sup> Uvedené zbraně a pohonné hmoty byly použity při květnovém povstání roku 1945 v Poděbradech.

<sup>477</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>478</sup> Novinář Dr. Hubert Ripka byl již předválečným spolupracovníkem týdeníku *Průboj*.

<sup>479</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

V lednu 1941 proběhlo, na základě udání konfidenta gestapa, v kraji hromadné zatýkání členů *Obrany národa* a jejich spolupracovníků. Z Kostelce n. Č. lesy byli zatčeni tajnou státní policií také učitelé měšťanských škol Fr. Šimáček a Josef Procházka.<sup>480</sup> „Ředitelství oznamuje, že odborní učitelé František Šimáček a Josef Procházka byli dne 9. ledna t. r. zatčeni a z neznámých příčin říšskou policií odvezeni do Prahy. Při tom byla vykonána prohlídka školy a zapečetěny 2 skříně s pomůckami pro brannou výchovu. Pomůcek těchto nebylo od zákazu branné výchovy vůbec používáno.“<sup>481</sup> Z důvodu zatčení a uvalení vazby následovala suspendace obou učitelů, věc předána v rámci České zemské školní rady k dalšímu řízení a rodina i škola zjišťovaly důvody zatčení.<sup>482</sup>

Po převozu do Prahy byl Fr. Šimáček zadržován a vyslýchán v hlavním sídle německé tajné policie (gestapa) v Petschkově paláci na Novém Městě a v pankrácké věznici. Následoval rozsudek<sup>483</sup> 4. trestního senátu Oberlandsgerichtu<sup>484</sup> v Drážďanech: „Im Namen des Deutschen Volkes! In der Strafsache gegen 1.) den Fachlehrer Franz Simacek aus Schwarzkosteletz, (...) für Recht erkannt: Die Angeklagten Franz Simacek (...) sind der Vorbereitung eines hochverräterischen Unternehmens schuldig und werden deshalb verurteilt wie folgt: Simacek zu 6 –sechs Jahren Zuchthaus und zu 6 –sechs– Jahren Ehrenverlust, (...). Von den erkannten Freiheitsstrafen gelten bei jedem beiden Angeklagten 1 –ein– Jahr und 7 –sieben– Monate als durch die erlittene Untersuchungshaft verbüsst. Die Angeklagten haben die Kosten des Verfahrens zu tragen“<sup>485</sup>.<sup>486</sup>

Po rozsudku na šest let káznice, ztrátě cti a konfiskace majetku byl Fr. Šimáček převezen do Německa, kde pobýval v několika káznicích (Bayreuth, München-Stadelheim, Dresden a Zwickau). V saském Zwickau se dočkal osvobození, „(...) zvolen jako jednatel do čsl. vězeňského národního výboru ve Cvikavě a úřadoval na tamní radnici jako poradce průchozích Čechoslováků.“ a dne 14. května 1945<sup>487</sup> město opustil.<sup>488</sup>

<sup>480</sup> Třetím zatčeným učitelem byl Jan Kopic, učitel obecné školy v Olešce u Kostelce n. Č. lesy.

<sup>481</sup> Dopis ředitele školy Fr. Herela Okresnímu školnímu výboru v Českém Brodě ze dne 9. 1. 1941.

SOKA Kolín, Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>482</sup> Tamtéž.

<sup>483</sup> Rozsudek byl vyneset 3. 9. 1942.

<sup>484</sup> Vrchního krajského soudu.

<sup>485</sup> *Ve jménu německého lidu! V trestním řízení proti 1.) učitel Fr. Šimáčkovi z Kostelce n. Č. lesy, (...) bylo uznáno za správné: Obžalovaní Fr. Šimáček (...) jsou vinni z přípravy velezrady a jsou proto odsouzeni takto: Šimáček k 6 –šesti– letům káznice a k 6 –šesti– leté ztrátě cti, (...). Z uznané doby uvěznění (pozn. před rozsudkem) oba obžalovaní mají 1 rok a 7 sedm měsíců. Žalovaní musí uhradit náklady.“*

VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>486</sup> Tamtéž.

<sup>487</sup> Písemné materiály Vojenského historického ústavu (VHA) Praha se rozcházejí; Svaz osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu v potvrzení uvádí věznění Fr. Šimáčka do 19. 5.

#### 4.5.4 Poválečné období

Do Kostelce n. Č. lesy se Fr. Šimáček vrátil 19. května 1945. Nahlásil se zpět do služby jako odborný učitel měšťanských škol, stal se členem nově vzniklého *Sdružení vězněných novinářů (SVN)*<sup>489</sup>, *Místního národního výboru (MNV)* a založil ve městě pobočku *Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých po obětech nacismu (SOPVP)*, jejíž byl předsedou.<sup>490</sup>

V následujících letech mu jeho odbojovou činnost i věznění v německých káznících a s tím spojené další vlastenecké aktivity potvrdili přeživší spolupracovníci nebo spoluvězni<sup>491</sup>; např. Dr. Hubert Ripka (novinář, poválečný ministr zahraničního obchodu), Josef Borovička (starosta Kouřimi), Dr. Bohdan Kratochvíl (velvyslanec v Londýně), pplk. Jan Lexa-Lípa (velitel *Národní obrany* a účastník zahraničního odboje), František Štěpánek (redaktor zahraniční armády), Rudolf Petráň (okr. osvětový inspektor), Josef Procházka (odborný učitel a okr. osvětový inspektor).<sup>492</sup>

Na svou předválečnou novinářskou činnost navázal Fr. Šimáček nedlouho po svém návratu z káznice, publikovat začal mj. v *Národním osvobození a Hlasu osvobozených*.<sup>493</sup> „Ve smyslu vyhlášky ministra školství a osvěty ze dne 14. V. 1945 a s odvoláním se na žádost místní učitelské rady pověřuje Vás Místní národní výbor správou Masarykovy měšťanské školy v Kostelci n. Č. L.“<sup>494</sup> Vedením školy byl Fr. Šimáček pověřen od 1. června 1945, ale již v červenci obdržel povolání na Ministerstvo školství a osvěty v Praze, kde od 15. července 1945 působil jako ministerský osvětový inspektor.<sup>495</sup> „Nyní, kdy sedím v ministerstvu školství jako

---

1945, Ministerstvo národní obrany v osvědčení 5. 5. 1945, samotný Fr. Šimáček v dotazníku Min. vnitra uvedl 14. 5. 1945.

<sup>488</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>489</sup> Svaz, vyjadřující podporu a uznání novinářům, kteří nezdali, chovali se čestně a byli za to během války vězněni či popraveni, byl ustanoven v srpnu 1946, oficiální datum vzniku je 6. 9. 1945. Sociální a charitativní pomoc pro členy SVN byla rozsáhlá, dokonce se křížila i s činností samotného *Svazu českých novinářů (SCN)*. SVN svým členům zajišťoval drobné nadstandarty v rámci poválečného přidělového systému (textil, potraviny, cigarety), řešil také otázku konfiskátu po Němcích, zde se ale již dostal do vyhroceného konfliktu s vedením SCN.

CEBE, J. *Spolkový život českých novinářů v letech 1945–1948*. Praha: Karolinum, 2015, s. 143–144, 147–149. Pozn. Fond č. 1308 s názvem *Archiv Syndikátu novinářů*, uložený v NA Praha-Chodovec, obsahující materiály mj. SVN je veden jako nezpracovaný.

<sup>490</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>491</sup> Potvrzení byla přílohami k osvědčením a žádostem Fr. Šimáčka (prokázání odbojové činnosti, žádost o navrácení zkonfiskovaného majetku, započítání věznění do služebních let, výměry platu ve školství, později výměra důchodu atd.).

Potvrzení sepsané Rudolfem Petráňem (Prohlášení místo přísahy) viz Příloha CC s. XL.

<sup>492</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

<sup>493</sup> NA Praha-Chodovec, Československá strana nár. socialistická, ústřední sekretariát Praha. Zn. ÚS NSS – AMU 35, karton 5, sig. 35-1/182.

<sup>494</sup> Dopis Okresní školské úřadovně v Českém Brodě z 5. 6. 1945.

SOA Kolín, Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>495</sup> VHA Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

*ministerský inspektor a obírám se kulturou, výchovou žen, mládeže a alkoholismem, mám dost věcí, důležitých pro náš život. Něco Ti přikládám. Kdybys byl ochoten otiskovat to, posílal bych Ti to.*<sup>496</sup>

*„Podepsaný (...) žádá, aby byl ustanoven jako první zatímní ředitel na měšťanských školách (...). Tuto žádost podepsaný opírá o důvody mravní, právní a o smysl ustanovení § 96/1937<sup>497</sup>.“<sup>498</sup>* Žádosti bylo vyhověno, Fr. Šimáček se stal zatímním ředitelem měšťanské<sup>499</sup>, později střední školy v Kostelci n. Č. lesy, přičemž službou zůstal přidělený Ministerstvu školství, věd a umění<sup>500</sup>.

František Šimáček zemřel 4. února 1970 v nemocnici v Českém Brodě.<sup>501</sup>

#### 4.6 Spolupracovníci a přispěvatelé

Od samého počátku byla redakce *Průboje* postavena na osobě redaktora Františka Šimáčka, který se mj. výraznou měrou podílel vlastními texty na jeho obsahu, přičemž neopustil své místo odborného učitele na měšťanské škole v Kostelci n. Č. lesy a měl i další široký okruh zájmů a veřejných aktivit.

Bylo to především vnitřní uspořádání *Průboje* po pracovní a organizační stránce, týdenní periodicita a regionální zaměření, které vedly již od prvního čísla k vytvoření sítě spolupracovníků, přispěvatelů a čtenářů-dopisovatelů (o čemž svědčí např. výzvy na stránkách *Průboje*, žádající o zasílání zajímavých zpráv a informací z jednotlivých částí regionu)<sup>502</sup>. S ohledem na minimum dochovaných písemných

<sup>496</sup> Z dopisu šéfredaktorovi *Svobodného slova*, Ivanu Herbenovi (12. 11. 1947).

NA Praha-Chodovec, Československá strana nár. socialistická, ústřední sekretariát Praha. Zn. ÚS NSS – AMU 35, karton 5, sig. 35-1/182.

Text zasláný k publikaci (ve *Svobodném slově* v daném roce nedohledán) viz Příloha DD s. XLI.

Pozn. Novinář Ivan Herben (1900–1968) byl redaktorem prvorepublikových periodik (*Tribuna*, *České slovo*, *Lidové noviny*), v letech 1940–1945 vězněn v koncentračním táboře Sachsenhausen-Oranienburg. Po válce se stal šéfredaktorem *Svobodného slova*, v roce 1948 emigroval do USA, stál u zrodu vysílání *Svobodné Evropy*, kde působil jako kulturně-politický komentátor.

<sup>497</sup> Zákon č. 96/1937 Sb. ze dne 12. 5. 1937. Zákon o úpravě platových poměrů školních inspektorů, jakož i školních inspektorů, profesorů, ředitelů a učitelů národních škol přidělených školním úřadům (orgánům). [online] Dostupné z <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1937.html>

<sup>498</sup> Žádost Fr. Šimáčka Okresnímu školnímu úřadu v Českém Brodě z 28. 8. 1945.

SOKA Kolín, Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, k. č. 350.

<sup>499</sup> *Masarykovy měšťanské školy* (dívčí a chlapecká) byly od roku 1948 vedeny jako *Střední škola v Kostelci n. Č. lesy*.

<sup>500</sup> V roce 1948 transformací z *Ministerstva školství a osvěty* vzniklo *Ministerstvo školství, věd a umění* a nově zaměřené *Ministerstvo informací a osvěty*.

<sup>501</sup> Důvod úmrtí: rakovina prostaty.

<sup>502</sup> Zájem o uveřejňování zpráv, informací a textů v *Průboji* byl značný; důkazem je např. informace redakce: „*Mukařovského pisatele prosíme, aby se nemrzal, že mu redaktor nedávno tolik seškrтал. Máme tolik příspěvků, ale místa máme málo. Proto jím velmi šetříme a věci soukromého rázu a méně významné tudíž škrteme. Také ostatní své milé přispívatele prosíme, aby nám odpustili, když jejich příspěvek není*

materiálů se vztahem k *Průboji* a nezachování redakčního archivu lze jediné analýzou příspěvků v jednotlivých ročnících listu sestavit základní výčet osob, které pravidelně spolupracovaly s redakcí, nebo zasílaly své texty k otištění. Vzhledem k tomu, že někteří z příspěvatelů vystupovali pod šiframi či zkratkami<sup>503</sup>, není dnes již možné – z výše uvedených důvodů – zcela nebo jednoznačně určit jejich totožnost (např. B. V., J. S., V. Z., -a, -ák, áň, -ř, -nek, Nný, -oko, -kp, -bfkk, -Jak., Ing. K., Dka). Samotný redaktor užíval buď celého svého jména (ve tvarech František Šimáček, Fr. Šimáček, F. Šimáček), nebo používal zkratky (-Šk, F. Šk, -k, -šk, -fšk).

V prvním lednovém čísle *Průboje* roku 1938 redakce zhodnotila svou činnosti a vyzdvihla své spolupracovníky: „*Dnešním číslem zahajujeme již desátý ročník Průboje. (...) Zatím co v Říčanech, Úvalech, Čes. Brodě, Pečkách a Kouřimi za těch uplynulých devět let zašlo několik listů (...), vyšli jsme z těchto úkladů vždy posílení. Nikdo, kdo to sám na vlastní kůži nezkusil, neví, co je to býti redaktorem krajinského listu, a k tomu ještě přísně nezávislého. Vyrůstající čtenářská obec a časté souhlasné citace našeho listu ve velkých listech nás posilují v práci i ve vědomí, že děláme se svými, dnes už četnými spolupracovníky svou věc dobře, a že bez ohledu na stranické kastovníctví jsme svému kraji ku prospěchu. (...). Naši spolupracovníci a příznivci mají na tom také svůj zvláštní podíl. A proto jim do jubilejního roku přejeme hodně zdraví a zdaru. Na další radostnou a plodnou spolupráci s nimi se těší redakce.*“<sup>504</sup>

Již od prvních čísel *Průboje* se na jeho stránkách objevovala jména autorů, z nichž část se stala pravidelnými a dlouhodobými spolupracovníky týdeníku. Ve vydání ze dne 1. 6. 1929, č. 5, ročník I., rubrika *Beseda*, s. 1, byl uveřejněn první z článků spisovatele, novináře a humoristy, černokosteleckého rodáka Karla Vaňka (1886–1933). K. Vaněk beletristickými texty do *Průboje* přispíval až do své předčasné smrti. Ve vydání ze dne 17. 8. 1929, č. 16, ročník I., se úvodníkem na téma Podlipanského regionalismu uvedl František Pátek<sup>505</sup>, okresní středoškolský inspektor. Stal se spolupracovníkem *Průboje* po celou dobu jeho existence a zabýval se především regionálními a školními tématy; některé z jeho příspěvků inklinující k beletrii byly zařazovány také do rubriky *Beseda*. V této rubrice se lze také nalézt ženy-autorky, věnující se beletrii a poezii. K nejaktivnějším náležely Alba

---

*hněd nebo vůbec otištěn. \* Veškeré příspěvky a referáty ze schůzí a valných hromad pište krátce a stručně, neboť zabírají mnoho místa v listu a vyřazují tak jiné a aktuální zprávy a články.*

*Průboj*, vydání ze dne 22. 2. 1936, č. 8, ročník VIII, rubrika *Různé zprávy*, s. 3.

<sup>503</sup> V letech 1937 a 1938 byla již u jednotlivých textů v *Průboji* jména autorů výjimkou – pokud byly texty s uvedením autora, tak s jeho zkratkou. Např. do té doby rolník Jan Svoboda, publikující texty s převážně politickou tematikou, pod svým celým jménem, od roku 1937 byl uváděn zkratkami – S., J. Sv.

<sup>504</sup> *Průboj*, vydání ze dne 1. 1. 1938, č. 1, ročník X., rubrika *Různé zprávy*, s. 1.

<sup>505</sup> František Pátek spolupracoval také s českobrodským regionálním týdeníkem *Naše Hlasy* a jeho redaktorem Jozefem Miškovským, mj. se podílel v roce 1927 na vzniku dokumentárního filmu *Lipany 1434*.

Radechovská, Josefína Rovenská nebo Josefa Vávrová; jejich doménou byla témata z regionální historie, vzpomínky nebo příběhy ze života.

Rubrika *Beseda* byla prostorem také pro texty cestopisné, které byly žádané a u čtenářů v oblibě. Jedním z nich byl na pokračování v roce 1931 uveřejňovaný cestopis Františka Mencle – *Zeměmi podivných lidí a mravů*.<sup>506</sup> Dalším pak např. od října 1931 cestopis *Do Německa a v Německu jen s češtinou*; autor byl označen Kk. VI. Pod touto zkratkou publikoval své příspěvky syn majitele tiskárny, Vladimír Kadeřábek, vyslaný na praxi do tiskárny v Německu<sup>507</sup>.

Také z řad čtenářů *Průboje* se zformovalo několik autorů<sup>508</sup>, kteří po několik ročníků přispívali svými články (především opět do *Besedy*). Činorodým autorem byl – již od roku 1929 – V. Vondráček, školník měšťanských škol v Kostelci n. Č. lesy, jehož texty mapovaly historii města a řemesel (např. hrnčířství, kovářství), a také byly založeny na vzpomínkách na jednotlivé osoby a již zaniklá místa<sup>509</sup>. Od roku 1931 dával k dispozici *Průboji* své vzpomínkové texty (a později také feuilleitony) Václav Šmejkal, dělník ze Svatbína<sup>510</sup>. Své texty (bez politické inklinace či podtextu) zasílali do redakce také čtenáři-krajané, většinou byly uveřejňovány v rubrice *Listárna redakce*, nebo v *Různých zprávách*. Např. článek o nelehkém životě v cizině, od rodačky z Kostelce n. Č. lesy Anny Procházkové ze severoamerického města Alida v Minnesotě, byl však (zřejmě pro svůj rozsah a téma) zařazen do rubriky *Beseda*. Kromě vzpomínek a popisu života a cen v Minesotě krajaneka děkovala za existenci *Průboje*: „Váš *Průboj* vždy námi tak toužebně očekávaný, je nám tu tak milý. Z něho

---

<sup>506</sup> „Pod čarou v *Průboji* otiskovaný zajímavý novodobý cestopis „*Zeměmi podivných lidí a mravů*“, psaný pro náš list mladým a odvážným cestovatelem Fr. Menclem, vydáváme v doplněném znění knižně v sešitech po 1 Kč 60 hal. – Přihlaste se včas v adm. *Průboje* za odběratele, neboť ototo dílo vychází jen ve velmi omezeném počtu výtisků.“

*Průboj*, vydání ze dne 18. 7. 1931, č. 12, ročník III, rubrika *Různé zprávy*, s. 1.

<sup>507</sup> Vladimír Kadeřábek uskutečnil půlroční tiskárenskou praxi (od srpna do prosince 1931) v tiskárně v městečku Offenbach am Main. Pozn. Své další texty již publikoval pod svým celým jménem.

<sup>508</sup> Lze se oprávněně domnívat, že se jednalo o čtenáře s určitou (soukromou?) vazbou na redaktora Fr. Šimáčka, který jejich písemné materiály jazykově a stylisticky před tiskem upravoval.

<sup>509</sup> Vzpomínky V. Vondráčka nebyly prvoplánově psány pro *Průboj*, ale byly určeny městskému kronikáři se zařazením do obecní knihovny.

*Průboj*, vydání ze dne 26. 10. 1929, č. 26, ročník I., rubrika *Různé zprávy*, s. 3

Pozn. kronikářem Kostelce n. Č. lesy byl redaktor *Průboje* Fr. Šimáček.

<sup>510</sup> V. Šmejkal odešel vzhledem ke komplikacím s policejními úřady do Sovětského svazu, kde se domníval, že jeho prohřešky budou zapomenuty a povede se mu lépe. V *Průboji* se, po svém návratu do vlasti, uvedl v roce 1931 (v číslech 30–33) sérií článků s názvem *Jaké je to v Rusku doopravdy*, které byly silnou kritikou tamějších poměrů.

„Loni na podzim my dva pravověrní přívrženci komunismu, já a černokostelecké soudruh Šoula, chtěli jsme se vyhnouti jistým nesnázím, které nás doma potkaly, a proto jsme se vydali na svízelnou a dobrodružnou pouť do Sovětského Ruska, o němž komunistické noviny píší tolik krásného jako o dělnickém ráji. Věřili jsme tomu všemu a proto opustivše své rodiny snažili jsme se nějak dostat do Ruska. Po měsících nevyčísitelných útrap a příhod se nám to sice podařilo. Ale hned prvý den v Rusku prožítý nás poučil o tom, že o ruském ráji nemůže býti ani řeči. K tomu ráji má mnohem a mnohem blíže na Československo. Za svého pobytu v Rusku jsem řádně vystřízlivěl ze svého nadšení pro komunismus.“  
*Průboj*, vydání ze dne 28. 11. 1931, č. 30, ročník III., s. 1, rubrika *Beseda*.



jsme se také zvěděli o černokosteleckém museu. S dopisem do redakce zaslala nejen předplatné na další období, ale také příspěvek do nově založených muzejních sbírek<sup>511</sup>.

K pravidelným spolupracovníkům se záhy zařadil JUDr. Rudolf Traub (1881–1937)<sup>512</sup>, advokát z Českého Brodu. Měl nejprve vést samostatnou čtenářskou rubriku (nebyla jako stálá zrealizována); následně přispíval častými články z právního oboru; zaměřoval se i na historii soudnictví. Dle vyjádření redakce *Průboje* „Dr. R. Traub, advokát v Č. Brodě, patří k nejlepším znalcům otázek justičních a správních.“<sup>513</sup>

Rodákem z Křince, stejně jako redaktor Fr. Šimáček, byl učitel Rudolf Jordán Vonka (1877–1964). Zabýval se komeniologií a československou tematikou, působil v tomto oboru také v zahraničí a do *Průboje* začal přispívat v polovině roku 1929. Ve svých textech se neomezoval jen na svůj obor, ale zajímal se také o černokostelecké veřejné aktivity a historii.

Stálým spolupracovníkem *Průboje* – z oblasti lékařství – se stal primář a ředitel černokostelecké léčebny MUDr. Ferdinand Trippé (1893–1980)<sup>514</sup>, který se těšil vysoké oblibě u veřejnosti.<sup>515</sup> Příležitostně zasílali do *Průboje* své texty také další lékaři, např. MUDr. Jaroslav Jerie, docent lékařské fakulty v Plzni, nebo MUDr. Josef Havlíček, státní obvodní lékař v Kostelci n. Č. lesy.

S *Průbojem* jsou však spojena i jména významným a uznávaných osobností, jejichž renomé přesáhl nejen hranice černokosteleckého regionu, ale i Československé republiky. Od roku 1930 zařazoval *Průboj* příspěvky Huberta Ripky (1895–1958)<sup>516</sup>, jednoho z nejaktivnějších prvorepublikových novinářů a politických komentátorů,

---

<sup>511</sup> *Průboj*, vydání ze dne 9. 4. 1932, č. 15, ročník IV., s. 1, rubrika *Beseda*, Procházková, A., *Když srdce od vlasti daleko stůně*.

Text vyzdvíhal domov „*zdá se mi zde v daleku ve vzpomínkách nejkrásnějším místem na světě*“ a poukazoval na nelehký život, který krajané mají „*Zde jsme překousali mnohé, neboť ani zde není život lehký. Zvláště v poslední době je tu člověku těžko uhájit živobytí.*“ (Pozn. období hospodářské krize). Pro černokostelecké museum zaslala krajanka starou padesátikorunu a krajaňský americký kalendář *Hlasatel*.

<sup>512</sup> „*Po poledni ve středu 9. června mezi Štolmíři a Č. Brodem skonal pod vlakovými koly známý českobrodský advokát Dr. R. Traub, jenž v poslední době trpěl zřejmou duševní depresí. V době, kdy se těšil ze zdravých nervů, býval to proslulý advokát, jehož služeb používal sám pražský arcibiskup a hradecký biskup. Pohřeb je ve 3 h. v sobotu odp.*“

*Průboj*, vydání ze dne 12. 6. 1937, č. 24, ročník IX., rubrika *Různé zprávy – Tragedie známého advokáta*, s. 2.

<sup>513</sup> *Průboj*, vydání ze dne 13. 6. 1931, č. 7, ročník III., s. 1.

<sup>514</sup> MUDr. Ferd. Trippé se angažoval také mj. v *Masarykově lize proti tuberkulóze*, spolku, který byl podporován i státní zdravotní správou.

<sup>515</sup> Např. v červenci roku 1931, vyšla spolu s oznámením o svatbě MUDr. Trippé také báseň novináře Karla Vaňka, která je nejen přáním do manželského života, ale také oceněním kvalit MUDr. Trippé: „*(...) Ať v míru plyne vzájemné pak žití. Ať prší, když má pršet, pak ať slunce svítí. Ať Fortuna roh na Vás stále sype. A jet-li do roka už vykvete Vám poupě, ať z dědičnosti není vybaveno skupě. Po matce hezké, po otci – Trippé. (...) A tohle šeptám diskrétními ústy: Těch malých Trippé-ů, že mohou být tucty. Lidstva je dost – však potřebujem i i d í.*“

*Průboj*, vydání ze dne 4. 7. 1931, č. 10, ročník III., s. 2. MUDr. Ferd. Trippé se žení.

<sup>516</sup> Dr. Hubert Ripka byl stoupencem T. G. Masaryka a důvěrníkem E. Beneše, působil v exilové vládě a stal se poválečným ministrem zahraničního obchodu. Po roce 1948 odešel do exilu.

redaktora *Lidových novin*, psané přímo pro tento týdeník<sup>517</sup>. Po navázání vztahů města Kostelce n. Č. lesy s rumunskou delegací v roce 1930 zasílal své články do redakce *Průboje* také známý rumunský spisovatel a novinář Vasile Voiculescu (1884–1963)<sup>518</sup>.

Občasnými a tudíž nepravidelnými přispěvateli byla početná skupina zástupců místních spolků (např. Emil Hlavatý, zemský dozorce hasičstva, Václav Vlk, jednatel *Včelařského spolku* v Kostelci n. Č. lesy, Jan Siegl, předseda *Učitelské jednoty Komenský*, Karel Dobroruka, jednatel *Okrašlovacího spolku* z Babic, Josef Hůla, ředitel v. v. a předseda *Musejního spolku* a *Červeného kříže*). K otázkám věcí veřejných či problematice aktuálních událostí se dle potřeb vyjadřovali také zástupci z řad městských a obecních úřadů, škol nebo zástupci společností, působících v regionu Černokostelecka (např. Karel Hoffman – starosta Kostelce n. Č. lesy v letech 1924–1935, Alois Renč – správce nově ustanovené družstevní mlékárny<sup>519</sup>, J. VI. Fürst, majitel ovocnářských školek ve Stránčicích, Alois Kazelle – státní lesní správce, Ing. Richard Pallas, ředitel Rolnické a odborné školy v Českém Brodě, ovocnář Jaroslav Kolínský z Českého Brodu (v roce 1937 řídil také nakrátko obnovenou rubriku *Zahrádkářství*), nebo František Procházka, ředitel Okresní záložny hospodářské (od r. 1935 Josef Vraný). Prostor *Průboj* věnoval také mládeži, v několika případech zařadil do *Besedy* práce žáček černokostelecké měšťanské školy<sup>520</sup>.

Svá stanoviska k některým událostem týkajících se *Průboje*, nebo také informace z tiskárny (např. o pořízení nového stroje, o možnostech prohlídky chodu tiskárny pro skupiny) vkládal pod svým jménem do *Průboje* František Kadeřábek, jeho vydavatel a tiskař, který v roce 1938 působil v i jako odpovědný redaktor *Průboje*.

---

<sup>517</sup> První článek H. Ripky vyšel v rozšířeném (8 stran) vydání věnovaném městu Kostelec n. Č. lesy dne 6. 9. 1930, č. 18, ročník II., s. 1., jednosloupcový úvodník pod názvem *Úcta k Masarykovi*. Text apeloval na lásku k národu a vlastenectví; bez politického kontextu. „*Úcta a láska k Masarykovi je úctou a láskou k národu, hlásit se k Masarykovi znamená hrdé národní vyznání, úcta a láska k Masarykovi je ryzím československým vlastenectvím.*“

<sup>518</sup> „(Autor této stati, která byla psána jen pro *Průboj*, jest z nejvýznačnějších rumunských spisovatelů současné doby. – Pozn. redakce.)“ *Průboj*, vydání ze dne 4. 1. 1931, č. 35, ročník II., rubrika *Beseda*, s. 1–2. Voiculescu, V. : *Osvětové snahy V Rumunsku*.

<sup>519</sup> Svou činnost mlékárna v Kostelci n. Č. lesy zahájila roku 1933.

<sup>520</sup> Např. *Průboj*, vydání ze dne 21. 6. 1930, č. 8, ročník II. rubrika *Beseda*, s. 1–2. Blochová Hilda, žačka III. ročníku měšť. školy: *Červnový den*, Adámková Božena, žačka III. ročníku měšť. školy: *Má datí / dal*.

## ZÁVĚR

Téma regionálního tisku, byť v české mediální krajině, je samo o sobě velmi obsáhlé, s možností různých hledisek na danou problematiku. Proto jsem zvolila jeho zúžení s následným omezením teritoriálním a časovým; primární oblastí se stalo Černokostelecko v období první republiky (s překryvem několika měsíců doby druhé republiky, po čas existence *Průboje*). Černokostelecký týdeník *Průboj* (1929–1939) byl zároveň v rámci práce látkou stěžejní.

Práce si nenárokuje preciznost zpracování daného tématu, snaží se však o první souhrnný přehled problematiky prvorepublikového regionálního tisku na Černokostelecku, jež doposud čekal na systematické zpracování, mj. s přihlédnutím k osobnostem, které se přímo podílely na vzniku a realizaci regionálního tisku, nebo se zasloužily o jeho rozvoj. Ve svém výsledku měla také zodpovědět otázky týkající se významu, opodstatnění a vlivu *Průboje* a regionálního tisku na Černokostelecku.

Pro přehlednost celé práce jsem zvolila její členění s rozdělením do čtyř základních kapitol; zaměřených na Černokostelecko, prvorepublikový regionální tisk, tisk na Černokostelecku a v sousedních oblastech a týdeník *Průboj*.

Vycházela jsem z materiálů, které bylo třeba setřídít a doplnit o pramennou základnu; v jistých ohledech jsem uplatnila i výsledky svého několikaletého předchozího výzkumu v regionu Černokostelecka. Zde jsem využila, při studiu materiálů v archivních fondech, regionálních muzeí, v kronikách a v dobovém tisku, přímou metodu historického výzkumu, jejímž výsledkem bylo zjištění a ověření faktů a událostí.

Některé skutečnosti a údaje, týkající se černokosteleckého regionálního periodika *Průboj*, se však již zřejmě nikdy nepodaří s jistotou objasnit či upřesnit; jedním důvodem je neexistující redakční archiv a písemnosti uchovávané v prostorách tiskárny *Průboje*. Ta byla úředně zrušena, strojní vybavení, vnitřní zařízení a materiály pak odvezeny a zlikvidovány (1952). V samotné rodině tiskaře a vydavatele *Průboje* Františka Kadeřábka, jejíž členové doposud obývají dům bývalé tiskárny v Kostelci nad Černými lesy, tak zůstaly zachovány jen zlomky písemností. Dalším důvodem je tzv. nezpracovanost a tudíž omezený přístup do některých archivních fondů, nebo jejich nekompletnost, zapříčiněná např. nezachováním písemností přes období druhé světové války, nebo následnými přesuny v rámci institucí. Setkala jsem se však také s chybným určením archiválií, kdy např. černokostelecký *Průboj* (1929–1939) byl

zaměněn s titulem stejného názvu *Průboj – Lounský obzor (1920–1930)*, periodikem *Československé soc. demokratické strany*, nebo redaktor František Šimáček (1898–1971) s pražským vydavatelem a nakladatelem téhož jména, Františkem Šimáčkem (1834–1885).

Otázku a potvrzení významu regionálního periodika *Průboj* z hlediska počtu odběratelů nebo celkového nákladu se tudíž nepodařilo prokázat, neboť právě tato data chybí, resp. nejsou dohledatelná. Skutečnost, že *Průboj* měl svůj význam a opodstatnění bylo však možné doložit i jinými způsoby, především s využitím samotného periodika, a to všech jeho ročníků.

Týdeníku *Průboj* jsem se věnovala z více hledisek, tak aby vznikl upřesňující obraz tohoto periodika, usnadňující jeho pochopení a zařazení do české regionální mediální scény první republiky. Základem pro studium periodika však bylo získání, resp. zapůjčení, všech jeho svazků v udávaných deseti ročnících. Jednotlivé instituce, jež jsou vlastníky *Průboje*, však nemají ve svých fondech kompletní ročníky, příp. svazky v nich. Tento problém se však podařilo vyřešit sjednocením kopií. Po celou dobu jsem však pracovala s uváděnými deseti ročníky, tj. čísla od 1. května 1929 do 31. prosince 1938, neboť jsem se nesečkala se zaznamenáním existence vydávání *Průboje* i v dalším období. Nálezem jednoho čísla *Průboje*, z března 1939 s poznámkami cenzora, se však situace změnila. Tento výtisk a jedna věta v dopisu z května 1939, úředně zamítající vydavateli Fr. Kadeřábekovi obnovení vydávání *Průboje*, dokázali trvání vydávání *Průboje* i v prvních měsících roku 1939, bez toho, že by materiály v archivních fondech tento ročník uváděly či byl pro badatele oficiálně k dispozici. Toto zjištění považuji za důležitý přínos této práce, a součást odpovědi na otázku kdy a jak zaniklo toto periodikum, přičemž tedy poslední doložitelné číslo *Průboje* nese datum vydání 18. března 1939.

Formu kvantitativního výzkumu jsem tudíž využila především při studiu jednotlivých čísel týdeníku *Průboj* (vyjma ročníku XI. z roku 1939, jehož čísla nebylo možné zhodnotit). Stala se základem věcné analýzy tohoto titulu; v práci prezentované výsledky ve svém sloučení pak vytvářejí celkový rámec periodika, které uhájilo svou nezávislost a nepolitičnost, ekonomickou soběstačnost, kvalitní jazykovou a autorskou úroveň a cílilo na všechny dospělé čtenáře bez rozdílu politické příslušnosti, věku, vyznání či společenského zařazení. Jednotlivé podkapitoly, zabývající se strukturou listu a rubrikami, jazykovou stránkou, inzercí firemní i soukromou, využitím fotografií, grafickou úpravou a jejími změnami, doplňuje formální analýza s výslednou charakteristikou *Průboje*. Analýza listu ukázala, že jeho vydavatel Fr. Kadeřábek se od

původního záměru, vydávat list levný, s dobrou časopiseckou úrovní, s inzercí přístupnou všem, zajištěný kvalitními autory a odborníky, bohatým obsahem zahrnujícím nejen články reflektující současné dění, tradice či zájmy, ale především zprávy regionálního charakteru, tj. úřední, místní události, odborná pojednání spolků, kulturní aktuality apod. výrazněji nikdy neodchýlil. Volbou zařazených článků, reagováním a zprostředkováním čtenářských reakcí na události, zveřejňováním a podporou výzev, návrhů a iniciativ, vyvolával *Průboj* odezvy v místní společnosti, ovlivňoval ji, stmeloval a dosahoval tak i dalších zpětných reakcí (např. návrh vzniku muzea, výzva k založení spolku *Klubu čs. turistů*, vyhlášení sbírky na údržbu hrobů).

*Průboj* se nikdy nestal periodikem propagujícím jednostranné názory nebo upřednostňující některá témata na úkor ostatních; určitá rovnováha zde vždy panovala a to i tehdy, kdy list směřoval, v období druhé republiky, k ukončení své činnosti.

Zároveň je třeba potvrdit gradující úsilí tvůrců *Průboje*, zvláště v měsících roku 1938, o zvýšení zájmu o celospolečenskou a politickou situaci v republice i ve světě, o apelaci na vlastenectví a národní uvědomění. Toho bylo dosahováno nejen obsahem článků (např. o státní jednotě a svrchovanosti Československa, o ideálech T. G. Masaryka, nebo připomínkami událostí z historie), ale také zvýrazněnými titulky a jejich formulacemi (např. *Voláme k dobrým českým srdcím!*, *Hitler si pro vás přijde*, *Jejich mír a naše oběť*, *Hlavu vzhůru!*).

Od klasické struktury a tematického obsahu, včetně inzerce, nebylo upuštěno ani v posledním čísle *Průboje* (vydání z 18. května 1939, č. 11, ročník XI.), kde místní zprávy (schůze městských rad, sdružení a zastupitelstva, zprávy z obcí, spolků, policejní informace) doplňuje v rubrice *Různé zprávy* sloupek s názvem *Ode všeho z domova i z ciziny*. Pouze úvodní článek je nahrazen třemi krátkými odstavci na atypickou šíři dvou sloupců, navíc je, pro zdůraznění, použit text s prokladem a titulek dán větší velikostí: „*V práci a vědění je naše spasení. Osudové těžké chvíle prožívá teď náš národ a naše vlast, která v poslední době jde na křížové cestě od zastavení k zastavení. (...)*“

Naopak kvalitativní metodu jsem uplatnila v případě biografie redaktora Františka Šimáčka. Metodou individuální biografie, tj. speciální formou případové studie, byl sestaven první ucelený životní příběh této černokostelecké osobnosti a vlastence, stojícího po celou dobu za realizací týdeníku *Průboj*. V tomto případě práci zkomplikovala roztříštěnost údajů k osobě Fr. Šimáčka, nezpracovaný fond s jeho osobní pozůstalostí, sestávající z několika svazků tiskovin, dokumentů a novinových výstřížků a skutečnost, že část materiálů byla v německém jazyce, navíc psaná ručně.

Výsledná biografie však přinesla nová zjištění a zároveň otevřela možnosti pro další studium souvislostí, především z období druhé světové války; v zapojení Fr. Šimáčka a jeho kolegů do místní *Obrany národa* a jejího následného prozrazení nasazeným konfidentem.

Zmíněná obsáhlost tématu regionálního tisku však zároveň nastiňuje další směry, kterým by mohla být v budoucnu v oblasti Černokostelecka (nebo Českobrodsko) věnována pozornost. Nabízí se např. různá hlediska porovnání prvorepublikových regionálních periodik, v tomto případě černokosteleckého *Průboje* či českobrodských *Našich Hlasů*, se současnými regionálními periodiky, resp. jejich nástupnickými listy a dnešními obecními periodiky. Nezpracovány jsou doposud také biografie některých osobností se vztahem k tisku, rodáků z Černokostelecka nebo osob působících v tomto regionu, uznávaných pro svou činnost tehdejší společností. Tyto návrhy však již stojí mimo rámec předkládané práce, mohou být však inspirací pro další výzkum a studium.

## SHRNUTÍ

Práce prokázala opodstatnění existence regionálního tisku a význam samotného *Průboje* pro čtenáře z Černokostelecka a přilehlých oblastí, ale také pro krajany mimo republiku, pro něž představoval cennou vazbu s domovem a minulostí. Zvolený formát periodika a jeho zaměření (tj. obsah, rozsah, periodicita) byl v odpovídající dobu správnou reakcí na aktuální zájem a poptávku, což mu zaručilo ekonomickou soběstačnost a přispělo také k jeho dlouhodobé životnosti. Úroveň listu byla navíc podpořena autory příspěvků, z nichž mnozí patřili k významným osobám černokostelecké společnosti, byli odborníky v rámci svých profesí a jejich působnost často překračovala rámec regionu.

Významný je též poznatek týkající se vydávání *Průboje* a jeho posledních čísel; výzkum doložil trvání vydávání listu až do března 1939, což je termín doposud nikde neuváděný (poslední číslo je udáváno k 31. 12. 1938, ukončení činnosti *Průboje* k 7. 4. 1939). Využitelným přínosem k tématu regionálního tisku na Černokostelecku a osobnostem, které se nějakým způsobem zasloužily o jeho rozvoj, by se mohla stát ucelená a poprvé zpracovaná biografie redaktora Františka Šimáčka (1898–1970).

## SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### Seznam použitých zdrojů

BEDNAŘÍK, K. O projektovaných a neprovedených drahách na území bývalého okresu Český Brod. In: *Sborník Práce muzea v Kolíně*. Kolín: Regionální muzeum, 1984. ČJK 735 312 361 511.

BEDNAŘÍK, K., HAVELKOVÁ, V. *Okresní a městský archiv v Českém Brodě. Archiv v Kostelci nad Černými lesy. Průvodce po fondech a sbírkách*. Praha: Krajský dům osvěty, 1959.

BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

BERÁNKOVÁ, M., KŘIVÁNKOVÁ, A., RUTTKAY, F., *Dějiny československé žurnalistiky*. 3. díl. Praha: Novinář, 1988.

CEBE, J. Činnost Syndikátu československých novinářů v období druhé republiky. In: JIRÁK, J., BEDNAŘÍK, P., KÖPPLOVÁ, B. A KOL. *Druhá republika: 167 obyčejných dnů. Politické a mediální klima a jeho reflexe*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 970-80-246-3586-6.

CEBE, J. *Spolkový život českých novinářů v letech 1945–1948*. Praha: Karolinum, 2015.

ČAPEK, K. Případ s cenzurou (1931). In: *Sloupkový ambít*. Praha: Československý spisovatel, 1957.

ČECH, M. *Černokostelecko*. Kostelec n. Č. lesy: Městský národní výbor, 1989.

ČTVRTNÍK, P., GALUŠKA, J., TOŠNEROVÁ, P. *Dějiny pošty v českých zemích: VII Pošta na prahu velkých reforem*. Praha: Česká pošta, s.p., 2000. ISBN 80-86437-02-07.

HALADA, J., OSVALDOVÁ, B. *Slovník žurnalistiky. Výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HODINÁŘ, K., KLÍMA, V. *Kronika města Kostelec nad Černými lesy z roku 1912*. Kostelec n. Č. Lesy: knihtiskárna Kadeřábek, 1912.

HOBL, D. Černokostelecké hrnčířství ve druhé polovině 19. století. In: *Práce muzea v Kolíně III*. Regionální muzeum Kolín, 1984. ČJK 735 312 361 511.

HUMBERGER, J. Krajinský tisk. In *Přítomnost. Nezávislý týdeník*. Vydání ze dne 23. 12. 1926, ročník III., č. 50.

KADERÁBKOVÁ, V. Knihovna Františka Kadeřábka. In: *Černokostelecký zpravodaj*, č. 4, rok 2004.



KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918–1938)*. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929). Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-027-6.

KAZIMOU, I. *Dlouhá cesta k dočasnému Československu*. Elektronická kniha. Praha: Nakl. Koláček M. – E-knihy jedou, 2018. ISBN 978-80-7589-454-0

KLÁPŠTĚ, J. Středověké osídlení Černokostelecka. *Památky archeologické*. 1978, 69(2), ročník. ISSN 0031-0506.

KLIM, J., SCHÖDELBAUER, V. a kol., *Československo 1918–1939, Specializovaný katalog známek a celistvostí*. Brno: Merkur-Revue, 2002.

KLIMEK, A. *Vítejte v první republice*. Praha: nakl. Havran, 2003. ISB 80-86515-33-8.

KOKOŠKA, ST. (ed.) *Obrana národa v dokumentech: 1939–1945*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. ISBN 978-80-87912-92-8.

KOUDELKA, J. *Naše hospodářské dílo*. Kolín: b. n., 1934.

KUDRNÁČ, J. Klučov. *Staroslovanské hradiště ve Středních Čechách*. Praha: Academia, 1970. 509-21-885.

KUBÍČEK, J. *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1 Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919–1945, část 1 Bibliografie. Brno: Sdružení knihoven České republiky, 2004. ISBN 80-86249-28-X.

KUBÍČEK, J., *Česká retrospektivní bibliografie*. Řada 1. Noviny. Díl 2 Noviny České republiky 1919–1945, část 2 Přehledy, rejstříky. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2004. ISBN 80-86249-29-8.

KVASNIČKOVÁ, A. *Doubravčice 1331–2011*. Obec Doubravčice, 2011.

KVASNIČKOVÁ, A. *Problematika jazykových korektur v českém tisku*. Bakalářská práce. UJAK, Praha, 2015. Vedoucí práce: PhDr. H. Schreiber.

KVASNIČKOVÁ, A. *Cenzura v českém tisku v průběhu staletí se zaměřením na cenzuru v kronikách, zvláště pak v kronikách Českobrodská*. Diplomová práce. UJAK, Praha, 2017. Vedoucí práce: Prof. PhDr. M. Soleiman pour Hashemi, CSc.

MIŠKOVSKÁ, Z. Českobrodský redaktor Jozef Miškovský (1859–1940). In: *Archivní prameny Kolínska 1999*, Kolín: SOKA, 2000.

MIŠKOVSKÁ, Z. Dějiny první tiskárny v Českém Brodě a Ladislav Beneš. In: *Středočeský sborník historický*. Praha, 2012, sv. 38.

MORAVEC, F. *Kolín za války*. Kolín: Nákladem Řemeslnické Besedy v Kolíně vytiskla knihtiskárna A. Hanuše, 1932.

MRVÍK, V. J. *Dějiny černokosteleckých domů. Historická topografie města Kostelce nad Černými lesy*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7458-006-2.

NOVÁK, P. Josef Borovička, zemědělský dělník ve víru velké i malé komunální politiky. In: *Osobnosti agrární politiky 19. a 20. století*: sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 24.-25. května 2006. sestavila Blanka Rašticová. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2006. ISBN:80-86185-55-9.

OSVALDOVÁ, B., ČEŇKOVÁ, J. *Česká republika mezi dvěma světovými válkami*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2754-2.

OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1

*Ottova encyklopedie obecných vědomostí* na CD-ROM: 1-28. A-Ž. Digitální replika Ottova slovníku naučného. 28 svazků na jediném CD-ROM. Praha: AION CS, 1997. Díl XIV., heslo Kostelec.

PEJŠA, J., STAREC, M. *Historické pivovary Kolínska*. Kostelec n. Č. lesy: Lesnická práce, s.r.o., 2011, s. 45.

RAKUŠANOVÁ, L. V jednom rybníku ano, ale ne na jedné lodi. In: *21. Konference Člověk a média. Média v kraji nebo na okraji? Aneb jak mohou regionální média ovlivnit volby*. Praha: Hnutí fokoláre, 2012.

RUŽ-MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0158-8.

STANĚK, J. *Peníze v českých zemích. Přehled mincí a papírových peněz v dějinných a hospodářských souvislostech od 10. století dodnes*. Praha: P.A.S. Praha, 1995. ISBN 80-901893-1-8.

STRETTIOVÁ, M. *O starých časech a dobrých lidech*. Praha: Topičova edice, 1947.

SVATOŠ, J. TŘEŠTÍK, M. *Kostelecká keramika*. Kutná Hora: Label, 2008. ISBN 80-903018-1-9

SVATOŠ, J., BOHATA, JÍŠA J. *Černokostelecko na historických pohlednicích*. Louňovice: nakl. Jan Svatoš, 2001. ISBN 80-903018-0-0.

ŠALDA, J. *Budování tisku za Rakouska, československé republiky a jeho obrana za německé okupace*. Obálkový podnázev: Paměti legendárního ředitele Melantrichu. Praha: nakl. EVA, 2001. ISBN: 80-238-8732-7.

ŠIMÁČEK, F. *Za poznáním města Kostelce nad Č. Lesy a jeho okolí*. Kroniky díl I. Místopis. Dějiny kosteleckého panství. Domy. Statistika. Vydáno jako součást knižnice týdeníku Průboj. Kostelec n. Č. L, 1935.

ŠIMÁČEK, FR., Slib letošního 28. října. In: *Průboj*, vydání ze dne 29. 10. 1929, č. 44, ročník X.

ŠIMÁČEK, F., VESELÝ, J. *Průvodce po Černokostelecku*. Vydáno péčí musejního spolku pro okres černokostelecký a spolku majitelů domů v Kostelci n. Č. Lesy. Kostelec n. Č. Lesy, 1937.

ŠRÁMEK, O. *Padesát let Školního lesního podniku Kostelec nad Černými lesy Vysoké školy zemědělské v Praze*. Kostelec n. Č. lesy. 1985.

ŠTROBL, K. Politický tisk Kolínska a Českobrodsko v období mezi světovými válkami. In: *Archivní prameny Kolínska*. Kolín: SOKA Kolín, 2003.

TRAMPOTA, T., VOJTĚCHOVSKÁ, M. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7367683-4.

VEČEŘA, P. *Úvod do dějin tištěných médií*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4178-9

VERNER, P. *Historie mediální komunikace*. Praha: UJAK, 2013. ISBN 978-80-7452-027-3.

WASCHOVÁ CÍSAŘOVÁ, L. Média v kraji jsou i nejsou na okraji. In: *21. Konference Člověk a média. Média v kraji nebo na okraji? Aneb jak mohou regionální média ovlivnit volby*. Praha: Hnutí fokoláre, 2012.

WINTER, Z. *Zlatá doba měst českých*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0244-X

WÖGERBAUER, M., PÍŠA, P., ŠÁMAL, P. JANÁČEK, P. A KOL. *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře: 1749–2014*. Praha: Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015, svazek I, svazek II. ISBN 978-80-200-2491-6 (komplet) (Academia).

## Seznam použitých internetových zdrojů

ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART. *František Kadeřábek*. ©2005-2006 [online]. Dostupné z <http://www.isabart.org/person/35366>

ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART *Vaněk Karel*. ©2005-2006 [online]. Dostupné z <http://www.isabart.org/person/39868>

ARCHIV VÝTVARNÉHO UMĚNÍ. Databáze informačního systému abART. *Strettiová Marie*. ©2005-2006 [online]. Dostupné z <http://www.isabart.org/person/39860>

ČSÚ, Veřejná databáze. *Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1896*. [online]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>

DĚJINY MÉDIÍ. Končelík, J. *Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií*. 2008. [online]. [cit. 21. 5. 2018] Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/>

GRIMMICOVÁ, M., Stavovské otázky novinářské – Novináři pro sebe a pro jiné. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Vydání dne 25. 3. 1928, ročník I., č. 3, s. 63–64. Digitalizovaný dokument. [online]. Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e2811d39-f991-4f4c-b10d-7978da152487](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e2811d39-f991-4f4c-b10d-7978da152487)

HERBEN, J. Jozef Miškovský sedmdesátníkem. In: *Duch novin*. Praha: O. Butter, 1929. Datum vydání 25. 3. 1929. Digitalizovaný dokument. [online]. Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:e5ce0d84-868c-40e7-b92a-01aa35de7ca6)

MěÚ, Kostelec nad Černými lesy, odbor Evidence obyvatel a matrika. *Evidence obyvatelstva*. [online] Dostupné z <http://www.kostelecncl.cz/matrika%2Devidence%2Dobyvatel/ds-1026/archiv=0>

OBEC ŠKVOREC. *Čeněk Tonder*. ©2018 [online] Dostupné z [https://www.obecskvorec.cz/modules/file\\_storage/download.php?file=dedf0e20|131](https://www.obecskvorec.cz/modules/file_storage/download.php?file=dedf0e20|131)

SEDLÁČEK, M. K vývoji českého pravopisu. In: *Naše řeč*. © 2011 [online]. Dostupné z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7120>.

KRUIS, Jaro. *Prokupkuv kraj: krajský orgán Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu*. Čáslav: Novina, 1942. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. Dostupné z [https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0362210-Prokupkuv-kraj/?disprec=1&iset=2](https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0362210-Prokupkuv-kraj/?disprec=1&iset=2)

MIŠKOVSKÝ, B., HANUŠ, A.. *Českobrodsko a Černokostelecko: vlastivědná příručka pro školu i domov*. Český Brod: Božetěch Miškovský, 1920. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. Dostupné z [https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0358062-ceskobrodsko-a-cernokostelecko/?disprec=1&iset=6](https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0358062-ceskobrodsko-a-cernokostelecko/?disprec=1&iset=6)

KOUDELKA, J., LITERA, V., HANUŠ, A., SKALÁK, J., BAYER J. L.. *Středočeské hlasy: týdeník Československé sociálně demokratické strany dělnické pro volební okresy 28., 48., 56., 57., 65*. Kolín: Václav Špringl, 1948. Středočeská vědecká knihovna v Kladně. ©1993-2018 [online]. Dostupné z [https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl\\_us\\_redo\\_cat-0359419-Stredoceske-hlasy/?disprec=2&iset=10](https://ipac.svkkl.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_redo_cat-0359419-Stredoceske-hlasy/?disprec=2&iset=10)

Středočeská vědecká knihovna v Kladně (SVK), Regionální literatura – seriály do r. 1950, Pečky (Česko: oblast), Kolín (Česko: okres), Český Brod (Česko: oblast), (Kostelec n. Č. lesy: oblast). ©1993-2018 [online]. Dostupné z <https://www.svkkl.cz/>

ŠAVRDA, V. Významné osobnosti obce Čekanice. In: *Blatenské listy*. Ročník 19 (29), č. 14. [online]. Dostupné z [ftp://46.23.56.43/BLAT\\_LISTY\\_ARCHIV/2008/14\\_08.pdf](ftp://46.23.56.43/BLAT_LISTY_ARCHIV/2008/14_08.pdf)

ŠTĚDRÝ, B., BUCHTELA, R. *Komentované zákony Československé republiky*. Praha: nakl. Československý Kompas, 1924. © 2016 [online]. Dostupné z <https://digi.law.muni.cz/handle/digilaw/7069>. Digitální knihovna Právnické fakulty MU.

Novinářské prázdninové kurzy. In: *Věstník československých novinářů*, vydání z června 1933, ročník VII, č. 7. Digitalizovaný dokument. [online]. Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164)

Karel Vaněk. In: *Věstník československých novinářů*, vydání z června 1933, ročník VII, č. 7. Digitalizovaný dokument. [online]. Dostupné z [http://www.digitalniknihovna.cz/cuni\\_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164](http://www.digitalniknihovna.cz/cuni_fsv/periodical/uuid:16a76162-cd73-4029-95bf-a1681494a164)

Vládní nařízení č.118/193 ze dne 28. 5. 1935. In: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*. Ročník 1935. Čásla 36. Vládní nařízení o povinných výtiscích. [online]. Dostupné z <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1935.html>

VOLÁK, FR. *Historie Peček. Pečky v době nové*. Příspěvek sepsaný ve 20. letech 20. století pečeckým starostou Františkem Volákem. © 2000-2018 [online]. Dostupné <https://www.pecky.cz/cs/mesto/o-meste/z-historie-mesta.html>

ZACH, A. Snahy. In: *Slovník českých nakladatelství 1849–1949*. © Aleš Zach 2007-2018 [online]. Dostupné <http://www.slovník-nakladatelstvi.cz/nakladatelstvi/snahy.html>

ZACH, A., Jos. Miškovský. Nakladatelství při knihkupectví v Českém Brodě. In: *Slovník českých nakladatelství 1849–1949*. © Aleš Zach 2007-2018 [online]. Dostupné <http://www.slovník-nakladatelstvi.cz/nakladatelstvi/jos-miskovsky.html>

Zákon č. 3/1863 ze dne 17. 12. 1862 Zákon o tisku. In: *Dějiny médií*. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-3-1863/>

Zákon č. 121/1920 Sb. ze dne 29. 2 1920. Ústavní listina ČSR. In: *Dějiny médií*. Končelík J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/ustava-121-1920/>

Zákon č. 50/1923 ze dne 19. 3. 1923. Zákon na ochranu republiky. In *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. Dostupné z: <https://www.koncelik.eu/zakon-50-1923-ochrana-rep/>

Zákon č. 126/1933 ze dne 10. 7. 1933. Zákon, kterým se mění a doplňují tiskové zákon (tzv. malý tiskový zákon). In *Dějiny médií*. Končelík, J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/zakon-126-1933/>

Zákon č. 96/1937 Sb. ze dne 12. 5. 1937. Zákon o úpravě platových poměrů školních inspektorů, jakož i školních inspektorů, profesorů, ředitelů a učitelů národních škol přidělených školním úřadům (orgánům). [online] Dostupné z <http://ftp.aspi.cz/aspi/opispdf/1937.html>

Zákon č. 184/1950 ze dne 20. 12. 1950. Zákon o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů. In: *Dějiny médií*. Končelík J. Dokumenty a studie k dějinám českých a slovenských médií. 2008. [online]. Dostupné z <https://www.koncelik.eu/tiskovy-zakon-184-1950/>

## **Prameny**

Gymnázium B. Hrabala v Nymburce, archiv školy – Třídní výkazy Reálné školy obecné v Nymburce z let 1910–1919.

Katastrální úřad Kolín (KÚ), Pozemková kniha Kostelec n. Č. lesy, vložka č. 48, sb. listin 65/1922.

Muzeum hrnčířství v Kostelci nad Černými lesy, sbírkový fond – periodika a regionální literatura. *Průboj*, ročník IX, rok 1937.

Národní archiv (NA) Praha-Chodovec, Zemský úřad Praha – Presidium zemského úřadu, fond 207, karton 1203, sig. 207-1218-18.

Národní archiv (NA) Praha-Chodovec, Československá strana nár. socialistická, ústřední sekretariát Praha. Zn. ÚS NSS – AMU 35, karton 5, sig. 35-1/182.

OÚ Tismice. Kronika obce Tismice 1928–1975.

OÚ Křinec. Matrika městyse Křince.

Podlipanské muzeum v Českém Brodě, sbírkový fond – periodika. *Naše Hlasy*, roky 1887, 1894–1915, 1918–1939.

Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty (Kostelec n. Č. lesy). *Průboj*, ročníky I–X, roky 1929–1938. Regionální merkantilie. Fotografický archiv osobností Černokostelecka.

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA), Osobní fond F. Šimáčka, bez inv. č. (nezaevidováno).

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA) K, Osobní výkaz učitele Fr. Šimáčka. Okr. národní výbor Český Brod, inv. č. 208, č. k. 350.

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA), OÚ Český Brod, spisová manipulace 1929–1939, sign 8/4/2060.

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA), Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1004, sign. 8/4/126 č. k. 470.

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA), Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1111, sign. 8/4/13 č. k. 918;

Státní oblastní archiv Kolín (SOKA), Okr. úřad Český Brod, inv. č. 1163, sign. 15/6/Ka/40, č.k. 1113.

Vojenský historický archiv (VHA) Praha, Osobní spis dle zákona č. 255/46 Sb – Fr. Šimáček.

Vojenský historický archiv (VHA) Praha, dotazníky Min. vnitra o činnosti osob odsouzených pro protiněmeckou politickou činnost, sbírka Dotazníky o domácím odboji, rok 1945, 135/45.

Vojenský historický archiv (VHA) Praha, evidence Návrhy na udělení Čs. válečného kříže 1939 a medaile za zásluhy I. stupně, vložka č. 28.

---

Pozn. Soukromý archiv Jiřího D. Bohaty není veden dle zásad pro zpracování archivních fondů, resp. nemá evidenční čísla, značky či signatury.  
Muzeum hrnčířství v Kostelci nad Černými lesy a Podlipanské muzeum v Českém Brodě jsou zde uvedeny z důvodu studia a využití materiálů sbírkových fondů (periodik *Průboj* a *Naše Hlasy*).

## SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výsledky sčítání lidu – Černokostelecko (1921 a 1980) .....	29
Tabulka 2: Výsledky sčítání lidu – město Kostelec n. Č. lesy (1869–2011) .....	29
Tabulka 3: Trvale hlášení občané – město Kostelec n. Č. lesy (2015–2017) .....	30
Tabulka 4: Přehled titul periodického tisku v době první republiky – Černokostelecko, Českobrodsko, Kouřimsko .....	52
Tabulka 5: Vybraní vydavatelé a odpovědní redaktoři titulů periodického tisku v době první republiky na Černokostelecku, Českobrodsku a Kouřimsku z hlediska vzdělání a profesní odbornosti .....	54
Tabulka 6: <i>Naše Hlasy</i> – charakteristika periodika (shrnutí) .....	60
Tabulka 7: <i>Týdeník živnost.-obchodnický</i> – charakteristika periodika (shrnutí) ...	80
Tabulka 8: <i>Průboj</i> – charakteristika periodika (shrnutí) .....	86
Tabulka 9: Přehled typů fotografií v <i>Průboji</i> (1929–1939) .....	98
Tabulka 10: Fotografie v <i>Průboji</i> v jednotlivých ročnících (1929–1939) .....	98

## SEZNAM PŘÍLOH

<b>PŘÍLOHA A</b> – Černokostelecko – mapová lokalizace v rámci ČR (vlastní zpracování) .....	I
<b>PŘÍLOHA B</b> – Městský znak Kostelce n. Č. lesy .....	II
<b>PŘÍLOHA C</b> – Mapa politického okresu Českobrodského vydaná Okresním školním výborem v roce 1938 a schválená jako učební pomůcka na národních školách .....	III
<b>PŘÍLOHA D</b> – Referát přednesený redaktorem Fr. Šimáčkem na ustavující schůzi <i>Unie nezávislého krajského tisku v Československé republice</i> (20. 3. 1938) .....	IV
<b>PŘÍLOHA E</b> – <i>Prokúpkův kraj</i> (titulní strana) .....	VI
<b>PŘÍLOHA F</b> – <i>Neodvislý zemědělec</i> (titulní strana) .....	VII
<b>PŘÍLOHA G</b> – <i>Středočeské hlas</i> (titulní strana) .....	VIII
<b>PŘÍLOHA H</b> – <i>Naše Hlasy</i> – hlavička periodika a proměna logotypu (1887, 1914, 1939) .....	IX
<b>PŘÍLOHA CH</b> – <i>Naše Hlasy</i> . Oznámení pro odběratele a čtenáře o ukončení vydávání listu. Vydání ze dne 16. 9. 1939, ročník XXXXXIX, číslo 35, s. 2. Hlavička periodika – List národního souručenství.....	X
<b>PŘÍLOHA I</b> – Pohlednice Kostelec n. Č. lesy (rub a líc), nákladem a tiskem vydaná Fr. Kadeřábkem .....	XI
<b>PŘÍLOHA J</b> – <i>Český Brod průvodce po městě a okolí (Lipany)</i> (1936). Titulní list publikace .....	XII
<b>PŘÍLOHA K</b> – Knihtiskárna a papírnictví Fr. Kadeřábka v domě čp. 48 (Kostelec n. Č. lesy, pohlednice, detail) .....	XIII
<b>PŘÍLOHA L</b> – Ukázka tisku merkantilií z knihtiskárny Fr. Kadeřábka .....	XIV
<b>PŘÍLOHA M</b> – <i>Průvodce po Černokostelecku</i> . Knižní obálka .....	XVI
<b>PŘÍLOHA N</b> – Jozef Miškovský, foto datováno k roku 1910 .....	XVII
<b>PŘÍLOHA O</b> – <i>Týdeník živnost. –obchodnický</i> (hlavička týdeníku) .....	XVIII
<b>PŘÍLOHA P</b> – Informační leták (propagační) a dopis příkládaný k ukázkovému číslu <i>Průboje</i> .....	XIX
<b>PŘÍLOHA Q</b> – Hlavička týdeníku <i>Průboj</i> a změny logotypu (1929, 1930, 1937) .....	XXI



<b>PŘÍLOHA R</b> – Zamítnutí žádosti o znovuoobnovení tisku <i>Průboje</i> (1939) .....	XXII
<b>PŘÍLOHA S</b> – <i>Průboj</i> , vydání ze dne 18. 3. 1939, č. 11, ročník XI. ....	XXIV
<b>PŘÍLOHA T</b> – Ukázkový výčet zpráv v <i>Průboji</i> , v rubrice <i>Různé zprávy</i> , ve vydání ze dne 28. 3. 1931, č. 47, ročník II. ....	XXVIII
<b>PŘÍLOHA U</b> – Ukázky inzerce v <i>Průboji</i> (rozšířené vydání ze dne 6. 9. 1930, č. 18. ročník II.) .....	XXIX
<b>PŘÍLOHA V</b> – <i>Průboj</i> , vydání ze dne 6. 9. 1930, č. 18, ročník II., titulní strana s fotografií T. G. Masaryka. Rozšířené vydání (cena J Kč, osm stran)	XXXII
<b>PŘÍLOHA W</b> – <i>Co píše Černokostelečan z vojny</i> . Zpráva původní (s poznámkou cenzora) a zpráva ve druhém opraveném vydání po konfiskaci ( <i>Průboj</i> , vydání ze dne 4. 6. 1938, č. 23, ročník X.) .....	XXXIII
<b>PŘÍLOHA X</b> – Zabavené vydání <i>Průboje</i> ze dne 3. 9. 1938, č. 36, ročník X. Inkriminované části textu na s. 1 a 4 vyznačeny (cenzura, detail) .....	XXXIV
<b>PŘÍLOHA Y</b> – Fr. Šimáček – foto kolem roku 1930, podpis .....	XXXVI
<b>PŘÍLOHA Z</b> – Oznámení o složení zkoušky a žádost o jmenování zatímním odborným učitelem (1925) .....	XXXVII
<b>PŘÍLOHA AA</b> – Učitel Fr. Šimáček v Kostelci n. Č. lesy, foto z let 1933 a 1937	XXXVIII
<b>PŘÍLOHA BB</b> – Ukončení kauzy černokosteleckého pivovaru dokladované Fr. Šimáčkem Okresnímu školnímu výboru v Českém Brodě (1931) .....	XXXIX
<b>PŘÍLOHA CC</b> – Potvrzení sepsané Rudolfem Petráněm (Prohlášení místo přísahy) .....	XL
<b>PŘÍLOHA DD</b> – Text zaslaný Fr. Šimáčkem k publikaci šéfredaktorovi <i>Svobodného slova</i> Ivanu Herbenovi (listopad 1947) .....	XLI